ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ — ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ, ΤΗ 1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1869 — ΕΤΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΑΤΕΠΕΙΓΟΝΤΑ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΡΓΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ.

Ο ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΣ ΤΩΝ ΟΡΙΩΝ.

Η ΑΙΤΩΛΙΑ. — Η ΑΚΑΡΝΑΝΙΑ. — ΤΑ ΑΓΡΑΦΑ.

« Εἰ δέ τινες οὕτω γιγνώσκουσιν, ὡς, ἐὰν ἡ πόλις εἰρήνην ἄγουσα διατελῇ, ἀδυνατωτέρα τε καὶ ἀδοξοτέρα καὶ ἧττον ὀνομαστὴ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἔσται, καὶ οὗτοί γε, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, παραλόγως σκοποῦσιν. Εὐδαιμονέσταται μὲν γὰρ δήπου πόλεις λέγονται, αἳ ἂν πλεῖστον χρόνον ἐν εἰρήνῃ διατελῶσι· πασῶν δὲ πόλεων Ἀθῆναι πεφύκασιν ἐν εἰρήνῃ αὔξεσθαι.... Εἰ δὲ πρὸς ταῦτα μὲν οὐδεὶς ἀντιλέγει, τὴν δὲ ἡγεμονίαν βουλόμενοί τινες ἀναλαβεῖν τῇ πόλει, ταύτην διὰ πολέμου μᾶλλον ἢ δι' εἰρήνης ἡγοῦνται ἂν καταπραχθῆναι, ἐννοησάτωσαν πρῶτον μὲν τὰ Μηδικά, πότερον βιαζόμενοι ἢ εὐεργετοῦντες τοὺς Ἕλληνας ἡγεμονίας τε τοῦ ναυτικοῦ καὶ Ἑλληνοταμίας ἐτύχομεν; Ἔτι δ', ἐπεὶ ὠμῶς ἄγαν δόξασα προστατεύειν ἡ πόλις ἐστερήθη τῆς ἀρχῆς, οὐ καὶ τότ', ἐπεὶ τοῦ ἀδικεῖν ἀπεσχόμεθα, πάλιν ὑπὸ τῶν νησιωτῶν ἑκόντων προστάται τοῦ ναυτικοῦ ἐγενόμεθα; » Ξενοφ. Περὶ προσόδων. Κεφ. Ε'.

Ι

Τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ἀνέδειξε καὶ ἐδόξασε τὸ δαιμόνιον αὐτῆς ἐθνικὸν πνεῦμα, ὅπερ ἐπιφοιτῆσαν ἐπ' αὐτὴν λαμπρὸν, γονιμώτατον καὶ ἀνθηρὸν κατὰ τὴν ἀκμάζουσαν αὐτῆς νεαρὰν δύναμιν, παρήγαγε τὰ ἀγλαώτατα τῶν ἔργων καὶ τὰ εὐκλεέστατα τῶν κατορθωμάτων. Τὸ ἐθνικὸν ἐκεῖνο πνεῦμα, καίπερ ὕστερον ἐπηρεασθὲν καὶ κακοπαθῆσαν ὑπὸ τῆς δουλείας, οὐχ ἧττον διετηρήθη ἀκήρατον καὶ ἀγήρων ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν, ἐμπνέον εἰς τὸν κατακτηθέντα λαὸν τὸ θάρρος καὶ τὴν καρτερίαν εἰς τὴν πρὸς τὰ ἀτυχήματα αὐτοῦ πάλην, τὴν φιλοπατρίαν, τὴν ἀκράδαντον πίστιν εἰς τὰ ἀπαράγραπτα αὐτοῦ δικαιώματα, καὶ τὸ ἀκατάσβεστον προαίσθημα τῆς μελλούσης βελτιώσεως τῆς τύχης αὐτοῦ. Ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ, καίπερ παθοῦσα ποικίλας ἑτεροιώσεις καὶ πάθη, προβαίνει καὶ νῦν ἔτι ἐμφορουμένη τοῦ αὐτοῦ ἁγνοῦ, ἀγήρω καὶ ἀειθαλοῦς ἀρχαίου ἐκείνου πνεύματος, ὅπερ, ἀναγαγὸν ἔναγχος πλησίστιον τὸ πολυπαθὲς ἐθνικὸν σκάφος, τὸ κομίζον τὸν πολύτιμον φόρτον τῆς πατρῴας θρησκείας καὶ φωνῆς, καθωδήγησεν αὐτὸ ἐπὶ τέλους εἰς τοὺς παρὰ τὸν λιμένα τῆς εὐημερίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ αἰγιαλούς.

Ἐπῆλθεν ὅμως ἡ ὥρα καθ' ἣν ἡ δύναμις τοῦ ἀρχαίου ἐθνικοῦ πνεύματος δὲν ἐπαρκεῖ ἤδη μόνη πρὸς τὴν ἐντελῆ τῆς παλιγγενεσίας τοῦ ἔθνους καθοδηγίαν. Καὶ, ὡς εὐπρεπὲς καὶ πρὸς ἀναγωγὴν ἄριστα παρεσκευασμένον σκάφος, ἀναχθὲν πελάγιον ὑπὸ λαμπροῦ πνεύματος καὶ πολλοὺς διεκφυγὸν τοὺς διαποντίους κινδύνους, κινδυνεύει ἵνα ναυαγήσῃ πρὸ τοῦ λιμένος, ἐὰν ὁ κυβερνήτης, ἀτεχνῶς ἀγνοῶν τὴν τῶν παραλίων χαλεπὴν φύσιν καὶ δυσχωρίαν, καὶ οὐδὲν εὐλόγως, οὔτε κατ' ἀξίαν διατάττων οὔτε τὰ συμφέροντα ἐπινοῶν, ἀδυνατῇ νὰ καθοδηγήσῃ ἐπιτηδείως αὐτὸ ἀνὰ μέσον σκολιῶν ἀκτῶν καὶ ὑφάλων, οὕτω καὶ ἡ Ἑλλὰς, ἀναχθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀρχαίου πνεύματος, οὐριοδρομήσασα μέχρι τινὸς, καὶ πολλοὺς ὑπεκφυγοῦσα τοὺς διαποντίους κινδύνους, εὑρίσκεται ἔτι καὶ σήμερον ὡς πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν, ἀκυβέρνητον καὶ ἀνηγεμόνευτον σκάφος, ἀπέναντι τοῦ λιμένος, ἐκβληθεῖσα ἐπὶ τόπων ὑφάλων, καὶ κινδυνεύουσα ἵνα ἐξοκείλῃ παντάπασι, κακοῦ τοῦ κυβερνήτου τετυχηκυῖα.

Ὁ λιμὴν τῆς εὐημερίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ κεῖται πρὸ ἡμῶν γαλήνιος καὶ ἀσφαλὴς τεσσαράκοντα ἤδη ἔτη, καὶ τεσσαράκοντα ἔτη τὸ ἐθνικὸν σκάφος ἀδυνατεῖ νὰ προσορμισθῇ εἰς αὐτὸν ἀπορίᾳ καλοῦ κυβερνήτου. Καὶ ὅμως σκάφος ἦτο πρὸ καιροῦ παρεσκευασμένον εὐπρεπῶς πρὸς ἀναγωγὴν, μὴ ἔχον μηδὲν ἀνωφελὲς μηδὲ ἄλογον, ὅπερ μὴ χρήσιμον πάντως καὶ ἀναγκαῖον πρὸς τὴν ναυτιλίαν. Ἀλλ' ὁ ἐπιστατῶν τοῦ πλοίου κυβερνήτης, ἀτεχνῶς ἄπειρος τῆς ναυτιλίας, καὶ ἀγνοῶν τὴν ἀκτῶν δυσχωρίαν, καὶ οἵτινες οἱ χρηστοὶ καὶ οἵτινες οἱ φαῦλοι τῶν συνναυτῶν καὶ συμπλεόντων, οὐδὲν εὐλόγως οὐδὲ κατ' ἀξίαν διατάττει. Ἡ ταραχὴ καὶ ἡ ἀταξία ἐπικρατεῖ πανταχοῦ. Καὶ ἴδοι τις ἂν τῶν ναυτῶν τὸν μὲν ἀργὸν καὶ ἄτολμον πρὸς τὰ ἔργα διμοιρίτην ἢ τριμοιρίτην παρ' ἀξίαν· τὸν δὲ γνωρίζοντα τῶν χρησίμων ἕκαστα καὶ ἀναπηδῆσαι ἐπὶ τὴν κεραίαν εὔκολον τεταγμένον ἀντλεῖν. Ἡ αὐτὴ δὲ ἀταξία ἐπικρατεῖ ἐν τοῖς ἐπιβάταις, « ὧν οἱ μὲν βάναυσοι καὶ ἀνελεύθεροι κάθηνται ἐν προεδρίᾳ καὶ θεραπεύονται ὑπερτιμώμενοι παρὰ τῷ κυβερνήτῃ, οἱ δὲ ἐνάρετοι καὶ ἱκανοὶ στενοχωροῦνται ἐν μέσῳ τοῦ σκάφους, οὔτε τὴν τροφὴν διαρκῆ καὶ ἀσφαλῆ ἔχοντες οὔτε δυνάμενοι ἀποτεῖναι τοὺς πόδας ἐπὶ γυμνῶν τῶν σανίδων παρὰ τὸν ἄντλον. »

Μεγάλου δὲ τοῦ κινδύνου ἐπικρεμασθέντος, τὸ πλήρωμα διασφαλὲν τῶν ἐλπίδων αὐτοῦ, καὶ ἀνέλπιστον νομίζον τὴν σωτηρίαν ἐκ τόπων χαλεπῶν καὶ ἀπόρων, ἐπανεστάτησε καὶ ἄλλον ἐξελέξατο κυβερνήτην.... Ὁ νέος ἡγεμὼν ἀνέλαβε τὸ πηδάλιον στιβαρᾷ τῇ χειρὶ, τὸ δὲ ἔθνος, μετὰ κινδύνων τὰς μελέτας ποιούμενον, ἐνόησε τέλος ὅτι πρὸς σωτηρίαν τοῦ σκάφους τῆς πολιτείας μεγάλαι ἀπαιτοῦνται ἀναμορφώσεις, καὶ ὅτι τὸ ἀρχαῖον ἐθνικὸν πνεῦμα, ὅπερ κατευώδωσεν ἡμᾶς μέχρι τινὸς, δὲν ἐπαρκεῖ ἤδη ἵνα ὁδηγήσῃ εἰς τὸν λιμένα τοῦ πολιτισμοῦ, ἐὰν μὴ μεθαρμόσωμεν αὐτὸ ἠρέμα μετὰ τοῦ πνεύματος

τοῦ νέου πολιτισμοῦ, ἵνα μὴ περιέλθωμεν εἰς παρακμὴν καὶ μαρασμὸν πρὶν ἢ γνωρίσωμεν τὴν ὥριμον ἡλικίαν, μὴ τὸ σκάφος τῆς πολιτείας διαῤῥαγῇ πρὶν ἢ φθάσῃ νὰ προσορμισθῇ εἰς τὸν λιμένα τῆς εὐημερίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἐπῆλθε λοιπὸν ἀγαθὴ τύχη ἡ ὥρα, καθ' ἣν τὸ ἔθνος ἐνόησε τὴν ἀνάγκην τῶν ὑλικῶν μεταμορφώσεων καὶ βελτιώσεων. Ἡ γεωργία καὶ ἡ ἐκκάρπωσις τῶν αὐτοφυῶν ἀγαθῶν καὶ τοῦ φυσικοῦ πλούτου τῆς Ἑλλάδος ἔσονται οἱ πρῶτοι μοχλοὶ τῆς ἀναμορφώσεως ταύτης, καὶ ἡ πρώτη ἀφετηρία εὐκλεεστέρου καὶ ἀσφαλεστέρου μέλλοντος. Ἀλλ' εἰς προαγωγὴν τῆς γεωργίας καὶ μεταφορὰν τῶν φυσικῶν προϊόντων τῆς χώρας ἀπαιτεῖται ἐπιμιξία εὔκολος, οἰκονομικὴ καὶ ἀσφαλής, ἥτις, ἀποσπῶσα τὸν λαὸν ἀπὸ τῆς ἀγροικίας καὶ βαρβαρότητος, εἰς ἣν μακροχρόνιος δουλεία ἐνέβαλεν αὐτόν, οὐχ ἧττον ἐπιῤῥώσει καὶ ἐνισχύσει παρ' αὐτῷ τὰ κυριώτατα χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀρχαίου ἐθνικοῦ πνεύματος, καὶ τῶν ἀρχαίων ἀρετῶν, τὴν θερμὴν δηλαδὴ φιλοπατρίαν, τὴν τῆς πατρίου θρησκείας καὶ φωνῆς ἀγάπην, τὰς πολεμικὰς ἀρετὰς καὶ τὸν ἀγνὸν τῆς ἐλευθερίας ἔρωτα.

II

Τὸ περὶ ὁδοποιίας ζήτημα εἶναι τὸ κυριώτατον καὶ μέγιστον ζήτημα εἰς τὴν Ἑλλάδα, πλείστου λόγου ἄξιον οὐχὶ μόνον εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν, ἄνευ τῶν ὁποίων οὐδὲν ἔθνος δύναται σήμερον νὰ ὑπάρξῃ ἐλεύθερον καὶ περιέλθῃ εἰς ἀξίωμα καὶ δύναμιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν καὶ ἐθνικὴν ὑπόληψιν. Τυρλώττοντες πρὸς τὰ αὐτοφυῆ ἀγαθὰ καὶ τοὺς ἀληθεῖς θησαυροὺς ὅσους ἐμπερικλείει τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος, διερχόμεθα αὐτὰ ὡς ἐπαῖται, λημῶντες καὶ ἀμβλυώττοντες πρὸς τὰ περὶ ἡμᾶς ἀγαθά, ἀγνοοῦντες ὅτι, ἐὰν ἤμεθα πένητες, ἀποδοτέον τοῦτο εἰς τὴν ὀκνηρίαν καὶ ἀμέλειαν ἡμῶν. Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ κράτους οἱ δρόμοι, βατοὶ ὄντες μόνον τοῖς ἡμιόνοις καὶ τοῖς πεζοῖς, διακόπτονται αἴφνης τὸ μὲν θέρος ὑπὸ τῶν ἐπὶ τῶν ὁρῶν καταῤῥαττόντων ῥαγδαίων ὑετῶν καὶ βιαίων ὄμβρων, τὸν δὲ χειμῶνα ὑπὸ τῶν χειμάῤῥων τῶν πληρούντων τὰς ἀγεφυρώτους διόδους, καὶ τῶν καταπτώσεων. Τὰ δύο τριτημόρια τῶν προϊόντων τοῦ κράτους μένουσιν ἄχρηστα ἢ πωλοῦνται εὐτελέστατα ἐν ταῖς ἐπαρχίαις· διότι οἱ κύριοι δὲν δύνανται νὰ μεταφέρωσι τὰ προϊόντα ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν εἰς τοὺς λιμένας τοῦ κράτους ἕνεκα τῆς ἀνοδίας καὶ τῶν ἀπὸ τῆς ληστείας κινδύνων. Ἡ μεταφορὰ σάκκου ἀλεύρου ἀπὸ Λεβαδείας εἰς Πειραιᾶ ἀπαιτεῖ πολὺ πλειοτέραν δαπάνην τῆς μεταφορᾶς αὐτοῦ ἀπὸ Ὀδησσοῦ εἰς Ἀθήνας. Μυριάδες λιτρῶν ἐξαιρέτου οἴνου ἀπόλλυνται ἢ φθείρονται κατ' ἔτος ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως εὐτελοῦς μεταφορᾶς· διότι οἱ κύριοι προτιμῶσιν ἢ νὰ πωλήσωσιν αὐτὸν ἐπιτοπίως ἀντὶ 2 λεπτῶν τὴν λίτραν, ὡς συνέβη τοῦτο κατὰ τὴν προτελευταίαν συγκομιδὴν τοῦ οἴνου εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἢ ν' ἀφήσωσι τὰς ἀμπέλους ἀτρυγήτους μᾶλλον, παρὰ νὰ ἐκτεθῶσιν εἰς δαπάνας μεταφορᾶς ἐπιζημίους καὶ εἰς τὴν τῶν ληστῶν διάκρισιν. Διὸ καὶ αἱ γεωργίαι καθίστανται ἀλυσιτελεῖς, ὥστε οἱ πολλοὶ ἀπεχόμενοι τοῦ τὴν γῆν ἐργάζεσθαι τρέπονται ἐπὶ μικρεμπορίας, καπηλείας καὶ τοκισμούς, καὶ, ὅπερ χείριστον, ἐπὶ τὴν ληστείαν.

Τὰ μεγαλόδενδρα καὶ πολύδενδρα δάση τῆς Ἀκαρνανίας σήπονται τεσσαράκοντα ἤδη ἔτη, ἢ γίνονται ἀνάλωμα τοῦ πυρὸς ὑπὸ τῆς κακεντρεχοῦς βαρβαρότητος τῶν βλάχων ποιμένων, ἐνῷ ἡ Ἑλλὰς ἀναγκάζεται νὰ προμηθεύηται τὰ πρὸς οἰκοδομὴν καὶ ναυτιλίαν ξύλα ἐκ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Τουρκίας. Οἱ δὲ κάτοικοι τῆς Ἀκαρνανίας, ἀγνοοῦντες ὁποίους ἔχουσι θησαυροὺς, τρέφονται δρυοβαλάνοις, καὶ ὅταν οἱ βάλανοι ἐκλείψωσι, τρέφονται ἐπὶ τὴν ληστείαν καὶ λεηλασίαν. Οἱ μεταλλικοὶ θησαυροὶ τῆς χώρας δὲν ἐκκαρποῦνται· ὁ δὲ εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ἀνακαλυφθεὶς σίδηρος καὶ ἰδίως οἱ εἰς Κούτουνα καὶ Κούμι τῆς Εὐβοίας ἀνακαλυφθέντες γαιάνθρακες, ἐνάμιλλοι τῶν καλλίστων εὐρωπαϊκῶν γαιανθράκων, καὶ οἵτινες ἐν Εὐρώπῃ μετέβαλλον ἂν τὰ πάντα καὶ ἐπλούτιζον ἐν βραχεῖ τὴν ἐπαρχίαν ἐντὸς τῆς ὁποίας ἀνεκαλύπτετο τοιοῦτος θησαυρὸς, παρ' ἡμῖν περιμένουσιν ἔτι τὰς χεῖρας τοῦ λαοῦ ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ὁποίου ἐδημιουργήθησαν. Καὶ ὅμως ὁ σίδηρος καὶ ὁ γαιάνθραξ εἶναι τὸ πᾶν εἰς τὸν δέκατον ἕνατον αἰῶνα, αἱ δυνάμεις δι' ὧν ἐκραδάνθη ἡ σφαῖρα ἡμῶν, καὶ δι' ὧν τὰ ἰσχυρότατα ἔθνη προήχθησαν σήμερον εἰς ἀξίωμα καὶ δύναμιν. Παράδειγμα δὲ τοῦ λόγου ἔστω ἡ Ἀγγλία καὶ ἰδίως τὸ Βέλγιον, ὅπερ δημιουργηθὲν ταυτοχρόνως μετὰ τῆς Ἑλλάδος κατέστη ἕνεκα τῆς ἐπιμελοῦς ἐκκαρπώσεως τῶν ἀνθρακοφόρων αὐτοῦ μεταλλείων μία τῶν εὐδαιμονεστάτων χωρῶν τῆς Εὐρώπης.

Ἡ ληστεία ἀπασχολεῖ ἐν Ἑλλάδι 2500 στρατοῦ τακτικοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ κυβέρνησις δαπανᾷ κατ' ἔτος ὑπὲρ δύο καὶ ἥμισυ ἑκατομμύρια δραχμῶν. Καὶ ὅμως ὁ στρατὸς καὶ αἱ δαπάναι αὗται δὲν εἶναι ἱκανοὶ εἰς καταστροφὴν τῆς ληστείας, ἕνεκα τῆς μὴ εὐπαγοῦς αὐτοῦ συστάσεως, καὶ τοῦ κατὰ τμήματα διαμελισμοῦ αὐτοῦ, ἀναγκαζομένου νὰ διέρχηται ἀβάτους, ἐρημνὰς καὶ τραχείας ἡμιονικὰς ὁδοὺς, καθ' ἃς ἀποπλανᾶται ἕνεκα τῆς ἀγνοίας τῶν τόπων, καὶ τῆς ἀπιστίας τῶν ὁδηγῶν. Καὶ ἐὰν μετὰ μεγάλας ταλαιπωρίας καὶ ταχείας πορείας καταφθάσῃ ποτὲ τοὺς λῃστὰς, λανθάνουσιν οὗτοι ἀποδιδράσκοντες δι' ἀβάτων διόδων εἰς τὰς ὁμόρους τουρκικὰς ἐπαρχίας.

Εἰς διατροφὴν ἀργοῦ καὶ ἀνωφελοῦς στρατοῦ ἐδαπανήθησαν ἐν Ἑλλάδι τεσσαράκοντα ἤδη ἔτη ὑπὲρ τριακόσια ἑκατομμύρια δραχμῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἠδυνάμεθα νὰ γεμίσωμεν τὴν Ἑλλάδα δρόμων καὶ σιδηροδρόμων, νὰ προάξωμεν τὴν γεωργίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν, νὰ καταστρέψωμεν τὴν ληστείαν, ν' ἀποπληρώσωμεν τὸ ἐθνικὸν χρέος καὶ νὰ καταστήσωμεν τὴν Ἑλλάδα ἀληθῆ παράδεισον καὶ εὐτυχῆ, ὡς τὸ Βέλγιον, καὶ, ὅπερ σπουδαιότατον, νὰ δημιουργήσωμεν βαθμηδὸν ἀξιόλογον ναυτικὴν δύναμιν, ἥτις ἄλλως ἠδύνατο νὰ διατρέφηται κατὰ τὸ σύστημα τῆς ἀρχαίας ὁμοσπονδίας τῆς Δήλου, χορηγίαις προερχομέναις ἐκ προσφορῶν τῶν ἁπανταχοῦ Ἑλλήνων. Ἐὰν ἡ Ἑλλὰς κατὰ τὰ τελευταῖα πολιτικὰ συμβάντα εἶχε μικρὰν ναυτικὴν δύναμιν, οἱ ἀντίπαλοι αὐτῆς ἐνέδιδον ἂν ἀφ' ἑαυτῶν καὶ ἀμαχεὶ τοῖς δυναμένοις ὅ,τι ἀπείπαντο τοῖς ἀδυνάτοις. Ἡ Ἑλλὰς ἔχει χρείαν εἰρήνης, χρημάτων, ὁδῶν καὶ χειρῶν. Ἀντὶ δὲ παρέχοντες πράγματα τῇ Τουρκίᾳ νὰ σκοτονώμεθα περιοδικῶς δίδοντες εἰς τὰ ὑπὸ τὴν Τουρκίαν ἔθνη εὐκαιρίας δι' ὧν ἀποσπῶσι τὰ χρήσιμα αὐτοῖς, καὶ τὰς παραχωρήσεις ἃς ἡμεῖς πληρόνομεν διὰ τοῦ αἵματος καὶ τῶν χρημάτων τῆς Ἑλλάδος, φροντίσωμεν πρῶτον νὰ κατασκευάσωμεν ὁδοὺς, νὰ φυτεύσωμεν δένδρα, ν' ἀναθρέψωμεν γενεὰν πολυπληθῆ καὶ εὐάγωγον, συμβουλεύοντες εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν ἡσυχίαν καὶ φρόνησιν. Καὶ ὅταν οἱ πόροι τῆς χώρας αὐξήσωσι, τότε δυνησόμεθα ἐξαρτύσαι ἐκ περιουσίας στόλον ἀξιόμαχον, οὐχὶ ὅπως ἐπιτεθῶμεν τῇ Τουρκίᾳ ἀλλ' ὅπως ὁμονοήσωμεν καὶ συννενοηθῶμεν αὐτῇ ὡς καλοὶ γείτονες αἰσθανόμενοι τὰ δικαιώματα καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν ἡμῶν.

Ἐὰν δὲ πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν ἡ Ἑλλὰς ἐφρόντιζε νὰ μεταχειρισθῇ τὰ μόνον πρὸς καταστροφὴν τῆς ληστείας κατ' ἔτος ἀτελεσφορήτως δαπανώμενα χρήματα καὶ τὸν εἰς ῥάτην εἰς καταδίωξιν αὐτῆς ταλαιπωρούμενον στρατὸν εἰς κατασκευὴν σιδηροδρόμου συστέλλοντος τὰ μεθόρια αὐτῆς, ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς, πρὸ πολλοῦ ἡ ληστεία ἐξέλειπεν ἂν ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ἥτις πρὸς τούτῳ ἐδρέπετο ἂν μυρία ἄλλα ἀγαθὰ ἐκ τῆς γραμμῆς ταύτης, προαγούσης τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον διὰ τῆς εὐκόλου μετακομίσεως τῶν προϊόντων, ἐξημερούσης τὰ ἤθη τῶν κατοίκων καὶ ζωογονούσης τὰς ἐπαρχίας ἃς ἂν διήρχετο, φέρουσα εἰς τὸ φανερὸν θησαυροὺς φυσικῶν προϊόντων, οἷον τὴν ξυλείαν τῶν δασῶν τῆς Ἀκαρνανίας, τοὺς ἄνθρακας τοῦ Κούτουνα καὶ ἄλλους μεταλλικοὺς θησαυροὺς, εἰσοδήματα ἄτινα ἀπωλέσθησαν μέχρι τοῦδε εἰς αἰῶνα. Ὁ σιδηρόδρομος οὗτος, ἐνασχολῶν ἐπωφελῶς πολλοὺς ἀξίους καὶ ἀργοὺς ἀξιωματικοὺς ἀποζῶντας ἀπὸ εὐτελοῦς μισθοδοσίας, καὶ πολλοὺς ἀργοὺς πολίτας, περιποιήσει αὐτοῖς ἄνετον καὶ εὐρὺ προόδου στάδιον· ἀντὶ δὲ νὰ καθιστῶνται λυμεῶνες τοῦ τόπου, παρέχοντες καθ' ἑκάστην πράγματα τῇ κυβερνήσει, θηρεύοντες τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀπὸ τῶν πολιτικῶν ῥαδιουργιῶν καὶ μεταβολῶν, καὶ ἀπὸ τῆς δημιουργίας ἀνωφελῶν ὑπουργημάτων, ὠφελήσουσιν ἑαυτοὺς καὶ τὸν τόπον, ἀνακουφίζοντες τὸν δημόσιον θησαυρὸν, ἀφίνοντες ἐλευθέραν καὶ ἀνεπηρέαστον τὴν κυβέρνησιν, καὶ γενόμενοι ἀντὶ καταστροφῆς ὄργανα πλούτου καὶ εὐημερίας τῇ πατρίδι. Τῶν δὲ προϊόντων τῆς χώρας, καθάπερ ἐν τοῖς ἤδη λεχθεῖσιν ἐπιδέδεικται, καταναλισκομένων καὶ ὑπερτιμωμένων, καὶ τῶν γεωργῶν ἀμιλλωμένων πρὸς τὴν καλλιέργειαν, μεγάλη γενήσεται αὔξησις τῶν δημοσίων προσόδων διὰ τῆς εὐκόλου καὶ ταχείας εἰσπράξεως τῶν φόρων. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ βελτίωσις τῆς ταχυδρομικῆς ὑπηρεσίας καὶ ἡ μεταφορὰ στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν ὑπαλλήλων ἐπιῤῥώσει ἐνεργέστερον τὴν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ κράτους ἰσχὺν τῆς κυβερνήσεως, ἀσχολουμένης περὶ τὴν ληστείαν καὶ τὰ ἄλλα κακουργήματα.

Ὅπως δὲ γνωσθῇ ὅτι ἀληθὲς τοῦτο λέγομεν, ἴδωμεν τί ὠφελήθη ἡ μεσημβρινὴ Ἰταλία καὶ ἰδίως ἡ Καλαβρία ἐκ τῆς κατασκευῆς τῶν σιδηροδρόμων. Ἡ ληστεία, ἡ ἐνδημικὴ μάστιξ τῆς κάτω Ἰταλίας, ἐξέλειψεν ὡς διὰ μαγικῆς ἐνεργείας καθὼς ἡ πρώτη ἁτμάμαξα ἐπεφάνη ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος τῆς Καλαβρίας. Πρὸς τούτοις ὁ σιδηρόδρομος οὗτος τῶν ὁρίων μορφώσει κέντρα πληθυσμοῦ ἐργατικοῦ περὶ πολλοῦ ποιουμένου τὴν εὐταξίαν καὶ τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν, καταστρέψει βαθμηδὸν τὴν ἔμφυτον τοῦ λαοῦ πολλῶν προσαρκτίων ἐπαρχιῶν πρὸς τὴν ληστείαν κλίσιν, καὶ ἐμπεδώσει τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον.

Οἱ σιδηρόδρομοι, συστέλλοντες τὰς διαφόρους ἐπαρχίας τοῦ κράτους καὶ ἀφαιροῦντες τὰ τελευταῖα λείψανα τοῦ διαμελισμοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἰδίως μεταξὺ Πελοποννησίων καὶ Ῥουμελιωτῶν, περιποιήσουσι τῷ κράτει συνεκτικὴν δύναμιν ἥτινος στερεῖται σήμερον. Ἀπὸ τῶν ὁμόρων ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος βλέψομεν τότε κατερχομένας πρὸς τὴν εὐνομουμένην ἐκείνην χώραν πλῆθος τιμίων καὶ φιλεργῶν οἰκογενειῶν, αἵτινες συντελέσουσι μεγάλως εἰς αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῆς εὐημερίας τῆς χώρας[1].

Τῇ μεταναστεύσει ταύτῃ τῶν ὁμογενῶν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς πρέπει ἰδίως νὰ ἐποφθαλμιῶμεν, ἐὰν θέλωμεν ν' αὐξήσωμεν καὶ ἀνανεώσωμεν τὸν λαὸν τῆς Ἑλλάδος, τοῦτο μὲν ἐπιῤῥωνύοντες ἡμᾶς αὐτοὺς, τοῦτο δὲ προσελκύοντες ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων τὸ βιοῦν καὶ κινούμενον ἐκεῖνο στοιχεῖον.

Πρὸς κατασκευὴν τοῦ σιδηροδρόμου τούτου τῶν ὁρίων ἀνάγκη νὰ κάμῃ τὸ ἔθνος μεγίστας δαπάνας, παραχωροῦν τὰς ἀπαιτουμένας γαίας, αἵτινες μένουσι πολὺν ἤδη καιρὸν χέρσαι καὶ ἀνωφελεῖς. Τὸ τριτημόριον τοῦ ἐδάφους τῆς Ἑλλάδος εἶναι κτῆμα ἐθνικὸν, οὐδεμίαν προσπορίζον πρόσοδον ἕνεκα τοῦ ἐπικρατήσαντος ἐλεεινοῦ συστήματος τῆς ἐκμισθώσεως τῶν γαιῶν ἐπὶ ἓν ἔτος, ὡς εἰ ἠδύνατό ποτε ὁ ἐκμισθώνων νὰ καλλιεργήσῃ τὰς πρὸ αἰώνων ἀποχερσωθείσας ταύτας γαίας, ν' ἀνεγείρῃ τὰ προσήκοντα γεωπονικὰ ἔργα καὶ νὰ ἐκκαρπωθῇ ἀγρὸν δυνάμενον ν' ἀφαιρεθῇ αὐτῷ τὸ προσεχὲς ἔτος, τοσούτῳ μᾶλλον πιθανώτερον καθ' ὅσον κατέστησεν αὐτὸν εὔφορον εἰς τὸ μέλλον. Πρὸς τούτοις τὸ ἔθνος πρέπει νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὴν ἑταιρίαν τὴν ἐκκάρπωσιν τῶν γαιανθράκων οἵτινες εὑρίσκονται ἢ εὑρεθήσονται ἐν τῇ διαβάσει τοῦ σιδηροδρόμου· οἷον τοὺς τοῦ Κούτουνα καὶ τοὺς τῆς Βοιωτίας, οἵτινές εἰσιν ἐνάμιλλοι τῶν καλλίστων τῆς Εὐρώπης, καὶ ἐξ ὧν τῶν εἰσφορῶν οὐχὶ μόνον αὐξήσει ἡ διατροφὴ τῶν περὶ αὐτοὺς ἀνεγερθησομένων πόλεων, ἀλλὰ καὶ πολυανθρωπίας περὶ τὰ μέταλλα ἀθροιζομένης καὶ ἀπ' ἀγορᾶς τῆς ἐκείνων, καὶ ἀπ' οἰκιῶν περὶ αὐτὰ δημοσίων, καὶ ἀπὸ καμίνων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, πολλαὶ γενήσονται πρόσοδοι τῇ πολιτείᾳ. Ἀλλ' ὅμως καὶ τὴν πρὸς κατασκευὴν τοῦ σιδηροδρόμου ἀναγκαίαν ἀποτομὴν τῶν ὑλῶν καὶ ξυλείαν ἀνάγκη νὰ παραχωρήσῃ τὸ ἔθνος, τὴν ὁποίαν ἡ ἑταιρία πορίσεται ἀπὸ τῶν ἀπεράντων βαθυδένδρων δρυμώνων τῆς Ἀκαρνανίας, οἵτινες σήπονται ἀνωφελῶς πρὸ αἰώνων ἢ γίνονται ἀνάλωμα τοῦ πυρός. Ἡ δὲ τὴν κατασκευὴν τοῦ σιδηροδρόμου ἐπιχειρήσουσα ἑταιρία, εὑρίσκουσα δωρεὰν τὸ ἔδαφος, τὴν ξυλείαν, τοὺς γαιάνθρακας, εὐκόλως θὰ φέρῃ τὸ ἔργον εἰς πέρας, περιποιοῦσα τῇ κυβερνήσει πόρους δι' ὧν αὐτὴ ἀτενίσει τοῦ λοιποῦ ἀταράχως καὶ ἄντικρυς πρὸς τὸ μέλλον.

Τῆς ἀρχῆς τῆς παραχωρήσεως τῶν ἐθνικῶν γαιῶν, αἵτινες οὐδὲν παρέχουσι τῇ πολιτείᾳ εἰσόδημα, ἅπαξ ὑπὲρ τῶν μεγάλων βιομηχανικῶν ἢ γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων τεθείσης, ἡ κυβέρνησις ἐφαρμόσει βεβαίως αὐτὴν καὶ εἰς τὰς ἰδιωτικὰς ἐπιχειρήσεις, διὰ τῆς ἐπ' ἐγγυητῶν ἐκμισθώσεως τῶν γαιῶν.

Ὅτε ἡ ἐθνικὴ κυβέρνησις ἀντικατέστη ἀντὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ Σουλτάνου ἐν Ἑλλάδι, τὰ κτήματα τοῦ Σουλτάνου, τῶν πασσάδων καὶ τῶν ἀπολεσθεισῶν ἀραχαίων οἰκογενειῶν ἐκληρώθησαν εἰς τὸ ἔθνος, ἀποτελέσαντα τὸ ἐνέχυρον τοῦ ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Εὐρώπην ὁμολογηθέντος χρέους, ὅπερ ἔμεινεν ἄκαρπον μέχρι τοῦδε· διότι ἡ κυβέρνησις δὲν ἠθέλησέ ποτε μήτε νὰ ἐκποιήσῃ αὐτὰ μήτε νὰ κατακληρώσῃ εἰς πολίτας βουλομένους καὶ δυναμένους ἵνα καλλιεργήσωσι, καὶ μόνον ἐνοικιάζει αὐτὰ εἰς ἐν ἔτος. Ἀλλὰ τίς φρόνιμος γεωργὸς ἐκμισθόνων, διακυβεύει ὑπὲρ τόσον ὀλιγοχρονίου μισθώσεως τὰ κεφάλαια καὶ τοὺς τόκους αὐτοῦ; Καὶ ὅμως τὸ πρώτιστον συμφέρον τοῦ ἔθνους ἦτο νὰ πολλαπλασιάσῃ ὅσον τάχιον τὸν ἀριθμὸν τῶν ἰδιοκτητῶν καὶ νὰ μορφώσῃ παντὶ σθένει ἰσχυρὰν τάξιν γεωργῶν, ἥτις συνεργοῦσα εἰς τὴν αὔξησιν τῶν καρποφόρων δυνάμεων καὶ τὴν ἐκκάρπωσιν τῶν αὐτοφυῶν ἀγαθῶν τῆς χώρας, ηὔξανεν ἂν μεγάλως τὰς δημοσίας προσόδους καὶ ἐνίσχυε τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν καὶ τὰ καθεστῶτα. (Yemeniz.)

Μετὰ δὲ τὴν ἀπαλλοτρίωσιν τῶν κοινῶν κτημάτων εἴθε νὰ ψηφισθῇ ὅσον τάχιστα νομοσχέδιον μεταβάλλον τὸ ἄθλιον μέχρι τοῦδε ἐπικρατῆσαν σύστημα τῆς συλλογῆς τῶν φόρων τῶν φανερῶν κτημάτων εἰς φυσικὰ προϊόντα, καθ' ὃ οἱ ταμίαι τοῦ δημοσίου δύνανται νὰ κάμνωσι καταχρήσεις πολλὰς καὶ μεγάλας, καταχρώμενοι καὶ τὸ δημόσιον ταμεῖον καὶ τοὺς φορολογουμένους. (Yemeniz.)

Ὁ σιδηρόδρομος οὗτος ἀνάγκη νὰ διατρέξῃ ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς γραμμὴν παράλληλον τῶν σκολιῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος. Διερχόμενος τὴν Ἀκαρνανίαν καὶ μέρος τῆς Αἰτωλίας καὶ τῶν μεσημβρινῶν κοίλων πεδίων τῆς Φθιώτιδος καὶ πέμπων βραχίονα ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν διὰ τῆς Λεβαδείας καὶ Βοιωτίας, καταστήσει ἀκμαζούσας τὰς ἐπαρχίας ταύτας, αἵτινες κεῖνται σήμερον οἰονεὶ ἐξηντλημέναι ἐκ τῶν προσπαθειῶν καὶ τῶν θυσιῶν ἃς ἔκαμον κατὰ τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα. Ὁ σιδηρόδρομος οὗτος καταστήσει ἄμεσον τὴν ἐπιμιξίαν τῶν Ἀθηνῶν μετὰ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης (305 χιλιόμετρα), καὶ τοῦ Βρενδεσίου (Brindisi), καὶ ἐκεῖθεν μεθ' ὅλης τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, θέτουσα αὐτὰς ἐν τῷ μέσῳ τῆς μεγάλης ἐκείνης ἐμπορικῆς ὁδοῦ, ἥτις ἀνοίγεται διὰ τοῦ Κενισίου ὄρους (mont Genis), ἀπὸ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Μεγάλην Ἀσίαν, καθιστῶσα τὰς Ἀθήνας ἕνα τῶν κυριωτάτων αὐτῆς σταθμῶν καὶ ἐμπορίων, καὶ προάγουσα τὸν Πειραιᾶ εἰς τὴν δύναμιν τῆς Μασσαλίας.

III

Ὁ κύριος Βιτάλης, ὁ κατασκευάσας τὸν τῆς Καλαβρίας εἰς Σικελίαν σιδηρόδρομον ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἰταλίᾳ, ἐξέδωκε πρὸ δύο μηνῶν ὑπόμνημα πραγματευόμενον περὶ τοῦ τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν καὶ τὸ πανελλήνιον μεγάλως ἀπασχολοῦντος σιδηροδρόμου τοῦ ἑνώσοντος τὰς Ἀθήνας μετὰ τοῦ Ἀδριατικοῦ. (Préliminaires d'un projet dechemin de fer d'Athènes à l'Adriatique. — Mémoire par M. Vitali. Paris, le 13 août 1869.) Ὁ σιδηρόδρομος οὗτος, τοῦ ὁποίου χαλκογραφοῦμεν καὶ ἐκδίδομεν σήμερον τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου Βιτάλη χαριέντως ἀποσταλὲν διάγραμμα πρὸς τὴν Ἐθνικὴν Ἐπιθεώρησιν, ἐκτεινόμενος εἰς μῆκος 305 χιλιομέτρων, προώρισται ἵνα φέρῃ τὰς Ἀθήνας εἰς ἄμεσον καὶ ταχεῖαν εὐθυπλοΐαν 26 ὡρῶν ἐπὶ τὸ Βρενδέσιον, τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἀπ' αὐτῆς ἐφ' ὅλην τὴν δυτικὴν Εὐρώπην, ἀπαρτίζων μέρος τῆς μεγάλης γραμμῆς ἐκείνης, ἥτις ἀνοίγεται πρὸς τὴν Ἀσίαν διὰ τοῦ Κενισίου ὄρους καὶ, θέτουσα τὰς Ἀθήνας εἰς τὸ μέσον αὐτῆς, καταστήσει τὸν Πειραιᾶ, εἰς ὃν καταῤῥήσονται πάντες, οἷς πρόκειται ὁδὸς ἐπὶ τὴν Εὐρώπην ἢ τὴν Ἀσίαν, μέγα ἐμπορεῖον, ἐπίνειον, καὶ ὑποδοχεῖον κοινὸν τῆς διεθνοῦς ταύτης ὁδοῦ, καὶ ἐνάμιλλον ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ τῆς Μασσαλίας.

Ἡ ἐπιπέδωσις τῆς ἀνωμάλου καὶ τραχώδους χώρας ἣν ὁ σιδηρόδρομος οὗτος πρόκειται ἵνα διέλθῃ, ἀπαιτήσει βεβαίως μεγάλας δαπάνας. Ἀλλ' ὁ Κύριος Βιτάλης νομίζει ὅτι, ἐξαιρουμένων τεσσάρων ὑψηλῶν αὐχένων οἵτινες ἀνάγκη νὰ διατρυπηθῶσι πρὸς κατασκευὴν ὑποχθονίων σηράγγων (tunnels), τὸ λοιπὸν τοῦ σιδηροδρόμου τούτου δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ ἐπὶ ἀνωφερειῶν (rampes) $1\frac{1}{2}$ μέχρι 2 %, καὶ ὅτι ἐπὶ τῶν τεσσάρων τούτων αὐχένων αἱ ἀνωφέρειαι δὲν πρέπει νὰ ὑπερβῶσι τὰ $3\frac{1}{2}$ %.

Τὸ σύστημα τοῦτο ἐφηρμόσθη μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιτυχίας μεταξὺ Γενεύης καὶ Ταυρίνου, μεταξὺ Τριέστης καὶ Βιέννης ἐπὶ τοῦ Sommering, καὶ εἰς ἄλλας γραμμὰς τῶν ὁποίων ἡ ἀνωφέρεια δὲν ὑπερβαίνει $3\frac{1}{2}$ %, καὶ καθ' ἃς ἡ δύναμις μόνη τοῦ ἀτμοῦ ἀρκεῖ ν' ἀναβιβάζῃ τὴν ἁτμάμαξαν ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀνελκυστικῆς μηχανῆς, ὁποία ἡ τοῦ Fell, ἥτις εἶναι εὔχρηστος ἐν τῷ Κενισίῳ ὄρει (mont Genis), ὁποία ἡ τοῦ Κυρίου Agadio (système fumiculaire à rail central).

Κατὰ τὸ διάγραμμα τὸ ὁποῖον ἔπεμψεν

---

1. Ἀπὸ πολλοῦ οἱ εἰλικρινεῖς τῆς Ἑλλάδος φίλοι ἀπηύθυνον μάτην πρὸς τοὺς τὰ τῆς Ἑλλάδος διέποντας εἰλικρινεῖς συμβουλάς. Ἰδίως ὁ ἐν Παρισίοις ἀξιοπρεπῶς τὴν Ἑλλάδα ἀντιπροσωπεύων ἀξιότιμος κύριος Φωκίων Ῥὼκ δὲν ἔπαυσε γράφων καὶ παραινῶν ἀείποτε τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν ἵνα τραπῇ εἰς τὸ στάδιον τῶν ὑλικῶν βελτιώσεων τοῦ τόπου. Ἰδοὺ τί ἔγραφε πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ κύριος Φωκίων Ῥὼκ πρὸς τὸν ἄλλοτε τὰ τῆς Ἑλλάδος διέποντα Κόμητα Σπόνεκ·

Ἐν Μασσαλίᾳ τῇ 1/13 ὀκτωβρίου 1863.

Κύριε κόμη,

Συγχωρήσατέ μοι ἵνα ἐπιστήσω ἀπὸ τοῦδε τὴν διάνοιαν τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος εἰς ὑπόμνημα, ὅπερ ἀπέτεινα τῇ ἐθνικῇ τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι κατασκευῆς σιδηροδρόμων.

Πολλάκις, πράττων ἐνταῦθα τὰ πολιτικά, ἐδυνήθην τρόπον τινὰ ἵνα παραινέσω τοῖς ἐν Ἀθήναις ἡμετέροις ἵνα προσπαθῶσι παντὶ τρόπῳ καὶ φροντίζωσι περὶ τῶν πρακτικῶν βελτιώσεων. Ἀλλ' ἡ πρώην κυβέρνησις ἐλάχιστα ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὰς παραινέσεις μου. Δὲν ἐνόησεν αὕτη ὅτι εἰς τὴν πρὸς τὰ πρόσω κίνησιν τῶν κοινωνιῶν ἡ τῆς παιδείας πρόοδος εἶναι ἀχώριστος τῆς τῶν πραγμάτων. Ἐπειδὴ ἡ κοινωνία δὲν περιλαμβάνει μόνον ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ πράγματα, χωρὶς τῶν ὁποίων, ἐν τόπῳ μάλιστα πολυπαθεῖ, ὡς τῇ Ἑλλάδι, οἱ ἄνθρωποι δὲν δύνανται νὰ εὐδαιμονῶσιν.

Ἡ

ἡμῖν ὁ κύριος Βιτάλης καὶ τὸ ὁποῖον σπεύδομεν νὰ ἐκδώσωμεν, ὁ σιδηρόδρομος ἀρχόμενος ἀπ' Ἀθηνῶν διευθυνεῖται πρῶτον εἰς τὰς Θήβας, καὶ ἐνεχθεὶς παρὰ τὴν Κωπαΐδα, παραλλάξει τὴν νότιον αὐτῆς ὄχθην, ἐγκλίνων ἐπὶ τῶν ἀφοριζόντων αὐτὴν ὑψωμάτων τῶν αἰωρουμένων ἀείποτε ὑπὲρ τῆς πλημμυρίδος. Ἐγκαταλείπουσα τὴν λίμνην τῆς Κωπαΐδος ἡ γραμμὴ καὶ συμπαρακολουθοῦσα ἑνὶ τῶν ἐν αὐτῇ χυνομένων ποταμῶν, διαπεράσει τὸν Παρνασσὸν διὰ δευτέρας ὑποχθονίου σήραγγος (tunnel), ἥτις ἔσται ἡ μακροτάτη, ὑψηλοτάτη καὶ μάλιστα δυσκατάπρακτος ὑπόγειος ὁδός. Ἐξελθοῦσα δὲ τοῦ Παρνασσοῦ κατελεύσεται εἰς τὴν συνάγκειαν τῆς ἀπὸ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ ὄρους τούτου πρὸς δυσμὰς καὶ μεσημβρίαν ἀναπεπταμένης κοιλάδος, καὶ παραλλάξασα ταύτην ἀνάγκη νὰ διέλθῃ ἀκόμη τὰ ὄρη ἅτινα χωρίζουσιν αὐτὴν ἀπὸ τῆς λίμνης Ἀγρίνιον, πιθανῶς διὰ τρίτης ὑποχθονίου σήραγγος· διείργουσα δὲ παραλλήλως τῶν λιμνῶν Ἀγρινίου καὶ Ἀγγελοκάστρου φθάσει τὸν Ἀχελῷον ἢ Ἀσπροπόταμον τὸν χωρίζοντα τὴν Αἰτωλίαν ἀπὸ τῆς Ἀκαρνανίας. Διαζεύξασα δὲ τοῦτον ἡ γραμμὴ διαπεράσει τὰ συνεχῆ ὄρη τὰ διαχωρίζοντα αὐτὰς ἀπὸ τῆς θαλάσσης διὰ τετάρτης ὑπογείου σήραγγος, καὶ διεκπεραιωθήσεται μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, ἔνθα ἔσεται τὸ πρῶτον αὐτῆς ἀφετήριον (tête de ligne) ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Κύριος Βιτάλης ὑπολογίζεται ὅτι ἡ ὅλη δαπάνη τῆς ἐπιχειρήσεως οὐχ ὑπερβήσεται 67 ἑκατομμύρια δραχμῶν, ὑπολογιζομένων 220 000 δραχμῶν ἀνὰ πᾶν χιλιόμετρον.

Καὶ τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης προκύψοντα ἀγαθὰ εἶναι, ὡς ἐν τοῖς ἤδη λεχθεῖσιν ἐπιδέδεικται, ἀναμφισβήτησιμα. Φέρε δὲ νῦν λογισώμεθα διὰ βραχέων, τίνι τρόπῳ πορισόμεθα τὰ πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς μεγάλης ταύτης ἐπιχειρήσεως κεφάλαια, ἀφ' ἧς ἐξαρτᾶται τὸ μέλλον, ἡ εὐημερία καὶ ἡ ὑπόληψις τῆς πατρίδος.

Πρὸς ἐκτέλεσιν μακρῶν σιδηροδρόμων παρεδέχθησαν αἱ Εὐρωπαϊκαὶ κυβερνήσεις τὸ σύστημα τοῦ παραχωρεῖν τὴν κατασκευὴν εἰς ἑταιρίας ἐπὶ ῥητοῖς γέρασιν ἢ ἐγγυήσει τόκων (Compagnies concessionnaires avec subventions ou garanties d'intérêts). Τὸ σύστημα τοῦτο ἐφάνη ἐπωφελὲς ὡς πρός τινας μόνον σπουδαίας γραμμάς. Πολλαχοῦ ὅμως ἀπεδείχθη μάταιον καὶ ἐπιζήμιον, ἐπενεγκὸν ὀλεθρίας συνεπείας, αἵτινες ἐπηρέασαν τὰ μέγιστα καὶ αὐτὴν τὴν τιμὴν τῶν κυβερνήσεων αἵτινες ἔκαμον τὰς παραχωρήσεις ταύτας. Διότι τῶν κυβερνήσεων ἀναδεχομένων τὴν μεγάλην εὐθύνην τῆς κατασκευῆς καὶ καταρτύσεως καὶ τὰς ἀβεβαίους συνεπείας τῆς ἐκκαρπώσεως τοῦ σιδηροδρόμου, ἔπεται ὅτι ἡ τιμὴ τῶν ἑταιριῶν ἐξαρτᾶται ἀμέσως ἐκ τῆς τιμῆς τῆς κυβερνήσεως, ἥτις χορηγεῖ τὴν ἐπάρκειαν ἢ τοὺς τόκους, πλὴν τούτου, τὸ ὁποῖον εἶναι πάντοτε ἐναντίον εἰς αὐτάς, ὅτι αἱ ὑπὸ τῶν ἑταιριῶν ἐκδιδόμεναι μετοχαὶ δὲν δύνανται νὰ ἰσοσταθμήσωσι τὸ δημόσιον χρέος τῶν κυβερνήσεων.

Καὶ διὰ τοῦτο εἴδομεν ἐσχάτως τὴν μὲν Ῥωσσικὴν κυβέρνησιν χορηγοῦσαν τὴν ἄμεσον καὶ παντελῆ αὐτῆς ἐγγύησιν εἰς τὰς μετοχὰς τῶν ἑταιριῶν καὶ σιδηροδρόμων τῆς Ῥωσσίας, τὴν δὲ Ἰταλικὴν περιελθοῦσαν, μετὰ πολλὰς ἀνωφελεῖς δοκιμὰς γενομένας πρὸς κατασκευὴν τῶν τῆς Καλαβρίας εἰς Σικελίαν σιδηροδρόμων, εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ κάμνειν συνθήκας μετὰ τῆς ἑταιρίας Βιτάλη, Charles Picard et Cie, ἀναλαβούσης τὴν κατασκευὴν καὶ τὴν ἐκκάρπωσιν τῆς γραμμῆς ἐπὶ ὡρισμένον τινὰ καιρόν.

Ὁ ἀπὸ Ἀθηνῶν μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Ἄρτας σιδηρόδρομος (κατὰ τὸ διάγραμμα τοῦ Κυρ. Βιτάλη).

Ἀλλ' ἡ Ἑλλὰς, τῆς ὁποίας τὸ ἐξωτερικὸν χρέος δὲν εἶναι ὡρισμένον, καὶ τῆς ὁποίας ἡ τιμὴ ἀναμφισβήτητος δὲν εἶναι ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ἐμπορίων, εἶναι ἀναμφίβολον ὅτι δυσκόλως ἢ οὐδόλως θὰ κατορθώσῃ νὰ πορισθῇ ξένα κεφάλαια διὰ τῆς παραχωρήσεως εἰς ἑταιρίαν ἐκδίδουσαν μετοχὰς στηριζομένας ἐπὶ τῆς ἐγγυήσεως τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως.

Νομίζομεν λοιπὸν μετὰ τοῦ Κυρίου Βιτάλη ὅτι τὸ καταλληλότατον πρὸς τὸν σκοπὸν σύστημα ἦτο ἂν ἡ παρὰ τῆς κυβερνήσεως ἐκτέλεσις τοῦ σιδηροδρόμου, ὁμονοήσασης μετά τινος ἑταιρίας παρεχούσης ὅλας τὰς ἀπαιτουμένας ἐγγυήσεις τῆς ἐκκαρπώσεως, ὅπερ δύναται ν' ἀνανεῶται κατὰ περιόδους 15 μέχρις 25 ἐτῶν.

Παρατηρητέον δὲ ὅτι ἐκ τῶν πρὸς κατασκευὴν τοῦ σιδηροδρόμου τούτου ἀπαιτουμένων χρημάτων τῶν 66 ἑκατομμυρίων τὰ δύο τρίτα δαπανηθήσονται εἰς ἔργα ἰσοπεδώσεων ἢ προσχώσεων ἢ οἰκοδομῶν καὶ ἄλλων, ἅτινα ἐκτελεσθήσονται ὑπὸ Ἑλλήνων ἐγχωρίων ἐργατῶν, ἑπομένως τὰ πρὸς κατασκευὴν τῶν ἔργων τούτων δαπανώμενα χρήματα μενοῦσιν ἐντὸς τῆς χώρας, καὶ μόνον τὸ τρίτον αὐτῶν χρησιμεύσει εἰς ἀγορὰν τῶν πολλῶν ἀναγκαίων πρὸς καταρτισμὸν καὶ ἐκκάρπωσιν τῆς γραμμῆς.

Εἰς δὲ τὰ 22 ἑκατομμύρια ἅτινα προώρισται νὰ πληρωθῶσιν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν πρὸς ἀγορὰν τῶν ἀναγκαίων, τὸ σύστημα τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐπωφελῶς. Νομίζομεν ὅμως μετὰ τοῦ Κυρίου Βιτάλη ὅτι ἡ κυβέρνησις δύναται νὰ θέσῃ ὡς συνθήκην τῆς μισθώσεως τῆς ἐκκαρπώσεως (bail de l'exploitation) τὴν προμήθειαν τῶν ἀναγκαίων κινητῶν καὶ ἀκινήτων (matériel fixe et roulant), ὧντινων ἡ ἀξία ἔσται 6 ἢ 7 ἑκατομμυρίων, ἐγγυωμένη καὶ ἀσφαλίζουσα αὐτῇ τὴν προκαταβολὴν ταύτην. Τούτου δὲ γενομένου, ἐναπολείπεται ἡ εὕρεσις τῶν 15 ἑκατομμυρίων ἅτινα δύναται νὰ πορισθῇ ἡ κυβέρνησις διὰ τῆς ἐκδόσεως ἰδιαιτέρων μετοχῶν ἀσφαλιζομένων (obligations garanties) ὑπὸ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ σιδηροδρόμου ἢ ἄλλων δημοσίων προσόδων. Τὰ ἐχέγγυα ταῦτα ποιήσουσιν εὔκολον τὸν χρηματισμὸν τούτων τῶν γραμματείων εἰς τακτὴν τιμὴν σύμφορον ἐπὶ τῶν χρηματιστηρίων τῆς δυτικῆς Εὐρώπης.

Ἡ τακτὴ τιμὴ (cours forcé) τῶν χαρτοσήμων, ὅπερ ἐπικρατεῖ παρά τισιν ἔθνεσιν, ὡς ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ καὶ Ἀμερικῇ, καίπερ ἐπιβλαβὴς κατὰ πολλὰ, δύναται, εἰς ἰδιαζούσας τινὰς περιστάσεις, νὰ κατασταθῇ χρησιμωτάτη εἰς εὐημερίαν ἔθνους, πολλαπλασιάζουσα τὴν εὐκολίαν τῆς ἀνταλλαγῆς δι' εἴδους ἐσωτερικοῦ ἀτόκου δανείου.

Ἔργου δὲ τοιούτου προκειμένου ἀφ' οὗ ἐξαρτᾶται ἡ εὐημερία, τὸ μέλλον καὶ ἡ ὑπόληψις τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιτυχία οἰκονομικῶς φαίνεται βεβαιοτάτη, ἡ κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος δύναται νὰ δανεισθῇ παρὰ τῆς τραπέζης κεφάλαιον 40 μέχρι 50 ἑκατομμυρίων, προσδιωρισμένων ἰδίως εἰς κατασκευὴν τοῦ σιδηροδρόμου τούτου, παραχωροῦσα αὐτῇ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκδίδειν γραμματεῖα ἀντιστοιχοῦντα εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο καὶ διατηροῦσα τὴν τακτὴν τιμὴν (cours forcé), ἥτις ἤδη καὶ νῦν ἰσχύει.

Δὲν δυνάμεθα νὰ ἐκταθῶμεν περαιτέρω ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ὅπερ μὴ ὂν τῆς ἐξουσίας ἡμῶν συνιστῶμεν εἰς τὴν ἐμβριθῆ μελέτην τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους. Ἐκ τῆς φιλοπατρίας αὐτῶν καὶ τῆς ἐκπερατώσεως τοῦ ἔργου τούτου κρέμαται τὸ μέλλον καὶ ἡ δόξα τῆς Ἑλλάδος.

ΑΛΕΞ. ΜΕΥΜΑΡ.

(Ἕπεται συνέχεια.)

ΠΟΙΚΙΛΗ ΣΤΟΑ.

Ο ΖΩΓΡΑΦΟΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΘΕΟΤΟΚΟΠΟΥΛΟΣ Ο ΕΛΛΗΝ.

(Theotocopuli le Greco.)

(1548-1625.)

Ὀλίγιστοι τῶν ἡμετέρων γνωρίζουσιν ὅτι κατὰ τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα ἡ Ἑλλὰς ἀνέδειξεν ἕνα τῶν ἐπισημοτάτων τῆς Εὐρώπης ζωγράφων, τὸν Κυριακὸν Θεοτοκόπουλον ἐπονομασθέντα Ἕλληνα, συστήσαντα μίαν τῶν εὐκλεεστάτων τῆς Ἱσπανίας σχολῶν (École ascétique et réaliste de Tolède). Ὁ ζωγράφος οὗτος, καταγόμενος ἐκ τῆς ἰδίως λεγομένης Ἑλλάδος, ἠσχολήθη περὶ τὴν ζωγραφικὴν ἐν Βενετίᾳ παρὰ τῷ Τιτιανῷ. Τινὲς τῶν βιογράφων αὐτοῦ ψευδοδοξοῦντες παραδέχονται ὅτι κατήγετο ἔκ τινος τῶν πολλῶν οἰκογενειῶν αἵτινες, ἐγκαταλείψασαι τὴν Κωνσταντινούπολιν μετὰ τὴν ἅλωσιν, ἀπεδήμησαν εἰς Ἰταλίαν, καὶ μάλιστα εἰς Βενετίαν, συμπαραλαβοῦσαι τὸ ἔνδυσμα τῆς βυζαντινῆς παραδόσεως καὶ τέχνης, ὅπερ ἀνορρίπισθὲν ὕστερον ὑπὸ τῶν ζωγράφων τῆς Φλωρεντίας, ἀνέλαμψε λαμπρὸν κατὰ τὴν Παλιγγενεσίαν. Ὁ Παλομῖνος ἐν τῷ αὐτοῦ συγγράμματι Βίοι τῶν ἐπισημοτάτων ἱσπανῶν ζωγράφων λέγει, ὅτι ὁ Θεοτοκόπουλος ἀπεδίωσεν ἐν Τολέδῃ τῆς Ἱσπανίας ἑβδομήκοντα ἑπτὰ ἐτῶν ὤν, ὅπερ ἀνάγει τὴν γέννησιν αὐτοῦ περὶ τὸ ἔτος 1548.

Τὰ κατὰ τὰς σπουδὰς καὶ τὰς πρώτας τοῦ νέου ἕλληνος ζωγράφου ἀποπείρας εἶναι ἀβέβαια καὶ ἀσαφῆ, ἀμαυρούμενα ὑπὸ παραδόσεων ψευδῶν καὶ ἀντιλογιῶν. Πιθανώτατον ὅτι ὁ Ἕλλην τεχνίτης (il Greco, ὡς ὠνόμαζον αὐτὸν Ἱσπανοὶ,) ἐγένετο οἱ ἐκ τῶν φιλελευθέρων καὶ ἀγερώχων ἐκείνων τεχνιτῶν τῆς Παλιγγενεσίας, οἵτινες μεστοὶ φορᾶς, μεγαλοπράγμονες τῇ προαιρέσει καὶ θηρεύοντες τὰς ἀπὸ τῶν ἰδίων ἐπινοημάτων πρωτοτύπους καλλιτεχνικὰς ἐκδηλώσεις, διήρχοντο τότε τὰς πόλεις τῆς Ἰταλίας, καταλείποντες πανταχοῦ πρωτότυπα ἔργα ζωγραφικῆς, γλυπτικῆς καὶ ἀρχιτεκτονικῆς. Ἀξιοθαύμαστον δὲ ὅτι ἡ γενεὰ ἐκείνη τῶν ζωγράφων τῆς Παλιγγενεσίας διέπρεψεν οὐχὶ μόνον εἰς ζωγραφικὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς γλυπτικὴν καὶ ἀρχιτεκτονικὴν δεινότητα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐπιστημονικὴν καὶ φιλολογικὴν πολυμάθειαν. Ὡς ὁ Ῥιβέρας καὶ πλεῖστοι ἄλλοι σύγχρονοι γνωστοὶ ζωγράφοι, διήρχετο ὁ Θεοτοκόπουλος τὴν Ἰταλίαν διδασκόμενος καὶ διδάσκων, ὠφελούμενος καὶ ὠφελῶν. Ἐν δὲ τοῖς πονήμασιν αὐτοῦ ἐνέπρεπον αἱ ἀρεταὶ τῆς θερμουργοῦ ζωγραφικῆς σχολῆς τῆς Βενετίας, τὴν ὁποίαν ὁ διδάσκαλος καὶ προστάτης αὐτοῦ Τιτιανὸς συνέστησε.

Τὰ κατὰ τὸν βίον τοῦ Θεοτοκοπούλου καθιστῶνται εὐκρινέστερα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1577. Ἐπειδὴ, διαδοθείσης πανταχοῦ τῆς φήμης ὅτι Φίλιππος ὁ δεύτερος τῆς Ἱσπανίας ἀνέθετε διὰ τῶν πρέσβεων αὐτοῦ εἰς ἅπαντας τοὺς μεγάλους τεχνίτας τῆς Ἰταλίας, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς τῆς Βενετίας, τὴν ἐκτέλεσιν πολλῶν καλλιτεχνημάτων, καὶ ὅτι οἱ διάσημοι τεχνῖται ἐδέχοντο εὐμενέστατα παρὰ τῷ βασιλεῖ, καὶ ἠξιοῦντο πλουσιωτάτων ἀμοιβῶν, πρὸς δὲ τούτοις ὅτι παρεκάλεσε τοὺς ἀρίστους τῶν ἀγαλματοποιῶν καὶ ἀρχιτεκτόνων ἀμιλλωμένων πρὸς τὴν διακόσμησιν τῶν ἀνακτόρων τοῦ Ἐσκουριάλ, ὁ Ἕλλην ἐγκαταλείψας τὴν Ἰταλίαν ἀπεδήμησεν εἰς Ἱσπανίαν, καὶ κατεστάθη ἐν Τολέδῃ.

Ξένος, πλάνης, ἀπὸ ξένης ἐρχόμενος χώρας, διήγειρε τὴν περιέργειαν τῶν κατοίκων τῆς Τολέδης. Ἀπὸ τοῦ πρώτου ἤδη ἔτους γενομένης γνωστῆς αὐτοῦ τῆς δεινότητος, ἀνέθεσαν αὐτῷ, τὸ μὲν τάγμα τῶν κανονικῶν τῆς μητροπόλεως τὴν διακόσμησιν τοῦ ἱεροφυλακίου, ἔνθα ἐζωγράφησε τὴν εἰκόνα τοῦ Διαμελισμοῦ τοῦ χιτῶνος τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐξειργάσθη τὰ ἀρχιτεκτονικὰ καὶ γλυπτικὰ κοσμήματα τοῦ συνόλου τοῦ βωμοῦ· Φίλιππος δὲ ὁ δεύτερος τῆς Ἱσπανίας εἰσήγαγε τὸν Greco εἰς τὸ Ἐσκουριὰλ καὶ ἀνέθεσεν αὐτῷ τὴν ζωγραφίαν τῆς εἰκόνος τοῦ Μαρτυρίου τοῦ ἁγίου Μαυρικίου καὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἄρχεται ἡ παράδοξος κρίσις ἥτις ἀνέτρεψε τὸ πνεῦμα τοῦ Greco καὶ τὴν περὶ αὐτοῦ ἰδέαν τῆς Ἱσπανίας. Ἡ εἰκὼν αὐτοῦ ἡ παριστῶσα τὸν Διαμελισμὸν τοῦ χιτῶνος τοῦ Χριστοῦ, ἠτοιγέννημα τῶν ἀρῶν ἃς ἐδιδάχθη ἐν τῇ βενετικῇ σχολῇ· αἱ δὲ εἰκόνες αὐτοῦ ἦσαν ἁπλῶς ἐνάμιλλοι τῶν καλλίστων ἔργων τῶν διδασκάλων τῆς σχολῆς ταύτης. Διὸ καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐθαυμάζοντο ὡς ἔργα ἀναμιμνήσκοντα τὸν Τιτιανὸν καὶ τὸ πνεῦμα τῆς τοῖς πᾶσι προσφιλοῦς ἐκείνης σχολῆς.

Κυριακὸς Θεοτοκόπουλος. Περίφημος Ἕλλην ζωγράφος τοῦ δεκάτου ἕκτου αἰῶνος.

Ἀλλὰ μεταβαλὼν αἴφνης καὶ ἀπ' οὐδεμιᾶς προπαρασκευῆς σύστημα ἀνήχθη εἰς νέαν μέθοδον, τὴν ὁποίαν μὴ δυνάμενοι νὰ ἐκτιμήσωσι κατ' ἀξίαν κατέκρινον, οἱ μὲν μετριοπαθέστατοι καὶ αὐτῷ συμπαθοῦντες τῶν φίλων ὡς ἀλλόκοτον, οἱ δὲ πολλοὶ ὡς ἔργον ἀκατανόητον ἀληθῶς παραφρονήσαντος τεχνίτου· ἡ σχεδογραφία τῶν προσώπων ἐμηκύνθη, ὁ χρωματισμὸς κατέστη παράδοξος καὶ σφοδρὸς καὶ ἀσαφὴς, αἱ κεφαλαὶ αὐτοῦ, τὰς ὁποίας πάντες ὁμοθυμαδὸν ἐνεκωμίαζον ὡς ἀναμιμνησκούσας τὸν Τιτιανὸν, ἐλάμβανον ἤδη χαρακτῆρα ἀσαφῆ, φαντασιώδη καὶ νοσώδη.

Τί ἔπαθεν ἡ ψυχὴ τοῦ τεχνίτου, καὶ τίς ἡ αἰτία τῆς τοιαύτης ἀπροσδοκήτου μεταβολῆς; Νομίζομεν, ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν αὐτοῦ συγχρόνων, ὅτι ὁ φιλόδοξος τεχνίτης, ἀνιώμενος ἐπὶ τῷ ἀκούειν πάντοτε ὅτι αἱ εἰκόνες αὐτοῦ εἰσιν ἀντίγραφοι τῶν τοῦ Τιτιανοῦ, καὶ μὴ θέλων νὰ συγκαταριθμῆται μετὰ τῶν μιμητῶν μηδενὸς διδασκάλου, ἀλλὰ πρὸς ἰδίαν ἀγόμενος δημιουργίαν τέχνης, ἠθέλησεν, ἀπαλλαχθεὶς τῆς βενετικῆς σχολῆς καὶ τῶν μαθημάτων τοῦ Τιτιανοῦ, νὰ φθάσῃ εἰς πρωτότυπόν τινα μέθοδον. Ὁ Ἕλλην δὲν ἦτο οὔτε παράφρων οὔτε καθ' ὑπερβολὴν ἰδιότροπος, ὡς ἐνόμισαν οἱ πολλοὶ, ἀλλὰ φιλόδοξος ὢν καὶ μεγαλόφρων, ἀλλὰ χρωματιστὴς τολμηρὸς, ἐνθουσιώδης, ἐραστὴς τῶν παραδόξων ἀντιθέσεων, καὶ τῶν ἰταμῶν χρωματισμῶν, οἵτινες ἐκπλήττουσιν ἐκ πρώτης ὄψεως, ἐθήρευε τὴν ἀπὸ τούτων πρωτοτυπίαν καὶ φήμην.

Κατὰ τὰς πρώτας ἀποπείρας τῆς νέας αὐτοῦ μεθόδου περιέπεσεν εἰς χρωματισμὸν καὶ σχεδογραφίαν ὑπερβάλλουσαν· ἀλλὰ καίπερ παραθρομήσας, ἔμεινεν ὁποῖος ἦτο, μέγας ζωγράφος. Ὅμως τοιαύτη δὲν ἦτο ἡ ἰδέα Φιλίππου τοῦ δευτέρου, ὅτε ἡ εἰκὼν τοῦ Ἁγίου Μαυρικίου ἔφθασεν εἰς τὸ Ἐσκουριάλ.

Ἡ εἰκὼν ἀπήρεσε σφόδρα τῷ βασιλεῖ· διὸ καὶ καλέσας αὐθωρὶ τὸν ζωγράφον Κιγκιννᾶτον, ἀνέθεσεν αὐτῷ τὴν ἐκ νέου ζωγραφίαν τῆς εἰκόνος, ἥτις εὑρίσκεται μέχρι σήμερον ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ ἀφιερωμένου τῷ Ἁγίῳ Μαυρικίῳ, καὶ ἥτις κατέχει τὸν τόπον, ὃν ἐπέπρωτο νὰ κατέχῃ τὸ ἔργον τοῦ Ἕλληνος. Ὅμως τὸ ἐμβριθὲς καὶ ἀῤῥενωπὸν τῆς ἐκφράσεως τῶν προσώπων τοῦ νέου τούτου πονήματος εἵλκυσε τὴν προσοχὴν μεγιστάνων τινῶν τῆς αὐλῆς, οἵτινες κατέπεισαν τέλευταῖον τὸν βασιλέα νὰ κρατήσῃ τὴν εἰκόνα ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Ἐσκουριάλ. Ἡ εἰκὼν αὕτη εὑρίσκεται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ἀνακτόρων.

Ἀλλὰ γενομένης τῆς προσβολῆς, εἰ καὶ ὁ Φίλιππος δὲν ἦτο ἀνὴρ ἀξιώματος μεγάλου ἐν τῇ ζωγραφικῇ, οἱ ἐχθροὶ καὶ ἐναντίοι αὐτοῦ κατέκρινον πικρῶς τὰς ματαίας προσπαθείας, τὰ τολμήματα καὶ τοὺς νεωτερισμοὺς τοῦ τεχνίτου, καὶ συναυλία ὅλη σαρκασμῶν ἐξερρύη ἐπ' αὐτὸν, ἐπαιρόμενον ἐξ οὐχ ὑπαρχόντων καὶ πεσόντα πτῶσιν Ἰκάριον.

Ἐν τοσούτῳ ὁ τεχνίτης ἔμεινεν ἀπτόητος ἐν τῷ μέσῳ τῶν σαρκασμῶν, καὶ ἐμμένων ἐν ταῖς ἰδέαις αὐτοῦ καὶ μετριάζων ὀλίγον τὰς πρώτας ὑπερβολὰς, ἐζωγράφησεν ἐν ἔτει 1584 ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Θωμᾶ μίαν τῶν ὡραιοτάτων αὐτοῦ εἰκόνων, ἔργον τῶν ἀρίστων ζωγραφημάτων τῆς ἱσπανικῆς σχολῆς, τὸν Ἐνταφιασμὸν τοῦ δὸν Gonzalo Ruiz de Toledo, κόμητος τοῦ Ὀργάζ.

Ἡ εἰκὼν αὕτη ἐφανέρωσε τὸ γόνιμον καὶ τὸ ὕψος τῆς τέχνης τοῦ Ἕλληνος ζωγράφου, ἐξεγείρασα πάγκοινον ἐνθουσιασμόν. «Οἱ μὲν ξένοι,— λέγει ὁ ἰατρὸς Πίσας ἐν τῷ δευτέρῳ χειρογράφῳ μέρει τῆς Ἱστορίας τῆς Τολέδης, ἔτρεχον πανταχόθεν ὅπως θαυμάσωσι τὸ καλλιτέχνημα· οἱ δὲ κάτοικοι τῆς Τολέδης δὲν ἀπέκαμνον βλέποντες αὐτὸ καὶ ἀνακαλύπτοντες πάντοτε νέαν τινὰ καλλονὴν, ἢ ἀρεσκόμενοι τῷ σπουδάζειν τὰς κεφαλὰς τῶν ἱππότῶν τῶν συνοδευόντων τὴν κηδείαν, αἵτινες ἦσαν εἰκονίσματα ἐνδόξων συγχρόνων.»

Ἐν τινι ἀρχαίῳ βιβλίῳ τῶν δαπανῶν τοῦ νοσοκομείου τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ βλέπομεν ὅτι ὁ Greco ἔδωκεν ἀπόδειξιν παραλαβῆς 30 000 σκούδων ἀντὶ ἔργων ζωγραφικῆς καὶ διακοσμήσεως τῶν δύο βωμῶν τῆς ἐκκλησίας τοῦ νοσοκομείου. Αἱ εἰκόνες αὗται εὑρίσκονται ἔτι καὶ νῦν ἐν ᾧ ἐξ ἀρχῆς ἐτέθησαν τόπῳ.

Εἰ καὶ ζῶντος τοῦ Ἕλληνος ζωγράφου ἐνάμιλλον τῶν ἀρίστων ζωγραφημάτων τῆς ἱσπανικῆς σχολῆς, τὸν Ἐνταφιασμὸν τοῦ δὸν Gonzalo Ruiz de Toledo, κόμητος τοῦ Ὀργάζ.

διημφισβητεῖτο ἔτι ὑπὸ πολλῶν ἡ μεγαλοφυΐα αὐτοῦ, αἱ ἐκκλησίαι, τὰ μοναστήρια καὶ πολλοὶ μεγιστᾶνες τῆς Ἱσπανίας ἡμιλλῶντο ὑπὲρ τῆς ἀποκτήσεως τῶν ἔργων αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ δημόσια οἰκοδομήματα ἀνήγειρε μεγάλην ἐπιδεικνυόμενος τὴν περὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν δεινότητα, ὡς τὴν ἐν Μαδρίτῃ ἐκκλησίαν τοῦ γυμνασίου τῶν Αὐγουστίνων, τὴν Ayuntamiendo τῆς Τολέδης, τὰς δύο ἐκκλησίας τῆς Ἀγάπης καὶ τὴν τῶν Φραγκισκάνων ἐν Ἱλλεσκάς. Τὰ δύο ταῦτα προτελευταῖα μνημεῖα, ἔργα ἀξιολογώτατα, ὡραΐσθησαν μετ' εἰκόνων, γλυφῶν καὶ κοσμημάτων, τεχνημάτων τῆς ἀκαταπονήτου φαντασίας τοῦ Ἕλληνος ζωγράφου.

Περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἡ δόξα τοῦ τεχνίτου ηὔξησε καὶ ἐκραταιώθη. Ἀπέθανε δὲ ὁ Κυριακὸς Θεοτοκόπουλος ἐν Τολέδῃ ἐν ἔτει 1625, καὶ μὴ ὑπάρχοντος ὀρθοδόξου ἱερέως, ἐνεταφιάσθη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγ. Βαρθολομαίου κατὰ τὸ λατινικὸν δόγμα.

Βλέποντες τὸ πλῆθος τῶν ἔργων τοῦ Ἕλληνος, — λέγει ὁ Ἰωάννης Bermudez, — ὑπολαμβάνομεν ὅτι ὁ τεχνίτης ἦτο κεχορηγημένος ἀκαταπονήτῳ δραστηριότητι καὶ γονιμότητι. Ἀλλὰ πρὸς δόξαν τοῦ τεχνίτου διαφέρει οὐ μόνον τὸ πλῆθος, ἀλλὰ καὶ αἱ ἀρεταὶ τῶν καλλιτεχνημάτων αὐτοῦ. Ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ μεθόδῳ ὁ Ἕλλην τεχνίτης ἀναφαίνεται ἄριστος καὶ σοφώτατος σχεδογράφος· ὁ χρωματισμὸς αὐτοῦ εἶναι διαφανής, καὶ θερμὸς ὡς ὁ τῶν βενετῶν διδασκάλων αὐτοῦ, ἡ δὲ καθόλου διάταξις καὶ συναρμογὴ τῶν προσώπων ἱλαρὰ, μεγαλοσχήμων καὶ μεγαλοπρεπής. Ἡ εἰκὼν αὐτοῦ ἡ παριστῶσα τὸν Διαμελισμὸν τοῦ χιτῶνος δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρότυπον τῶν ἔργων τῆς πρώτης ἐκείνης σχολῆς. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ Ἕλλην, ἀπαλλαγεὶς τῆς βενετικῆς σχολῆς, ἀναδεικνύεται αἴφνης θεμελιωτὴς καὶ πρόδρομος νέας σχολῆς, ἀληθῶς ἐθνικῆς, ἀληθῶς ἱσπανικῆς, τῆς λεγομένης ἀσκητικῆς καὶ πραγματικῆς σχολῆς τῆς Τολέδης. Μιμηταὶ καὶ μαθηταὶ καὶ ὁπαδοὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἕλληνος συσταθείσης σχολῆς ἐγένοντο ὁ Μοραλὲζ, ὁ ἐπιλεγόμενος Θεῖος, ὁ Ζουρβαράνος, ὁ Ῥιβέρας, ὁ Βελλασκὲζ, ὁ Βαλδὲς Λεὰλ, πλειὰς φαεινὴ διαλάμπουσα ἐν τῷ στερεώματι, ἔνθα λάμπουσιν οἱ μεγάλοι φωστῆρες τῆς καλλιτεχνίας, οἵτινες, γενόμενοι καὶ οὗτοι διδάσκαλοι καὶ διαδώσαντες τὰς ἀρχὰς τῆς ὑπὸ τοῦ Ἕλληνος τεχνίτου συσταθείσης σχολῆς ἐφ' ἅπασαν τὴν Ἱσπανίαν, συνετέλεσαν εἰς τὴν πρόοδον καὶ τὴν δόξαν τῆς κατὰ τὸν δέκατον ἕβδομον αἰῶνα ἀκμασάσης ἱσπανικῆς τέχνης.

Ὁ Θεοτοκόπουλος κατέλιπεν υἱὸν Γεώργιον (Jorge Manuel Theotocopouli), ὅστις, καίπερ διαπονηθεὶς παρὰ τῷ πατρὶ τὴν ζωγραφικὴν, ἐγένετο διάσημος ἀρχιτέκτων.

Ζωγράφος, γλύπτης, ἀρχιτέκτων, χαλκογράφος ἄριστος καὶ δημιουργὸς σχολῆς, τῆς ὁποίας ἡ δύναμις ἐξηπλώθη ἐφ' ἅπασαν τὴν Ἱσπανίαν, ὁ Ἕλλην ἀνεδείχθη καὶ συγγραφεὺς ἄριστος καὶ πολυμαθής. Ὁ μὲν Παλαβιτζῖνος, τοῦ ὁποίου ἐζωγράφησε τὴν εἰκόνα, ἐτίμησεν αὐτὸν διὰ διαφόρων ποιημάτων ἐκθειαζόντων τὴν πολυμάθειαν τοῦ τεχνίτου· ὁ δὲ περίφημος Λουΐς δὲ Γόργονα, τοῦ ὁποίου ἔχομεν εἰκόνα περιλοτεχνημένην ὑπὸ τοῦ τεχνίτου, συνέθεσεν, ἀποθανόντος αὐτοῦ, ἐπιτύμβιον ᾠδὴν εὐφυᾶ μὲν, ἀλλ' ἐμφαντικὴν καὶ ἐπιτετηδευμένην ἐγκωμιάζων τὰς μεγάλας καλλιτεχνικὰς ἀρετὰς καὶ τὴν πολυμάθειαν τοῦ ἀληθοῦς τούτου τέκνου τῆς Ἑλλάδος.

Α. Μ.

Η ΔΑΙΜΟΝΟΒΛΑΒΕΙΑ

ΚΑΙ Η

ΔΑΙΜΟΝΟΦΟΡΗΤΟΣ ΠΟΛΙΣ

ΙΟΥΛΙΟΔΟΥΝΟΝ.

(LOUDUN).

Τὸ μαρτύριον καὶ ἡ ὁλοκαύτωσις τοῦ ἱερέως Οὐρβανοῦ Γρανδιέ.

(Ἀληθὴς ἱστορία τοῦ δεκάτου ἑβδόμου αἰῶνος.)

Μεσοῦντος τοῦ δεκάτου ἕκτου αἰῶνος ἐνέσκηψε πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ἀλλόκοτος καὶ ἰδιάζουσά τις νόσος δαιμονομανία, ἡ δαιμονοβλάβεια τῶν καλογραιῶν (possession des nonnains) καλουμένη, ἥτις πρῶτον μὲν προσέβαλλε πολλὰ τῶν γυναικείων μοναστηρίων τοῦ Βραυδεβούργου, τῆς Ὁλλανδίας, Ἰταλίας καὶ Γερμανίας, ἐντεῦθεν δὲ διεδίδετο ὡς κολλητικὴ ἐπιδημικὴ ἀσθένεια εἰς τὰς παρακειμένας πόλεις καὶ χώρας. Ἡ ἀσθένεια αὕτη, ἥτις ἦτο συνέπεια τοῦ σκληροῦ, ἀγάμου καὶ ἀσκητικοῦ βίου, τὸν ὁποῖον πλῆθος πολὺ παρθένων καὶ γυναικῶν διῆγον ἐν τοῖς μοναστηρίοις, καὶ τῶν ὁποίων αἱ πλεῖσται ἔπασχον ὑστερικοὺς σπασμοὺς καὶ ἄλλα νευρικὰ πάθη, ἀπεδίδετο τότε καθόλου εἰς τὴν ἐν τῷ σώματι τῶν καλογραιῶν καὶ ἄλλων δαιμονιοπλήκτων γυναικῶν ἐνσάρκωσιν τοῦ διαβόλου, ἐργασθεῖσαν ὑπό τινος μάγου ἄῤῥενος ἢ θήλεος, συνθήκην καμόντος πρὸς τὸν διάβολον ἄῤῥητον εἶναι τὸ πλῆθος τῶν δυστυχῶν, οἵτινες, κατηγορηθέντες ἐπὶ μαγείᾳ καὶ συνθήκῃ μετὰ τοῦ διαβόλου, ἐγένοντο ὁλοκαύτωμα τοῦ πυρός. Οἱ πλεῖστοι, πρὶν ἀναβῶσιν ἐπὶ τῆς πυρᾶς, ἔπασχον ὑπὸ τῶν ἱεροδικείων τοσαῦτα μαρτύρια, ὥστε ἐπὶ τέλους ἀποδειλιῶντες, ἀποκαρτεροῦντες καὶ μὴ ἐλπίζοντες ἄφεσιν ὡμολόγουν ἑαυτοὺς ἐνόχους, ὅπερ ἀνεῤῥίπιζε τὴν κατ' αὐτῶν λύσσαν.

Κατὰ τὸν δέκατον ἕβδομον αἰῶνα, καίπερ φωτιζόμενον ὑπὸ μακρόθεν ὑποφωσκούσης αὐγῆς ὑψηλοτέρας φιλοσοφίας, διαλυούσης τὴν ἀχλὺν τῆς μεσαιωνικῆς ἀμαθείας, διετηρήθησαν εἰσέτι πολλαὶ τῶν φρικτῶν δεισιδαιμονιῶν καὶ προλήψεων, αἵτινες κατελυμήναντο τὴν Εὐρώπην κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα· ἡ δὲ πρὸς τοὺς δαίμονας καὶ τὴν εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐπήρειαν αὐτῶν πίστις ἦτο εἰσέτι καθολικὴ οὐχὶ μόνον παρὰ τῷ πλήθει, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν τότε σοφῶν. Ἡ μήτηρ τοῦ μεγάλου ἀστρονόμου Κέπλερ, κατηγορηθεῖσα ἐπὶ μαγείᾳ, διέφυγε δὶς ὡς ἐκ θαύματος τὴν πυρὰν, χάριν τοῦ υἱοῦ αὐτῆς ἐκδώσαντος ὑψηλὸν ὑπόμνημα, ἐν ᾧ ὡμολόγει ὅτι, καίπερ πιστεύων εἰς τὴν ἐπήρειαν τοῦ διαβόλου, ἦτο πεπεισμένος τὴν ἀθωότητα τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Σοφοὶ ἰατροὶ καὶ περίφημοι ἀνατόμοι, ὁποῖοι ὁ Πράτερ, ὁ Ματθιόλης, ὁ Σέννερ καὶ αὐτὸς ὁ Willis, ὁ διευκρινήσας τὸ περὶ τῶν νευρικῶν φαινομένων, καὶ ἰδίως τὸ περὶ τῶν ὑστερικῶν σπασμῶν ζήτημα, παραδέχονται τὴν διαβολικὴν ἐπήρειαν, καὶ καθιεροῦσιν οὕτω τὰς ἀρχὰς ἐξ ὧν οἱ θεολόγοι καὶ οἱ ἱεροδικασταὶ ἐμάνησαν, καὶ μαίνονται εἰσέτι τῇδε κἀκεῖσε κατὰ τῶν ὑποθετομένων μάγων.

Ἡ δίκη τοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἰουλιοδούνου, τὴν ὁποίαν προτιθέμεθα νὰ διηγηθῶμεν, εἶναι ἐκ τῶν πολλῶν ἐκείνων δικῶν καὶ ὁλοκαυτώσεων. Ἡ ἱστορία αὕτη, τῆς ὁποίας ὅλα τὰ καθ' ἕκαστα εἶναι πολὺ σπουδαῖα, διδάσκει ἡμᾶς πολλὰ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῆς μεσαιωνικῆς βαρβαρότητος καὶ ἀμαθείας, καὶ ἀναπτύσσει ἓν τῶν πολλῶν καὶ ἀλγεινῶν δραμάτων τῶν ἀθλίων ἐκείνων καιρῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Τὸ μοναστήριον τῶν Οὐρσουλινῶν καλογραιῶν. — Πρῶτα συμπτώματα τῆς δαιμονοβλαβείας.

Κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1632 παράδοξοι διεδόθησαν ἐν τῇ πόλει Ἰουλιοδούνῳ φῆμαι, ἀποβλέπουσαι εἰς τὸ παρὰ τὴν πόλιν μοναστήριον τῶν Οὐρσουλινῶν καλογραιῶν. Ἐλέγετο ὅτι τινὲς τῶν μοναχῶν ἐγκατέλειπον τὴν νύκτα ὡς νυκτοβάτιδες τὰς κλίνας αὐτῶν, διέτρεχον ὡς μαινόμεναι τὰς διόδους τοῦ μοναστηρίου, ἀνήρχοντο καὶ εἶπον ἐπὶ τῶν στεγῶν, καὶ ἀπ' αὐτῶν ἐπήδων εἰς τοὺς θαλάμους τῶν λοιπῶν καλογραιῶν καὶ τῶν οἰκοτρόφων κορασίων τοῦ ἐν τῷ μοναστηρίῳ διδασκαλείου τρόμον καὶ φρίκην διασπείρουσαι. Φαντάσματα διέτρεχον τὴν νύκτα τὰς διόδους ἀπευθύνοντα πολλάκις αἰσχρολόγους πρὸς τὰς μοναχὰς, ὧν πολλαὶ ἔλαβον καὶ πληγὰς, τῶν ὁποίων τὰ σημεῖα ἐδείκνυον.

Ἐλέγετο δὲ ὅτι αἱ μοναχαὶ διεκοίνωσαν τὰ συμβαίνοντα εἰς τὸν ἡγούμενον Μινιὼν, τὸν πνευματικὸν πατέρα τοῦ μοναστηρίου, ὅστις, φύσει δεισιδαίμων, ἐκήρυξεν ὅτι τὸ πρᾶγμα ἦτο λίαν σπουδαῖον, καὶ ἔσπευσε νὰ γράψῃ εἰς τὸν φίλον αὐτοῦ ἱερέα Βαῤῥὲ, κατοικοῦντα εἰς τὴν πλησιόχωρον πόλιν Chinon, δεισιδαίμονα καὶ τοῦτον εἰς ἄκρον, ζητοῦντα καὶ ἐπὶ τέλους εὑρίσκοντα πανταχοῦ δαίμονας καὶ δαιμονιζομένους, ἵνα ἔλθῃ καὶ ἐφαρμόσῃ τοὺς περιφήμους αὐτοῦ ἐξορκισμοὺς εἰς τὴν ἡγουμένην καὶ δύο ἄλλας ἰδίως δαιμονιοπλήκτους καλογραίας τοῦ μοναστηρίου.

Ὁ Βαῤῥὲ εἰσῆλθε δρομαίως εἰς Ἰουλιόδουνον, καὶ ἵνα καταστήσῃ τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ πομπικὴν καὶ θορυβώδη, εἰσήλασε γυμνόπους, σύρων κατόπιν ὅλους τοὺς ἐνορίτας αὐτοῦ, ὡς εἰ ἔτρεχεν εἰς κατάσβεσιν πυρκαϊᾶς, ἐν τῷ μέσῳ τῆς συνδρομῆς καὶ ταραχῆς τῶν κατοίκων τῆς τέως φιλησύχου πόλεως ἐκείνης.

Οἱ δύο ἱερεῖς, ἀφοῦ ἐπὶ δέκα ἡμέρας ἐξώρκισαν κατ' ἰδίαν τὰς μοναχὰς καὶ ἐβεβαιώθησαν περὶ τῆς δαιμονομανίας, ἐφανέρωσαν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς πόλεως τὰ γινόμενα. Ὁ ἱεροδικαστὴς τῆς χώρας τοῦ Ἰουλιοδούνου καὶ ὁ πολιτικὸς ὕπαρχος ἐπορεύθησαν εὐθὺς εἰς τὸ μοναστήριον, ἵνα ἴδωσιν ἰδίοις ὀφθαλμοῖς τὰς δαιμονιζομένας καλογραίας καὶ τὰ διάφορα παρατράγῳδα θαύματα, ἅτινα δὲν ἠδύναντο νὰ ἐξηγηθῶσιν ἄλλως εἰμὴ δι' ὑπερφυοῦς τινος ἐπηρείας. Οἱ δύο ἱερεῖς προσέθετον ὅτι ἡ ἡγουμένη ἀπεκρίνετο λατινιστὶ εἰς ὅλας τὰς ἐρωτήσεις, αἵτινες ἀπηυθύνοντο αὐτῇ εἰς τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν ποτὲ δὲν ἐσπούδασεν.

« Αἱ μοναχαὶ ἡμῶν, λέγει αὐτοῖς ὁ ἐφημέριος τοῦ Chinon ὅλος ἔντρομος, ἔπαθον ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας τὰ πάνδεινα ὑπὸ τῶν δαιμόνων καὶ τῶν φαντασμάτων. Ἡ ἡγουμένη ἰδίως Ἰωάννα δὲ Βελφὶλ καὶ δύο ἀδελφαὶ δαιμονίζονται μέχρι σήμερον ἀδιαλείπτως. Ἐξορκισθέντες οἱ δαίμονες ἔμειναν ἄφωνοι κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας· ἐπὶ τέλους ὅμως ὡμίλησαν, καὶ ὡμολόγησαν διὰ τοῦ στόματος τῶν μοναχῶν ὅτι τὸ κακὸν προέρχεται ἐκ δύο συνθηκῶν (pactes), τῶν ὁποίων ἡ μὲν ἔχει σύμβολον τρεῖς ἀκάνθας, ἡ δὲ δέσμην ῥόδων. Καὶ ὁ μὲν δαίμων ὁ κατέχων τὴν ἡγουμένην ὀνομάζεται Ἀσταρῶθ, καὶ λέγεται ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ δὲ ἕτερος Σαβουλών. »

Μόλις ἡ ἡγουμένη εἶδε τοὺς δύο δικαστὰς, καὶ κατελήφθη αἴφνης ὑπὸ σφοδρῶν σπασμῶν, ῥιπταζομένη ἐπὶ τῆς κλίνης, χειρονομοῦσα καὶ ἀτάκτους ἀφιεῖσα φωνάς. Τότε ὁ ἱερεὺς Μινιὼν ἤρξατο τοὺς ἐξορκισμοὺς αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ὁποῖος περίεργος διάλογος συνέστη μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ διαβόλου τοῦ εὑρισκομένου ἐν τῷ σώματι τῆς ἡγουμένης.

« Propter quam causam ingressus es in corpus hujus virginis? (Διὰ τί εἰσῆλθες εἰς τὸ σῶμα τῆς παρθένου ταύτης;)

— Causa animositatis. (Ἐκ πάθους), ἀπεκρίθη ὁ διάβολος διὰ στόματος τῆς ἡγουμένης.)

— Per quod pactum? (Διὰ τίνος συνθήκης;)

— Per flores. (Δι' ἀνθῶν.)

— Quales? (Ὁποίων;)

— Rosas. (Ῥόδων.)

— Quis misit? (Τίς ἔστειλεν αὐτά;)

— Urbanus. (Ὁ Οὐρβανός.)

— Dic cognomen. (Εἰπὲ τὴν ἐπωνυμίαν αὐτοῦ.)

— Grandier. (Γρανδιέ.)

— Dic qualitatem. (Εἰπὲ τὸ ἐπάγγελμα.)

— Sacerdos. (Ἱερεύς.)

— Cujus ecclesiæ? (Τίνος ἐκκλησίας;)

— Sancti Petri. (Τοῦ Ἁγίου Πέτρου.)

— Quæ persona attulit flores? (Τίς ἤνεγκε τὰ ἄνθη;)

— Diabolica. (Ὁ Διάβολος.)

Οἱ δύο δικασταὶ παρετήρησαν ἐπιμελέστατα τὴν παράδοξον ταύτην σκηνὴν, καὶ ἀναγορήσαντες πλησίον παραθύρου, συνωμίλουν, ὅτε ὁ ἱερεὺς Μινιὼν πλησιάσας,

« Παρατηρεῖτε, λέγει αὐτοῖς, τὴν παράδοξον ὁμοιότητα καὶ ἀναλογίαν, ἥτις καταφαίνεται ἐδῶ πρὸς τὸ περίφημον κακούργημα ἐκεῖνο τοῦ ἱερέως Γοφρίδου, τὸν ὁποῖον ἔκαυσαν εἰς Κολωνίαν ὡς μάγον. »

Ἐκ τούτου καταλαμβάνει ὁ ἀναγνώστης τί ἐπεθύμει ὁ ἱερεὺς Μινιὼν, καὶ τί ἐμηχανᾶτο κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ ἱερέως Οὐρβανοῦ Γρανδιὲ, τοῦ ὁποίου ὁ διάβολος προήνεγκε πρὸ ὀλίγου τὸ ὄνομα.

Ἴδωμεν τώρα τίς οὗτος. Ὁ Οὐρβανὸς Γρανδιὲ, καταγόμενος ἐξ οἰκογενείας διασήμου τοῦ Mans, ἐξεπαιδεύθη παρὰ τοῖς Ἰησουΐταις τῶν Βουρδιγάλλων. Διαπρέψας δὲ προώρως διὰ τῆς εὐφυΐας καὶ τῶν προτερημάτων αὐτοῦ, περιεποίησεν αὐτῷ τὴν ἀγάπην τοῦ τάγματος, διὰ τοῦ ὁποίου προήχθη ταχέως μέχρι τῆς ἐφημερίας τοῦ Ἁγίου Πέτρου τοῦ Ἰουλιοδούνου. Μετ' ὀλίγον δὲ ἔλαβε καὶ δευτέραν διακονίαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Σταυροῦ τῆς αὐτῆς πόλεως.

Ὁ κλῆρος τῆς μικρᾶς ἐκείνης πόλεως ἐλυπεῖτο καὶ κρυφίως ἐζήλευε τὸν ἱερέα τοῦτον, κατέχοντα ἤδη δύο ὑπουργήματα εἰς πόλιν ξένην. Ἐφθόνει αὐτὸν μᾶλλον, διότι διέπρεπεν ὡς ἱεροκῆρυξ, ὡς συγγραφεὺς, συνεχῶς δεινότητα λόγου καὶ ῥητορείαν ἐπιδεικνυόμενος, διὰ τῆς εὐαρμοστίας προς ἔντευξιν, τῆς εὐτραπελίας, τῆς καλλονῆς καὶ τῆς ὑπερμέτρου κοσμικῆς αὐτοῦ συμπεριφορᾶς. Ματαιόφρων καὶ συναισθανόμενος τὴν αὐτοῦ καλλονὴν, ἐφαίνετο μὴ ἀποκηρύττων μήτε τὴν ὡραιότητα μήτε τὴν πρὸς τοὺς ἔρωτας εὐχέρειαν καὶ ἀπόλαυσιν ἡδονῶν, πρὸς τὰς ὁποίας εἶχεν ἀκρατῶς. Οἱ συγγενεῖς καὶ σύζυγοι τῆς πόλεως ἠγανάκτουν αὐτῷ ἕνεκα τῆς κακῆς φήμης τὴν ὁποίαν αἱ συνεχεῖς αὐτοῦ ἐπισκέψεις διέδιδον ἐπὶ τῶν οἰκογενειῶν. Τὸ φιλότιμον τοῦ ἤθους αὐτοῦ δὲν ἦτο παντάπασι καθαρὸν φιλονεικίας οὐδ' ἀπηλλαγμένον ὀργῆς.

Ὁ Γρανδιὲ, ἀντὶ νὰ κατευνάζῃ τοὺς κατ' αὐτοῦ ἐγειρομένους σάλους, ἠρέθιζε τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ φερόμενος ὑπερηφάνως καὶ περιφρονητικῶς πρὸς ἐκείνους. Ὑπερησπίζετο καὶ ἀπέκρουε τὰς πρὸς αὐτὸν ὕβρεις καὶ συκοφαντίας μετὰ σφοδρότητος, καταφερούσης βαθείας καὶ ἀνεξιτήλους πληγάς. Ἐν ἔτει 1620 ἔτυχε κατά τινος ἱερέως Μουνιὲ καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, τὴν ὁποίαν ἐξετέλεσεν αὐστηρότατα. Μετ' ὀλίγον ἤγειρε νέαν δίκην κατὰ τῶν διακόνων τοῦ Ἁγίου Σταυροῦ, συναδέλφων αὐτοῦ, ἀποβλέπουσαν εἰς οἰκίαν τινὰ, τὴν ὁποίαν διεφιλονείκει εἰς τὸ τῶν κανονικῶν συνέδριον. Ἀντίπαλος αὐτοῦ κατὰ τὴν δίκην ἐκείνην ἦτο αὐτὸς ὁ Μινιὼν, ὁ νῦν διευθύνων τὰς συνειδήσεις τῶν καλογραιῶν Οὐρσουλινῶν. Ὁ Γρανδιὲ ἐζήλθε νικητὴς τῆς πάλης ἐκείνης, καὶ ἐξύβρισε μετὰ τοσαύτης δριμύτητος τοὺς ἐναντίους, ὥστε ὁ Μινιὼν διετήρησε σφοδρὰν καὶ βαθεῖαν κατ' αὐτοῦ μνησικακίαν.

Ὁ Μινιὼν οὗτος εἶχε θεῖον πλουσιώτατον τὸν Βαῤῥὲ, πρόεδρον τῶν ἐκλεκτῶν τῆς πόλεως, πρὸς ὃν ὁ Γρανδιὲ ἦλθεν εἰς ἔριδας καὶ προσηνέχθη μετὰ τοσαύτης περιφρονήσεως, ὥστε κατέστη ἐχθρὸς ἄσπονδος ἁπάσης τῆς οἰκογενείας τοῦ προέδρου. Ὁ Γρανδιὲ ἦτο περὶ ταῦτα, ὅτε ἐπέσυρε τὴν ἔχθραν ἄλλου μέλους τῆς αὐτῆς οἰκογενείας τοῦ εἰσαγγελέως, Τρικαὶ, θείου τοῦ Μινιὼν. Ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν ὁ Γρανδιὲ ἐπεσκέπτετο συνεχῶς καὶ οἰκείως, ἠσθένησε καὶ κατήντησεν εἰς μεγάλην ἀδυναμίαν. Ἔσχε δὲ αἰτίαν ὡς γεννήσασα τέκνον, οὗτινος πατὴρ ἦτο ὁ Γρανδιὲ, ὅπερ ἐπέσυρεν εἰς αὐτὸν τὸ μῖσος ἁπάσης τῆς οἰκογενείας. Ὁ εἰς τὰς γυναῖκας χαριζόμενος (galant) ἱερεὺς τοῦ Ἁγίου Πέτρου ἐπέσυρεν εὐθὺς μετὰ ταῦτα τὴν ἔχθραν ἄλλου δικαστοῦ, ὅστις, ἀντίζηλος ὢν αὐτοῦ εἰς ἐρωτικόν τινα διαγωνισμὸν, εἶδε τὸν Γρανδιὲ νικῶντα. Ὁ δικαστὴς οὗτος Μενουὸ, δικηγόρος τοῦ βασιλέως, ἦτο συγγενὴς τοῦ ἱερέως Μινιὼν, ὡς ἅπαντες σχεδὸν οἱ ἐχθροὶ τοῦ Γρανδιὲ, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ηὔξησεν ἤδη διὰ τῆς προσθήκης τῶν πελατῶν καὶ τῶν συγγενῶν αὐτῶν. Ἐκ τῆς συνομωσίας τῶν πολλῶν αὐτοῦ ἐχθρῶν ἐξυφάνθη καταιμήνυσις εἰς τὸ ἱερὸν δικαστήριον (official) τοῦ Poitiers τοῦ Γρανδιὲ, ἥτις κατηγόρει αὐτὸν ἀσέβειαν καὶ ἀθεότητα, ὡς μὴ ἀναγινώσκοντός ποτε τὸ εὐχολόγιον αὐτοῦ, καὶ τέλος, ὅπερ μέγιστον, ὡς διαφθείραντος καὶ ἀπατήσαντος πολλὰς ὑπάνδρους γυναῖκας καὶ παρθένους, τῶν ὁποίων μίαν καὶ ἐδίασεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ.

Ὁ Γρανδιὲ κρατηθεὶς μετηνέχθη εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν οἶκον, ὅπου ἔμεινεν ἐπὶ δύο μῆνας περιμένων τὴν αὐτοῦ δίκην. Ἐν τοσούτῳ, ἐπειδὴ οἱ κατήγοροι αὐτοῦ δὲν ὠνόμασαν τὰς γυναῖκας, ὧν ὁ ἱερεὺς Γρανδιὲ ὑπετίθετο ὅτι ἦτο οἰκεῖος, καὶ ἐπειδὴ οὔτε οἱ σύζυγοι, οὔτε οἱ γονεῖς, οὔτε οἱ κηδεμόνες δὲν παρουσιάζοντο ὡς κατήγοροι ἐν τῇ δίκῃ, ὁ Γρανδιὲ ἀπελύθη καταδικασθεὶς νὰ νηστεύῃ ἐπὶ τρεῖς μῆνας ἀνὰ πᾶσαν Παρασκευὴν, καὶ ἐστερήθη τοῦ δικαιώματος τοῦ ἱερουργεῖν ἐν Poitiers καὶ Ἰουλιοδούνῳ ἐπὶ πέντε ἔτη.

Ὁ Γρανδιὲ ἔκαμεν ἔφεσιν τῆς ἀποφάσεως ἐκείνης πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τῶν Βουρδιγάλλων· οἱ δὲ ἀντίπαλοι αὐτοῦ πρὸς τὸ κοινοβούλιον τῶν Παρισίων, σκοποῦντες ἵνα περιπλέξωσι καὶ ἀποδειλιάσωσιν αὐτὸν διὰ τῶν μεγάλων ἐξόδων τῆς μεγάλης ταύτης δικονομίας. Ἀλλ' ὁ Γρανδιὲ δὲν ἐδειλίασεν, ἀλλὰ παρουσιάσθη εἰς τὸ κοινοβούλιον καὶ ὑπερησπίσθη διὰ τῆς οἰκείας δεινότητος καὶ ῥητορείας αὐτὸς ἑαυτόν. Τὸ κοινοβούλιον, μὴ δυνάμενον νὰ φέρῃ εἰς Παρισίους τοὺς ἀπαιτουμένους πολλοὺς μάρτυρας, ἀνέθεσε τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς ὑποθέσεως εἰς τὸν πρόεδρον τοῦ Poitiers, ἵνα κρίνῃ ὡς δικαστὴς αὐτοκράτωρ.

Ἐδῶ τὰ πράγματα ἤρχισαν νὰ καταισχύνωσι τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Γρανδιέ. Ἐν τῇ ἀνακρίσει, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων ὕπαρχος (lieutenant criminel) τοῦ Poitiers, πολλοὶ τῶν μαρτύρων ὡμολόγησαν ὅτι ἐδημαγωγήθησαν ὑπὸ ἐχθρῶν τοῦ κατηγορουμένου, καὶ δύο ἱερεῖς τοῦ Ἰουλιοδούνου, τῶν ὁποίων εἰς ἔπεμψε γραπτὴν ἐξάρνησιν, ἐκήρυξαν ὅτι ἐβιάσθησαν νὰ μαρτυρήσωσι πράγματα ὧν οὐδεμίαν ποτὲ ἔσχον αἴσθησιν.

Ἀθωωθεὶς ὁ Γρανδιὲ καὶ νικήσας ἠγάλλετο καθυβρίζων τοὺς ἀντιπάλους αὐτοῦ διὰ τῆς υνήθους αὐτῷ ὑπεροψίας καὶ περιφρονήσεως. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῶν Βουρδιγάλλων, βλέπων τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν ὀργὴν τῶν ἀντιπάλων τοῦ Γρανδιὲ, συνεβούλευσεν αὐτὸν, ἀφήσαντα πρὸς καιρὸν τὸ πολεμεῖν καὶ προσκρούειν τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ, ν' ἀπομακρυνθῇ τῆς πόλεως Ἰουλιοδούνου. Ὅμως αἱ φρόνιμοι καὶ εἰρηνικαὶ συμβουλαὶ αὗται οὐδόλως κατίσχυσαν τοῦ φιλεκδίκου Γρανδιὲ, ὅστις ἄλλως τε τυγχάνων τότε εἰς ἔρωτα μετά τινος εὐγενοῦς γυναικὸς, δὲν συγκατένευε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πόλιν, φθόνον καὶ δυσμένειαν ἑαυτῷ ἐκ τῆς διαγωγῆς ταύτης παρασκευαζόμενος. Ἀντὶ δὲ ταπεινωθεὶς νὰ προσπαθήσῃ νὰ κατευνάσῃ τὰς κατ' αὐτοῦ πανταχόθεν ἐγειρομένας διαβολὰς καὶ πάθη, γαυριῶν τῇ νίκῃ, εἰσῆλθε θριαμβεύων εἰς τὴν πόλιν κρατῶν ἀνὰ χεῖρας κλάδους δάφνης ὡς ἐπινίκιον πομπὴν τούτους προβαλλόμενος. Μὴ ἀρκεσθεὶς δὲ παραλαβὼν τὸ οἰκεῖον ὑπούργημα, παρώξυνεν εἰς τὸ ἄκρον τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ ἐνάγων καὶ ἀναγκάζων εἰς ἀπόδοσιν ἀποζημιώσεων. Οὕτως εἶχέ τι πρὸς τὰς πράξεις αὐτοῦ ὑπὸ φρονήματος δύσερι καὶ φιλόνεικον.

Πλούσιός τις καὶ μέγα δυνάμενος κάτοικος τοῦ Ἰουλιοδούνου ὁ Θυθιὸν, ἐχθρὸς ἄσπονδος τοῦ Γρανδιὲ, ὡμίλησε δημοσίᾳ κατ' αὐτοῦ ἀνταποκριθέντος διὰ λόγων δριμυτάτων. Ἐρεθισθεὶς τὰ μέγιστα κατ' αὐτοῦ, περιέμεινε τὴν ἐπιοῦσαν τὴν ὥραν καθ' ἣν ὁ Γρανδιὲ εἰσήρχετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐνδεδυμένος τὰ ἱερατικὰ ἄμφια, καὶ ἐῤῥάπισεν αὐτόν.

Ὁ Γρανδιὲ ἀπέρχεται εὐθὺς εἰς Παρισίους, πίπτει πρηνὴς εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως, καὶ ζητεῖ παρ' αὐτοῦ δικαιοσύνην. Ἡ ὑπόθεσις ἐπέμφθη εἰς τὸ κοινοβούλιον, ὅπου ὁ Δουθιὸὺ κατεδικάσθη εἰς μέγα πρόστιμον.

Ἀφοῦ αἱ ἀδελφαὶ Οὐρσουλῖναι συνέστησαν τὸ μοναστήριον, ὁ Γρανδιὲ δὲν ἐπεσκέφθη ταύτας διόλου, ἀλλ' οὐδὲ εἰς τὰς ὑποθέσεις αὐτῶν ἀνεμίχθη. Ἀπ' ἐναντίας φαίνεται ὅτι αἱ καλαὶ ἀδελφαὶ ἀνεμίχθησαν διαφερόντως εἰς τὰς ἐκείνου. Τὸ μοναστήριον δὲν ἦτο τοσοῦτον ἀπομεμονωμένον, ὥστε ἡ τῆς εὐγλωττίας καὶ τῆς πρὸς τοὺς ἔρωτας αὐτοῦ εὐχερείας καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν φήμη νὰ μὴ εἰσδύσῃ εἰς τὸ μοναστήριον. Ὅπως δ' ἂν ἔχῃ, τὸ ὄνομα αὐτοῦ

Ἐπεισόδια τῆς τριλογίας τοῦ Δάντου. — Ἡ Κόλασις. — Τὸ πορθμεῖον τοῦ Χάρωνος ἐν τῷ Ἀχέροντι.

θώση τὸ σφάλμα· ἀλλ' ἔπεσεν εἰς ἄλλο, ἀποκριθεῖσα διὰ τῆς κλητικῆς·

— « Jesu Christe, » Ἰησοῦ Χριστέ.

Ὦ! πόσον κακὰ λατινικά! ἀπεκρίθησαν πολλοὶ τῶν παρόντων πρὸς τὸν διάβολον.

Θελήσαντος δὲ τοῦ νομάρχου ν' ἀποτείνῃ ἄλλας τινὰς ἐρωτήσεις εἰς τὴν δαιμονιζομένην, ὅπως βεβαιωθῇ ἂν ἀληθῶς ἐννοῇ τὴν λατινικὴν ὁ δαίμων, ἡ ἡγουμένη ἔμεινεν ἄφωνος, ἐπαναλέγουσα μόνον ἐκ διαλειμμάτων τὸ ὄνομα Urbanus Grandier. Τὸ αὐτὸ δὲ συνέβη καὶ εἰς τὰς δύο ἄλλας δαιμονιζομένας καλογραίας.

Τὴν ἐπιοῦσαν νέος ἐγένετο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Οὐρσουλινῶν σύλλογος. Τὰ παραπετάσματα τῆς κιγκλίδος τοῦ ὀπισθοδόμου ἀνεσύρθησαν ὡς ἐπὶ θεατρικῇ παραστάσει, καὶ παρουσιάσθη ἡ ἡγουμένη ἐξηπλωμένη ἐπὶ κλίνης καὶ περικεκυκλωμένη ὑπὸ τοῦ νομάρχου καὶ πολλῶν πολιτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν δικαστικῶν ὑπαλλήλων. Ἐνῷ δὲ ὁ Βαρὲ ἱερούργει, ἡ ἡγουμένη Ἰωάννα δὲ Βελφὶλ κατελήφθη πάλιν ὑπὸ σπασμῶν, κραυγάζουσα « Γρανδιὲ, Γρανδιὲ, κακὲ ἱερεῦ! »

Πρὶν δὲ ἐξορκίσωσιν αὐτὴν ἐκ νέου, ὁ ἱερεὺς Βαρὲ καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ, βλέποντες ὅτι ἀνηγείροντο ἤδη ἐν τῇ πόλει ὑποψίαι καὶ ψιθυρισμοὶ κατ' αὐτῶν, ἠθέλησαν νὰ κατευνάσωσι τὸν ἐρεθισμὸν καὶ καταστήσωσιν αὐτοὺς ἀνυπόπτους διὰ θεατρικοῦ τινος τεχνήματος. Τῆς ἱερουργίας τελεσθείσης, εἶδον οἱ παρεστῶτες τὸν Βαρὲ λαμβάνοντα τὸ ἅγιον δισκοπότηρον καὶ μαρτυρόμενον ὅτι ἡ διαγωγὴ αὐτοῦ εἶναι εἰλικρινὴς καὶ ἄδολος, ἄνευ πάθους καὶ κακοβουλίας. Θέσας δὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸ ἅγιον δισκοπότηρον ἐπεκαλέσατο τὴν θείαν ὀργὴν καθ' αὐτοῦ, ἐὰν ἦτο ἔνοχος ὑποβολῆς ἢ διαφθορᾶς τῶν καλογραιῶν. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Καρμελιτῶν παρουσιάσθη καὶ οὗτος μετ' ὀλίγον, καὶ θέσας τὸ ἅγιον δισκοπότηρον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ἐπεκαλέσατο τὴν θείαν ὀργὴν, ἐὰν μὴ ἔπραττεν ἀδόλως.

Τότε οἱ σπασμοὶ τῆς ἡγουμένης ἐπῆλθον σφοδρότατοι ὅσον οὐδέποτε μέχρι τοῦδε· οἱ ἐξορκισμοὶ ἤρχισαν, ἀφοῦ πρῶτον ὁ Βαρὲ μετὰ μεγάλων ἀγώνων κατώρθωσε νὰ προσενέγκῃ εἰς τὴν δαιμονιζομένην τὴν θείαν μετάληψιν.

Κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην συνεδρίασιν ὁ Οὐρβανὸς Γρανδιὲ ἐκηρύχθη πάλιν ὑπὸ τοῦ δαίμονος ὁ αἴτιος μάγος τῆς δαιμονιοπληξίας τῶν Οὐρσουλινῶν, ὅπερ διέθεσε κάκιστα τὴν πόλιν Ἰουλιόδουνον. Ὁ Γρανδιὲ, μαθὼν τὰ γενόμενα, ἐπορεύθη πρὸς τὸν νομάρχην, καὶ ἐξέθεσεν αὐτῷ, ὅτι αἱ καλογραῖαι, μεθ' ὧν οὐδέποτε ἔλαβεν οὐδεμίαν σχέσιν, καὶ τὰς ὁποίας οὐδέποτε εἶδεν, ἐνεργοῦσιν ἐκ ῥαδιουργίας καὶ λόγων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ· διὸ ἀναγκάζεται ν' ἀπαιτήσῃ πρὸς διευκρίνησιν τῆς ἀληθείας ὥστε αἱ μὲν καλογραῖαι νὰ περιορισθῶσι, καὶ ἀντὶ νὰ

Ἐπεισόδια τῆς τριλογίας τοῦ Δάντου. — Ἡ Κόλασις. — Οἱ δαίμονες ζητοῦντες ν' ἀνασπάσωσι τοὺς ποιητάς.

ἄγωνται καὶ νὰ φέρωνται ὑπὸ τῶν δύο αὐτοῦ ἐχθρῶν Μινιὼν καὶ Βαρὲ, οἵτινες ἔμενον νύκτα καὶ ἡμέραν παρ' αὐταῖς, νὰ παραδοθῶσιν εἰς ἄλλους ἱερεῖς ἀνυπόπτους βοηθουμένους ὑπὸ δύο ἰατρῶν διωρισμένων παρὰ τῶν δικαστῶν.

Τοῦτο μαθοῦσαι αἱ καλογραῖαι καὶ φοβηθεῖσαι πλεκτάνας κινδυνώδεις, ἐφανέρωσαν ὅτι δὲν συγκατένευον ἤδη νὰ ἐξορκισθῶσιν ἐνώπιον τοῦ δικαστοῦ τούτου καὶ τῶν ἄλλων δικαστικῶν ὑπαλλήλων, οἵτινες συνώδευον αὐτὸν συνήθως.

Ἐν τοσούτῳ διεδόθη ἡ ἀγγελία εἰς Ἰουλιόδουνον τῆς προσεχοῦς ἀφίξεως τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῶν Βουρδιγάλλων, ἀρχαίου φίλου τοῦ Γρανδιὲ, ὅστις ἐπεφάνη ὡς deus ex machina πρὸς καταπραΰνσιν τῆς μεταξὺ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν ἀρχῶν ἐγερθείσης διαφορᾶς. Οὗτος ἐξαπέστειλεν εὐθὺς τὸν ἰατρὸν αὐτοῦ, ὅπως ἐξετάσῃ ἐπιμελῶς τὰ περὶ τῶν καλογραιῶν. Ὁ Μινιὼν ἐδέχθη αὐτὸν καὶ παρουσίασεν εἰς τὴν ἡγουμένην καὶ τὰς δύο ἄλλας δαιμονιζομένας ἀδελφάς. Ἔσπευσεν ὅμως ἵν' ἀναγγείλῃ αὐτῷ ὅτι χάριτι θείᾳ αἱ μοναχαὶ ἀπηλλάγησαν τέλος τῶν πνευμάτων. Ἡ ἄφιξις λοιπὸν τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῶν Βουρδιγάλλων, φίλου τοῦ Γρανδιὲ, καὶ τοῦ ἰατροῦ αὐτοῦ, ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς δαίμονας. Ὁ δὲ Γρανδιὲ ἠγάλλετο, καθυβρίζων κατὰ τὸ σύνηθες τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Καταισχύνη καὶ μνησικακία τῶν ὀπαδῶν τοῦ Μινιών. — Ἄφιξις εἰς Ἰουλιόδουνον τοῦ Λοβαρδεμόντ. — Ὁ καρδινάλιος Ῥιχελιεὺς καὶ ὁ Οὐρβανὸς Γρανδιέ. — Σύλληψις τοῦ Γρανδιέ.

Ἡ ἀπόφασις τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῶν Βουρδιγάλλων, ἡ ἀθωώσασα τὸν Γρανδιὲ, καθησύχασε πρὸς ὥραν τὴν κοινὴν ταραχήν. Οἱ ἐχθροὶ τοῦ Γρανδιὲ, καίπερ ἐπιμένοντες εἰς τὴν κατ' αὐτοῦ καταφοράν, ἤρχισαν νὰ ὑποβλέπωνται καὶ νὰ μισῶνται ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως· αἱ δὲ μοναχαὶ περιεφρονήθησαν τοσοῦτον ὥστε ἀπώλεσαν τὸ πλεῖστον τῶν οἰκοτρόφων αὐτῶν καὶ κατήντησαν εἰς πολλὴν ἔνδειαν. Ὁ Μινιὼν, ἐπιγνωσθείσης τῆς ἐπιβουλῆς αὐτοῦ, ἐξεμισήθη παντάπασι καὶ διεβλήθη πρὸς πάντας· κἀίπερ δὲ τεταπεινωμένος, διετέλει πνέων μένεα κατὰ τοῦ ἀμειλίκτου αὐτοῦ ἐχθροῦ, μηχανώμενος κρυφίως τὸν ὄλεθρον αὐτοῦ.

Κακῇ δὲ τύχῃ ἀπροσδόκητόν τι ἐπανήνεγκεν εἰς τὸ μέσον τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους πρὸ ὀλίγου ὑπεξέφυγεν ὁ δυστυχὴς ἐφημέριος τοῦ Ἁγίου Πέτρου.

Λουδοβίκος ὁ δέκατος τρίτος, μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ῥιχελιέως ἅλωσιν καὶ καταστροφὴν τῆς διαμαρτυρομένης πόλεως Rochelle, ἀπεφάσισεν ἵνα καταστρέψῃ ἅπαντας τοὺς ἐν Γαλλίᾳ πύργους καὶ φρούρια, τῶν ὁποίων τὰ πλεῖστα παρε-

χωρήθησαν ὡς ἄσυλα τοῖς διαμαρτυρομένοις διὰ τοῦ διατάγματος τῆς Νάντης, ἐν οἷς καὶ τὸ βασίλειον (château) τοῦ Ἰουλιοδούνου. Ὁ καρδινάλιος Ῥιχελιεὺς διέταξε τὸν Λοβαρδεμὸντ, μέλος τοῦ βασιλικοῦ συμβουλίου, ἵνα ἐκτελέσῃ τὴν ἀπόφασιν ἐκείνην.

Ὁ Λοβαρδεμὸντ ἐτύγχανεν ὢν συγγενὴς τῆς δαιμονιζομένης ἡγουμένης τῶν Οὐρσουλινῶν καλογραιῶν, Ἰωάννης· αὐτὸς δὲ ὁ Ῥιχελιεὺς εἶχε συγγένειαν πρὸς ἄλλην μοναχὴν τὴν πρώην κυρίαν δὲ Σασιλλί. Ἐκκαρπούμενοι τὴν συγγένειαν ταύτην οἱ ἐχθροὶ τοῦ Γρανδιὲ κατώρθωσαν νὰ ἐξιλιασθῶσι τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ βασιλικοῦ συμβουλίου, καὶ ἴσχυσαν παρὰ τούτῳ ἐπηρεάσαντες διὰ παντοίων ῥαδιουργιῶν, καὶ ἰδίως καταδείξαντες αὐτῷ ὅτι ὁ καρδιναλιος Ῥιχελιεὺς ἦτο λίαν αὐτῷ διωργισμένος. Ὁ Λοβαρδεμὸντ, ὀφείλων τὴν αὐτοῦ πρόοδον εἰς τὸν Ῥιχελιέα, ἐδείχθη πανταχοῦ ἀμείλικτος ἐκτελεστὴς τῶν ἐκδικήσεων τούτου. Ἔμαθε δὲ ὅτι, ὅτε ὁ Ῥιχελιεὺς ἦτο εἰσέτι ἡγούμενος Coussac, ἔσχε πολλὰς διαφορὰς πρὸς τὸν Γρανδιὲ, ὅστις πρῶτος ὢν ἱερεὺς τῆς χώρας τοῦ Ἰουλιοδούνου ἠμφισβήτει πρὸς ὅλους καὶ ἰδίως πρὸς τὸν Ῥιχελιέτε περὶ τῶν πρωτείων. Ὕστερον δὲ ὅτι, ὅτε ὁ Ῥιχελιεὺς ἐγένετο γραμματεὺς τοῦ κράτους καὶ καρδινάλιος, εἶδεν ἐκδεδομένην κατ' αὐτοῦ σάτυραν δριμυτάτην, ἐν ᾗ ἀνεκαλύπτοντο λεπτομερέστατα πολλαὶ ἰδιαίτεραι σκανδαλώδεις αὐτοῦ πράξεις. Οἱ ἐχθροὶ τοῦ Γρανδιὲ κατήγγειλαν τοῦτον τῷ Λοβαρδεμὸντ ὡς τὸν ἀληθῆ συγγραφέα τῆς σατύρας ἐκείνης, ἥτις μεγάλως ἐκράδανε τὴν μόλις παγιωθεῖσαν δύναμιν τοῦ πρωθυπουργοῦ.

Λίψνης λοιπὸν μεσοῦντος τοῦ ἔτους 1633, καὶ ἐν ἔτος μετὰ τὴν κατάπαυσιν αὐτῶν ἀνεφάνησαν πάλιν τὰ δαιμονιακὰ συμπτώματα ἐν Ἰουλιοδούνῳ. Ἀλλὰ τώρα δὲν περιωρίσθησαν μόνον ἐντὸς τοῦ μοναστηρίου· παρὰ τὴν ἡγουμένην καὶ ὑφηγουμένην κατελήφθησαν ὑπὸ τῆς δαιμονιοπληξίας καὶ ἄλλαι πέντε καλογραῖαι. Ἐντὸς δὲ τῆς πόλεως ἀνεφαίνοντο καθ' ἑκάστην δαιμονοδιαβεῖς, οἵτινες ἐπολλαπλασιάσθησαν ἐν ὀλίγῳ καιρῷ μετὰ τοσαύτης ταχύτητος, ὥστε μετ' ὀλίγον ἅπασα ἡ πόλις Ἰουλιόδουνον κατέστη δαιμονοφόρητος. Οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων ἐγένοντο μανιώδεις, καὶ πολλοὶ αὐτῶν δαιμονιόληπτοι ἐγκατέλιπον τὴν πόλιν καὶ κατεσκήνωσαν εἰς τὰ περίξ. Ἡ ἀταξία, ἡ ἀναρχία καὶ ὁ ἀπελπισμὸς κατέλαβον τότε τὴν πρώην φιλήσυχον πόλιν. Ταῦτα ἰδὼν ὁ Λοβαρδεμὸντ ἐπέστρεψεν εἰς Παρισίους, καταλιπὼν τὴν πόλιν Ἰουλιόδουνον ἔρμαιον τῶν δαιμόνων καὶ τῶν μάγων· καὶ παρουσιάσεν εἰς τὸν Ῥιχελιέα ἀξιόλογον τῶν γενομένων ἔκθεσιν.

Τῇ 6 Δεκεμβρίου 1633 περὶ τὴν ὀγδόην ἑσπερινὴν ὥραν ὁ Λοβαρδεμὸντ ἐπανῆλθεν εἰς Ἰουλιόδουνον φέρων ἔνταλμα συλλήψεως τοῦ Γρανδιέ. Τὴν ἐπιοῦσαν ἐγερθεὶς ὁ Γρανδιὲ κατὰ τὸ σύνηθες πρωὶ καὶ λαβὼν εὐχολόγιον ἐπορεύετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅτε συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν ῥαβδοφόρων τοῦ βασιλέως μετηνέχθη δέσμιος εἰς τὸ βασίλειον (château) τοῦ Angers. Σφραγῖδες ἐτέθησαν ἐπὶ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ Λοβαρδεμὸντ κατέγραψε τὰ βιβλία καὶ ἔγγραφα αὐτοῦ, ἐν οἷς ἀνευρέθησαν καὶ πολλὰ ἐπικίνδυνα (compromettants) εἰς ἱερέα, καὶ ἰδίως ἓν χειρόγραφον ἐπιγραφόμενον Περὶ τῆς ἀγαμίας τῶν ἱερέων, ἅτινα ὅμως οὐδεμίαν εἶχον σχέσιν πρὸς τὴν ἐπὶ μαγείᾳ κατηγορίαν. Τὴν ἑνάτην Ἀπριλίου ὁ δυστυχὴς Γρανδιὲ μετηνέχθη δέσμιος ἀπὸ τοῦ βασιλείου τοῦ Angers εἰς ἰδιαιτέραν εἱρκτὴν κατασκευασθεῖσαν ἐν οἰκίᾳ ἀνηκούσῃ εἰς τὸν Μινιὲν, ὅστις ἐτοίχωσε τὰ παράθυρα καὶ ἔθεσε πανταχοῦ σιδηρᾶς ἰγκλίδας καὶ μοχλοὺς, ἵνα μὴ εἰσέλθωσιν οἱ δαίμονες εἰς ἀπελευθέρωσιν τοῦ δεσμώτου.

Ἐν τοσούτῳ ἡ μήτηρ καὶ ὁ ἀδελφὸς ἐκίνουν πάντα λίθον πρὸς ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ· ἀλλὰ πᾶσαι αὐτῶν αἱ προσπάθειαι ἀπέβησαν ματαιαι.

Ὅμως, ἂν καὶ ἡ φιλοσοφία δὲν εἶχεν εἰσδύσει εἰς τὸν λαὸν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, ὑπῆρχεν ἐν Ἰουλιοδούνῳ δημοσία τις συνείδησις, ἥτις ἐκινήθη ἐκ τῶν φρικτῶν ἀρχῶν, αἵτινες, καίπερ μὴ καθαρῶς ἐκφρασθεῖσαι, ἐφηρμόσθησαν κατὰ τὴν διαδικασίαν ταύτην, καὶ μεγάλη ἐξερράγη ἐκ τούτου κίνησις. Ἡ πόλις ἐκύμαινεν ὅλη, καὶ οἱ πρώην φιλήσυχοι αὐτῆς πολῖται εἶχον σαλον καὶ λόγους διαστατικούς. Ἐν τῇ πανδήμῳ ταραχῇ καὶ κρότῳ τῶν κωδώνων οἱ κάτοικοι τοῦ Ἰουλιοδούνου, ὁδηγοῦντος τοῦ νομάρχου τῆς πόλεως συνηθροίσθησαν, ὅπως συντάξωσιν ἀναφορὰν πρὸς τὸν βασιλέα, καταμηνύοντες αὐτῷ τὰς αἰσχρὰς καὶ παρανόμους πράξεις ἅστινας ἰησουϊτικὰ πάθη καὶ ῥαδιουργίαι παρήγαγον ἐν τῷ μοναστηρίῳ καὶ ἐν τῇ πόλει, καὶ τὴν κατάχρησιν ἣν ἔκαμνεν ὁ Λοβαρδεμὸντ τῆς αὐτῷ ἀνατεθείσης ἐντολῆς. Χάριν ὅμως τῶν ῥαδιουργιῶν τοῦ Λοβαρδεμὸντ ἡ ἀναφορὰ αὕτη, καίπερ ἀποσταλεῖσα, δὲν ἐπεδόθη τῷ βασιλεῖ.

Ἐν τοσούτῳ νέοι ἠγγέλθησαν ἐξορκισμοὶ τῶν δαιμονιοπλήκτων κατοίκων τῆς πόλεως καὶ καλογραιῶν, δι' ὧν ἔμελλε ν' ἀποδειχθῇ ἡ παρουσία τῶν διαβόλων. Οἱ δαιμονοδιαβεῖς ἅπαντες διηρέθησαν εἰς τέσσαρα μεγάλα τμήματα τῶν ἐξαιρέτων δικαστῶν, ἐμπιστευθέντα τέσσαρας ἐπιτροπὰς σκοπούσας τὴν ἐξόρκισιν αὐτῶν ἐντὸς τῶν τεσσάρων μεγάλων ἐκκλησιῶν τῆς πόλεως.

Κατὰ τοὺς ἐξορκισμοὺς, οἵτινες ἐγένοντο τῇ 26 Ἀπριλίου, ἡ ἡγουμένη ἐφανέρωσεν ὅτι τὸ σῶμα τοῦ κατηγορουμένου Γρανδιὲ εἶχε τὰς σφραγῖδας τοῦ διαβόλου, καὶ ὅτι τὰ ὑπὸ τῶν σφραγίδων κατεχόμενα μέρη εἶναι ἀναίσθητα. Πρὸς ἐξέλεγξιν τῆς ἀληθείας ἐστάλη πρὸς τὸν δεσμώτην ὁ χειρουργὸς Μανούρης μετά τινων βοηθῶν, οἵτινες γυμνώσαντες ἐξύρισαν ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὅπως ἀνεύρωσι τὰ σημεῖα τοῦ γαμψώνυχος διαβόλου. Ὁσάκις ὁ Μανούρη ἤθελε νὰ πληροφορηθῇ ἐὰν μέρος τι τοῦ σώματος ἦτο τῷ ὄντι ἀναίσθητον, τότε διήλαυνε τὸ σῶμα τοῦ Γρανδιὲ μετὰ διαβολικῆς κακεντρεχείας τῷ ἐγχειριδίῳ μέχρι τῶν ὀστέων, ὅπερ ἀπέσπα ἀπὸ τοῦ δυστυχοῦς σπαραξικαρδίους οἰμωγάς. Μετὰ τὴν φρικτὴν ταύτην πεῖραν ὁ Μανούρη ἐφανέρωσεν ὅτι εὗρε δύο σφραγῖδας, ἐνῷ ἡ ἡγουμένη ἐφανέρωσε πέντε.

Μεγάλα θαύματα προηγγέλθησαν εἰς τὸν Μάϊον. Ὁ Ἀσμοδαῖος, εἷς τῶν πέντε δαιμόνων οἵτινες ἐξέλεξαν εἰς διαμονὴν τὸ σῶμα τῆς ἡγουμένης, ὑπεσχέθη εἴς τινα τῶν συνεδριάσεων ν' ἀνυψώσῃ αὐτὴν μετέωρον κατὰ δύο πόδας. Ὁ δαίμων Σαξᾶς ὑπεσχέθη ν' ἀνυψώσῃ ἄλλην καλογραῖαν κατὰ τέσσαρας, ὁ δὲ δαίμων Κέρβερος τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς κατὰ πέντε. Οἱ μὲν περιεστῶτες λοιπὸν ἐζήτουν μεγάλῃ τῇ φωνῇ τὰ θαύματα ταῦτα· οἱ δὲ ὑπὸ τοῦ Λοβαρδεμὸντ διορισθέντες ἐξορκισταὶ, ἰδίως ὁ φανατικὸς ἰησουΐτης πατὴρ Λακτάνσιος προσέταξε τοὺς δαίμονας νὰ ἐκτελέσωσιν αὐτά. Τῷ ὄντι ἡ ἡγουμένη ἤρχισε ν' ἀνυψῶνται πρὸς ὥραν τόσον ὥστε τὸ πλῆθος ἤρχισε νὰ ἐκπλήττηται. Καθ' ἣν ὅμως ὥραν τὸ θαῦμα ἀνεγνωρίζετο, περίεργός τις ἔλαβε τὴν προπέτειαν νὰ σηκώσῃ τὰ φορέματα τῆς ἡγουμένης, καὶ ἔδειξε τοῖς παρεστῶσιν ὅτι εἷς τῶν ποδῶν ἔψαυε τὴν τράπεζαν ἐφ' ἧς ἵστατο. Ἡ παρουσία τοῦ σκεπτικοῦ τούτου θεατοῦ ἀπεδείλασε τόσον τὸν δαίμονα Σαξᾶν καὶ Κέρβερον ὥστε δὲν ἐτόλμησαν νὰ κρατήσωσι τὸν λόγον αὐτῶν.

Μετ' αὐτοὺς παρουσιάσθη ὁ δαίμων Βεγερὶτ, ὑποσχόμενος ν' ἀφαιρέσῃ τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς τοῦ Λοβαρδεμὸντ καὶ νὰ κρατήσῃ αὐτὸ μετέωρον κατὰ τὸ διάστημα ἑνὸς Κύριε ἐλέησον. Τὴν ἡμέραν ἢ μᾶλλον τὴν νύκτα καθ' ἣν τὸ θαῦμα τοῦτο ἔμελλε νὰ ἐκτελεσθῇ, ἅπασα ἡ πόλις συνηθροίσθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ὁ πατὴρ Λακτάνσιος προσέταξε τὸν δαίμονα Βεγερὶτ ἵνα ἐκτελέσῃ τὸ ὑποσχεθὲν θαῦμα. Ἀλλὰ μάτην μετεχειρίσθησαν ἀπειλὰς, παρακλήσεις καὶ θωπείας· ὁ τῖλος τοῦ Λοβαρδεμὸντ δὲν ἐσάλευεν ἐνόσῳ ἦτο ἔτι ἡμέρα. Τὸ πλῆθος παρετήρησεν ὅτι ἡ ὥρα προεχώρησε, καὶ ὅτι οἱ καλόγηροι ἤρχισαν ν' ἀνάπτωσι τὰ φῶτα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ὅπερ βοηθεῖ τὴν φαντασμαγορίαν, καὶ ὅτι ὁ Λοβαρδεμὸντ ἐκάθισε μακρὰν τῶν ἄλλων ἐπὶ καθέδρας ἀπομεμονωμένης καὶ κειμένης ἀμέσως ὑπὸ τὸ κέντρον τοῦ τρούλου τῆς ἐκκλησίας. Τῶν δὲ θεατῶν τις, παρατηρήσας τοῦτο, διεκοίνωσε τὰς ὑποψίας αὐτοῦ εἰς γείτονά τινα, μεθ' οὗ ἔσπευσε ν' ἀναβῇ μέχρι τοῦ θόλου. Ἐκεῖ κατέλαβον καὶ διέκοψαν τὰς ἐργασίας καλογήρου τινὸς, ὅστις, ἰδὼν αὐτοὺς, ἐτράπη εἰς φυγὴν σύρων κατόπιν αὐτοῦ μακρὸν νῆμα τριχώματος ἀπὸ τοῦ τέρματος τοῦ ὁποίου ἐκρέμτο μικρὸν ἄγκιστρον. Ὁ καλόγηρος οὗτος ἐτοποθετήθη ἐκεῖ, ὅπως, ἀφοῦ ὁ Λοβαρδεμὸντ περάσῃ τὸ ἄγκιστρον εἰς τὸν αὐτοῦ πῖλον, ἁφαρπάσῃ αὐτὸν μετέωρον. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ ἐξορκιστὴς ἐσκόπευε νὰ ᾄδῃ θοιαμβικῶς τὸ Κύριε ἐλέησον· καὶ τὸ θαῦμα ἐξετελεῖτο. Κακῇ δὲ τύχῃ ἡ περιέργεια τῶν δύο τούτων μαρτύρων ἐμπόδιζε τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ θαύματος.

Ὁ πατὴρ Λακτάνσιος, ὅστις ᾠκονόμει τὰ πάντα καὶ πρὸς οὐδὲν ἀπεδειλία ἐφεῦρεν εὐθὺς ἄλλο πρόγραμμα πρὸς διασκέδασιν τοῦ κοινοῦ καὶ τῶν θεατῶν. Ἐκήρυξε λοιπὸν ὅτι ἐκ τῶν ὀκτὼ δαιμόνων, οἵτινες κατέφυγον εἰς τὸ σῶμα τῆς ἡγουμένης, οἱ τρεῖς ἐσκόπουν νὰ ἐξέλθωσι κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 20 Μαΐου, ἤτοι ὁ Ἀσμοδαῖος, ὁ Γρεσὶλ τῶν Θρόνων καὶ ὁ Ἐραστὴς τῶν Δυνάμεων. Σημεῖα δὲ τῆς αὐτῶν ἐξόδου ἀνηγγέλθησαν τρεῖς πληγαὶ εἰς τὸν ἀριστερὸν γλουτὸν, ἀντιστοιχοῦσαι εἰς τρία σχίσματα τοῦ ὑποκαμίσου, τοῦ ὑποχιτωνίσκου καὶ τῆς ἐσθῆτος τῆς ἡγουμένης, τῆς ὁποίας αἱ χεῖρες ἔσονται δεδεμέναι. Ἡ δοκιμασία αὕτη ἐγένετο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Σταυροῦ, ἥτις κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἦτο πλήρης. Πολλοὶ τῶν παρευρισκομένων ἰατρῶν προσεκλήθησαν ἵνα ἐπισκεφθῶσι τὰ μέλη καὶ φορέματα τῆς ἡγουμένης, καὶ ἐκήρυξαν ὅτι « δὲν εὗρον οὐδεμίαν πληγὴν τοῦ σώματος, οὐδὲν σχίσμα τῶν φορεμάτων, καὶ οὐδὲν ἐργαλεῖον κεκρυμμένον ἐντὸς τῶν φορεμάτων αὐτῆς. » Μετὰ δὲ τὴν ἐξέτασιν ταύτην ἤρχισεν ὁ ἐξορκισμός. Αἱ χεῖρες ὅμως τῆς ἡγουμένης δὲν ἐδέθησαν, ὡς προανηγγέλθη. Ὁ ἰατρὸς Δουνκὰν ἀνέμνησε τοῦτο· ἀλλ' ὁ ἅγιος πατὴρ Λακτάνσιος ἀπεκρίθη ὅτι, ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν θεατῶν δὲν εἶδόν ποτε σπασμοὺς τῆς δαιμονομανίας, καὶ ἐπειδὴ τοῦτο ἠνώχλει μεγάλως τὴν ἡγουμένην, προετίμα ν' ἀφήσῃ τὰς χεῖρας αὐτῆς ἐλευθέρας. Ἐπιμενόντων δὲ τῶν ἰατρῶν, ὁ πατὴρ Λακτάνσιος μὴ ἀποκριθεὶς ἤρχισεν εὐθὺς τοὺς ἐξορκισμούς. Ἡ δὲ ἡγουμένη κατελήφθη αἴφνης ὑπὸ φρικτῶν σπασμῶν.

Τὸ πανούργημα κατωρθώθη. Οἱ δαίμονες ἐξῆλθον πρὶν μάλιστα ὁ ἐξορκίζων προφθάσῃ νὰ διατάξῃ αὐτοὺς νὰ ἐξέλθωσιν. Ἐν ταῖς σπασμωδικαῖς ἀτάκτοις κινήσεσιν ἡ ἡγουμένη κρατοῦσα μικρὸν ἐγχειρίδιον ἐπλήγωσε χρυσίως ἑαυτὴν εἰς τρία τοῦ σώματος μέρη. Πολλοὶ τῶν θεατῶν εἶδον τοὺς δακτύλους αὐτῆς ἠματωμένους.

Εἷς τινα τῶν προσεχῶν συνεδριάσεων ὁ Γρανδιὲ μετεκομίσθη εἰς τὸ μέσον τοῦ πλήθους. Ὁ ἐπίσκοπος τοῦ Poitiers, ὅστις πρό τινων ἡμερῶν εἰσῆλθε καὶ οὗτος εἰς τὴν κατ' αὐτοῦ συνομωσίαν, προσεκάλεσεν αὐτὸν νὰ ἐξορκίσῃ ὁ ἴδιος τὰς δαιμονοδιαβεῖς καὶ νὰ διαλεχθῇ τοῖς δαίμοσιν. Ὁ Γρανδιὲ ἐνδυθεὶς τὰ ἱερατικὰ αὐτοῦ ἄμφια ἠτοιμάζετο ν' ἀποστραφῇ πρὸς τὰς δαιμονιολήπτους, ὅτε ἡ ἐκκλησία ἀντήχησεν ὑπὸ βρυχημάτων καὶ κραυγῶν. Αἱ καλογραῖαι μετεδλήθησαν εἰς μαινάδας. Ἡ ἀδελφὴ Κλάρα προχωρεῖ μέχρι τοῦ Γρανδιὲ, καὶ καταράται, καὶ ὑβρίζει αὐτὸν ἡσυχίαν ἄγοντα, καὶ διατηροῦντα ἀτάραχον καὶ ἀκλόνητον ἀξιοπρέπειαν.

Αἱ ἔρευναι τοῦ Λοβαρδεμὸντ, αἱ ἀπὸ τῶν ἐξορκισμῶν πορισθεῖσαι ἀποδείξεις, αἱ ἀποκαλύψεις τῶν δαιμονιζομένων, καὶ αἱ δύο σφραγῖδες τοῦ διαβόλου αἱ εὑρεθεῖσαι ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ ὑποδίκου ἤρκεσαν πρὸς τὸ πεῖσαι τοὺς δικαστάς. Ἡ ἐρήμη γενομένη διαβολὴ ἐκείνη ἐπιστεύθη.

λοιπὸν ἀναμφιλέκτως ἐκ τοῦ μονομεροῦς. Οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἡ δικαστικὴ δικαιοδοσία ἡ ἀφορῶσα τὰς συνεδριάσεις ἦτο παντάπασι διάφορος τῆς σημερινῆς, καὶ ὅτι τὸ κοινὸν δὲν εἶχε τὴν ἄδειαν νὰ παρευρίσκηται εἰς τὰς δικαστικὰς συνεδριάσεις· διότι ἡ δημοσιότης τῶν δικαστικῶν συζητήσεων εἶναι ἔργον καὶ ἀγαθὸν τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1789.

Συναθροισθέντες ἐνωρὶς κατὰ τὴν 18 Αὐγούστου τοῦ 1634 εἰς τὸ μοναστήριον τῶν Καρμελιτῶν, οἱ δικασταὶ κατέγνωσαν τοῦ ἱερέως Οὐρβανοῦ Γρανδιὲ τὸν διὰ πυρὸς θάνατον, διατάξαντες ἵνα πρὸ τῆς τιμωρίας ὁ κατάδικος ὑποβληθῇ εἰς τὰ βασανιστήρια, ὅπως ὁμολογήσῃ τοὺς συνενόχους αὐτοῦ. Ἰδοὺ ἡ ἀπόφασις.

« Διεκηρύξαμεν καὶ διακηρύττομεν τὸν Οὐρβανὸν Γρανδιὲ ἀποδειχθέντα ἐννόμως ἔνοχον τοῦ ἁμαρτήματος τῆς μαγείας, μαγγανείας καὶ δαιμονοδιαβεάας, δι' ὧν ἐδημαγώγησε τὰς Οὐρσουλίνας καλογραίας τῆς πόλεως Ἰουλιοδούνου, καὶ ἄλλας κοσμικὰς γυναῖκας, καὶ ἔνοχον πολλῶν ἄλλων ἁμαρτημάτων, καὶ καταδικάζομεν αὐτὸν ἵνα πορευθῇ, πρὸς ἐξιλέωσιν, μετὰ γυμνῆς τῆς κεφαλῆς, φέρων σχοινίον περὶ τὸν λαιμὸν, καὶ κρατῶν ἀνὰ χεῖρας δᾷδα ἀνημμένην δύο λιτρῶν βάρους, μέχρι τῆς μεγάλης πύλης τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Πέτρου καὶ τῆς πύλης τῆς Ἁγίας Οὐρσούλης τῆς πόλεως Ἰουλιοδούνου. Ἐκεῖ δὲ γονυκλινὴς νὰ ζητήσῃ συγγνώμην παρὰ τοῦ θεοῦ, τοῦ βασιλέως καὶ τῶν δικαστῶν. Τούτου δὲ γενομένου, νὰ ὁδηγηθῇ εἰς τὴν δημοσίαν πλατεῖαν τοῦ Ἁγίου Σταυροῦ, νὰ προσκολληθῇ εἰς πάσσαλον ἐμπεπηγμένον ἐν πυρᾷ, καὶ νὰ καῇ ζῶν μετὰ τῶν συνθηκῶν καὶ τῶν σφραγίδων τοῦ διαβόλου, τὰς ὁποίας φέρει ἐπὶ τοῦ σώματος καὶ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ συντεθέντος χειρογράφου περὶ τῆς ἀγαμίας τῶν ἱερέων. Ἡ δὲ τέφρα αὐτοῦ νὰ διασκορπισθῇ εἰς τὸν ἀέρα. Ἡ περιουσία αὐτοῦ νὰ δημευθῇ ὑπὲρ τοῦ βασιλέως, ἐκτὸς ἑκατὸν πεντήκοντα φράγκων, διὰ τῶν ὁποίων ἀγορασθήσεται ἔλασμα χαλκοῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου νὰ χαραχθῇ ἡ παροῦσα ἀφρασις, καὶ τὸ ὁποῖον καρφωθήσεται εἰς τόπον ὑψηλὸν τῆς ἐκκλησίας τῶν Οὐρσουλινῶν εἰς αἰώνιον ἀνάμνησιν. Πρὶν δὲ ἡ παροῦσα ἀπόφασις ἐκτελεσθῇ, διατάττομεν ἵνα ὁ κατάδικος καθυποβληθῇ εἰς τὰ βάσανα τοῦ τακτικοῦ καὶ ἐκτάκτου ζητήματος, ὅπως φανερώσῃ τοὺς συνενόχους αὐτοῦ, καὶ ν' ἀποθάνῃ τῇ 18 Αὐγούστου 1634. »

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Ὁ Οὐρβανὸς Γρανδιὲ βασανίζεται ὑπὸ τοῦ ἱεροδικείου, καὶ ἀναβαίνει τὴν πυράν. — Παράδοξος ἐμφάνισις ὑπεράνω τῆς πυρᾶς.

Ὁ δυστυχὴς ἐφημέριος τοῦ Ἁγίου Πέτρου κατεδικάσθη, πρὶν ἢ' ἀναβῇ εἰς τὴν πυραν, νὰ ὑποφέρῃ τὰ βασανιστήρια τοῦ ἱεροδικείου, ὅπως μαρτυρήσῃ τοὺς συνενόχους αὐτοῦ. Ὀλίγον μετὰ τὴν διακοίνωσιν τῆς ἀποφάσεως ὁ Φραγκίσκος Φουρνὸ, χειρουργὸς τοῦ Ἰουλιοδούνου, ἀπεστάλη μετὰ τοῦ συναδέλφου αὐτοῦ Μανούρη πρὸς τὸν κατάδικον. Εὗρον δὲ αὐτὸν χαμαὶ κατακείμενον ὑπὸ λύπης καὶ θορύβου κατεχόμενον. Ἰδὼν τὸ φῶς καὶ παρεστῶτας πλησίον τοὺς ἀνθρώπους, συναγαγὼν μόλις ἑαυτὸν ὑπ' ἀσθενείας ἀνεκάθισεν. Ἀναγνωρίσας δὲ τὸν Μανούρην, ὅστις, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, κατεβασάνισε πρό τινων ἡμερῶν αὐτὸν ζητῶν ἐπὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ τὰς σφραγῖδας τοῦ διαβόλου, καὶ διαβλέψας πρᾶως πρὸς τὸν ἄνθρωπον, « Ἀπάνθρωπε δήμιε, » ἀνέκραξε, « μὴ ἔρχεσαι ἵνα μὲ ἀποτελειώσῃς; Πλησίασον καὶ τελείωσον τὸ ἔργον σου! »

Οἱ δύο χειρουργοὶ ἤρχισαν νὰ ξυρίζωσιν ὅλον τὸ σῶμα τοῦ ἱερέως ἵνα πιστώσωσιν ἐκ νέου τὰ σημεῖα τοῦ διαβόλου. Τῶν δὲ δικαστῶν τις προέτεινε νὰ ξυρίσωσι τὰς ὀφρῦς, καὶ ἄλλος ν' ἀποσπάσωσι τοὺς ὄνυχας αὐτοῦ· διότι κοινῶς ἐπιστεύετο τότε ὅτι ὁ διάβολος ἔκρυπτε τὰ σημεῖα αὐτοῦ ὑπὸ τοὺς ὄνυχας. Χάριν ὅμως τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Φουρνὸ ὁ Γρανδιὲ ἀπέφυγε τὴν σκληρὰν ἐκείνην πεῖραν.

Μετὰ ταῦτα ὁ κατάδικος ὑπεχρεώθη νὰ ἐνδυθῇ χλαμύδιον εὐτελὲς, καὶ μετηνέχθη ἐν ἀθλίᾳ ἁμάξῃ εἰς τὸ δικαστήριον τοῦ Ἰουλιοδούνου, ὅπου πολλαὶ μεγιστάνων καὶ δυνατῶν γυναῖκες, ἐν αἷς διέπρεπεν ἡ σύζυγος τοῦ Λοβαρδεμὸντ, περιέμενον τοὺς δικαστὰς καὶ τὸν κατάδικον.

Εἰς τὰ πέριξ τοῦ δικαστηρίου ὁ φανατικὸς καπουτσῖνος Λακτάνσιος καὶ ἄλλος καλόγηρος ἐνδεδυμένοι τὰ ἱερατικὰ αὐτῶν ἄμφια ἐπεμαρτύροντο καὶ ἐῤῥάντιζον τὸν ἀέρα, τὴν γῆν καὶ τὸ ὕδωρ. Ὁ Οὐρβανὸς Γρανδιὲ εἰσήχθη εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν ἔχων ὄπισθεν δεδεμένας τὰς χεῖρας, ὅπου περιέμενεν ὁ Λοβαρδεμὸντ καὶ οἱ περὶ αὐτόν. Ὁ γραμματεὺς ἀποσπάσας βιαίως τὸν πῖλον ἐκείνου ἐβίασεν αὐτὸν ἵνα γονατίσῃ ἐνώπιον τοῦ Λοβαρδεμὸντ, καὶ «Στρέψον, ἄθλιε,» εἶπεν αὐτῷ, « καὶ προσκύνησον τὸν Ἐσταυρωμένον, ὅστις εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς ἕδρας τοῦ δικαστοῦ. »

Ὁ Γρανδιὲ ὑπήκουσεν, ὕψωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἔμεινε πρὸς ὥραν προσευχόμενος καθ' ἑαυτόν. Μετ' ὀλίγον ἤκουσε μετὰ μεγίστης ἀταραξίας τὴν ἀπόφασιν, ἥτις κατεδίκαζεν αὐτὸν εἰς τὸν διὰ πυρὸς θάνατον.

Λαβὼν τότε τὴν ἄδειαν νὰ ὁμιλήσῃ διεμαρτυρήθη διὰ τῶν ἑξῆς·

« Κύριοι, ἐπικαλοῦμαι τὸν Θεὸν, τὸν Υἱὸν, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ τὴν Παρθένον ὅτι ποτὲ δὲν ἤμην μάγος, ὅτι οὐδέποτε ἔπραξα ἱεροσυλίαν, ὅτι δὲν γνωρίζω ἄλλην μαγείαν εἰ μὴ τὴν τῆς θείας γραφῆς, τὴν ὁποίαν πάντοτε ἐκήρυξα, καὶ ὅτι δὲν ἔχω ἄλλην πίστιν εἰ μὴ τὴν τῆς κοινῆς ἡμῶν μητρὸς, τῆς ἁγίας καθολικῆς, ἀποστολικῆς καὶ ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας. Ἀποκηρύττω τὸν διάβολον καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ἐπικαλοῦμαι δὲ τὸν Σωτῆρα, καὶ παρακαλῶ αὐτὸν νὰ ἐξιλεώσῃ τοὺς δικαστάς μου. Καὶ σεῖς, Κύριοι, μετριάσατε, σᾶς παρακαλῶ, τὴν σκληρὰν τιμωρίαν, καὶ μὴ θέσατε τὴν ψυχήν μου εἰς ἀπελπισμόν. »

Ὁ δύστηνος ἐδάκρυσεν. Ὁ Λοβαρδεμὸντ διέταξε τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς περιέργους ν' ἀπέλθωσιν, ἔλαβεν αὐτὸν κατὰ μέρος, καὶ ἔσχε μετ' αὐτοῦ εἰς γωνίαν τινὰ τῆς αἰθούσης μακραν συνδιάλεξιν. Οὐδεὶς ἔμαθέ ποτε τί παρ' αὐτῶν ἐλέχθη. Ὁ δὲ Λοβαρδεμὸντ περαιῶν ἀποτόμως τὴν συνδιάλεξιν εἶπε σοβαρῶς καὶ μεγαλη τῇ φωνῇ πρὸς τὸν κατάδικον ὅτι, ἐὰν εἶχε νὰ ἐλπίσῃ μετρίασίν τινα τῆς σκληρᾶς καταδίκης, ἠδύνατο νὰ τύχῃ τούτου μόνον διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν συνενόχων.

« Δὲν ἔχω διόλου συνενόχους, » ἀπεκρίθη μεγαλοφώνως ὁ Γρανδιὲ, διαμαρτυρούμενος ἐκ νέου ὑπὲρ τῆς ἀθωότητος αὐτοῦ.

Τότε ἤρχισεν ἡ δευτέρα πρᾶξις τοῦ θλιβεροῦ τούτου δράματος, ἤτοι τὸ τακτικὸν καὶ ἔκτακτον λεγόμενον ζήτημα, ἡ διὰ τῶν τιμωριῶν τοῦ μαρτυρίου πεῖρα. Τὰ εἴδη τῆς τιμωρίας ταύτης διέφερον κατὰ τὰς διαφόρους πόλεις. Ἐν Ἰουλιοδούνῳ ἦτο παραδεδεγμένον νὰ θέτωσι τὰς κνήμας τοῦ καταδίκου μεταξὺ δύο σανίδων, τὰς ὁποίας συνέδεον μετὰ σχοινίου, καὶ μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐσφηνλάτουν διὰ σφυροκοπίας τεμάχια κωνικοῦ ξύλου, οὕτως ὥστε νὰ πιέζωνται ἰσχυρῶς αἱ κνῆμαι. Ἡ δύναμις τῆς πιέσεως ἐξηρτᾶτο ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ πάχους τῶν σφηνωμάτων. Ἐνίοτε ἡ πίεσις ἐπετείνετο εἰς τοσοῦτον, ὥστε τὰ ὀστᾶ διερῥήγνυντο εἰς μικρὰ τεμάχια καθ' ἣν ὥραν τὸ σχοινίον ἐχαλαροῦτο. Οἱ βασανιζόμενοι διὰ τῆς ποιν

με εις τας παρακλησεις τῶν ομοθρήσκων ἱερέων. Ἀποθνήσκω ἀθῶος, καὶ ἐλπίζω ὅτι ὁ Θεὸς μὲ συγχωρήσει καὶ δέξεται ἐν τῷ παραδείσῳ. »

Ὁ πομπικὸς καὶ μεγαλοπρεπὴς ἐκεῖνος λόγος, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ῥάπτυρ ἐξέθετε μετὰ μεγίστης εἰλικρινείας τὴν ἀθωότητα τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ, καθιστᾶτο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον σκανδαλώδης εἰς τοὺς δικαστὰς καὶ τοὺς ἐξορκιστάς. Διέκοψαν λοιπὸν αὐτὸν διὰ τῶν ῥαβδοφόρων (archers), οἵτινες κατὰ διαταγὴν τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν καὶ τῶν πνευματικῶν πατέρων ἐκτύπησαν βαρβαρικῶς τὸν πατέρα Γριλλάου, καὶ ὠθοῦντες αὐτὸν ἐβίασαν νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Πέτρου. Μετὰ ταῦτα ὁ Γρανδιὲ ἦχθη ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἁμάξης ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας τῶν Οὐρσουλινῶν, ὅπως ἀκούσῃ καὶ πάλιν τὴν ἀνάγνωσιν τῆς αὐτοῦ καταδίκης. Ἐκεῖθεν δὲ μετηνέχθη εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Ἁγίου Σταυροῦ, τόπον τῆς καταδίκης. Φθάσας ἐκεῖ ἐστράφη πρὸς τοὺς συνοδεύοντας αὐτὸν κληρικοὺς, καὶ ἐζήτησε παρὰ τούτων τὸ φίλημα τῆς ἀγάπης. Ὁ τοποτηρητὴς τοῦ προστάτου (du prévôt) ἐπλησίασε πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐζήτησε συγγνώμην τῶν ὅσα ἕνεκα αὐτοῦ ἔπαθεν. Διαλέψας δὲ πράως πρὸς τὸν ἄνθρωπον,

« Δὲν σοὶ μνησικακῶ, ἀπεκρίθη αὐτῷ· διότι τοιοῦτον ἦτο τὸ καθῆκόν σου. » Καὶ μικρὸν διαλιπὼν καὶ στενάξας, — Συγχωρῶ τοὺς ἐχθρούς μου, ἀνέκραξεν ὁ Γρανδιὲ, καὶ παρακαλῶ τὸν Ὕψιστον ἵνα συγχωρήσῃ αὐτούς. »

Ἀλλ' ἡ ὥρα τῆς καταδίκης ἐσήμανεν ἤδη. Ἡ πλατεῖα τοῦ Ἁγίου Σταυροῦ ἦτο πλήρης λαοῦ ἀναριθμήτου· διότι πρὸς τὸ μέγα καὶ θλιβερὸν τοῦτο θέαμα προσέδραμον οὐχὶ μόνον ἅπαντες οἱ κάτοικοι τοῦ Ἰουλιοδούνου, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἐξ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Γαλλίας, ἔτι δὲ ἀφ' ὅλων τῆς Εὐρώπης τῶν χωρῶν· διότι ἅπασα ἡ Εὐρώπη εἶχεν ἀγωνιάσει περὶ τὰς φάσεις τοῦ ἀποτροπαίου τούτου δράματος. Ὁ τόπος τῆς καταδίκης κατεκλύσθη οὕτως ὑπὸ τοῦ πλήθους, ὥστε οἱ ῥαβδοφόροι, καίπερ μεταχειριζόμενοι τὰς λόγχας αὐτῶν, δὲν ἠδύναντο ν' ἀναχαιτίσωσι τὴν συνδρομὴν τοῦ περιέργου πλήθους.

Αἴφνης θέαμα ἀπροσδόκητον ἐξέπληξε τοὺς περὶ τὸ ἰκρίωμα τῆς πυρᾶς βρύοντας θεατάς. Πλῆθος περιστερῶν κατελθὸν ἤρχισαν νὰ περιστρέφωνται περὶ τὸ ἰκρίωμα, ὅπου ἵστατο ὁ κατάδικος. Οἱ δὲ πρεσβεύοντες τὴν δαιμονομανίαν ἠθέλησαν νὰ πορισθῶσιν ἐκ τούτου νέαν εἰς τὸ θῦμα αὐτῶν ὕβριν, καὶ ἐκραύγασαν ὅτι αἱ περιστεραὶ ἐκεῖναι ἦσαν δαίμονες ἐρχόμενοι ὅπως σώσωσι τὸν μάγον κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ ὥραν. Ἀλλ' οἱ πλεῖστοι τῶν θεατῶν ἀπεκρίνοντο ὅτι αἱ ἀθῶαι περιστεραὶ ἤρχοντο δι' ἐλλειψιν ἀνθρώπων, ὅπως μαρτυρήσωσιν ὑπὲρ τῆς ἀθωότητος τοῦ μάρτυρος.

Ἐν τοσούτῳ ὁ δήμιος ἠνάγκασε τὸν κατάδικον ἵνα καθίσῃ ἐπὶ κύκλου σιδηροῦ ἐξηρτημένου ἐκ κεραίας στηριζομένης ὁριζοντείως ὑπὸ δύο ὀρθίων στύλων ὑπεράνω τῆς πυρᾶς.

Οἱ δικασταὶ ὑπεσχέθησαν εἰς τὸν Γρανδιὲ ὅτι συγχωρηθήσεται αὐτῷ ἵνα ὁμιλήσῃ πρὸς τὸν λαὸν κατὰ τὴν ὥραν τῆς τιμωρίας, καὶ ὅτι πρὶν δώσωσιν εἰς τὸ πῦρ ἀπαγχονίσουσιν αὐτὸν πρῶτον. Οὐδεμίαν ὅμως τῶν ὑποσχέσεων τούτων ἐξετέλεσαν. Καὶ ὅτε ὁ Γρανδιὲ ἤρχισεν ἵνα ὁμιλῇ πρὸς τὸν λαὸν, τὶς τῶν καλογήρων ἐπλησίασε πρὸς αὐτὸν ὅπως ἐξορκίσῃ τὸν τελευταῖον ἐξορκισμὸν, καὶ ἔχυσεν ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτοῦ τόσον πολὺ ἡγιασμένον ὕδωρ, ὥστε ὁ κατάδικος ἐγένετο ἄφωνος. Συνελθὼν μόλις εἰς ἑαυτὸν ὁ κατάδικος ἡτοιμάζετο νὰ ὁμιλήσῃ πάλιν, ὅτε ἄλλος ἐξορκιστὴς καλόγηρος ὑπὸ πρόφασιν τοῦ ἐναγκαλισθῆναι ἀπεστόμωσεν αὐτόν.

« Ἰδοὺ τὸ φίλημα τοῦ Ἰούδα » εἶπεν ὁ δυστυχὴς, ἐννοήσας τὸν σκοπὸν αὐτοῦ.

« Δὲν θέλεις νὰ συνέλθῃς εἰς σεαυτὸν καὶ ν' ἀπαρνηθῇς τὸν διάβολον; ἐρώταζον πρὸς αὐτὸν οἱ ἱερεῖς ὡς λυσσῶντες. — Οἴμοι! ἀπεκρίθη, δὲν γνωρίζω αὐτόν. Παρακαλῶ μόνον τὸν θεὸν ἵνα μοὶ γένηται ἵλεως. »

Ἐκ τῆς ἀπαντήσεως ταύτης ἡ λύσσα τῶν καλογήρων ἐξεκαύθη τοσοῦτον, ὥστε πολλοὶ τούτων ἐπλησίασαν, καὶ ὑπὸ πρόφασιν ὅτι προσέφερον αὐτῷ ἵν' ἀσπασθῇ τὸν Ἐσταυρωμένον, ἐκτύπων αὐτὸν διὰ τοῦ σταυροῦ εἰς τὸ πρόσωπον. Καὶ ἐπειδὴ ὁ δυστυχὴς ἔστρεφε τὸ πρόσωπον ὅπως ἀποφύγῃ τὰς πληγὰς, οἱ λυσσῶντες καλόγηροι προσεποιοῦντο ὅτι ἠγανάκτουν, βλέποντες αὐτὸν ἀποστρέφοντα τὸ πρόσωπον ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἐξηγοῦντες εἰς τὸ πλῆθος τοῦτο ὡς δεῖγμα τρανὸν τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀσεβείας.

« Βλέπετε, ἔλεγον ἀποτεινόμενοι πρὸς τὸ πλῆθος, βλέπετε ὅτι ὁ μάγος ἀποστρέφει τὸ πρόσωπον ἀπὸ τῆς εἰκόνος τοῦ Σωτῆρος. »

Ὁ κατάδικος ἔφερε κατὰ τὸν κανόνα σχοινίον περὶ τὸν λαιμόν. Διὰ τοῦ σχοινίου τούτου ὑπεσχέθησαν αὐτῷ νὰ στραγγαλίσωσιν αὐτὸν πρὶν ἀναβιβάσωσιν ἐπὶ τῆς πυρᾶς. Ἀλλ' ἵνα ἐμποδίσωσι τὸν στραγγαλισμὸν καὶ ἵνα καθηδυνθῶσιν ὑπὸ τοῦ θεάματος τοῦ καιομένου ζῶντος ἱερέως, οἱ ἐξορκισταὶ ἔδεσαν πολλοὺς κόμβους εἰς τὸ σχοινίον, ὥστε ὁ δήμιος, ἐλεήσας καὶ συναγήσας αὐτῷ, δὲν ἠδυνήθη, καίπερ πολλὰ προσπαθήσας, νὰ συσφίγξῃ τὸ σχοινίον περὶ τὸν τράχηλον τοῦ καταδίκου. Οὕτος παρετήρησε τὴν προδοσίαν ταύτην ὅτε ἔθεσαν τὸ πῦρ εἰς τὴν πυράν.

« Ἀ! ἀνέκραξε, πάτερ Λακτάνσιε! αὗται εἶναι αἱ ὑποσχέσεις ὑμῶν; »

Καὶ ταῦτα λέγων ὁ δυστυχὴς καὶ κρεμάμενος ἀπὸ τῆς ἀγχόνης προσεπάθει νὰ συσφίγξῃ τὸ σχοινίον· ἀλλ' οἱ κόμβοι ἀνθίσταντο εἰς τοῦτο, καὶ τὸ πῦρ ἀνυψοῦτο.

Τότε εἶδον οἱ θεαταὶ τὸν πατέρα Λακτάνσιον ἀνάπτοντα δραγμὴν ἀχύρου, τὴν ὁποίαν ἔφερεν ὑπὸ τὴν ῥῖνα τοῦ καταδίκου, καὶ ἀνακράζοντα πρὸς αὐτόν·

« Δὲν μετανοεῖς, καὶ δὲν ἀπαρνεῖσαι τὸν διάβολον; »

Ὁ δὲ, μικρὸν διαλιπὼν καὶ στενάξας· — Δὲν γνωρίζω τὸν διάβολον, ἀπεκρίνετο. Καὶ ἐκπληρώσας δημοσίᾳ ἔργον δημίου ὁ Λακτάνσιος, ἀνερρίπιζεν ἰδίαις χερσὶ τὴν πυράν. Προσβλέψας δὲ αὐτὸν ὁ Γρανδιὲ,

« Ἀ! ἀνέκραξε πρὸς αὐτὸν, ποῦ εἶναι ἡ ἀγάπη, πάτερ Λακτάνσιε; »

Καὶ ἀτενίζων ἀντικρυς πρὸς τὸν ἥλιον τοῦτον ἱερέα, προέφερε ταῦτα, παράδοξον προφητείαν ὑποκρύπτοντα,

« Ὑπάρχει ἐν τοῖς οὐρανοῖς Θεὸς ὁ δικάσων ἐμὲ καὶ σέ. Σὲ προσκαλῶ νὰ παρουσιασθῇς ἐντὸς ἑνὸς μηνὸς εἰς αὐτόν. »

Καὶ προέφερε τὰ τελευταῖα ταῦτα, Deus, Deus, ad te vigilo; miserere mei, Deus! Ὁ Θεὸς, ὁ Θεὸς, ἐπὶ σὲ ἐγρήγορα· ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεός.

Πρὶν ἢ προφθάσῃ νὰ προσθέσῃ ἄλλο τι, οἱ καπουτσῖνοι ἐρρίψαν ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτοῦ τὸν ἐναπολειφθέντα ἁγιασμὸν, καὶ ἀπεμακρύνθησαν· διότι τὸ πῦρ ἤρχισε νὰ θερμαίνῃ αὐτούς.

Τέλος ἀνέκραξαν εἰς τὸν δήμιον ν' ἀπαγχονίσῃ αὐτόν. Ἀλλ' ἦτο ἤδη ἀργά· αἱ φλόγες περιεκύκλουν αὐτόν. Ὁ ταλαίπωρος Γρανδιὲ ἐκάθητο ζῶν ἐπὶ τοῦ σιδηροῦ κύκλου ὑπεράνω τῆς πυρᾶς. Μετ' ὀλίγον τὸ σχοινίον ἀφ' οὗ ἐκρέματο, ἐκάη, καὶ ἔπεσε ζῶν εἰς τὴν κάμινον! Σιγὴ φρικώδης ἐγένετο ἐν τῷ πλήθει, κατεχομένῳ ὑπὸ κατηφείας καὶ πένθους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Ἐπίλογος τοῦ θανάτου τοῦ Οὐρβανοῦ Γρανδιέ.

Μετὰ τὴν ἀφήγησιν τοῦ ἀποτροπαίου δράματος τούτου αἰσθανόμεθα ἀνακούφισίν τινα ἀναλογιζόμενοι ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν κατηγόρων, ὅσοι φθονοῦντες καὶ διαβάλλοντες τὸν Γρανδιὲ ἐγένοντο δήμιοι αὐτοῦ, προσεβλήθησαν ὑπὸ τῆς θείας Νεμέσεως. Ὁ πατὴρ Λακτάνσιος, ὁ πατὴρ Τρανκουίλλος, ὁ χειρουργὸς Μανούρης, ὁ Λομβαρδεμόντ, καὶ ἄλλοι τινὲς, μετασχόντες ἐνεργῶς τῆς καταδίκης τοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἰουλιοδούνου, εἶδον καταφερομένην ἐπ' αὐτῶν τὴν θείαν δικαιοσύνην. Ἐνθυμεῖται ὁ ἀναγνώστης τοὺς λόγους τοὺς ὁποίους ὁ Οὐρβανὸς Γρανδιὲ ἀπηύθυνεν εἰς τὸν καπουτσῖνον Λακτάνσιον ἀνάπτοντα τὴν πυράν.

« Σὲ προσκαλῶ νὰ παρευρεθῇς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μετὰ ἕνα μῆνα. » Καὶ, ὦ τοῦ θαύματος! τῇ 18 Ὀκτωβρίου 1634, ἤτοι ἀκριβῶς ἕνα μῆνα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γρανδιὲ, ὁ Λακτάνσιος ἀπέθνησκε βασανιζόμενος ὑπὸ φρικτῶν σπασμῶν, ἕρμαιον λύσσης φρικώδους καὶ οἰονεὶ κατεχόμενος ὑπὸ τῶν δαιμόνων, τοὺς ὁποίους ἐνόμιζεν ὅτι ἐδίωξεν. Τὸ φάντασμα τοῦ καιομένου Γρανδιὲ καὶ οἱ τελευταῖοι αὐτοῦ λόγοι ἠκολούθουν αὐτὸν πανταχοῦ.

Ὁ πατὴρ Τρανκουίλλος ἀπέθανεν ὁμοίως μετ' ὀλίγα ἔτη ὑπὸ σπασμῶν δαιμονοβλαβείας. Ὁ δὲ χειρουργὸς Μανούρης, ἐπιστρέφων ἔκ τινος ἰατρικῆς ἐπισκέψεως καὶ διερχόμενος παρὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Γρανδιὲ, ἐρίσταται καταληφθεὶς ὑπὸ τρόμου. Βασανιζόμενος πρὸ πολλοῦ ὑπὸ τοῦ συνειδότος καὶ ἀγόμενος ὑπὸ τῆς φρενοβλαβείας, εἶδεν αἴφνης ὑψουμένην τὴν πυράν, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας ὑψοῦτο πελώριον καὶ ἀπειληπτικὸν τὸ φάντασμα τοῦ ἐφημερίου. Ἰδοὺ ὁ Γρανδιέ! Γρανδιὲ, τί θέλεις; ἔκραξε πρὸς αὐτὸν, καὶ κατελήφθη εὐθὺς ὑπὸ μανίας. Οἱ δὲ φίλοι ὡδήγησαν αὐτὸν οἴκαδε τρέμοντα καὶ διαλεγόμενον ἀδιαλείπτως πρὸς τὸν Γρανδιὲ, οὗ τινος τὸ φάντασμα ἠκολούθει αὐτὸν πανταχοῦ. Μετὰ δὲ ὀλίγας ἡμέρας ἐτελεύτησε ταλαιπωρούμενος ὑπὸ τῆς ὀπτασίας τοῦ καιομένου Γρανδιέ.

Ὁ δε ἥρως τοῦ δράματος Λοβαρδεμόντ, ὁ ἐξεργασθεὶς τὸ ὠμότατον καὶ παρανομώτατον ἐκεῖνο ἔργον, ἐπέζησεν ἵνα ἴδῃ τὴν αὐτοῦ οἰκογένειαν καταλυμανθεῖσαν ὑπὸ μυρίων κακῶν. Οἱ μάρτυρες, οἵτινες ἐψευδομαρτύρησαν κατὰ τοῦ ἱερέως αὐτῶν, ἀπέθανον ἅπαντες ἐν πενίᾳ μεγίστῃ καὶ ἀθλιότητι.

Οὕτως ἐτιμωρήθησαν παρὰ τῆς θείας Νεμέσεως οἱ πλεῖστοι τῶν δημίων τοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἁγίου Πέτρου.

(Ἐρανισθὲν ὑπὸ Α. Μ.)

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ.

Η ΓΗ

ΠΡΟ ΤΟΥ ΚΑΤΑΚΛΥΣΜΟΥ.

ΕΠΟΧΗ ΑΡΧΕΓΟΝΟΣ.

« Οὕτως οὖν καὶ τὴν τῶν ὅλων σύστασιν, οὐρανοῦ λέγω καὶ γῆς τοῦ τε σύμπαντος κόσμου, διὰ τῆς τῶν ἐναντιωτάτων ἀρχῶν κράσεως μίᾳ διεκοσμησεν ἁρμονία· καὶ μία διὰ πάντων διήκουσα δύναμις, ἐκ τῶν ἀμίκτων καὶ ἑτεροίων, ἀέρος τε καὶ γῆς καὶ πυρὸς καὶ ὕδατος, τὸν σύμπαντα κόσμον δημιουργήσασα, καὶ μιᾷ διαλαβοῦσα σφαίρᾳ ἐπιφανείᾳ, τά; τε ἐναντιωτάτας ἐν αὐτῷ φύσεις ἀλλήλαις ἀναγκασασα ὁμολογῆσαι καὶ ἐκ τούτων μηχανησαμένη τῷ παντὶ σωτηρίαν· αἰτία δὲ ταύτης μὲν ἡ τῶν στοιχείων ὁμολογία· τῆς δὲ ὁμολογίας ἡ ἰσομοιρία, καὶ τὸ μηδὲν αὐτῶν πλέον ἕτερον ἑτέρου δύνασθαι. » (Ἀριστοτέλ. Περὶ κόσμου, πρὸς Ἀλέξανδρον, κεφ. ε'.)

Ὁ ἀθάνατος συγγραφεὺς τοῦ Οὐρανίου Μηχανισμοῦ Λαπλάσιος πρῶτος ἐθεώρησε τὴν γῆν ὡς ἀπεσβεσμένον ἥλιον, ὡς ἀστέρα ἀπεψυγμένον, ὡς νεφέλην ἀπὸ ἀτμώδους εἰς στερεὰν καταστασιν μετενεχθεῖσαν. Εἴδομεν ὅτι ἡ θερμοκρασία τοῦ κέντρου τῆς γῆς, ἐπὶ τῆς ὁποίας κατοικοῦμεν, ὑψοῦται μέχρι τῆς ἀκατανοήτου θερμότητος 195 000°. Δι' αὐτῆς πᾶσαι αἱ τὴν ἡμετέραν γῆν ἀποτελοῦσαι ὕλαι μετεβάλλοντο

ἐν ἀρχῇ εἰς ἀερώδη καὶ ἀτμώδη κατάστασιν. Ὁ ἀρχέγονος λοιπὸν πλανήτης τῆς γῆς παρίστα νεφελῶδες μετέωρον, μύδρον διάπυρον, σύγκραμα ἀερίων καὶ ἀτμῶν. Ἀναλογιζόμενοι δὲ, ὅτι αἱ ὕλαι, μεταβαίνουσαι ἀπὸ στερεᾶς εἰς ἀερώδη κατάστασιν, καταλαμβάνουσιν ὄγκον κατὰ τὸ χιλιοστὸν καὶ ὀκτακοσιοστὸν μεγαλείτερον τοῦ ἐν στερεᾷ καταστάσει αὐτῶν ὄγκου, τεκμαιρόμεθα ὅτι ἡ ἀερώδης ἐκείνη οὐσία ἐξ ἧς συνεπάγη ἡ γῆ κατεῖχεν ὄγκον ἄπειρον· ἦτο δηλονότι τοσοῦτον μεγάλη ὡς ὁ ἥλιος, ὅστις εἶναι κατὰ ἓν ἑκατομμύριον καὶ τετρακοσιάκις μεγαλείτερος τῆς γῆς.

Ἡ παρατεθειμένη εἰκὼν ἐξεικονίζει τὴν σχετικὴν διαφορὰν τοῦ ὄγκου τῆς ἡμετέρας γῆς πρὸς τὸν ἀρχέγονον νεφελῶδη αὐτῆς ὄγκον. Ἡ μὲν σφαῖρα Β παριστᾷ τὴν γῆν εἰς τὴν πρώτην νεφελοειδῆ αὐτῆς κατάστασιν, ἡ δὲ σφαῖρα Α τὸν σχετικὸν τῆς γῆς ὄγκον μεταβληθείσης εἰς στερεὸν σῶμα.

Ὑπὸ τῆς ἀκατανοήτου ἐκείνης θερμοκρασίας καταφλεγόμενος ὁ τὴν ἀρχέγονον ἐκείνην γῆν παριστῶν κολοσσιαῖος νεφελοειδὴς καὶ διάπυρος μύδρος ἔλαμπεν εἰς τὸ ἄπειρον, ὡς λάμπει σήμερον ὁ ἥλιος, καὶ ὡς λάμπουσι κατὰ τὰς εὐδίους νύκτας οἱ πλανῆται καὶ οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες, καὶ περιεστρέφετο περὶ τὸν ἥλιον, ὑπείκων εἰς τοὺς νόμους τοὺς διέποντας τὰ λοιπὰ οὐράνια σώματα. Ἀποψυχθεῖσα ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον, παρεῖχε μέρος τῆς θερμότητος αὐτῆς εἰς τὸν ζοφώδη καὶ παγετώδη αἰθέρα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἡ ὑπὸ τῆς κινήσεως λαμπροτέρα καὶ ἀλεεινοτέρα καθισταμένη ἐκείνη νεφέλη ἐχάραττε τὸν αὖλακα τῆς φωτεινῆς αὐτῆς τροχιᾶς. Διὰ τῆς ἐπὶ αἰῶνας ἐνεργείας τῆς ψυχρασίας τὸ νεφελῶδες ἐκεῖνο μετέωρον μετέστη ἐπὶ τέλους εἰς ὑγρὰν κατάστασιν, καὶ συνεστάλη οὐσιωδῶς εἰς μικρότερον ὄγκον.

Ἡ μηχανικὴ διδάσκει ἡμᾶς ὅτι πᾶν ῥευστὸν σῶμα, στρεφόμενον περὶ αὐτὸ, λαμβάνει σφαιροειδῆ μορφήν. Ἡ γῆ, ὡς καὶ ἅπαντα τὰ οὐράνια σώματα, ἔλαβε λοιπὸν σφαιροειδῆ μορφήν. Ἀλλ' ἡ γῆ, ὡς ἅπαντες γιγνώσκομεν, περιστρέφεται οὐχὶ μόνον περὶ τὸν ἥλιον, ὅπερ παράγει τὸν ἐνιαυτὸν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ περὶ τὸν ἴδιον ἄξονα (τὴν νοητὴν ἐπεζευγμένην εὐθεῖαν, ἡ τὴν διάμετρον ἥτις μέσην μὲν ἔχει τὴν γῆν, τοὺς δὲ δύο πόλους πέρατα), ὅπερ παράγει τὴν νύκτα καὶ τὴν ἡμέραν. Ἡ μηχανικὴ διδάσκει ἡμᾶς ἐπίσης ὅτι πᾶσα ὑγρὰ ὕλη, κυκλοφορουμένη, καθάπερ ἐν τόρνῳ, ἐξογκοῦται περὶ τὸν αὐτῆς ἰσημερινὸν καὶ πιέζεται περὶ τοὺς πόλους ἤτοι περὶ τὰ δύο τοῦ ἄξονος ἄκρα, τὰ καταντικρὺ ἀλλήλων, περὶ ὃν στρέφεται. Ἡ γῆ, περιελθοῦσα ἀπὸ τῆς νεφελοειδοῦς εἰς ὑγρὰν κατάστασιν, ὑπέστη τὸν νόμον τοῦτον, καὶ μετέστη ἀπὸ τοῦ σφαιροειδοῦς εἰς ἐλλειψοειδὲς σχῆμα, πεπιεσμένον περὶ τὰ ἄκρα, τὰ στερεὰ καὶ συνέχοντα τὴν σφαῖραν.

Ἡ τοῦ ἰσημερινοῦ αὕτη ἐξόγκωσις καὶ ἡ πίεσις τῶν πόλων εἶναι ἀπόδειξις ἐναργεστάτη τῆς ὑγρᾶς τῆς γῆς καταστάσεως κατὰ τὴν περίοδον ταύτην· διότι ἐὰν ὑποθέσωμεν σφαῖραν ἐλέραντος ἢ ἄλλου στερεοῦ, μὴ ἐλαστικοῦ σώματος, στρεφομένην ἐπὶ αἰῶνας περὶ αὐτὴν, οὐδέποτε παρατηρήσομεν τὴν ἐλαχίστην ἀλλοίωσιν τοῦ σχήματος αὐτῆς. Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ταύτης ὁρμώμενος καὶ ὁ θεσπέσιος Νεύτων, δηλονότι τοῦ περὶ τῆς ἀρχικῆς ὑγρᾶς καταστάσεως τῆς γῆς ἐνδοσίμου, ἤγγειλεν *a priori* τὴν περὶ τὸν ἰσημερινὸν ἐξόγκωσιν καὶ τὴν περὶ τοὺς πόλους πίεσιν τῆς γῆς, καὶ προσδιώρισεν οἴκοθεν τὸν βαθμὸν τῆς πιέσεως, ὅπερ ἐπεσφράγισε βραδύτερον ἡ πειραματικὴ ἐξακρίβωσις. Ἐν ἔτει 1736 ἀπεστάλησαν ὑπὸ τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν εἰς μὲν τὴν Λαπωνίαν ὁ Maupertuis, ὁ Clairot, ὁ Camus καὶ ὁ Lemonnier, πρὸς τοὺς ὁποίους προσηνέχθη καὶ ὁ σουεδὸς ἀστρονόμος Κέλσιος, εἰς δὲ τοὺς τροπικοὺς ὁ Condamin et ὁ Bouguer. Αἱ καταμετρήσεις αὐτῶν ἀπέδειξαν τὴν ἐνάργειαν τῆς θεωρίας τοῦ Νεύτωνος, τὴν ἐξόγκωσιν δηλ. τῆς γῆς περὶ τὸν ἰσημερινὸν καὶ τὴν περὶ τοὺς πόλους αὐτῆς πίεσιν.

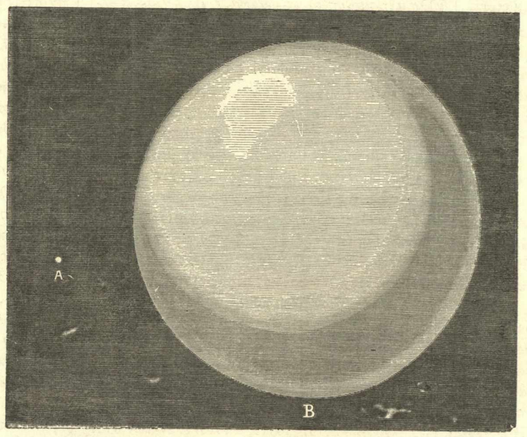

Σχετικὸς ὄγκος τῆς ἡμετέρας γῆς πρὸς τὸν ἀρχέγονον νεφελῶδη αὐτῆς ὄγκον.

Ἀλλ' αἱ ἀποτελοῦσαι τὸν γηΐνον ὄγκον ἀερώδεις οὐσίαι δὲν συνεπυκνώθησαν ἅπασαι ἀνεξαιρέτως εἰς ὑγρὰν κατάστασιν. Μέρος αὐτῶν, διαφυλάξασαι τὴν ἀερώδη αὐτῶν ἰδέαν, ἐσχημάτισαν περὶ τὸν σφαιροειδῆ καὶ διάπυρον ὑγρὸν μύδρον εἶδος περικλύμματος ἢ περιπολούσης ἀτμοσφαίρας, ἥτις ὅμως οὐδεμίαν ἔσχεν ὁμοιότητα πρὸς τὴν ἀτμοσφαῖραν, τὴν περικυκλοῦσαν νῦν τὴν ἡμετέραν γῆν. Τὸ ἀτμῶδες ἐκεῖνο περικάλυμμα τῆς ὑγρᾶς γῆς ἦτο ἀπείρου ἐκτάσεως καὶ διῆκε μέχρι τῆς σελήνης. Ἐν αὐτῷ ἔπλεον ἐν εἴδει ἀτμοῦ τὰ ὕδατα, ἅτινα πυκνωθέντα κατέπεσον ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐμόρφωσαν τὰς θαλάσσας, καὶ ἅτινα ἦσαν ἡνωμένα τότε μεθ' ὅλων τῶν μεταλλικῶν καὶ γεωδῶν οὐσιῶν, αἵτινες, φλεγόμεναι ὑπὸ τοῦ γηΐνου πυρὸς, μετεβάλλοντο εἰς ἀτμούς. Ἡ μεγάλη ἐκείνη θερμοκρασία τῆς γῆς διεδίδετο εἰς τὴν περιπολοῦσαν ἀτμοσφαῖραν αὐτῆς, ἥτις, θερμαινομένη εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν, ἐξειργάζετο ἐπὶ τῆς γῆς πίεσιν πολὺ μείζονα τῆς νῦν. Μετὰ τῶν ἀερίων τῶν ἀποτελούντων τὸν ἡμέτερον ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα (τὸ ἄζωτον, τὸ ὀξυγόνον καὶ τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ) καὶ μετὰ τῶν ἀκατανοήτων ἐκείνων ὄγκων ἀτμῶν ὕδατος ἀνεμιγνύοντο ἄπειροι ποσότητες ὀρυκτῶν μεταλλικῶν ἢ γεωδῶν οὐσιῶν, μεταβεβλημένων καὶ διατηρουμένων εἰς ἰδέαν ἀερίων ὑπὸ τῆς τρομερᾶς θερμοκρασίας τῆς γιγαντιαίας ἐκείνης καμίνου. Τὰ μέταλλα, τὰ χλωροῦχα μεταλλικὰ καὶ γεώδη ἀλκάλια, τὸ θεῖον καὶ αἱ ἑνώσεις αὐτοῦ, αἱ γαῖαι αἱ ἔχουσαι βάσιν τὸν χάλικα (πυρίτης λίθος, κρύσταλλος, ἄμμος), τὸ ἀργίλλιον καὶ τὴν τίτανον, περιεπόλουν ἐν εἴδει ἀτμοῦ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ τοῦ ἀρχεγόνου κόσμου.

Τεκμαιρόμεθα δὲ ὅτι αἱ τὴν ἀτμοσφαῖραν ἐκείνην ἀποτελοῦσαι ποικίλαι ὕλαι συνεπυκνώθησαν περὶ τὴν γῆν κατὰ τάξιν τῆς ποιᾶς αὐτῶν πυκνότητος. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον στρῶμα, ὅπερ ἐνωπετέθη ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἐμορφώθη ὑπὸ τῶν ἐγγυτάτω περιπολούντων βαρέων καὶ πυκνῶν ἀτμῶν τῶν μετάλλων, τοῦ σιδήρου, τοῦ λευκοχρύσου, τοῦ χαλκοῦ, ἀναμεμιγμένων μετὰ νεφελῶν λεπτῆς μεταλλικῆς κόνεως παραχθείσης ὑπὸ τῆς ἐν μέρει συμπυκνώσεως τῶν ἀτμῶν τῶν μετάλλων τούτων. Ἐπὶ τῆς πρώτης ταύτης στερεᾶς ὑποστάσεως κατετέθησαν ὕλαι εὐκολώτερον ἐξατμιζόμεναι, οἷα τὰ χλωροῦχα μέταλλα καὶ ἀλκάλια καὶ ἰδίως τὸ ἐγχλώριον νάτρον (κοινὸν ἅλας), τὸ θεῖον, ὁ φωσφόρος, καὶ αἱ πτητικαὶ ἑνώσεις τῶν σωμάτων τούτων. Τὸ δὲ ἀνώτατον στρῶμα ἐμορφώθη ὑπὸ ὑλῶν ἐλαφροτέρων, οἷον ἀτμῶν ὕδατος ἐμφορουμένων σωμάτων φύσει ἀεροειδῶν, ὡς τὸ ὀξυγόνον, τὸ ἄζωτον καὶ τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ. Καὶ ὅμως τὰ στρώματα ταῦτα, καίπερ διαφόρου πυκνότητος καὶ βαθμηδὸν ἐπὶ τῆς γῆς ἐπιπυκνωθέντα, δὲν διετήρησαν τὴν ἀρχικὴν τάξιν τῆς ἕνα, ποθέεως, διαρρηχθέντα βραδύτερον ὑπὸ τῶν τρομερῶν γνόφων, ὑπὸ ἀναβρασμῶν κολοσσαίων οἵτινες ἄλλα μὲν αὐτῶν ὕψωσαν, ἄλλα δὲ ἐταπείνωσαν, καὶ ἐν γένει ἀνέμιξαν καὶ κατετάραξαν.

Ἐν τοσούτῳ ἡ σφαῖρα τῆς γῆς, καίπερ ἤττοταρασσομένη τῆς περὶ αὐτὴν ἀτμοσφαίρας, ὑφίστατο ἀναβρασμοὺς καὶ τρικυμίας ἀεννάους, ἃ παραγομένας ὑπὸ τῶν ἀναριθμήτων χημικῶν ἑνώσεων, αἵτινες ἐτελοῦντο ἐντὸς τοῦ ὑγροῦ καδιακαοῦς ὄγκου.

Ὁ ἐκ τῶν ἀπείρων ἐκείνων χημικῶν ἑνώσεων ἀναπτυσσόμενος ἠλεκτρισμὸς παρήγαγε τρομερὰς ἠλεκτρικὰς ἐκπυρσοκροτήσεις· αἱ δὲ ἀστραπαὶ καὶ οἱ ῥόθιοι κρότοι τῶν κεραυνῶν, ἐπισκηπτόντων ἐντὸς τοῦ ἀπειρομεγέθους ἐκείνου πυρώδους τυφῶνος, ἀπειργάζοντο μέγαν βρόμον καὶ πάταγον, εἰς ἐπίμετρον τοῦ φρικώδους θεάματος τῶν ἀρχαιογόνων ἐκείνων σκηνῶν, αἵτινες ἀναμιμνήσκουσι τὰς περὶ τοῦ ταρτάρου καὶ τοῦ ἐρέβους τῶν ἀρχαίων λαῶν παραδόσεις, καὶ τῶν ὁποίων ἡ ἀνθρωπίνη φαντασία καὶ γραφὶς δὲν δύναται μηδὲ νὰ συλλάβῃ κἂν τὴν εἰκόνα.

Ὁ ἡμέτερος λοιπὸν πλανήτης, ῥιφθεὶς, ἐκιλυνδοῦτο ἐντὸς τοῦ ἀπείρου, σύρων μεθ' ἑαυτοῦ τὴν φλογώδη καὶ πολυσύνθετον αὐτοῦ ἀτμοσφαῖραν, ἐμφορουμένην ὑδάτων μεταλλικῶν καὶ γεωδῶν οὐσιῶν, καὶ ἥτις μὴ διαπερωμένη ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου, περὶ τὸν ὁποῖον διέγραφε τὴν πελω

σύστασιν καὶ φλοιὸν ὅστις εἰ καὶ εὔθραυστος οὐχ ἧττον περιποιεῖ αὐτῇ σύστασιν καὶ μορφὴν εἰλικρινεστέραν, συνέχων ὁπωσδήποτε τὰς ὑπ' αὐτὸν ἔτι μαινομένας ὕλας, τῶν ὁποίων ἡ παγίωσις προώρισται ἵνα ἐκτελεσθῇ πολὺ βραδύτερον, ἀφοῦ μέχρι σήμερον δὲν ἐπεραιώθη εἰσέτι.

Τὸ πάχος τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς ὑπολογίζεται περὶ τὰς 12 λεύγας ἢ 48 χιλιόμετρα· ἡ δὲ μέση ἀκτὶς τῆς γῆς περὶ τὰς 1584 λεύγας· ὅπερ καταδεικνύει ὅτι ὁ παγιωθεὶς φλοιὸς τοῦ ἡμετέρου πλανήτου δὲν κατέχει εἰ μὴ μικρὸν πολλοστημόριον τοῦ ὁλικοῦ αὐτοῦ ὄγκου.

Ἵνα παραστήσωμεν τὴν ἀναλογίαν τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς μετὰ τῆς λοιπῆς αὐτῆς μάζης δι' ἀφομοιώσεως κοινῆς μὲν ἀλλ' εὐκαταλήπτου, φαντασθῶμεν τὴν γῆν ὁμοίαν πορτογαλλίᾳ ἐπὶ τοῦ ὁποίου προσεκολλήσαμεν φύλλον χάρτου. Ὁ χάρτης παρίστησιν ἡμῖν ἀκριβῶς τὸ σχετικὸν πάχος τοῦ ἀρτιπαγοῦς στερεοῦ φλοιοῦ τοῦ περικαλύπτοντος τὸ ἐσωτερικὸν πῦρ τοῦ πλανήτου.

Εἶναι ἀδύνατον νὰ προσδιορίσωμεν ἐπακριβῶς πόσου χρόνου διάστημα ἐδέησε μέχρις οὗ ἡ ἀποψυχθεῖσα ἐπιφάνεια τῆς γῆς μεταβληθῇ εἰς πάγιον φλοιόν. Ὁ πρωτογενὴς οὗτος φροῦδος φλοιὸς δὲν ἠδύνατο ν' ἀντίσχῃ εἰς τὴν ὁρμὴν τῶν ἀπεράντων πυρίνων κυμάτων τῶν ὑπὸ κεραυνῶν καὶ ἠλεκτρικῶν ἐκπυρσοκροτήσεων διασταυρουμένων, καὶ ἅτινα ἐξηγείροντο καὶ κατέπιπτον ὑπὸ τὴν ἐπιῤῥοὴν τῆς σελήνης καὶ τοῦ ἡλίου ἐν εἴδει πλημμυρίδος καὶ ἀμπώτιδος. Τίς δύναται νὰ φαντασθῇ τοὺς τρομεροὺς σάλους καὶ ῥηγμοὺς καὶ τὰς ἔτι τρομερωτέρας ἐκρήξεις τοῦ μυχίου πυρὸς διαῤῥηγνύοντος καὶ πλημμυροῦντος ἐπὶ τῆς ἀρτιπαγοῦς ἐπιφανείας τῆς γῆς; Τίς δύναται νὰ περιγράψῃ τὸ φρικῶδες μεγαλεῖον τῶν πρώτων ἐκείνων καὶ μυστηριωδῶν κλονήσεων τοῦ ἡμετέρου πλανήτου; Χείμαῤῥοι ὑγρᾶς καὶ πεπυρακτωμένης ὕλης μετ' ἀερίων ἀναμεμιγμένοι καὶ ὑπὸ ποικίλων δυνάμεων ἐλαυνόμενοι ἀνέτειον καὶ διεῤῥήγνυον τὸν ἀρτιπαγῆ ἐκεῖνον φλοιὸν ἀδυνατοῦντα εἰσέτι νὰ χαλινώσῃ τὴν ὁρμὴν τῶν ὑπ' αὐτὸν σάλων.

Ἀπὸ τῶν μεγάλων ἐκείνων ῥηγμῶν, ἀπὸ τῶν κολοσσιαίων ἐκείνων κρατήρων ἀνέθρωσκον τότε χείμαῤῥοι ῥευστοῦ πεπυρακτωμένου γρανίτου, οἵτινες, διαχεόμενοι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἐπήγνυντο ἀναψυχόμενοι. Καὶ ἰδοὺ πῶς διανέστησαν καὶ ἐσχηματίσθησαν οἱ πρῶτοι σωροὶ τῶν ὀρέων, αἱ πρῶται ἀνωμαλίαι τῆς τέως λείας ἐπιφανείας τῆς σφαίρας, καὶ ἰδοὺ πῶς ἐμορφώθησαν ἀνὰ μέσον τῶν διασφαγῶν τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ αἱ μεταλλικαὶ φλέβες, αἵτινες εἰσὶν ἀληθεὶς ἐγχύσεις ἡφαιστείων ὑλῶν ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς σφαίρας ἐκσφενδονισθεισῶν, καὶ πληρωσασῶν τὰς διασφαγὰς διὰ τῶν μεταλλικῶν ἐκείνων ὑλῶν, αἵτινές εἰσιν ἡ πηγὴ τῆς ἐξορύξεως διαφόρων μετάλλων.

Ἐν τοσούτῳ ἡ γῆ ἐξακολουθεῖ ἀποψυχομένη. Ἐπέρχεται δὲ ὥρα καθ' ἣν ἡ θερμοκρασία τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς, καταπεσοῦσα, δὲν δύναται πλέον νὰ διατηρῇ τὰ εἰς κατάστασιν ἀτμοῦ ἄπειρα ποσὰ τῶν ὑδάτων ἅτινα ἠωρεῦντο ἐν εἴδει ἀτμοῦ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ αὐτῆς. Καὶ ἰδοὺ οἱ ἀτμοὶ μεταβάλλονται βαθμηδὸν εἰς ὕδωρ καὶ καταῤῥάττουσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καταλύζοντες αὐτὴν χειμάῤῥοις ζεόντων ὑδάτων· ἅτινα μόλις ἐλθόντα εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῆς φλεγομένης ἐπιφανείας τῆς σφαίρας μεταβάλλονται αὖθις ἐν ἀκαρεῖ εἰς ἀτμὸν, καὶ φέρονται μετάρσια πρὸς τοὺς αἰθέρας. Ὑψωθέντα δὲ μέχρι τῶν περάτων τῆς γηΐνης ἀτμοσφαίρας ἐν εἴδει πυκνῶν νεφῶν ψυχραίνονται καὶ συμπυκνοῦνται ἐκ νέου, καὶ καταῤῥάττουσιν ἐν εἴδει βιαίου ὑετοῦ ἐπὶ τῆς φλεγομένης ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἥτις ἐξατμίζει αὐτὰ ἐκ νέου. Αἱ μεταβολαὶ αὗται τῆς φυσικῆς καταστάσεως τοῦ ὕδατος ἀφῄρουν μέγα ποσὸν τῆς θερμότητος τῆς γῆς, ἐξηντλημένης καὶ ἀφιπταμένης πρὸς τὰ αἰθέρια. Ἐπειδὴ δὲ πᾶσα ὑγροῦ ἐξάτμισις παράγει ἠλεκτρισμὸν, ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ἅπασα μετεβλήθη εἰς ἑστίαν ἠλεκτρικοῦ ῥευστοῦ· αἱ δὲ ἀστραπαὶ καὶ αἱ βρονταὶ καὶ αἱ πτώσεις βαρυγδούπων κεραυνῶν καὶ αἱ συμπληγάδες μυρίων γνόφων ἀνεμιγνύοντο μετὰ τῶν κρότων τῶν καταπιπτόντων χειμάῤῥοων τοῦ ὕδατος, ἀπεργαζόμενοι ἀκατανόητον βρόμον καὶ πάταγον.

Ἐπὶ πόσον διήρκεσεν ἡ πάλη ἐκείνη, ὁ τρομερὸς ἐκεῖνος πόλεμος τῶν δύο στοιχείων τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ ὕδατος, ὁ διὰ τῶν κεραυνῶν δίκην πυροβόλων διεξαχθείς; Τοῦτο μόνον γνωρίζομεν, ὅτι τὸ ὕδωρ ἐνίκησεν ἐπὶ τέλους τὸ πῦρ καὶ ἐκάλυψε θριαμβεῦον ὁλοσχερῶς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. Τὸ δὲ πῦρ καταβληθὲν πρὸς ὥραν συνήχθη μανιῶδες ἐντὸς τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς, βρυχώμενον καὶ κλονῶν ἀδιαλείπτως τὴν εἰρκτὴν αὐτοῦ.

Ἐπῆλθε λοιπὸν περίοδος καθ' ἣν ἡ γῆ ἐκαλύπτετο πανταχόθεν ὑπὸ τῶν ὑδάτων. Ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης νέα ἤρξατο ἐποχὴ, ἡσυχωτέρα, κανονικωτέρα, καὶ μόνον ἐκ διαλειμμάτων ὑπὸ τῶν ἐκρήξεων διακοπτομένη τοῦ ἐσωτερικοῦ πυρὸς, ὅπερ ἐδεσμεύθη ὑπὸ τὸν κρυσταλλόπηκτον φλοιὸν αὐτῆς.

Ἵνα ἐννοήσωμεν δὲ καλῶς οἷαν ἔσχον τὰ ἔτι ζέοντα ἐκεῖνα ὕδατα χημικὴν καὶ μηχανικὴν ἐπιῤῥοὴν ἐπὶ τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, ἀνάγκη νὰ γνωρίσωμεν ὁποία τις ἡ χημικὴ φύσις τοῦ φλοιοῦ ἐκείνου. Ἡ ὕλη ἡ ἀποτελοῦσα τὴν ὑπόστασιν ἐφ' ἧς ἐπεκάθισαν τὰ διάφορα ἄλλα μεταγενέστερα στρώματα, εἶναι ὁ γρανίτης.

Τί δέ ἐστι γρανίτης ὡς ὀρυκτὸν θεωρούμενος; Ὁ γρανίτης (ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ granno, κόκκος) εἶναι ἕνωσις χαλικούχων ἑνώσεων βάσιν ἐχουσῶν τὸ ἀργίλλιον, κάλιον καὶ νάτριον. Ὁ φελδσπάθης καὶ ὁ μικασχίστης ἐνούμενοι ἁπλῶς καὶ οὐχὶ χημικῶς παράγουσι τὸν γρανίτην.

Ὁ quartz (quartzum τῶν Ῥωμαίων) εἶναι τὸ χαλίκιον κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καθαρὸν, καὶ πολλάκις εἰς κρυσταλλῶδη κατάστασιν. Ὁ φελδσπάθης εἶναι ὕλη κρυσταλλοειδὴς λευκὴ, συγκιμένη ἐκ χαλικούχου ἀργίλλου, καὶ νατρίου ἢ κάλεως. Ὁ δὲ μικασχίστης εἶναι ἕνωσις χαλικούχου ἀργίλλου καὶ κάλεως περιέχουσα μαγνησίαν καὶ ὀξείδιον σιδήρου εἰς μικρὰ ποσά. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ παρήχθη ἐκ τοῦ λατιν. *micare*, λάμπειν.

Ὀνομάζουσιν οἱ γεολόγοι gneiss (granit stratifié), ἥτις ἐστὶ λέξις σαξωνική, εἶδος συνθέτου γρανίτου ἐκ φελδσπάθου καὶ ἐκ μικασχίστου ἐν ᾧ ὅμως ὁ τελευταῖος ὑπερτερεῖ.

Ὁ φελδσπάθης, ὅστις ἀποτελεῖ ἓν τῶν στοιχείων τοῦ γρανίτου, φθείρεται καὶ ἀποσυντίθεται εὐκόλως ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ ἢ τοῦ ζέοντος ὕδατος καὶ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος τοῦ ἀέρος. Καὶ ἰδοὺ διατί ἡ χημικὴ ἐπίδρασις τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ ἀέρος, ἡ χημικὴ καὶ μηχανικὴ ἐπενέργεια τῶν θερμῶν ὑδάτων, ἅτινα ἀπετέλουν τὸν παγκόσμιον ὠκεανὸν τῶν πρώτων αἰώνων, ἠλλοίωσαν οὐσιωδῶς καὶ πολυτρόπως τὴν φύσιν τῶν γρανιτικῶν βράχων οἵτινες ἐσχημάτιζον πρωϊαίτατα τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης ἐκείνης ἥτις κατεκάλυπτε τότε ἅπασαν τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. Αἱ βροχαὶ τοῦ ζέοντος ὕδατος, αἱ ἐπισκήπτουσαι ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων καὶ ἐπὶ τῶν γρανιτικῶν σπιλάδων, οἱ χείμαῤῥοι τῶν ὑδάτων οἱ ἀπὸ τῶν πλευρῶν αὐτῶν εἰς τὰς κοιλάδας καταῤῥέοντες μετέβαλον τὰς διαφόρους χαλικούχους ἑνώσεις, αἵτινες ἀπετέλουν τὸν φελδσπάθην καὶ mica. Ἡ ἄμμος καὶ ἡ ἄργιλλος, προϊόντα τῆς τριβῆς καὶ ἀποσυνθέσεως ἐκείνης, παρασυρόμεναι ἐσχηματίσαν ἐπὶ τέλους σύρτεις καὶ ἠϊόνας ἀλιτενεῖς ἀπειρομεγέθους ἐκτάσεως.

Ἡ ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν φελδσπαθικῶν καὶ μικανικῶν βράχων παραγομένη ἄργιλλος μετεῖχε τῆς σφοδρᾶς θερμοκρασίας τῆς σφαίρας. Ἡ θερμότης ἐκείνη ἐπέφερε τὴν ἐν μέρει τῆξιν αὐτῶν, καὶ ὅτε βραδύτερον ἀπεψύχθη, ἔλαβεν ἕνεκα τῆς ἀτελοῦς κρυσταλλοπήκτου καταστάσεως τὴν φυλλοειδῆ ἐκείνην καὶ σχιστὴν μορφὴν, ἥστινος παράδειγμα ἔστωσαν αἱ γραφικαὶ λεγόμεναι πλάκες. Τοιουτοτρόπως ἐσχηματίσθησαν οἱ πρῶτοι ἀργιλλώδεις σχιστοὶ βράχοι, καὶ ἰδοὺ διατί ἀμέσως ἐπὶ τοῦ γρανιτικοῦ στρώματος ἀπαντῶμεν ἐπικαθήμενον τὸ παχὺ τῶν σχιστῶν στρῶμα.

Περὶ τὸ τέλος λοιπὸν τῆς πρώτης ταύτης φάσεως ζέοντα καὶ εἰλυόεντα ὕδατα ἐκάλυπτον ἅπασαν τὴν ἐπιφάνειαν τῆς ἀρχεγόνου γῆς, καὶ μόνον ἔνθεν κἀκεῖθεν ἀνέθρωσκον ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῶν ἀπείρων ἐκείνων θαλασσῶν νησίδιά τινα γρανιτικῆς φύσεως οἱονεὶ ἀρχιπέλαγος εἰκονίζοντα. Ἐν τοσούτῳ ἡ σύμπηξις τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς ἐξηκολούθει ἐπὶ αἰῶνας αὔξουσα, προοδεύουσα πρὸς τὸ κέντρον τῆς γῆς διὰ τῆς ἐπιῤῥοῆς τῆς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς ἐπενεργούσης ψυχρότητος τῆς ἀτμοσφαίρας, ἥτις ἐπαγίου βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον τὰ ὑπ, τὸν φλοιὸν ὑγρά. Καὶ ὅμως ἡ ἐπιπόλαιος ἐκείνη ἠρεμία δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολύ· διότι ὁ στερεὸς ἐκεῖνος φλοιὸς δὲν ἦτο εἰσέτι ἀρκούντως συμπεπηγμένος, ὥστε ν' ἀνθιστῆται εἰς τὴν πίεσιν τῶν ἀερίων καὶ τῶν ὑγρῶν ὑλῶν, τὰς ὁποίας περιεκάλυπτε καὶ συνεῖχε διὰ τῆς ἐλαστικῆς αὐτοῦ συστάσεως. Τὰ ἀτίθασσα κύματα τῆς ἐσωτερικῆς ἐκείνης πυρίνης θαλάσσης, ὑπὸ μυρίων αἰτιῶν ταρασσόμενα διεῤῥήγνυον τὸ φροῦδον ἐκεῖνο περικάλυμμα, μεγάλας ἐξεργαζόμενα τὰς ἀνατροπὰς τοῦ ἐδάφους. Τὸ ἔδαφος ἀνυψώθη οὕτως ἔνθεν κἀκεῖθεν ὑπεράνω τῶν θαλασσῶν, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων μεγάλοι διανίσταντο σωροὶ ὀρέων, ἅτινα δὲν ἦσαν πλέον ἀποκλειστικῶς φύσεως γρανιτικῆς, ἀλλὰ συνέκειντο καὶ ἐκ τῶν σχιστῶν βράχων, οἵτινες ἐναπετέθησαν ὑπὸ τῶν ὑδάτων εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης.

Ἡ γῆ ἐξακολουθοῦσα ν' ἀποψύχηται ἠλαττοῦτο τὸν ὄγκον· ἡ δὲ σμίκρυνσις αὕτη τοῦ ὄγκου ἐπέφερεν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς διασφαγὰς, σχίσματα καὶ ῥηγμοὺς, οἵτινες ἐπληρώθησαν βραδύτερον ὑπὸ τῆς ὑγρᾶς ὕλης τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς σφαίρας, ἤτοι τοῦ ἡφαιστείου γρανίτου καὶ τῶν διαφόρων μεταλλικῶν συνθέσεων, ἃ μετεβάλλοντο εἰς κρατῆρας, ἀφ' ὧν ἀνεπήδων χείμαῤῥοι ζέοντος ὕδατος ἀναμεμιγμένου μετὰ μεταλλικῶν ἁλάτων, χάλικος, διττανθρακικῆς τιτάνου καὶ μαγνησίας, ὑλῶν αἵτινες ἀναμιχθεῖσαι μετὰ τῶν ὑδάτων τοῦ μεγάλου ἀρχεγόνου ὠκεανοῦ, καὶ ἐναποτεθεῖσαι ἐπὶ τοῦ βυθοῦ τῶν θαλασσῶν ἐκείνων, ἠύξησαν τὸν ὄγκον καὶ ἀριθμὸν τῶν μεταλλικῶν οὐσιῶν τῆς σφαίρας.

Αἱ ἐκρήξεις αὗται τῶν γρανιτικῶν καὶ μεταλλικῶν ὑλῶν, καὶ αἱ μεγάλαι ἐγχύσεις μεταλλικῶν ὑλῶν διὰ τῶν διασφαγῶν τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς ἐπανελήφθησαν πολλάκις κατὰ τὴν πρώτην περίοδον. Οὐδὲν ἄπορον λοιπὸν ἐὰν βλέπωμεν τὰ ἀρχαῖα ἐδάφη τεταραγμένα, ἀνάστατωμένα, περιοριζόμενα εἰς μικρὰ διαστήματα καὶ συνεχῶς διαπερώμενα ὑπὸ τῶν μεταλλικῶν φλεβῶν, αἵτινες εἰσὶν ἡ πηγὴ τῆς συγχρόνου ἐξορύξεως τῶν ὀξειδίων τοῦ χαλκοῦ καὶ τοῦ κασσιτέρου, τοῦ μολύβδου, τοῦ ἀντιμονίου καὶ τοῦ σιδήρου, καὶ αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν βάσιν τῆς ἀνθρωπίνης βιομηχανίας.

Διαγράψαντες ἐν συντόμῳ τὰ περὶ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀρχεγόνου γῆς, σκοπὸν εἴχομεν ἵνα προετοιμάσωμεν τὸν ἀναγνώστην ὅπως ἐννοήσῃ τὴν ἑπομένην σύντομον περιγραφὴν τοῦ ἐδάφους, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπεκάθισαν ὡς ἐπὶ κρηπῖδος ἅπαντα τὰ μεταλλικὰ στρώματα τῆς σφαίρας ἅπερ ὀνομάζομεν ἀρχέγονα ἐδάφη. Τὰ ἐδάφη ταῦτα κατέχουσιν εἰς τὰ βόρεια μέρη τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς βορείας Ἀμερικῆς μεγάλα διαστήματα.

Παντοῦ ὅπου ὁ ἄνθρωπος ἠδυνήθη νὰ προχωρήσῃ ἀρκούντως εἰς τὰ βάθη τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, ἀπήντησε τὸν μικασχίστην ἐπαναπαυόμενον ἐπὶ τοῦ γρανίτου. Ὁ γρανίτης εἶναι ἡ κρηπὶς, ἡ ὑπόστασις καὶ τὸ θέμελον ἐφ' οὗ ἐπικάθηται τὸ ἐξωτερικὸν περικάλυμμα ἢ τὰ ἐδάφη τῆς γῆς, ἅτινα βραδύτερον ἐσχηματίσθησαν δι' ὑποστάθμης.

Τὸ ἔδαφος τοῦτο δὲν περικλείει οὐδὲν ἴχνος ὀργανικοῦ σώματος· διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ ζωὴ δὲν ἠδύνατο νὰ διεκδηλωθῇ ἐπὶ τοῦ διακαοῦς ἔτι ἐδάφους τῆς σφαίρας.

(Ἕπεται συνέχεια.)

ΠΕΡΙΗΓΗΤΙΚΟΝ.

ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ ΤΩΝ ΠΗΓΩΝ ΤΟΥ ΝΕΙΛΟΥ.

Η ΛΙΜΝΗ ΤΟΥ ΑΛΒΕΡΤΟΥ ΝΥΑΝΖΑ.

Κατὰ τὸ Ἀγγλικὸν τοῦ Samuel Baker.

IV

Ἀπὸ Κονδοκόρου εἰς Λάτουκαν (συνέχ. ἀπὸ σελ. 20).

Προσεκάλεσα λοιπὸν τὸν Ἰβραΐμ, καὶ ἐζήτησα νὰ ἐξηγηθῇ καὶ ν' ἀποκαλύψῃ εἰλικρινῶς, ἐὰν ἦναι φίλος ἢ ἐχθρός μου, ἀναγγέλλων αὐτῷ ὅτι δὲν εἶχον οὐδένα σκοπὸν μήτε νὰ κατασκοπεύσω μήτε νὰ ἐμπορευθῶ, καὶ ὅτι ἐσκόπουν νὰ δωρήσω αὐτῷ ὅλον τὸν ἐλέφαντα ὅσον ἤθελον ἀποκτήσει καθ' ὁδὸν, καὶ ὅτι δι' ἀγάπην τοῦ κυρίου του Χουρσὴτ θὰ τὸν ἀνταμείψω ἀρκούντως, ἐὰν ἤθελε νὰ προστατεύσῃ ἡμᾶς κατὰ τῶν πανταχόθεν ἐπαπειλούντων κινδύνων καὶ ἰδίως κατὰ τῆς συνομωσίας τῶν ἡμετέρων στρατιωτῶν, οἵτινες καθίσταντο ὀσημέραι προπετέστεροι. Ἡ κυρία Βέκερ ἐπέμενε καὶ αὕτη· καὶ ὁ Ἰβραΐμ, ἤδη ταλαντευόμενος, κατεπείσθη διὰ τῆς ὑποσχέσεώς ἑνὸς τυφεκίου δικρότου καὶ ποσοῦ τινος χρηματικοῦ. Ἐν τοσούτῳ ἀνεχώρησε συνιστῶν ἡμῖν νὰ μὴ ἑνωθῶμεν μετὰ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ, οἵτινες μᾶς ἐμίσουν, ἀλλὰ νὰ παρακολουθῶμεν τῇ συνοδίᾳ αὐτοῦ πόῤῥωθεν.

Ὅτε δὲ καταβάντες εἰς τὴν κοιλάδα ἀνεπαυόμεθα ὑπὸ τὴν σκιὰν δένδρου συνηρεφοῦς, εἴδομεν πλησιάζοντα τὸν Λεγγὲ, τὸν ἡγεμόνα τῆς ἐπαρχίας ταύτης, καὶ ζητοῦντα τὰ τελωνικὰ δικαιώματα τῆς ἐν τῷ κράτει αὐτοῦ εἰσόδου ἡμῶν. Οὐδέποτε εἶδον εἰδεχθεστέραν φυσιογνωμίαν μεστὴν ἐκφράσεως θηριώδους ἀπληστίας, φιλαργυρίας καὶ φιληδονίας. Ὅτε ἐτελείωσα τὴν εἰκονογραφίαν αὐτοῦ ἔλαβον τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἴδω τὸ καρβάνιόν μου καταβαῖνον πρὸς τὴν κοιλάδα. Μέγας ὑπῆρξεν ὁ θαυμασμὸς τῶν ἀνθρώπων μου ὁρώντων ἐμὲ τοσοῦτον πλησίον ἀναπαυόμενον τῆς συνοδίας τοῦ Ἰβραΐμ, καὶ μείζων ἔτι, δίδοντα αὐτῷ τὸ ὑποσχεθὲν τυφέκιον καὶ τὸν χρυσόν. Συνεπέραναν ὅτι συνέστη μεταξὺ ἐμοῦ καὶ ἐκείνου συμμαχία τις τῆς ὁποίας δὲν ἠδύναντο νὰ ἐννοήσωσι τὸν σκοπόν.

Ὁ Λεγγὲ, λαβὼν ὡραῖα δῶρα καὶ καταπιὼν ποτήριον οἰνοπνεύματος, ἠτοιμάζετο ν' ἀναχωρήσῃ τὰς ἀπαιτήσεις αὐτοῦ, ὅτε, καταιγίδος ἐπισκηψάσης ῥαγδαίας, κατέφυγεν εἰς τὴν καλύβην αὐτοῦ.

Τῇ 30 μαρτίου ἀνεχωρήσαμεν ἀπὸ τῆς Ἐλλυρίας ἑπόμενοι τῇ συνοδίᾳ τοῦ Ἰβραΐμ. Μετ' ὀλίγον ἐφθάσαμεν πλησίον αὐτοῦ, φέροντος ἔμπροσθεν τοῦ ἐφιππίου μικρὸν ὡραῖον κοράσιον τὸ ὁποῖον ἔσχεν ἐκ τινος νέας Βάρι, ἥτις εἴπετο αὐτῷ ἐπὶ βοός. Μοὶ ἐπανέλαβεν ὅτι ἤδη ἐγνώριζον ἀπὸ Κονδοκόρου, ὅτι οἱ ἄνθρωποί μου συνώμοσαν κατ' ἐμοῦ, καὶ εἶχον σκοπὸν νὰ μᾶς θυσιάσωσιν ἅμα ἀφιγμένους εἰς Λάτουκαν, διαμονὴν τοῦ Τζενοῦδ. Μὲ ἐβεβαίωσε δὲ ὅτι, ἐὰν οἱ ἄνθρωποί μου στασιάσωσιν, οἱ ἰδικοί του θέλουσι μένει οὐδέτεροι.

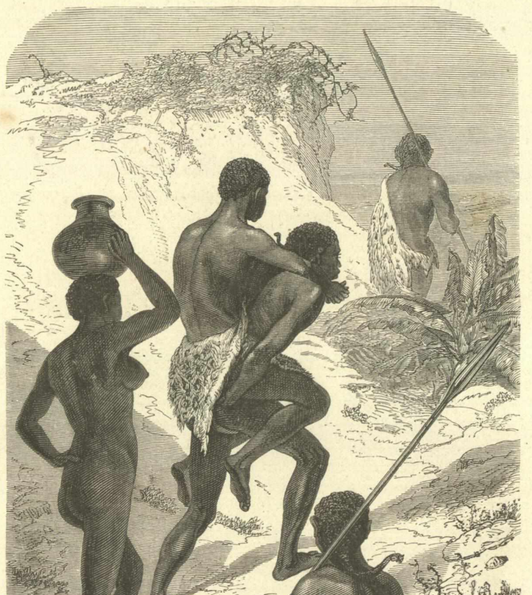

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ βασιλεὺς Κατχίβας περιηγούμενος τὸ κράτος αὐτοῦ μετὰ μιᾶς τῶν 108 βασιλισσῶν, φερούσης τὸν ζύθον.

Τῷ ὄντι φθάσαντες εἰς Λατονιὲ, ἔνθα διέμενεν ἡ συνοδία τοῦ Μοχάμετ-Χὲρ, ὑπασπιστοῦ τοῦ Τζενοῦδ, τὰ δύο τουρκικὰ καρβάνια ἦλθον εἰς συνδιαλέξεις. Μετ' ὀλίγον εἶδον τοὺς ἀνθρώπους μου ἐρεθιζομένους κατὰ τοῦ Ἰβραΐμ καὶ μὴ θέλοντας νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ νὰ φορτώσωσι τὰς καμήλους. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς στάσεως Βελαὰλ προσελθὼν μοι εἶπεν ἄντικρυς καὶ μετ' αὐθαδείας ὅτι κανεὶς δὲν ἔχει σκοπὸν νὰ κινηθῇ. Ἀρνηθέντος δὲ ἐκ δευτέρου αὐτοῦ νὰ μὲ ὑπακούσῃ, ἔδωκα πρὸς αὐτὸν γρονθοκόπημα σφοδρὸν ἐξαρθρῶσαν τὴν σιαγόνα καὶ ῥίψαν αὐτὸν ἡμιθανῆ κατὰ γῆς. Ἔπειτα συσφίγγων ἔκαστον ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ ἔσυρον πρὸς τὰς καμήλους, τὰς ὁποίας ἐπὶ τέλους πτοηθέντες ἤρχισαν νὰ φορτώνωσιν. Εἰς τρεῖς ἐξ αὐτῶν συγεχώρησα νὰ μείνωσι πλησίον τοῦ Βελαὰλ ὅπως νοσηλεύσωσιν αὐτόν. Χάριν τῆς ὠκυποδίας τοῦ ἵππου μου προῦφθασα περαιτέρω τινὰ Λατουκινὸν, ὅστις ἔλαβεν ἀποδρᾶς, καὶ τὸν παρέδωκα εἰς τοὺς Τούρκους τοῦ Ἰβραΐμ.

Ἡ Ταῤῥαγγολὲ, ἔνθα ἀφικόμεθα, εἶναι ἡ διαμονὴ τοῦ Ἰβραΐμ καὶ ἡ μεγαλειοτέρα πόλις τῆς Λάτουκας, περιέχουσα περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας ὠχυρωμένας οἰκίας. Ἡ πόλις εἶναι περιτετειχισμένη παραδόξοις τείχεσι ξυλίνοις, ἐκ κεραιῶν καὶ κορμῶν δένδρων. Οἱ κάτοικοί εἰσιν ὡραῖοι, εὐσχημοι καὶ ἀνδρεῖοι. Καὶ οἱ μὲν ἄνδρες βαίνουσι γυμνοὶ, φέροντες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς εἶδος κεκρυφάλου ἐκ πτερῶν στρουθοκαμήλου· αἱ δὲ γυναῖκές εἰσιν ἐν γένει ἀσχημόταται, κολοσσιαῖαι, πελώρια ἔχουσαι τὰ μέλη. Φέρουσιν ὄπισθεν οὐρὰς προβάτων, χρίουσι τὸ σῶμα αὐτῶν λίπει καὶ ἐρυθρᾷ στάκτῃ, καὶ ἀγαπῶσιν ἐμπαθῶς τὰ ἐκ κυανῆς ἢ πορφυρᾶς πορσελάνης χάνδρα καὶ κοσμήματα.

Ὁ μέγας ἐθνάρχης Μόϊ, τὸν ὁποῖον μοὶ συνέστησεν ὁ Ἰβραΐμ, μοὶ παρουσίασε τὴν θυγατέρα καὶ ἀγαπητὴν αὐτοῦ σύζυγον Βεκκὲ, ἀναντιῤῥήτως ὡραιοτάτην Αἰθιοπίδα, καίπερ ἀποκεκαρμένην ἔχουσαν τὴν κεφαλὴν ἐν χρῷ καὶ τὸ δέρμα ἀνάπλεων οὐλῶν. Αἱ δύο αὗται κυρίαι εὗρον γελοῖον ὅτι δὲν εἶχον παρὰ μόνον μίαν γυναῖκα, καὶ συνεβούλευσαν ἐγκαρδίως καὶ ὡς καλαὶ ῥίλαι τὴν κυρίαν Βέκερ καὶ πρὸς τὸ καλόν της νὰ ξυρίσῃ τὴν κεφαλήν της, ν' ἀφαιρέσῃ τοὺς τέσσαρας ἐμπροσθίους ὀδόντας, καὶ οὕτω νὰ δυνηθῇ νὰ διατρυπήσῃ τὸ κάτω χεῖλος, ὡς ὅλαι αἱ κυρίαι τοῦ συρμοῦ τῆς Λάτουκας, καὶ νὰ διαπεράσῃ σωλῆνα ὑάλινον ἔχοντα τὸ σχῆμα καὶ τὸ μῆκος μολυβδοκονδύλου· διότι κυρία φέρουσα τρίχας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ μὴ ἔχουσα διατετρυπημένον τὸ κάτω χεῖλος δὲν δύναται ποτε νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀνήκουσα εἰς τὴν ὑψηλὴν κοινωνίαν.

Ἐνῷ δὲ ἐν Εὐρώπῃ καὶ παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς τὰ θήλεα τέκνα εἰσὶν ὁ ὄλεθρος τῶν καταστάσεων, ἐδῶ ἀπ' ἐναντίας γίνονται παράιτια πλούτου τοῖς γονεῦσι. Καὶ πρῶτον αἱ ἄγαμοι γυναῖκες δὲν ἐξοδεύουσιν οὐδὲν εἰς τὴν ἐνδυμασίαν αὐτῶν, ὑπανδρευόμεναι δὲ ὄχι μόνον δὲν φέρουσι προῖκα, ἀλλὰ καὶ λαμβάνει ὁ πενθερὸς παρὰ τοῦ γαμβροῦ ἑκάστης νεαρᾶς καὶ εὐπρεποῦς κόρης δέκα δαμάλεις. Ἐν τοσούτῳ οἱ κάτοικοι τῆς Λάτουκας προτιμῶσι τὰς δαμάλεις τῶν γυναικῶν αὐτῶν· καὶ τούτου ἕδωκαν ἐσχάτως τρανώτατον δεῖγμα. Ἡ συνοδία τοῦ Μοχάμετ-Χὲρ προσέβαλε χωρίον, τὸ ὁποῖον ἐσεβάσθη ἡ τοῦ Ἰβραΐμ, καὶ ἀπήγαγεν αἰχμαλώτους τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία. Καὶ μέχρι μὲν τοῦδε οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἔμειναν ἀπαθεῖς καὶ ἡσυχοι· ὅτε ὅμως εἶδον ὅτι οἱ λῃσταὶ ἥρπαζον καὶ τὰς δαμάλεις αὐτῶν, ἔξω φρενῶν γενόμενοι, ἐπετέθεσαν τοῖς ὁπαδοῖς τοῦ Ἰβραΐμ ἀνδρείως, περιεκύκλωσαν αὐτοὺς πλησίον τρομεροῦ τινος βαράθρου, καὶ τοὺς μὲν διελυμήναντο, τοὺς δὲ ἀρδὴν κατεκρήμνισαν ἀπὸ ὕψους πεντακοσίων ποδῶν· ἐν αὐτοῖς δὲ ἦσαν πολλοὶ λειποτακτήσαντες ἀπὸ τοῦ στρατοῦ μου. Μόλις δὲ ὁ Μοχάμετ-Χὲρ καὶ ὁ Βελαὰλ διασωθέντες ὡς ἐκ θαύματος ἐπανῆλθον κακοὶ κακῶς.

— Ποῦ εἶναι ἐκεῖνοι οἵτινες μ' ἐγκατέλιπον; ἀνέκραξα τότε πρὸς αὐτοὺς μετὰ σχήματος πομπικοῦ. — Ὅλοι ἀπέθανον, μοὶ ἀπεκρίθησαν περίλυποι. — Πολὺ κάλλιον ἤθελεν εἶσθαι δι' αὐτοὺς, ἐὰν ἔμενον μετ' ἐμοῦ παρὰ νὰ γίνωσι βορὰ τῶν γυπῶν· καὶ προσέθηκα μετ' ἐμφάσεως· — Ὑπάρχει Θεός.

Ἡ τρομερὰ ἐκείνη καταστροφὴ ἡ ἐπελθ

Πηγαὶ τοῦ Νείλου. Τὸ γεῦμα τοῦ κροκοδείλου.

δεῖς ὀπαδοὺς τοῦ Ἰβραΐμ. Ἵνα δὲ μὴ καταστήσω ἐμαυτὸν ὕποπτον συμμετοχῆς ἀπεφάσισα νὰ κατασκηνώσω μόνος ἔξω τῆς πόλεως.

Ἡμέραν τινὰ ἠκούσαμεν αὔφνης αὐλοὺς καὶ ψαλμοὺς καὶ ἤχους σαλπίγγων, καὶ τυμπάνων πυρρίχιστικῶν βάρβαρόν τινα καὶ κακόφωνον ἀπήχειαν. Ἐξήλθομεν καὶ ἀναμιχθέντες μετὰ τοῦ πλήθους εὑρέθημεν μετ' ὀλίγον ἐν τῷ μέσῳ ἐπικηδείου πυρρίχιστικῆς λειτουργίας.

Οἱ πανηγυρίζοντες ἔφερον ἐπὶ τῆς περικεφαλαίας αὐτῶν δωδεκάδα μεγάλων πτερῶν στρουθοκαμήλου. Ἀπὸ τῶν ὤμων τούτων ἐξηρτῶντο δοραὶ λεοπάρδων καὶ μαύρων πιθήκων. Μεγάλοι σιδηροῖ κώδωνες κρεμάμενοι ἀπὸ τοῦ ζωστῆρος αὐτῶν κατέπιπτον ἠχοῦντες ἐπὶ τῶν ἰσχίων εἰς γελοίους ἑλιγμοὺς κινουμένων. Κέρας ἀντιλόππης ἐξηρτημένον ἀπὸ τοῦ αὐχένος ἐχρησίμευεν, ὅτε ὁ οἶστρος ἐκορυφοῦτο, εἰς παραγωγὴν ἤχων ἀποτροπαίων ἐμφερῶν τοῖς βρυχήμασι τῶν ὄνων καὶ τοῖς κρωγμοῖς τῶν γλαυκῶν.

Οἱ ἄνδρες, πολυάριθμοι, ἐκτελοῦσιν εἶδος πυρρίχης κατεσπευσμένης, σείοντες τὰ ῥόπαλα αὐτῶν καὶ ἑπόμενοι ἀρχηγῷ ἰακχαγωγῷ χορεύοντι ὀπισθοβατικῶς. Αἱ γυναῖκες ἔζω τοῦ χοροῦ ὀρχοῦνται βραδέως, ἄμουσόν τι καὶ ἀπῳδὸν ἰαλεμίζουσαι καὶ ἀπᾴδουσαι. Περαιτέρω δὲ μακρὰ σειρὰ παιδίων καὶ κορασίων ἐχόντων τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν κορμὸν ὤχρᾳ κεχρισμένον σημαίνουσι διὰ τοῦ ποδὸς τὸ μέτρον τοῦ ῥυθμοῦ καὶ κτυποῦντες ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοὺς πόδας αὐτῶν, σιδηροῦς φέροντας κρίκους, παράγουσιν οἱονεὶ ἀπήχημα τῶν ἤχων τῶν σαλπίγγων. Τέλος δὲ γυνὴ γυμνὴ ὡς παράφρων καὶ τὸ πρόσωπον ὑπὸ ἀσβόλου κατηθαλωμένον ἔχουσα διελαύνει ἀδιαλείπτως ἀνὰ μέσον τῶν πυρρίχιστῶν ῥαντίζουσα τὴν κεφαλὴν αὐτῶν μετὰ τέφρας ζυλάνθρακος τὴν ὁποίαν φέρει ἐντὸς λαγήνου.

Ἡ ἱερουργία αὕτη διήρκεσεν ἐπὶ πολλὰς ἑβδομάδας πρὸς τιμὴν τῶν ἐπ' ἐσχάτως ἐν τῇ μάχῃ ἀποθανόντων. Ἐν τοσούτῳ ὅτε ἠρώτησα τὸν Κόμμορον περὶ αὐτῆς, δὲν ἠδυνήθη νὰ μοὶ ἐξηγήσῃ διατί τιμῶσι τοὺς ἐν πολέμῳ ἀποθανόντας. Δὲν ἐπίστευεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι νοημονέστερος τοῦ βοός· δὲν εἶχεν οὐδεμίαν ἰδέαν περὶ μελλούσης ζωῆς, δὲν ἐπίστευεν εἰς τὰ πνεύματα, καὶ ἦτο πεπεισμένος ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι καλοὶ εἰ μὴ ἐφόσον δὲν ἔχουσιν ἀρκετὴν δύναμιν ἵνα γένωνται κακοί.

Κατὰ τὰς εἰς τὰ περίχωρα τῆς πόλεως ἐκδρομάς μου ἀνεκάλυψα ὅτι ἡ γῆ ἦτο τὰ μάλιστα σιδηρῆτις. Οἱ Λατουκινοὶ εἰσὶν ἐπιτήδειοι σιδηρουργοί. Ἐξελθὼν πολλάκις εἰς κυνηγεσίαν τοῦ ἐλέφαντος δεν ἐδυνήθην νὰ σκοτώσω πολλούς. Ἡμέραν τινὰ ἐξελθόντες ἐπὶ θήραν μεθ' ἑνὸς τῶν πρώτων ἀξιωματικῶν τοῦ βασιλέως, ἀπηντήσαμεν ἐσμὸν ἐλεφάντων. Ἔφιππος ὤν, ὡς ἅπασα ἡ λοιπὴ συνοδία μου, ἐπλήγωσα δὶς τὸν αὐτὸν ἐλέφαντα. Τὸ θηρίον στρέφεται μανιῶδες πρὸς ἐμὲ φεύγοντα. Ἐν τῷ μεταξὺ εἷς τῶν ἀνθρώπων μου μοὶ παρουσιάζει καραβίναν, διὰ τῆς ὁποίας

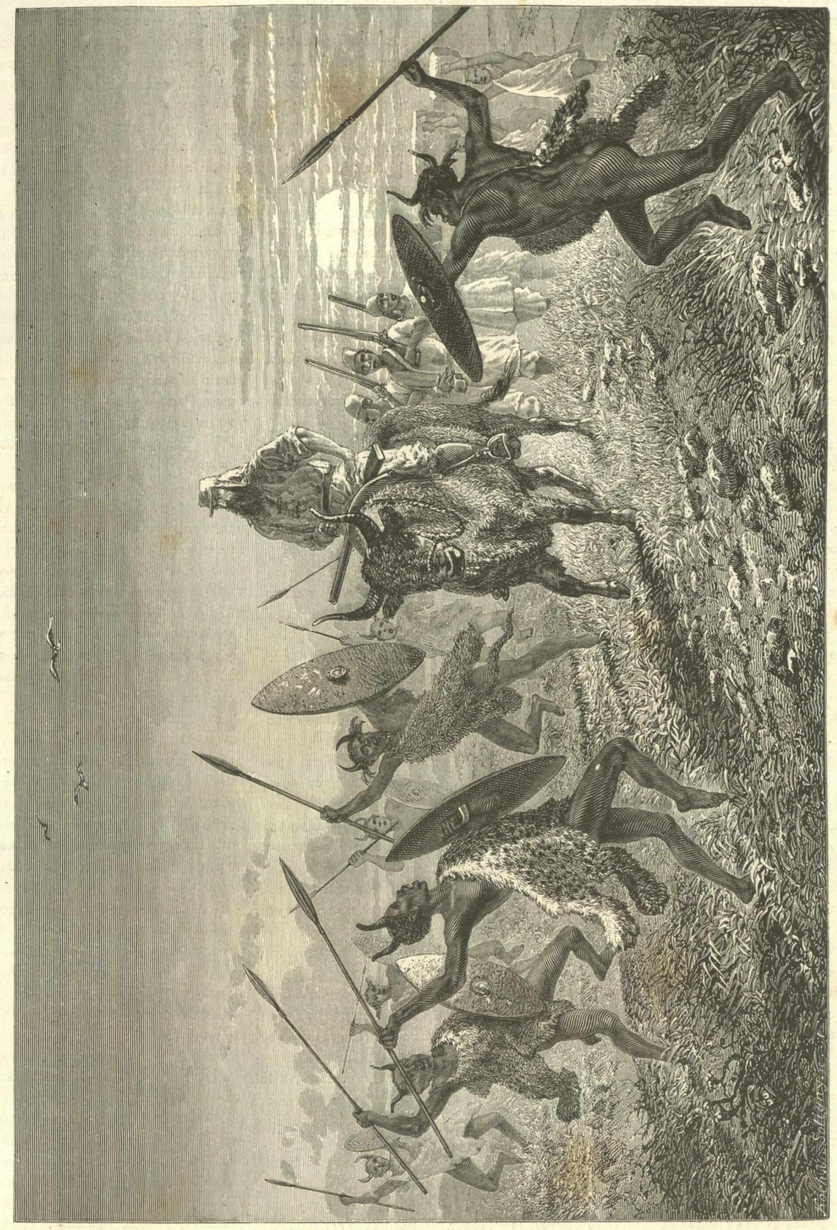

Ἡ συνοδία τοῦ Βέκερ πλησιάζοντος πρὸς τὴν λίμνην Ἀλβέρτ-Νυάνζα.

πληγώνω αὐτὸν ἐκ τρίτου εἰς τὴν ὠμοπλάτην. Ὁ ἐλέφας ὁρμᾷ ἐκ δευτέρου κατ' ἐμοῦ· ἐγὼ δὲ στραφεὶς καὶ φεύγων αὐτὸν εὑρέθην αὔφνης ἀπέναντι συνεσφιγμένης φάλαγγος δεκαοκτὼ ἐλεφάντων. Ἐκυνήγησα ἕνα μὴ δυνηθεὶς νὰ φθάσω αὐτόν. Ἐπανακάμπτων ὅμως ἀπαντῶ πάλιν τὸν πληγωθέντα ἐλέφαντα, ὅστις ἐρεθισθεὶς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὑπὸ τῶν πόνων ὥρμησε κατ' ἐμοῦ μετὰ καταπληκτικῆς ὀργῆς. Ἡ συνοδία μου ἦτο μακρὰν, ὁ ἵππος μου ἀπειρηκὼς, καὶ παρ' ὀλίγον συνελαμβανόμην ὑπὸ τοῦ ἐλέφαντος, Καὶ ἐγὼ μὲν ἔλαθον αὐτὸν ἀποδρὰς καὶ ἐσώθην, τὸ δὲ θηρίον ἀπέθανε τὴν νύκτα. Οἱ κάτοικοι τῆς Ταῤῥαγγολὲ ἔφαγον τὰς σάρκας αὐτοῦ· οἱ δὲ τῆς Οὐακχάλα μοὶ ἥρπασαν τοὺς χαυλιόδοντας, πρὶν ἢ προφθάσω νὰ τοὺς ἀφαιρέσω.

IV

Ἀπὸ τοῦ πεδίου τοῦ Σοβὰτ εἰς τὰ μεθόρια τοῦ Οὐνυόρο, βασιλείου τοῦ Κάμρασι.

Ἀνιώμενος ἐπὶ τῇ ἀργίᾳ καὶ μὴ ὑποφέρων τοὺς διαπληκτισμοὺς δι' ὧν οἱ ἤδη φθάσαντες Τοῦρκοι τοῦ Ἰβραΐμ ἠρέθιζον τοὺς δεκαπέντε δειλοὺς στρατιώτας μου, ἡτοιμαζόμην νὰ ἐγκαταλείψω τὴν Ταραγγολὲ, ὅτε πρέσβεις, ἐρχόμενοι ἐκ τοῦ βασιλείου Ὄββο, παρουσιάσθησαν φέροντες δῶρα « πρὸς τὸν λευκὸν ἄνθρωπον, ὅστις δὲν ζητεῖ οὔτε τὸν ἐλέφαντα οὔτε τὸ δουλεμπόριον. » Ὁ Ἰβραΐμ ἀπεφάσισε νὰ συνάψῃ φιλίαν μετὰ τῆς φυλῆς ταύτης, τὴν ὁποίαν ἐνόμιζε λίαν εἰρηνικήν. Ἀνεχώρησα δὲ μετ' αὐτοῦ, ἐγκαταλείψας τὰ σκηνώματα καὶ τὰς ἀποσκευάς μου εἰς τὴν φυλακὴν πέντε ἀνθρώπων τοὺς ὁποίους συνέστησα εἰς τὸν Κόμμορον.

Ἡ κοιλὰς τῆς Λάτουκας ὁμοιάζει ἀληθῆ παράδεισον κατὰ τὸ διάστημα δεκαοκτὼ μιλίων. Μετ' αὐτὴν εἰσήλθομεν, διαπεράσαντες σειρὰν ὑψηλῶν ὀρέων εἰς τὴν ἔτι ὡραιοτέραν κοιλάδα τοῦ Κανιέτη, καὶ ἐκεῖθεν ἀφίχθημεν εἰς τὸ κυριώτερον πολίχνιον τοῦ Ὄββο. Οἱ αὐτόχθονες τοῦ βασιλείου τοῦ Ὄββο ἔχουσιν ἰδίαν διάλεκτον καὶ ἴδια ἤθη καὶ χαρακτῆρα. Ἐξερχόμενοι εἰς τὸν πόλεμον ἀπογυμνοῦνται ὁλοτελῶς καὶ πυῤῥοὶ τὴν χρόαν χρωματίζουσι τὸ σῶμα αὐτῶν νευρίσι ῥαβδωταῖς κηλῖσι ἐρυθραῖς ἢ κιτρίναις κατεστιγμέναις.

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστόν εἰσι σκυταληφόροι καὶ δερματοφόροι, ἀμπεχόμενοι δοραὰς αἰγὸς ἢ ἀντιλόππης ἐῤῥιμμένας δίκην μανδύου ἐπὶ τῶν ὤμων. Ἡ ῥὶν καὶ τὰ ἄλλα σημεῖα τοῦ προσώπου εἰσὶν εὔρυθμα, ἡ δὲ κόμη αὐτῶν καθαρωτάτη ἀπολήγουσα ὄπισθεν εἰς οὐρὰν παραπλησίαν τῇ τοῦ κάστορος. Αἱ γυναῖκες, ἀποσκορακίζουσαι τὸ μικρὸν ἐμπρόσθιον περίζωμα καὶ τὴν ὀπισθίαν οὐρὰν ἣν προβάλλονται ὡς αἰδῶ αἱ γυναῖκες τῶν Νούερς, τῶν Βάρις καὶ τῶν Λατουκινῶν, εὐρίσκουσιν ἀνετώτερον τὸ βαίνειν γυμναὶ, ἢ τὸ πολὺ φοροῦσι μικρόν τινα δερμάτινον δεσμόν. Αἱ γραῖαι βαίνουσιν ὡς ἡ Εὔα, ἡ φοροῦσι περὶ τὰς ὀσφῦς ἀντὶ πάσης ἐσθῆτος λινόδεσμον ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀναρτῶσι μικρὰν δέσμην ξηρῶν χόρτων.

Ὁ βασιλεὺς τῆς φυλῆς, ἀστεῖος, χαρίεις, φιλοσκώμμων καὶ πονηρὸς γέρων, ἔχει πολλὰς γυ-

ναῖκας διεσπαρμένας εἰς τὰ διάφορα χωρία, οὕτως ὥστε εἰς πᾶσαν περιοδείαν ἐντὸς τοῦ κράτους αὐτοῦ εὑρίσκεται παρ' ἑαυτῷ

Ὡς αἱ γυναῖκες τῶν ἀρχαίων πατριαρχῶν, θεωροῦσιν αἱ αὐτόχθονες τοῦ Ὄββο ἀτιμίαν τὴν στείρωσιν, καὶ ἰδοὺ διατί ὁ ἡγεμὼν τῆς φυλῆς ταύτης Κατχίβας ἔχει ἑκατὸν δεκαὲξ παῖδας, ἕκαστος τῶν ὁποίων εἶναι διωρισμένος νὰ διοικῇ ἓν χωρίον.

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ Κατχίβας, μὴ δυνάμενος νὰ βαδίζῃ εἴτε ἐκ τοῦ γήρατος, εἴτε ἐκ μέθης, περιηγεῖται τὸ κράτος αὐτοῦ ὀχούμενος ἐπὶ τῶν ὤμων ἀθλητικοῦ τινος ὑπηκόου, ὀπισθεν τοῦ ὁποίου ἔρχονται δύο ἄνδρες οἵτινες ἀνταλλάσσονται, καὶ χρησιμεύουσιν ἐναλλὰξ ὡς ὁδηγοὶ καὶ ὡς ὑποζύγια ἱππάσιμα. Μία δὲ τῶν γυναικῶν αὐτοῦ ἕπεται πάντοτε φέρουσα ὑδρίαν ζύθου, ἐκ τοῦ ὁποίου ὁ ἡγεμὼν πίνει τόσον συχνὰ ὥστε μετ' ὀλίγον ἀνθ' ἑνὸς μόλις δύο ὁδηγοὶ δύνανται νὰ κρατήσωσιν αὐτὸν ὄρθιον. Μὴ δυναμένων ποτὲ νὰ λάβωμεν παρὰ τῶν φειδωλῶν αὐτοχθόνων ὄρνιθάς τινας, ἃς ἰδίως ἡ σύζυγός μου ἐπιθύμει, μ' ἐζήτησε τὸν ἵππον μου, ὅπως, παρουσιασθεὶς ἔφιππος καταπλήξῃ τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ, οἵτινες δὲν εἶδον αὐτόν ποτε ἔφιππον. Τὸ ζῶον ὅμως μὴ ὂν συνειθισμένον πρὸς τοὺς τρόπους τοιούτου ἀναβάτου ἐφενδόνισεν αὐτὸν εὐθὺς κατὰ γῆς· ἐξ οὗ ὁ Κατχίβας συνεπέρανεν ὅτι ἀσφαλέστερον, εἰ καὶ ἧττον ἡγεμονικὸν, θὰ ἦτο ν' ἀναβῇ ὄνον παρακολουθούμενος ὑπὸ δύο ἀνθρώπων μου.

Τὸ πονηρὸν τοῦτο γερόντιον ἐκυβέρνα τὸν λαὸν αὐτοῦ ὑποσχόμενον αὐτῷ εὐδίαν ἢ βροχήν· διότι ὁ λαὸς πιστεύει ἐν γένει εἰς τὴν δύναμιν τοῦ ἡγεμόνος ἐπὶ τῶν στοιχείων. Φορολογεῖ δὲ τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ ζητῶν κατὰ τοὺς καιροὺς τὰ τρόφιμα ὧν ἔχει χρείαν. Κατὰ μὲν τὴν ξηρασίαν λέγει αὐτοῖς· « Ἐὰν δὲν μοὶ φέρητε αἶγας, δὲν σᾶς δίδω βροχήν· » κατὰ δὲ τὴν ὥραν τῶν ὄμβρων· « Ἐὰν δὲν μοὶ δώσητε σῖτον, δὲν σᾶς δίδω τὸν καλὸν καιρόν. » Κατὰ τὴν δευτέραν εἰς Ὄββο διαμονήν μου οἱ ὑπήκοοι αὐτοῦ ἐπανεστάτησαν ἕνεκα τῆς ἐπελθούσης μεγάλης λειψυδρίας, καθ' ἣν ὁ πονηρὸς ἡγεμὼν προσεποιεῖτο ὅτι δὲν ἤκουεν. Ὁ Κατχίβας ἀγωνιῶν καὶ περίτρομος ἦλθε κρυφίως πρὸς ἐπίσκεψίν μου. « Θὲν θὰ δώσω αὐτοῖς νερόν, μοὶ λέγει πρῶτον, εἰμὶ ὅταν κάμωσι τὸ χρέος αὐτῶν πέμποντες πρὸς ἐμὲ τὰς ὀφειλομένας προσφοράς. » Ἔπειτα μεταβάλλων τὴν φωνὴν προσέθεσεν ἀφελῶς « Καὶ σὺ δὲν γνωρίζεις οὐδὲν μηχάνημα τὸ ὁποῖον νὰ φέρῃ βροχήν; » Τότε ἐνόησα ὅτι ὁ φόβος τῆς ἀποστασίας τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ ἐβίασε τὸν πονηρὸν γέροντα νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ μὲ ζητήσῃ συμβουλήν. Ἐπειδὴ δὲ εἶχον παρατηρήσει ὅτι ἀπό τινων ἡμερῶν πυκνὰ νέφη ἀνήρχοντο εἰς τὸν οὐρανὸν μετὰ μεσημβρίαν, ἀπεκρίθη αὐτῷ ὡς μάντις ὅτι κατ' ἐμὴν γνώμην κατὰ τὰς ἑπομένας ἡμέρας δὲν θὰ ἔχωμεν βροχὰς συνεχεῖς ἀλλά τινας ραγδαίους ὄμβρους. « Αὕτη εἶναι καὶ ἡ ἐμὴ γνώμη! ἀπεκρίθη κατευχαριστημένος. » Ἔπειτα παρακαλέσας με νὰ συρίξω δίς μεταξὺ τῶν δακτύλων μου, τὸ ὁποῖον καὶ ἔκαμον παράξας συριγμὸν ὅμοιον τῷ τῆς ἀτμαμάξης, ἀνεχώρησε βέβαιος ὅτι μοὶ ἔκλεψε τὸ μυστικόν μου.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἤκουσα πρῶτον ἐγχώριόν τινα ὁμιλοῦντα περὶ τῆς Μεγούνδω χώρας κειμένης πλησίον μεγάλης λίμνης καὶ ἀγνώστου ἐκτάσεως.

Τῇ 5 ἰαννουαρίου 1864 ἀνεχωρήσαμεν ἐξ Ὄββο βαρέως ἐμοῦ ἀσθενοῦντος καὶ τῆς συζύγου μου, διευθυνόμενοι πρὸς Οὐνύορο μετὰ τοῦ Ἰβραΐμ. Διήλθομεν τὸν Ἄτταπι, καὶ μετά τινας ἡμέρας τὸν Ἄσουαν ποταμὸν, παρὰ τοὺς καταρράκτας, οἵτινες καίπερ διογκούμενοι πρό τινων μηνῶν τὰ μέγιστα, ἦσαν τότε κατάξηροι. Ἐπί τινος σύρτεως εὑρισκομένης ἐν τῷ μέσῳ τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ, παρετηρήσαμεν ποίμνιον ὠραίων ἀντιλοπῶν. Πλησιάσας δὲ μετὰ προσοχῆς ἐσκότωσα τὴν μεγίστην αὐτῶν, ζυγίζουσαν περὶ πεντακοσίας λίτρας. Ἡ ἀνέλπιστος αὕτη προμήθεια προσφάτου κρέατος κατευχαρίστησε τοὺς ἀνθρώπους μου.

Τὸν Ἰβραΐμ παρέλαβον μετ' ἐμοῦ ὑποσχεθέντα νὰ φεισθῇ τῶν αὐτοχθόνων τοῦ Οὐνύορο, τὸ ὁποῖον καὶ ἔκαμε. Καθὼς ὅμως διελθόντες τὸν ποταμὸν Ἄσουαν μετηνέχθημεν εἰς Φαρεαγίοκο, ἐλήστευσε τὰς τοῦ σίτου ἀποθήκας, καὶ ἐπεχείρησε ἐκδρομὴν ὀλεθρίαν κατὰ τῶν αὐτοχθόνων, καθ' ἣν ἀπωλέσθη μὲν σημαιοφόρος αὐτοῦ, ἥρπασε δὲ τριακόσια πρόβατα καὶ βόας, καὶ ἠχμαλώτισε πολλοὺς μαύρους.

Φθάσαντες εἰς Σχούαν, εἴδομεν περὶ εἰκοσιπέντε χιλιάδας μιλίων πρὸς βορρᾶν καὶ ἀνατολὰς τὸ εὐφορώτατον καὶ γονιμώτατον πεδίον τοῦ Δέβονο. Ἔμαθον ὅτι ὁ τοποτηρητὴς τοῦ Δέβονο Μωχάμετ Οὐὰτ ἐλ Μὲκ, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν ἀνταρτῶν, οἵτινες μ' ἐγκατέλειψαν εἰς Κονδοκόρον, καὶ τοῦ Ῥιόγκα, τοῦ ἀδελφοῦ καὶ ἀσπόνδου ἐχθροῦ τοῦ βασιλέως τοῦ Οὐνύορο, εἶχε πρὸ ὀλίγου ἐπιπέσει τοῖς ἀνθρώποις τοῦ Κάμρασι καὶ λεηλατήσει τὴν χώραν αὐτῶν.

V

Ἀπὸ τῶν ὀχθῶν τοῦ Νείλου εἰς τὰς ὄχθας τῆς λίμνης τοῦ Ἀλβέρτου.

Τῇ 10 φεβρουαρίου ἐφθάσαμεν εἰς Μ'ρουλι, πρωτεύουσαν τοῦ Οὐνύορο, μέγαλην κώμην ἀποτελουμένην ἐκ καλυβῶν καὶ ἀναπεπταμένην ἐπὶ τῆς ὑπωρείας λόφου ξηροῦ.

Τῇ 11 ἡ ἄφιξις τῆς πολυπληθοῦς συνοδίας τοῦ βασιλέως ἐτάραξε τοσοῦτον τοὺς Τούρκους τοῦ Ἰβραΐμ, ὥστε ἄνευ τῆς μεσιτείας μου βεβαίως θὰ συνεπλέκοντο μετ' αὐτῶν. Ἀπειρηκὼς καὶ ἐξησθενισμένος ἐκ τῶν πυρετῶν, ἠναγκάσθην νὰ πορευθῶ φερόμενος ἐπὶ κλίνης πρὸς τὸν βασιλέα Κάμρασι, ἢ μᾶλλον πρὸς ἐκεῖνον ὅστις παρουσιάσθη ψευδῶς ὡς τοιοῦτος· διότι καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ὁδοιπορίας μου ὁ δειλὸς καὶ ἄτολμος οὗτος μονάρχης ἐφοβεῖτο ἡμᾶς τοσοῦτον, ὥστε ἡπάτα στέλλων ἀντ' αὐτοῦ ἄλλον ψευδομονάρχην. Εὗρον δὲ τοῦτον καθήμενον ἐπὶ σκίμποδος. Ἠρώτησα αὐτὸν περὶ τῆς λίμνης Λοῦτα Ν'ξιγγέ· ἀλλ' ἀντὶ νὰ μοὶ ἀποκριθῇ, ἤρχισε νὰ γελᾷ εἰρωνικῶς λέγων ὅτι ἡ λίμνη αὕτη δὲν ὠνομάζετο οὕτως, ἀλλὰ Μ'βουτὰν Ν'ξιγγὲ, καὶ προσέθεσεν ὅτι δὲν ἠδυνάμην νὰ πορευθῶ εἰς αὐτὴν ἄλλως εἰ μὴ μετὰ πορείαν ἓξ μηνῶν. — Οὐδέν μοι διαφέρει, ἀπεκρίθην αὐτῷ. « Πρέπει νὰ πορευθῶ ἐκεῖ· διότι ἡ ὑγεία μου θὰ καλλιτερεύσῃ μόνον ὅταν πλησιάσω εἰς τὴν λίμνην. Τὸ κράτος τοῦ Οὐνύορο εἶναι ὑπεύθυνον τῆς ὑγείας καὶ ζωῆς μου τῇ Ἀγγλίᾳ· διότι, ἐὰν ἀποθάνω ἐδῶ, θὰ ἦσαι σὺ ὑπεύθυνος. »

Τότε μοὶ προέτεινε νὰ βοηθήσω αὐτὸν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ Ῥιόγκα· ἐγὼ ὅμως ἀπέῤῥιψα τὸν λόγον αὐτοῦ προβαλλόμενος τὸ εἰρηνικόν μου ἔργον. Ὁ Ἰβραΐμ ὅμως μεταχειριζόμενος τὸν καιρὸν συνῆψε συμμαχίαν αἵματος μετ' αὐτοῦ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ. Γυμνώσαντες τοὺς βραχίονας ἕκαστος τῶν δύο συμμάχων καὶ λαβόντες μικρὸν σχαστήριον (bistouri), ἔκαμον μικρὰν τομὴν, καὶ ἔλειξαν τὸ αἷμα ἀλλήλων. Ἔκτοτε ὁ Ἰβραΐμ μ' ἐγκατέλειψε, διότι ἡ ὁμαιχμία ἐκείνη ἀπέβλεπεν εἰς τὴν προσβολὴν καὶ τὴν ἅμυναν πρὸς ἅπαντας.

Τὸ κατ' ἐμὲ ἐκείμην πάντοτε ἀσθενὴς, μὴ δυνάμενος νὰ θεραπευθῶ ἐκ τοῦ διαλείποντος πυρετοῦ, ἀπορία κιννίνης, τὴν ὁποίαν ἀνάλωσα θεραπεύων ἄλλους. Ὁ δὲ βασιλεὺς τοῦ Οὐνύορο, ἢ μᾶλλον ὁ ὡς τοιοῦτος παρουσιαζόμενος καθιστᾶτο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον φορτικὸς, προφασιζόμενος ὅτι, τοῦ Σπὴκ δωρήσαντος αὐτῷ εἴκοσι δῶρα, ἐγὼ ἔδωκα μόνον δέκα. Ἔφθασε δὲ εἰς τοσαύτην ἀναίδειαν, ὥστε νὰ ζητήσῃ νὰ μὲ ἀφαιρέσῃ τὴν καραβίναν, τὴν πυξίδα καὶ τὸ ὡρολόγιόν μου, ὅπερ ἠρνήθην αὐτῷ.

Τέλος δὲ ἀπορῶν ἤδη τί νὰ ζητήσῃ, μοὶ λέγει πρακότατα καὶ μὲ τὸ ἀφελέστατον ὕφος· « Λοιπὸν, καθὼς σοὶ ὑπεσχέθην, θὰ διατάξω νὰ σὲ ὁδηγήσωσιν εἰς τὴν λίμνην, καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Σχούαν· ἀλλ' ἐπὶ τῇ συμφωνίᾳ τοῦ νὰ μὲ χαρίσῃς τὴν γυναῖκά σου. »

Κατὰ τὴν ὥραν ταύτην πλῆθος αὐτοχθόνων ὑπόπτου φυσιογνωμίας συνηθροίζοντο περὶ ἡμᾶς· ὁ δὲ αὐθάδης ἐκεῖνος λόγος συνεπλήρωσε τὰς ὑποψίας ὅσας εἶχον περὶ τῆς προδοσίας αὐτοῦ καὶ τῶν ἐπιβούλων αὐτοῦ σκοπῶν. Παροξυνόμενος ὑπὸ τῆς ἰδέας ὅτι, ἐὰν ἡ ὥρα ἐκείνη ἐπέπρωτο νὰ ἦναι ἡ τελευταία τῆς περιηγήσεως καὶ τῆς ζωῆς μου, ἔμελλε νὰ γένηται καὶ τελευταία ὥρα τῆς ζωῆς τοῦ προδότου Κάμρασι, ἐγέμιζον ἡσύχως τὸ ῥεβόλβερ, καὶ στοχαζόμενος δύο βήματα μακρὰν τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως, λέγω αὐτῷ ὑβριστικῶς, ὅτι, ἐὰν ἐπίεζον τὸν λύκον, αἱ προσπάθειαι ὅλων αὐτοῦ τῶν ἀνθρώπων δὲν θὰ ἤρκουν πρὸς τὸ σῶσαι αὐτὸν, καὶ ὅτι ἠδύνατο νὰ θεωρῇ ἑαυτὸν ὡς νεκρὸν, ἐὰν ἐτόλμα νὰ ἐπανείπῃ τὸν ἀναιδῆ λόγον ὃν προέφερε πρὸ ὀλίγου. Προσέθεσα δὲ ὅτι εἰς τὴν πατρίδα μου τοιοῦτος λόγος τιμωρεῖται διὰ θανάτου· καὶ ὅτι συγχωρῶ καὶ χαρίζω εἰς αὐτὸν τὴν ζωὴν μόνον, διότι θεωρῶ αὐτὸν ὡς κτῆνος, ἀγνοοῦντα τί ἐστι καλὸν ἢ κακόν.

Ἡ σύζυγός μου πλήρης ἀγανακτήσεως ἀναπηδήσασα ἀπηύθυνε πρὸς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα ἀραβιστὶ λόγους ὑβριστικοὺς, τῶν ὁποίων ὁ μονάρχης βεβαίως δὲν ἐνόησε τὴν ἔννοιαν· ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ ῥήτορος ἀνεκάλυψεν αὐτῷ τὸ ἄτοπον τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ καὶ τὸ σκληρὸν τῆς ἐπιπλήξεως. Ἡ σύζυγος ὅμως τοῦ Βασχίτα, ἥτις ἠκολούθει ἡμᾶς ὡς ὑπηρέτρια, γνωρίζουσα τὴν γλῶσσαν καὶ αἰσθανθεῖσα τὴν πρὸς τὴν κυρίαν αὐτῆς γενομένην ὕβριν, μετέφρασεν αὐτῷ αὐτολεξεὶ τὰς ὕβρεις ἐκείνας.

Τὸ φιλελεύθερον καὶ αὐθαδες τῆς λευκῆς γυναικὸς κατέπληξαν τὸν κακοτυχῆ δυνάστην ἐν ταύτῃ τῇ μικρᾷ περιπετείᾳ. Μετανοήσας δὲ διὰ τὸν λόγον τὸν ὁποῖον μοὶ ἔκαμε, εἶπε μετὰ τῆς ἀφελεστάτης ἐκπλήξεως· « Διατί θυμόνεις; δὲν ἠθέλησα νὰ σὲ προσβάλω· ἐνόμιζον ὅτι ἔκαμον φιλοφροσύνην τινὰ, ὡς εἶμαι συνειθισμένος νὰ κάμω πρὸς ὅλους τοὺς ξένους. Δὲν ἤξιζε τὸν κόπον νὰ θυμώσῃς διὰ τόσον μικρὸν πρᾶγμα. Ἄλλως δ' ἐγὼ εἶχον σκοπὸν λαμβάνων τὴν γυναῖκά σου νὰ σοὶ δώσω μίαν ἀπὸ τὰς ἰδικάς μου. Ἀφοῦ ὅμως ὁ λόγος οὗτος δὲν σοὶ ἀρέσκει, ἀφήσωμεν αὐτὸν κατὰ μέρος, καὶ ὁμιλήσωμεν περὶ ἄλλων πραγμάτων. »

Ἀπεδέχθην ψυχρότατα τὴν ἀπολογίαν αὐτοῦ, καὶ ἐπανεῖπον αὐτῷ ὅτι ἐπεθύμουν ν' ἀναχωρήσω εὐθὺς, ὅπερ καὶ ἔκαμον. Ἅμα ὅμως ἀπεμακρύνθημεν, εἴδομεν αἴφνης ἑκατοστύας ἀνδρῶν ὡπλισμένων καὶ προχωρούντων πρὸς ἡμᾶς. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐνόμισα ὅτι ἐπετίθεντο ἡμῖν, ὅτε αἴφνης εἶδον μεταξὺ αὐτῶν γυναῖκας καὶ παῖδας. Μόλις δὲ ἠδυνήθην νὰ καταπραΰνω τοὺς ἀνθρώπους μου, οἵτινες ἤρχισαν ἤδη νὰ πυροβολῶσιν ἐπ' αὐτούς. Οἱ ἄγριοι, πίπτοντες μεταξὺ ἡμῶν ὡς ἀγέλαι ἀκρίδων, ἐχόρευον καὶ ἐβρυχῶντο περὶ τὸν βοῦν τὸν ὁποῖον ἐγὼ ἀνέβαινον· προσεποιοῦντο ὅτι προσέβαλον ἡμᾶς· ἔπειτα ὅτι ἐμάχοντο πρὸς ἀλλήλους, καὶ καθόλου ἐφαίνοντο μαινόμενοι. Ἡ στολὴ αὐτῶν ἦτο ἀλλόκοτος. Ἐνδεδυμένοι δοράς λεοπάρδων ἢ λευκῶν πιθήκων, ἔφερον οὐρὰς κρεμαμένας ὄπισθεν, κέρατα ἀντιλόππης ἐφηρμοσμένα ἐπὶ τοῦ μετώπου, καὶ πώγωνας προσθετοὺς κατεσκευασμένους ἐκ πολλῶν οὐρῶν συνεῤῥαμμένων. Τῇ ἀληθείᾳ ἐφαίνοντο ὡς δαίμονες. Ἦσαν δὲ οὗτοι ἡ συνοδία τὴν ὁποίαν ἔπεμπεν ἡμῖν ὁ Κάμρασις ὅπως συνοδεύσῃ ἡμᾶς μέχρι τῆς λίμνης. Εὐτυχεῖς οὗτοι ὅτι δὲν ἀπεκρίθημεν μετὰ τουφεκισμῶν εἰς τὰς γελοίας τιμὰς ἃς προσέφερον ἡμῖν.

Καίτοι δὲ ἡ συνοδία ἀπετέλει μέρος τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς, διεσπάρη περίτρομος εἰς τὰ πέριξ καθὼς ὁ Σαὰτ καὶ οἱ περὶ ἐμὲ ἐπυροβόλησαν εἰς τὸν ἀέρα.

Πρὸς ἀποφυγὴν μεγάλου τινὸς τέλματος ἀπεμακρύνθημεν βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἐκ τοῦ Καφούρ. Ἐπῆλθεν ὅμως ὥρα καθ' ἣν, ἐξερχόμενοι ἐκ τινος μεγαλοπρεποῦς ἀνθουσῶν ἀκακιῶν δάσους, ἠναγκάσθημεν νὰ διαπεράσωμεν αὐτὸ εἰς διάστημα ἑνὸς μιλίου. Ἦτο δὲ τοσοῦτον βαθὺ ὥστε ἐνίοτε ἐβυθιζόμεθα ἐντὸς τῆς ἰλύος μέχρι τοῦ λαιμοῦ, καὶ πολλαχοῦ ἠναγκάσθημεν νὰ κολυμβῶμεν. Τέλος διήλθομεν σῶοι.

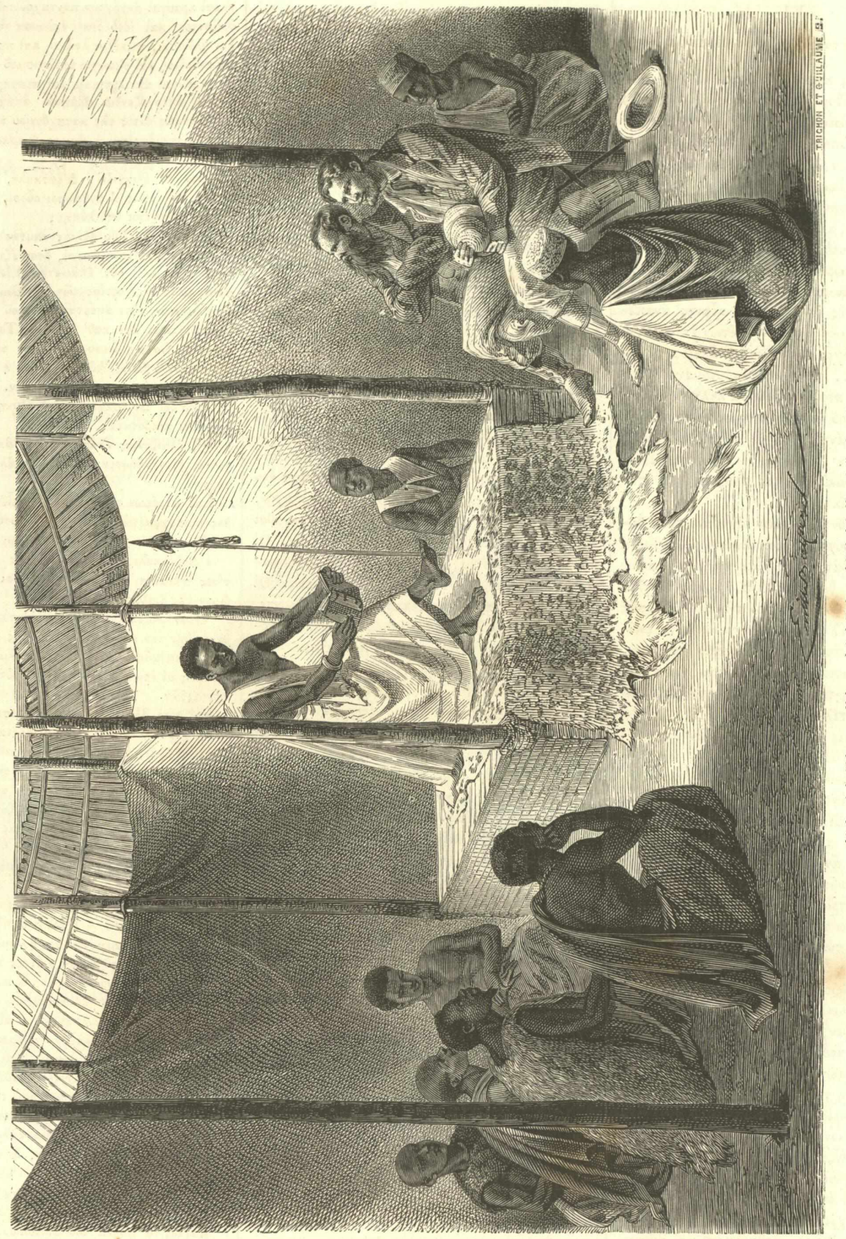

Ὁ βασιλεὺς Κάμρασις βλέπων τὸ ὑπὸ Σπὴκ καὶ Γράντ δοθὲν αὐτῷ ἐλαγτήριον.

Τὴν ἐπιοῦσαν ἐφθάσαμεν εἰς Καφοὺρ, τὸν ὁποῖον διαπερῶσιν οἱ ἐγχώριοι διὰ γεφύρας φυσικῆς ἐσχηματισμένης ὑπὸ τῶν στρωμάτων τῶν ῥοδοβίων φυτῶν, ἅτινα βρύουσιν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τούτου. Ἡ φυσικὴ αὕτη καὶ παράδοξος γέφυρα εἶχε δύο ποδῶν πάχος. Συνεβούλευσα τὴν σύζυγόν μου νὰ μὲ ἀκολουθῇ εὐτόλμως ἐπ' αὐτῆς. Ὁ ποταμὸς εἶχε κάτωθεν ὀγδοήκοντα μέτρων μῆκος. Μόλις ἐφθάσαμεν εἰς τὸ τέταρτον τῆς γεφύρας, καὶ στραφεὶς πρὸς τὰ ὀπίσω εἶδον μετ' ἀπεῤῥιγραπτου φρίκης τὴν σύζυγόν μου ἱσταμένην πρῶτον, ἔπειτα δὲ καταδυομένην ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὸ μέσον τῶν καλάμων, καὶ αἴφνης πίπτουσαν ὡς κεραυνόβλητον. Ἀνεσπάσαμεν αὐτὴν ἀπὸ τῆς ὑγρᾶς ἐκείνης κοίτης βοηθείᾳ τινῶν ἐκ τῶν ἀνθρώπων μου· ἀλλ' ἐκείνη ἔμενεν ἀναίσθητος ὡς πτῶμα. Προσεβλήθη, φαίνεται, ὑπὸ ἡλιάσεως. Μετήνεγκα αὐτὴν εἰς πλησιόχωρόν τινα κώμην, ἔνθα ἐκινδύνευσε τὸν ἔσχατον κίνδυνον.

Ἐν τοσούτῳ ἡ καταχθόνιος συνοδία τοῦ Κάμρασι ἐξηκολούθει νὰ χορεύῃ καὶ νὰ βρυχᾶται περὶ τὴν ταλαίπωρον ἀγωνιῶσαν σύζυγόν μου. Μέχρι τοῦδε ἀντὶ ὠφελείας καὶ προστασίας ἐγένετό μοι παραίτιος μόνον ἐμποδίων καὶ δυσαρεσκειῶν· αἱ δὲ καθ' ὁδὸν λεηλασίαι καὶ ἁρπαγαὶ αὐτῆς ἐμπόδιζον ἡμᾶς τοῦ ἀγοράζειν ὧν εἴχομεν χρείαν. Ἕνεκα τῆς ὀκνηρίας αὐτῶν κοιμωμένων κατὰ τὰς πρὸς ὁδοιπορίαν πολυτίμους πρωϊνὰς ὥρας ἠναγκαζόμεθα νὰ ὁδοιπορῶμεν φλέγοντος τοῦ ἡλίου. Τέλος δὲ τοσοῦτον ἠρεθίσθην ὥστε ἠπείλησα νὰ πυροβολήσω αὐτούς, ἐὰν δὲν μὲ ἄφινον ἥσυχον ἵνα ἐξακολουθήσω μόνος τὴν ὁδοιπορίαν μου.

Ἐν τοσούτῳ ἡ σύζυγός μου ἔμεινεν ἀναίσθητος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, καὶ ἐπορευόμεθα ὡς ἐπικήδειος πομπή. Ἠσθανόμην ἤδη τύψεις συνειδότος, καὶ ἠτιώμην ἐμαυτὸν ὡς αἴτιον τοῦ θανάτου ταύτης· μὴ δυνάμενος δὲ ἵνα βοηθήσω ἄλλως, προσηυχόμην ὑπὲρ αὐτῆς, ἀρκούμενος ἵνα ὑγραίνω ἐκ διαλειμμάτων τὰ χείλη αὐτῆς, καὶ νὰ θέτω ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ψυχρὰ ἐπιθέματα. Αἴφνης ἐψιθύρισε « χάρις τῷ Θεῷ! » καὶ ἀνέκηψε ἐκ τῆς ἀτονίας, ἀλλὰ παραφρονοῦσα· διότι ἀνεπτύσσετο ἤδη ἐν αὐτῇ ὁ τυφοειδὴς πυρετός. Καὶ ὅμως ἔπρεπε νὰ προχωρῶμεν, καίπερ ραγδαίας καταῤῥαττούσης βροχῆς. Δὲν ἠδυνάμεθα νὰ προμηθευθῶμεν τροφὰς εἰμὴ μεταβάλλοντες κατάστασιν καὶ τόπον. Καίπερ ἀποκαμὼν ἐξηκολούθησα βαδίζων ἑπτὰ ἡμέρας καὶ ἑπτὰ νύκτας θεραπεύων τὴν σύζυγόν μου. Τέλος δὲ κατέπεσον καὶ ἐγὼ πλησίον αὐτῆς ἐξηντλημένος ἐκ τοῦ καμάτου, τῆς ἀγρυπνίας καὶ τῶν στερήσεων, καὶ ἀναίσθητος. Τὴν νύκτα ἐκείνην οἱ ἄνθρωποί μου ἡτοίμασαν τὰς σκαπάνας, καὶ ἐζήτουν τὸν τόπον ὅπου ἔπρεπε νὰ σκάψωσι τὸν λάκκον ἡμῶν. Ὅτε ἤνοιξα τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὁ ἥλιος ἦτο ἐπουράνιος. Περίτρομος ἐστράφην πρὸς τὴν σύζυγόν μου, τὴν ὁποίαν ἔφριττον μὴ ἴδω ἀποθανοῦσαν. Ἀγαθῇ τύχῃ εἶδον αὐτὴν ἀναπνέουσαν ἡσύχως. Ἀνοίξασα τοὺς ὀφθαλμοὺς μὲ ἀνεγνώρισεν· ὁ Θεὸς ἔσωσεν αὐτήν.

VI

Ἡ λίμνη τοῦ Ἀλβέρτου Νυάνζα.

Τέλος ἀπὸ τῆς κώμης Πάρκαμι εἴδομεν μακρὰν πρὸς τὸ βάθος τοῦ ὁρίζοντος αἰωρουμένας τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων, αἵτινες ὁρίζουσι τὴν ἐναντίαν ὄχθην τῆς ὑπερποθουμένης ἐκείνης λίμνης. Ὁμολογῶ ὅτι τὴν νύκτα δὲν ἠδυνήθην νὰ κοιμηθῶ ἐκ τοῦ πάθους μου. Ἤμεθα λοιπὸν τόσον πλησίον τοῦ σκοποῦ τὸν ὁποῖον προϋτιθέμεθα τοσαῦτα ἤδη ἔτη, καὶ πρὸς τὸν ὁποῖον ἐβαδίσαμεν ἀνὰ μέσον τοσούτων προσκομμάτων, κινδύνων, καὶ ταλαιπωριῶν; Τὴν 14 Μαρτίου ἤμεθα ἤδη ἐπὶ τῶν βοῶν πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Ἀπὸ τῆς κορυφῆς λόφου εἴδον αἴφνης ἀναπεπταμένην πρὸ ἡμῶν ἄπειρον ὑδάτων ἐπιφάνειαν παρατείνουσαν μέχρι καὶ δεῦρο ἐπ' ἄπειρον ἐν τῷ διαυγεῖ ὁρίζοντι, ἥτις ἐπιπλατυνομένη κατὰ μικρὸν ἀνεχέετο περιλαμβάνουσα κόλπους ἀλλήλους συναφεῖς, ποῦ μὲν κατὰ στενοπόρους αὐχένας κατεστομωμένη, ποῦ δὲ πάλιν πλατυνομένη εἰς ἄπειρον· ἔλαμπε δὲ ὡς ἀργυροειδὲς κάτοπτρον ἀντανακλῶσα τὰς φλογερὰς τῆς ἰσημερίας ἡλιακὰς ἀκτῖνας.

Μακρὰν ἑξήκοντα μιλίων σχεδὸν πρὸς δυσμὰς ὑψηλὰ κυανόχροα ὄρη ἐφαίνοντο αἰωρούμενα ὑπεράνω τῶν ὑδάτων εἰς ὕψος ἑπτὰ χιλιάδων ποδῶν. Ὁποῖος θρίαμβος! Ἡ γηραιὰ Ἀγγλία ἀνεκάλυψε τέλος τὸ μυστήριον τῶν αἰώνων, τὰς πηγὰς τοῦ Νείλου. Ἔπεσον γονυκλινὴς ἐνώπιον τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου ἐκείνου θεάματος, καὶ πλήρης ἐνθουσιασμοῦ καὶ κατανύξεως ἀπηύθυνα θερμὰς πρὸς τὸν Ὕψιστον χάριτας ἐπισκιάσαντά με μέχρι τέλους.

Εὑρισκόμην εἰς ὕψος 1500 ποδῶν ὑπὲρ τῆς ἐπιφανείας τῶν ὑδάτων τῆς λίμνης, καὶ ἀπὸ τῆς περιωπῆς ἐκείνης τοῦ ἀποκρήμνου γρανίτου ἐπέβλεπον τὰ ἀγαθοποιὰ ἐκεῖνα νάματα, τὴν ἄπειρον ἐκείνην δεξαμενὴν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐρρεον τὰ νάματα τὰ ἀρδεύοντα τὴν χώραν τῆς Αἰγύπτου, ἥτις ἄνευ αὐτῶν θὰ ἦτο ἀδιάβατος ἔρημος. Εἶχον ἐνώπιόν μου τὴν λίμνην ἐκείνην, ἥτις ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων ἐχορήγει παντοῖα ἀγαθὰ εἰς πλῆθος ἄπειρον ἀνθρώπων, — ἐν τῶν μεγίστων τῆς φύσεως ἀντικειμένων, — τὴν δευτέραν πηγὴν τοῦ Νείλου!... Ἀπεφάσισα νὰ δώσω εἰς αὐτὴν ὄνομα ὅμοιον τῷ ὀνόματι ὅπερ ἔδωκεν ὁ Σπὴκ εἰς τὴν λίμνην τὴν ὁποίαν ἀνεκάλυψεν, ὄνομα εὐκλεές, ἀναμιμνήσκον διὰ παντὸς τὸν ἄνδρα τὸν ὁποῖον ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ βασίλισσα ἡμῶν θρηνοῦσιν ἀποθανόντα. Ἡ μὲν πρώτη λίμνη τὴν ὁποίαν ἀνεκάλυψεν ὁ Σπὴκ ὠνομάσθη Βικτωρία, τὴν δὲ ὑπ' ἐμοῦ ἀνακαλυφθεῖσαν λίμνην ὠνόμασα λίμνην τοῦ Ἀλβέρτου ἡ Ἀλβέρτου Νυάνζα.

Ἡ ὁδὸς ἡ ἄγουσα πρὸς τὴν λίμνην ἦτο λίαν ἀπόκρημνος· διὸ ἐγκαταλιπόντες τοὺς βόας οὓς ἐπεβαίνομεν μέχρι τοῦδε κατηρχόμεθα αὐτὴν πεζοί. Ἡ κυρία Βέκερ, ἀσθενὴς ἔτι καὶ ἀδύνατος, ἔτρεμε βαδίζουσα καὶ ἐπανέπαυεν ἐκ διαλειμμάτων τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἐπὶ τῶν ὤμων μου. Ἐγὼ δὲ ἠσθανόμην ἐμαυτὸν λίαν ἐξησθενισμένον ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ. Διὸ ἐβαδίσαμεν βραδέως περὶ δύω ὥρας πρὶν ἢ φθάσωμεν παρὰ τὰς ὄχθας. Ὅτε δ' ἐπλησίασα εἰς τὰς ὄχθας τῆς περιποθήτου ἐκείνης λίμνης, ἐρρίφθην ὑπεραίρων εἰς αὐτὴν, καὶ ἔπιον ἑλκόμενος τοῦ ὕδατος, καὶ πᾶσαν εὐφροσύνην ἐκ τῶν παρόντων ποιούμενος ἤρισα νὰ κολυμβῶ μὴ προσέχων τοῖς κροκοδείλοις.

Κατελθόντες ἐσκηνώσαμεν εἰς κώμην τινὰ αὐτοχθόνων ἁλιέων, οἵτινες συναθροισθέντες δίκην μυρμήκων ἐθεώρουν ἡμᾶς ὡς μετέωρα. Ἡ καλύβη ἣν ἡμῖν εὐνοϊκῶς προσήνεγκαν ἀπέπνει φρικτὴν ἰχθύων ὀσμὴν καὶ ἁλιευτικῆς. Κάλαμοι, παχεῖς ὡς δάκτυλοι, ἦσαν ἐξηπλωμένοι χαμαὶ ὅπως ἀποξηρανθῶσιν. Τὰ σιδηρᾶ ἄγκιστρα, πάχους πέντε καὶ ἓξ δακτύλων, ἐδίδον ἡμῖν φρικτὴν ἰδέαν τῶν τεράτων τὰ ὁποῖα συνελάμβανον. Ἔξω τῶν καλυβῶν ἐστηρίζοντο κάμακες κατεσκευασμένοι πρὸς σύλληψιν τῶν ἱπποποτάμων. Ἐντὸς τῶν καλυβῶν καθόλου ἔβλεπέ τις ποικίλα ἁλιευτικὰ ἐργαλεῖα κατὰ τάξιν διατεθειμένα. Οἱ κάλαμοι καὶ τὰ σχοινία τῶν ἀρπῶν ἦσαν κάλλιστα κατεσκευασμένα ἐκ φυτικῶν ἰνῶν. Τῶν ληφθέντων ἰχθύων τοὺς μὲν ἐσθίουσι προσφάτους, τοὺς δὲ εἰς ἅλας ἀποτιθέντες θησαυρίζουσιν.

Οἱ ἄνθρωποί μου, οἵτινες πρὸ πολλοῦ δὲν ἐπίστευον πλέον εἰς τὴν ὕπαρξιν τῆς λίμνης ταύτης, τὴν ὁποίαν ἐζητοῦμεν τοσοῦτον ἤδη καιρὸν, μ' ἐθεώρουν μετ' ἐκπλήξεως, καὶ ἐνόμιζον ὅτι ἀπατήσας ὡδήγησα αὐτοὺς ὀπίσω εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλ' εἰς θάλασσαν γλυκεῖαν. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην προσήνεγκα πολυτελέστατον συμπόσιον πρὸς ἑορτασμὸν τῆς ἀνακαλύψεώς μου, συνιστάμενον ἐκ δύο δορκάδων καὶ ἑνὸς βοὸς, τὸν ὁποῖον ἠγόρασα παρὰ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Πάρκαμι.

Ἂν καὶ τὸ ὕδωρ τῆς λίμνης εἶναι γλυκὺ, ἡ γῆ τῆς Βακοβίας εἶναι τοσοῦτον ἁλμυρὰ, ὥστε πᾶσα καλλιέργεια καθιστᾶται ἀνωφελής. Πιθανὸν ὅτι τὸ ἅλας ἐναποτίθεται ἐν αὐτῇ διὰ τῆς ἀποσυνθέσεως ἐνυδροβίων φυτῶν· φαίνεται δὲ τῷ ὄντι ὅτι ἡ μοῖρα αὕτη τῆς γῆς ἐκαλύπτετό ποτε ὑπὸ ἁλμυροῦ ὕδατος. Σήμερον ἡ γῆ αὕτη δὲν παράγει ἄλλο εἰ μὴ μόνον ἅλας λευκὸν καὶ πικρόν. Οἱ ἰθαγενεῖς μὴ ἔχοντες σπόριμα ῥιζοφαγοῦσι καὶ ἀμπέχονται τοὺς τῶν δένδρων φλοιούς. Οἱ δὲ ἐν τοῖς ἕλεσι καὶ παρὰ τὴν λίμνην ἰχθυοφαγοῦσι, καὶ ἀμπέχονται ἰχθύων δέρματα. Οἱ ὀρεινοὶ τρέφονται ἀγρίοις καρποῖς, καὶ ἔχοντες πρόβατα ὀλίγα δὲν κατακόπτουσιν αὐτὰ φειδόμενοι, τῶν ἐρίων χάριν καὶ τοῦ δέρματος.

Τὰ ἀκάτια τῶν αὐτοχθόνων τῆς ἀνατολικῆς ὄχθης εἶναι τοσοῦτον ἐλαφρὰ, ὥστε δὲν δύνανται νὰ διαπεράσωσι κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν τὴν λίμνην, τὴν ὁποίαν οἱ ἀνδρειότατοι τῶν κωπηλατῶν μόλις διέρχονται κατ' εὐθεῖαν εἰς τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας. Ἐπὶ τῆς δυτικῆς ὅμως ἀκτῆς κατασκευάζονται μεγάλαι λέμβοι, αἵτινες ἐπιχειροῦσι τὴν διάβασιν ἐρχόμεναι εἰς Megoungo πρὸς ἐμπορίαν. Ἡ ἀκτὴ αὕτη κατέχεται ὑπὸ τοῦ μεγάλου βασιλείου τοῦ Μέλεγγα, πρὸς μεσημβρίαν τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται τὸ βασίλειον τοῦ Djori. Ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς πρόκειται τὸ βασίλειον τοῦ Οὐνυόρο, τῆς Οὐγάνδας, τοῦ Οὐτουρούβι καὶ τοῦ Καραγουέ. Τὸ τελευταῖον τοῦτο βασίλειον κεῖται ἐπὶ 2° μεσημβρινοῦ πλάτους. Ἐκεῖ λέγουσιν ὅτι ἡ λίμνη στρέφεται πρὸς δυσμάς· ποῦ δὲ διευθύνεται, οὐδεὶς γιγνώσκει.

Ἕπεται συνέχεια.)

ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ
ΤΗΣ
ΤΡΙΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΔΑΝΤΟΥ.

Per me si va nella città dolente :
Per me si va nell eterno dolore :
Per me si va tra la perduta gente.
Giustizia mosse 'l mio alto Fattore.
Fecemi la divina Potestate,
La somma Sapienza, e 'l primo Amore.

Ἄσμα τρίτον.

« Δι' ἐμοῦ πορεύονται εἰς τὴν πόλιν τῆς ὀδύνης, δι' ἐμοῦ πορεύονται εἰς τὴν ἀέννατον θλῖψιν, δι' ἐμοῦ πορεύονται εἰς τὴν κεκολασμένην γενεάν. Ἡ δικαιοσύνη καθωδήγησε τὸν ὕψιστον δημιουργόν μου· εἶμαι πλάσμα τῆς θείας Δυνάμεως, τῆς ὑπερτάτης Σοφίας, καὶ τοῦ πρώτου Ἔρωτος »

Καὶ ἰδὼν τοὺς λόγους τούτους· ἐγκεχαραγμένους γνοφώδεσι γράμμασιν ὑπεράνω τῆς καταχθονίου πύλης, ἀνέκραζον · « Διδάσκαλε, πόσον πικρὰ ἡ ἔννοια τῆς ἐπιγραφῆς! »

Ἐκεῖνος δὲ ἀπεκρίθη ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ· « Ἀνάγκη ἵν' ἀποτιναξῆς ἐνταῦθα τὸν φόβον, καὶ ἵνα καταστείλῃς πᾶσαν μικροψυχίαν. Διότι ἐφθάσαμεν ἤδη εἰς τὸν τόπον ἐν ᾧ σοὶ ἀνήγγειλα ὅτι βλέψεις τὰς δυστήνους ψυχὰς αἵτινες ἀπώλεσαν τὰ ἐκ τῆς διανοίας ἀγαθά. »

Καὶ λαβόμενος τῆς χειρός μου καὶ προσμειδιῶν ἐπὶ τὸ θαῤῥύνειν με εἰσήγαγεν εἰς τὸ καταχθόνιον σκότος.

— Ἐκεῖ οἱ μύχιοι στεναγμοί, οἱ ὀδυρμοὶ, καὶ αἱ ὀδυνηραὶ κραυγαὶ ἀντήχουν πανταχοῦ τοῦ ἀνάστρου τούτου ὁρίζοντος· καὶ ἰδοὺ διατί ἔκλαυσα τὸ πρῶτον. Ποικίλαι γλῶσσαι, ποικίλαι λαλιαὶ, καὶ προσφωνήσεις σπαραξικάρδιοι, καὶ οἰμωγαὶ ἀπελπισμοῦ καὶ ἀπογνώσεως, καὶ κραυγαὶ ἀπειλητικαὶ, καὶ προσκρουομένων χειρῶν κρότος ἀπεργάζονται ἀῤῥητον ἀπήχειαν περιπολοῦσαν ἀεννάως ἐντὸς τῆς καταχθονίου ταύτης ἀτμοσφαίρας, ὡς περιδινεῖται ἡ ἄμμος ἀναρπασθεῖσα ὑπὸ λαίλαπος.

Ἐγὼ δὲ ἐλιγγιῶν, Διδάσκαλε, εἶπον αὐτῷ, τί ἀκούω, καὶ τίνες οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, οἵτινες φαίνονται κατατεπονημένοι ὑπὸ λύπης;

Ἐκεῖνος δέ· Τῆς ἀθλίας ταύτης τύχης ἠξιώθησαν αἱ δυστυχεῖς ἐκείνων ψυχαί, ὅσοι ἔζησαν ζωὴν ἄμεμπτον μὲν, ἀλλ' οὐδ' ἐπαινετήν. Εἶναι δὲ ἀναμεμιγμέναι μετὰ τῆς χορείας τῶν Ἀγγέλων οἵτινες οὔτε πιστοὶ ἔμειναν, οὔτε ἀπεστάτησαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἔμειναν οὐδέτεροι καὶ καθ' ἑαυτούς. Τούτους ἀπέβαλεν ὁ οὐρανὸς, ἵνα μὴ ἀμαυρώσωσι τὸ αὐτοῦ κάλλος, καὶ δὲν ἐδέχθη ὁ βαθὺς Ἅδης, ἵνα μὴ ἡ παρουσία αὐτῶν ἐξαίρῃ τὸ φρόνημα τῶν κακούργων.

Ἐγὼ δέ· Διδάσκαλε, τίς ἡ ὀδύνη αὐτῶν, καὶ διατί θρηνοῦσι πικρότατα;

Μὴ ἐλπίζοντες ν' ἀποθάνωσιν, ἀπεκρίθη, καὶ διάγοντες βίον ἀδίωτον, ζηλεύουσιν ἄλλου τοῦ τυχόντος τύχην....

Καὶ στρέφων τοὺς ὀφθαλμοὺς εἶδον μακρόθεν πλῆθος συνερχομένων καὶ δυσχεραινουσῶν ψυχῶν ἐπὶ τῶν ἀκτῶν μεγάλου ποταμοῦ, καὶ λέγω·

« Διδάσκαλε, δίδαξόν με τίνες αἱ ψυχαὶ καὶ ὑπὸ τίνος ἀγόμεναι νεμέσεως φαίνονται ἐπιποθοῦσαι τὴν ὥραν τῆς διαβάσεως. »

Ὅταν φθάσωμεν περὶ τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀχέροντος, θὰ μάθῃς τὴν αἰτίαν τῆς δυσφορίας αὐτῶν. »

Καὶ καταβιβάσαντος τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ φοβηθέντος μή πως αἱ ἐρωτήσεις μου ἠνίων αὐτὸν, ἐφθάσαμεν ἐπὶ τῶν ὀχθῶν.

Καὶ τότε βλέπομεν λέμβον προσερχομένην καὶ ἐπ' αὐτῆς γέροντα πολιὸν καὶ δυσειδέστατον κραυγάζοντα· « Βαβαί ἡμῖν, διεστραμμέναι ψυχαί! μὴ ἐλπίζετε ἵνα ἴδητέ ποτε τὸν οὐρανόν· διότι ἔρχομαι ἵνα σᾶς ἀγάγω ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν ἀκτῆς εἰς τὸ αἰώνιον σκότος, τὸ πῦρ καὶ τὸν πάγον. Καὶ σὺ, ψυχὴ ζῶσα, λέγει στρεφόμενος πρὸς ἐμὲ, διατί ἀναμιγνύεσαι μετὰ τῶν ἀποθανόντων; »

Καὶ βλέπων ὅτι ἐγὼ δὲν ἀπεμακρυνόμην, « Πορεύου δι' ἄλλης ὁδοῦ, μοὶ λέγει, δι' ἄλλου λιμένος πρὸς τὴν ὄχθην. Διότι ἔχεις χρείαν σκάφους ἐλαφροτέρου. »

Ὁ δὲ ὁδηγός μου· « Παῦσον ὀργιζόμενος, ὦ Χάρων. Διότι εἶναι γεγραμμένον ὅτι δυνάμεθα ὅ,τι ἂν θέλωμεν· μὴ ἐρεύνα ἐπὶ πλέον. » Πρὸς τοὺς λόγους τούτους αἱ μὲν ἐῤῥυτιδωμέναι παρειαὶ τοῦ πορθμέως τοῦ πελιδνοῦ ἐκείνου τέλματος συνεστάλησαν, οἱ δὲ ὀσθαλμοὶ ἐξηρεύγοντο φλόγας. Ἀλλ' αἱ ψυχαὶ αἵτινες ἦσαν γυμναὶ καὶ ἀποκαμοῦσαι ἤλλαξαν χρῶμα, καὶ ἔῤῥιψαν ὡς ἤκουσαν τοὺς σκληροὺς λόγους. Καὶ ἤρξαντο βλασφημεῖν τὸν θεὸν καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν, καὶ τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον καὶ τὴν σπορὰν τῆς συλλήψεως καὶ γεννήσεως αὐτῶν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀπεμακρύνθησαν ὁμοθυμαδὸν κλαίουσαι πικρῶς πρὸς τὴν κατηραμένην ἀκτὴν, ἥτις περιμένει πάντας τοὺς μὴ φοβουμένους τὸν θεόν. Ὁ δὲ δαίμων Χάρων ἐκχέων φλόγας ἐκ τῶν ὀῤθαλμῶν συναθροίζει ἁπάσας, καὶ κτυπᾷ διὰ τῆς κώπης τοὺς μὴ σπεύδοντας.

Καὶ ὡς τὰ φύλλα τοῦ φθινοπώρου πίπτουσιν ἐπάλληλα μέχρις οὗ ὁ κλάδος ἀποξενωθῇ τοῦ στολισμοῦ αὐτοῦ, οὕτως ἡ κακὴ σπορὰ τοῦ Ἀδὰμ ῥίπτεται ψυχὴ μετὰ ψυχὴν εἰς τὴν λέμβον ταύτην. Οὕτως ἀπομακρύνονται αἱ σκιαὶ ἐπὶ τῶν μελάνων κυμάτων, καὶ πρὶν ἢ προσορμισθῶσιν εἰς τὴν ἀπέναντι παραλίαν, νέος ἐσμὸς ψυχῶν συναθροίζεται ἐπὶ τῆς ὄχθης, τὴν ὁποίαν πρὸ ὀλίγου ἐγκατέλειψαν αὗται.

Σφοδρὸς ἄνεμος ἐξέπνευσεν ἐκ τῆς γῆς ταύτης τῶν δακρύων, καὶ διατέμνων τὰ σκότη διὰ τροχιᾶς πυρώδους μ' ἐστέρησε τῆς αἰσθήσεως, καὶ κατέπεσον κατὰ γῆς ὡς ὑπνώττων. . . . . .

. . . . . .

Οἱ δαίμονες ἐπεφάνησαν ἐπί τινος βράχου ἀπειλοῦντες καὶ ἕτοιμοι ἵν' ἀναρπάσωσιν ἡμᾶς. Ὁ ὁδηγός μου μὲ ἔλαβεν εἰς τοὺς βραχίονας αὐτοῦ ὡς μήτηρ ἥτις, ἀφυπνισθεῖσα ἐξαπίνως καὶ βλέπουσα τὰς φλόγας ὑψουμένας περὶ αὐτὴν, ἀναρπάζει τὸν υἱὸν αὐτῆς καὶ φεύγει ἡμίγυμνος, ὀλίγιστα περὶ ἑαυτῆς φροντίζουσα. Μόλις εἰσήλθομεν εἰς τὸν πυθμένα τῆς τάφρου, καὶ οἱ δαίμονες ἐπεφάνησαν ἐπὶ βράχου ὑπεράνω ἡμῶν. Ἀλλὰ δὲν ἐφοβούμην ἤδη· διότι ἡ θεία Πρόνοια ἀπαγορεύει αὐτοῖς ἵνα διέλθωσι ταύτην.

ΓΟΡΓΙΑΣ.

ΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟΙ
ΤΗΣ
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑΣ.

ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΣΧΟΛΑΙ.

Α'. Η ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ.

ΑΔΕΛΦΟΙ ΒΕΛΛΙΝΑΙ. ΚΑΡΠΑΚΚΙΟΣ. ΓΕΩΡΓΙΩΝΗΣ. ΤΙΣΙΑΝΟΣ.

Ἐπισκοπήσαντες διὰ βραχέων ἐν τῷ παρελθόντι τεύχει τὰ περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ προόδου τῆς καθ' ἡμᾶς ζωγραφικῆς ἐν Ἰταλίᾳ μέχρι τῆς παλιγγενεσίας, μέχρι τῆς τελειωτικῆς μορφώσεως τῶν διαφόρων Ἰταλικῶν σχολῶν, προτιθέμενοι δὲ ἵνα διηγηθῶμεν τὰ κατὰ τὴν Παλιγγενεσίαν καὶ τὴν διαβόητον Φλωρεντινὴν Σχολὴν ἐκτενέστερον μετὰ ταῦτα, ἁπτόμεθα σήμερον τῆς Ἱστορίας τῆς Βενετικῆς σχολῆς, ἀρχόμενοι ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν Βελλινῶν, οἵτινες θεωροῦνται ὡς οἱ πρωταγωνισταὶ καὶ πρόδρομοι τῆς πλουσιωτάτης καὶ γονιμωτάτης βενετικῆς σχολῆς, τῆς ὁποίας ἰδιάζων χαρακτὴρ εἶναι ὁ μέχρις ἀμελείας τοῦ σχεδίου ζῆλος τοῦ χρωματισμοῦ, ἡ περὶ τὴν ἐκλογὴν, τὴν κρᾶσιν καὶ τὴν εὔκαιρον ἐπιβολὴν τῶν χρωμάτων διατρανωθεῖσα ἀπαράμιλλος αὐτῆς δεξιότης.

Ἐκ τῶν δύο ἀδελφῶν Βελλινῶν ὁ νεώτερος Gentile Bellini (1421-1507) ἐγένετο ζωγράφος περιηγητὴς, οὐδέποτε ἀποκτήσας μαθητὰς οὐδὲ διδάξας οὐδένα τὴν τέχνην αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ μόνον γνωρίζομεν, ὅτι διέμεινεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα Μωάμεθ ὁ δεύτερος ὁ κατακτητὴς παρήγγειλεν αὐτῷ πολλὰ ἔργα καὶ ᾠκοιώθη πρὸς αὐτὸν μέχρι φιλίας. Διηγοῦνται ὅτι ὁ Σουλτάνος, θέλων ποτὲ νὰ δείξῃ αὐτῷ τὰς κινήσεις τῶν μυώνων τοῦ λαιμοῦ μετὰ τὸν ἀποκεφαλισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, διέταξε ἵν' ἀποκεφαλίσωσιν ἐνώπιον τοῦ φρίττοντος ζωγράφου ἕνα τῶν δούλων αὐτοῦ. Τὸ μουσεῖον τοῦ Λούβρου κέκτηται περίεργον εἰκόνα τοῦ Gentile Bellini — τὴν ὑποδοχὴν πρέσβεως τῆς Βενετίας ἐν Κωνσταντινουπόλει — ἐξεικονίζουσαν λεπτομερέστατα καὶ δεξιώτατα τὴν χώραν, τοὺς τρόπους καὶ τὰ ἤθη τῆς νέας πρωτευούσης τῶν Ὀθωμανῶν.

Μετ' αὐτὸν δὲ ἀναφαίνεται ὁ Vittore Carpaccio (1455-1525), ὅστις ἀναμιμνήσκει τὸν φρὰ Ἀγγελικὸν τῶν Ἰταλῶν καὶ τὸν Χέμλιγγ τῶν Ὁλλανδῶν διὰ τῆς ἀφελοῦς χάριτος, τῆς ἐναρμονίου μίξεως καὶ ἐπιθέσεως τῶν χρωμάτων καὶ τοῦ ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ ἐμπρέποντος ποιητικοῦ αἰσθήματος. Τὰ ἔργα αὐτοῦ εὑρίσκονται μόνον ἐν τῇ πόλει ὅπου ἐγεννήθη. Ἐζωγράφησε δὲ πρῶτον ἐννέα μεγάλας εἰκόνας, ἐν αἷς καταφαίνεται τὸ τολμηρὸν καὶ γόνιμον τοῦ ζωγράφου ἐπιλαμβανομένου ὑποθέσεων διαδρατιζομένων ὑπὸ μυρίων προσώπων. Αἱ πρῶται ἀναφέρονται εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἁγίας Οὐρσύλης καὶ τῶν συνοδιτῶν καὶ φίλων αὐτῆς, ἀρχόμεναι ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, πέμποντος πρέσβεις αἰτήσοντας ὑπὲρ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ τὴν χεῖρα τῆς πατρικίας τῆς Κολωνίας, μέχρι τῆς ἀποθεώσεως τῶν ἕνδεκα χιλιάδων παρθένων. Μετὰ δὲ αὐτὴν ἐζωγράφησε τὴν ἱστορίαν τῶν δέκα χιλιάδων μαρτύρων τῶν σταυρωθέντων ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἀραράτ. Τέλος δὲ ἐζωγράφησε τὴν Ἐμφάνισιν τοῦ παιδὸς Χριστοῦ εἰς τὸν ναὸν, ἔργον ἐνάμιλλον τῶν καλλίστων πονημάτων τῆς σχολῆς τῆς Βενετίας.

Τῷ Καρπακκίῳ παρέπεται ἐν τῇ χορείᾳ τῶν ἀληθῶς ἑνετῶν ζωγράφων ἕτερος σύγχρονος τεχνίτης, ὅστις, καίτοι γεννηθεὶς καὶ ἐκπαιδευθεὶς ἐν Βενετίᾳ, μετέστη κατὰ τὴν χεῖρα καὶ τὴν ἐργασίαν εἰς τὴν Λομβαρδικὴν σχολήν. Ἦτο δὲ οὗτος ὁ Γιὰμ-Βαπτιστὴς Κίμας (Giam-Battista Cima, 1460-1518), ἐκ τῆς πόλεως Conegliano (Λαγώπολις), ὅστις συνήθιζεν, ἀντὶ νὰ ὑπογράφῃ τὸ αὐτοῦ ὄνομα ἐν ταῖς εἰκόσιν αὐτοῦ, νὰ ζωγραφῇ δίκην ὑπογραφῆς κάτω λαγωὸν (coniglio), ἀπαραλλάκτως ὡς ὁ ζωγράφος Γαρόφαλος ὑπέγραφε τὰς εἰκόνας αὐτοῦ ζωγραφῶν καρυόφυλλον. Ἡ ἐπὶ τῶν ἔργων τοῦ ζωγράφου τούτου ἐπιπνέουσα ἀφέλεια, ἡ ἀρχαϊκὴ συμμετρία τῶν γραμμῶν, τὸ ἐπιμελημένον τῆς διαγραφῆς τοῦ σχεδίου, περιεποίησαν αὐτῷ τὸ ἐπώνυμον τοῦ Μασακκίου τῆς ἑνετικῆς τέχνης, il Masaccio dell' arte veneta. Μαρτυροῦσι δὲ τὴν ἀξίαν τοῦ ζωγράφου τούτου αἱ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Βενετίας περισωθεῖσαι δύο αὐτοῦ εἰκόνες, ὧν ἡ μὲν παριστᾷ τὴν Παρθένον ἐν δόξῃ, ἡ δὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ. Ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Λούβρου ὑπάρχει εἰκὼν αὐτοῦ, Ἡ Παρθένος ἐν δόξῃ, ἔχουσα πολλὰς ἀρετάς.

Ὁ Τισιανὸς εἰς ἡλικίαν ἐνενήκοντα ἐννέα ἐτῶν.

Ἡ ἀληθὴς ὅμως αὐγὴ τῆς σχολῆς τῆς Βενετίας ἄρχεται ἤδη νὰ ὑποφώσκῃ ἀπὸ τοῦ Ἰωάννου Βελλίνου (Giovanni Bellini, 1426-1516), τὸν ὁποῖον οἱ Γάλλοι ὀνομάζουσι Jean Bellin, ὅστις διαπονησάμενος τὴν ζωγραφικὴν παρὰ τῷ πατρὶ αὐτοῦ Ἰακώβῳ Βελλίνῃ, μαθητῇ τοῦ Gentile de Fabriano τοῦ ἐπονομασθέντος διδασκάλου διδασκάλων, ἔλαθεν ὑποκλέψας τὸ τῆς δι' ἐλαίου ζωγραφικῆς ἀπόῤῥητον, διεισδύσας ὑπὸ τὸ ἔνδυμα πατρικίου τινὸς παρὰ Ἀντωνέλλον τὸν Μεσσήνιον, ἐπανελθόντα νεωστὶ ἐκ τῶν Κάτω Χωρῶν, φέροντα δὲ τὸ τῆς διὰ τοῦ ἐλαίου σκευασίας τῶν χρωμάτων ἀπόῤῥητον. Ἐγένετο δὲ οὗτος νέος ὢν διδάσκαλος τοῦ Καρπακκίου καὶ τοῦ Κίμα, οἵτινες ἔμειναν πιστοὶ ὀπαδοὶ τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ, κατὰ δὲ τὴν ὥριμον ἡλικίαν διδάσκαλος τῶν μεγάλων Βενετῶν ζωγράφων Γεωργιώνου, Τισιανοῦ καὶ Τιντορέτου.

Ἡ ζωγραφία αὐτοῦ εἶναι λεπτὴ, τελειοτάτη, πλήρης φιλοκαλίας καὶ εὐμορφίας, ἐξοκείλουσα ὅμως εἰς τὴν ἐπιτετηδευμένην, ἐπίμονον καὶ ὑπερακριβῆ ἀπομίμησιν τῶν λεπτοτάτων ἀντικειμένων. Ἄλλως τε, καίπερ δειλὸς χρωματιστὴς ὁ Βελλίνης, παρέσυρεν ἐπὶ τῆς λεπτολόγου ἐκείνης ὁδοῦ ἅπασαν τὴν σχολὴν, ἥτις ἠκολούθησεν αὐτὸν τυφλῶς. Καὶ ὅτε ἤδη γεγηρακὼς εἶδε τὸ πρῶτον τὰ ὡραῖα ἀποτελέσματα τῆς σκιαυγείας (clair-obscur) τῶν εἰκόνων τοῦ Γεωργιώνου, ἠσθάνθη τὴν ὑπεροχὴν τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ, καὶ γενόμενος, ὡς ὁ διδάσκαλος τοῦ Ῥαφαήλου Περουγῖνος, μαθητὴς ἐκ διδασκάλου, μεθήρμοσεν ἠρέμα τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ μετέστη πρὸς τὸ ἀνετώτερον τῆς χρήσεως τῆς γραφίδος· ἀφελὴς καὶ θελκτικὸς τὸ πρῶτον, ὡς οἱ πρόδρομοι αὐτοῦ, κατέστη τὸ μετὰ ταῦτα ἔντεχνος καὶ ἀῤῥενωπὸς, ὡς οἱ διάδοχοι αὐτοῦ. Τὸ μουσεῖον τοῦ Λούβρου καὶ τὰ πλεῖστα μουσεῖα τῆς Εὐρώπης ἀμοιροῦσι ζωγραφημάτων τοῦ Βελλίνου. Ἀγαθῇ ὅμως τύχῃ ἡ Βενετία περιέσωσε πολλὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ.

Ἐκ τῶν περιφημοτάτων μαθητῶν τοῦ Βελλίνου ἐγένετο καὶ ὁ Γεωργιώνης (Giorgio Barbarelli, de Castelfranco, 1477 1511), ὅστις ἀπέθανε νεώτατος, εἰς ἡλικίαν τριάκοντα πέντε ἐτῶν, διὰ τὴν ἀπιστίαν πεφιλημένης γυναικός. Ἐγένετο δὲ οὗτος ἄριστος ζωγράφων.

Ἀνακαλύψας τὸ ἀπόῤῥητον τῶν βαθέων καὶ συμπύκνων ἐπιθέσεων τῶν χρωμάτων (empâtement), τῶν βαθέων καὶ εὐρειῶν σκιῶν, δι' ὧν ἀναδείκνυνται λαμπρότεραι καὶ τεχνικώτεραι αἱ μεγάλαι καὶ ὀξεῖαι ἐπιφωτίσεις, καὶ τέλος τὰς σοφωτάτας, τὰς πα-

ραβολωτάτας καὶ μάλιστα ἀξιοθαυμάστους ἐναρμονίους μίξεις τῆς σκιαυγείας (clair-obscur) καὶ τὴν εὔκαιρον ἐπιβολὴν τῶν χρωμάτων, εἵλκυσεν εἰς τιμὴν καὶ ζῆλον τοῦ χρωματισμοῦ ἅπασαν τὴν βενετικὴν σχολήν. Κατέστη δέ, ὡς εἴδομεν, ὁ διδάσκαλος τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ, καὶ τῶν συμμαθητῶν, μάλιστα δὲ τοῦ Τισιανοῦ, ὅστις ὑπερέβη αὐτὸν ὕστερον, ὡς βιώσας ὑπὲρ ἑξήκοντα ἔτη μετ' αὐτόν. Ὁ Γεωργιώνης ἐγένετο πρὸς τὸν χρωματισμὸν ὅ,τι ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος πρὸς τὴν σχεδογραφίαν.

Ἀποθανὼν δὲ νέος, καὶ ἀσχοληθεὶς ἰδίως περὶ τὴν διὰ τοιχογραφιῶν διακόσμησιν δημοσίων οἰκοδομῶν, ὧν αἱ πλεῖσται κατεστράφησαν, ὁ Γεωργιώνης κατέλιπεν ὀλίγα ὀκρίβαντος (ouvrages de chevalet), ἢ φορητὰ ἔργα.

Αἱ ἐκκλησίαι, τὰ μοναστήρια τῆς Βενετίας καὶ τὸ παλάτιον τῶν δουκῶν, ἅτινα γέμουσι παντοίων καλλιτεχνημάτων, ἀμοιροῦσι πάντως εἰκόνων τοῦ ἀληθοῦς ἑνετοῦ τούτου ζωγράφου. Ἡ Ἀκαδημία τῶν ἐλευθερίων τεχνῶν κέκτηται ἐν καὶ μόνον πόνημα, τὴν Τριχυμίαν κατευνασθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Μάρκου. Ἐν τῷ μεγάρῳ ὅμως τοῦ Μανφρίνου εὑρίσκομεν τὴν εἰκόνα τῶν τριῶν ὁμοιωμάτων, εὐλόγως θαυμασθεῖσαν ὑπὸ τοῦ λόρδου Βύρωνος. Ἐν τοῖς Offices τῆς Φλωρεντίας ὑπάρχει ὁ Μωϋσῆς, ἡ Δίκη τοῦ Σολομῶντος, ἡ Μυστικὴ ἀλληγορία, καὶ τέλος δύο εἰκονίσματα ἱππότῶν τῆς Μελίτης, ἔργα ἀξιοθαυμάστου ἐκφράσεως καὶ καλλονῆς.

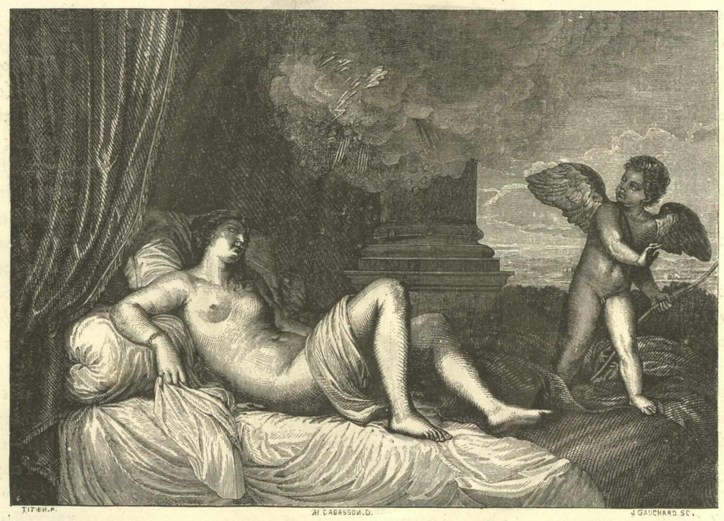

Ὁ Ζεὺς κατερχόμενος πρὸς τὴν Δανάην ἐν εἴδει ψεκάδων χρυσοῦ. Τισιανός — Μουσεῖον τῆς Νεαπόλεως.

Τὸ ἐν Φλωρεντίᾳ μουσεῖον τοῦ Πίττι ἔχει τὸν Μωϋσῆν σωζόμενον ἐκ τῶν ὑδάτων, Νύμφην διωκομένην ὑπὸ σατύρου, καὶ τέλος τὴν Μουσικὴν συμφωνίαν, θέμα εἰς τὸ ὁποῖον ἠρέσκετο ὁ Γεωργιώνης, ὅστις, ἄριστος ὢν μουσικός, ἦτο ἐπιζητήσιμος παρὰ τῇ ἐνετικῇ ἀριστοκρατίᾳ ὡς βαρβιτίζων ψάλτης.

Ἀλλ' ὁ Γεωργιώνης εἶναι μᾶλλον γνωστὸς ἔξω τῆς Ἰταλίας, καὶ ἰδίως ἐν Ἱσπανίᾳ, ὅπου δύναταί τις εὐκολώτερον νὰ ἐννοήσῃ καὶ νὰ θαυμάσῃ τὰς καλλιτεχνικὰς αὐτοῦ ἀρετάς, ἀφ' ὧν συμπεραίνομεν ὁποῖος ἂν ἀνεδείκνυετο ὁ Γεωργιώνης, ἐὰν μὴ ἐτελεύτα προώρως. Τὸ μουσεῖον τῆς Δρέσδης ἔχει τὴν Συνάντησιν τοῦ Ἰακώβου καὶ τῆς Ῥαχήλ, περίφημον εἰκόνα γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα Σωτηρίαν τοῦ Ἰακώβ· τὸ δὲ Μόναχον ὡραῖον ὁμοίωμα τοῦ ζωγράφου πεφιλοτεχνημένον ὑπ' αὐτοῦ. Βλέπων τις τὴν ὡραίαν αὐτοῦ μορφὴν καὶ τὴν μεγάλην τέχνην λυπεῖται ἐνδομύχως καὶ καταρᾶται τὴν ἄστατον ἐκείνην γυναῖκα, τῆς ὁποίας ἡ ὡραιότης ἀφήρπασε τῇ τέχνῃ τὸν μαγαλοφυῆ τοῦτον τεχνίτην εἰς τὴν ἀκμάζουσαν αὐτοῦ ἡλικίαν καὶ δύναμιν, καὶ πρὶν ἢ προφθάσῃ νὰ δημιουργήσῃ τὰ ἀριστουργήματα εἰς ἃ ἦτο προωρισμένος. Μετὰ τὸν Γεωργιώνην εὑρισκόμεθα ἄντικρυς τοῦ μεγάλου Τισιανοῦ.

Ὁ Τισιανὸς εἶναι εἷς τῶν ἑπτὰ ἀστέρων τῶν ἀποτελούντων τὴν πλειάδα τῶν μεγίστων ζωγράφων τῆς παλιγγενεσίας καὶ ὁ ἀληθὴς κορυφαῖος τῆς Βενετικῆς Σχολῆς, διακρινόμενος ἰδίως διὰ τῆς μεγάλης αὐτοῦ περὶ τὴν χρῆσιν τῆς γραφίδος εὐχερείας, τὴν ἐκλογήν, τὴν ἐναρμόνιον καὶ τὴν κατὰ τὸ σύμμετρον μίξιν, καὶ τὴν εὔκαιρον ἐπιβολὴν τῶν χρωμάτων. Ἡ περὶ τὴν σκιαύγειαν σοφία αὐτοῦ στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀντιθέσεως τῶν λαμπρῶν ἀποχρώσεων πρὸς τὰς μελάγχρους· καθόλου δὲ θεωρεῖται ἐκ τῶν σοφωτάτων χρωματιστῶν. Τὸ σχέδιον ὅμως αὐτοῦ ἦτο ἀτελές. Καίπερ δὲ μὴ ὑπολειπόμενος τῶν ζωγράφων τῆς ῥωμαϊκῆς καὶ Φλωρεντινῆς σχολῆς ὡς πρὸς τὴν ἔκφρασιν, τὸν χαρακτῆρα τῆς διαγραφῆς τοῦ σχεδίου, μήτε τὴν γνῶσιν τῶν ἀναλογιῶν, μήτε τὸ εὔρυθμον τῶν ἀρθρώσεων, μήτε τῶν κινήσεων τὸ ἐμμελὲς καὶ εὐάγωγον, ἀμοιρεῖ εὐφυίας καὶ ἀνέσεως περὶ τὴν διαγραφήν. Ἵνα εὕρῃ τις ὅμως ὅτι ὁ Τισιανὸς σχεδιάζει κακῶς, πρέπει νὰ ᾖναι Μιχαὴλ Ἄγγελος.

Εἰς οὐδὲν λογιζόμενος τὴν Ἀνατομίαν δὲν ἐπιδεικνύει τοὺς μυῶνας ὡς ὁ Μιχαὴλ Ἄγγελος, οὐδὲ τοὺς τένοντας, ὡς Ῥαφαῆλος, οὐδὲ τῇ ἐκφράσει τῶν φυσιογνωμιῶν ἐνασμενίζει. Καὶ ὅμως ἡ διαγραφὴ τοῦ σχεδίου τοῦ Τισιανοῦ ἐμπρέπει εἰς μέγαν χρωματιστήν, ὁποῖος οὗτος. Τὰ πλημμελήματα ὅμως ταῦτα ἀπέφυγεν ἐν τῇ διαβοήτῳ αὐτοῦ εἰκόνι τὸ Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Πέτρου, ἥτις ἔχει ὅλην τὴν δύναμιν τῆς τέχνης αὐτοῦ.

Ἀλλ' ὅμως πόσον ὕψος, πόση δύναμις καὶ ποῖος χαρακτὴρ ἐν ὅλοις αὐτοῦ τοῖς καλλιτεχνήμασιν! Ἰδίως δὲ διέπρεψεν εἰς τὴν ἐξεικόνισιν τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδίων παριστῶν αὐτὰ ζωῆς ἀνάπλεα, χάριτος, γοργότητος καὶ ἀφελείας φαιδρᾶς καὶ κεχαρισμένης. Αἱ γυναῖκες αὐτοῦ ἔχουσι τὰ πρωτεῖα μετὰ τὰ γυναικεῖα ἀγάλματα τῶν ἀρχαίων· ἠγάπα δὲ τύπους ἡσύχους, μεγαλοπρεπεῖς, ἡδυπαθεῖς ἄνευ πάθους καὶ μαλακότητος, ἐρωτικοὺς ἄνευ μυστηρίου.

Ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ δὲν ἀνακαλύπτομεν οὐδὲν ἐρεθίζον τὰς αἰσθήσεις, οὐδὲν ἀσελγές, ὡς καταφαίνεται τοῦτο ἐν τοῖς ἔργοις τῶν ζωγράφων τῆς παρακμῆς τῆς τέχνης. Αἱ Βακχίδες, αἱ Δαναάι, αἱ Ἀφρόδιται τοῦ Τισιανοῦ ἀναμιμνήσκουσι τὸ κάλλιστον τῶν Πραξιτέλους ἔργων διὰ τὴν παντὸς τοῦ προσώπου ἐναρμόνιον περιγραφήν, καὶ παρειῶν τὸ ἁπαλόν, καὶ ῥινὸς σύμμετρον, καὶ στόματος ἁρμογήν· διὰ τὸ φαιδρὸν καὶ κεχαρισμένον τοῦ προσώπου, τὸ εὔρυθμον τῶν καρπῶν καὶ δακτύλων τὸ εὐάγωγον καὶ εἰς λεπτὸν ἀπολῆγον, τὸ σεμνὸν καὶ λεληθὸς τοῦ μειδιάματος καὶ τὸ εὐσταλὲς καὶ κόσμιον τῆς ἀναβολῆς.

Ὁ Γεωργιώνης ἔλεγεν ὅτι ὁ Τισιανὸς ἦτο ἤδη ζωγράφος ὢν ἔτι ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, in sino nel ventre di sua madre era pittore· διότι αἱ εἰκόνες αὐτοῦ δύναται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τὸ ἄκρον ἄωτον πρακτικῆς ἐκτελέσεως, ὡς ὁ θρίαμβος καὶ τὸ πρότυπον τῆς ἰδίως ζωγραφικῆς τέχνης.

Ὁ Τισιανὸς Βεκέλλιος Tiziano Vecelli, de Cadore (1477–1576), ἐλθὼν νέος εἰς Βενετίαν, καὶ διαπονηθεὶς τὴν ζωγραφικὴν παρὰ τῷ Βελλίνῃ, ἔζησεν ἐν Βενετίᾳ ζωὴν πατριάρχου, καὶ ἐτελεύτησεν ἐκ λοιμοῦ εἰς ἡλικίαν ἐννενήκοντα ἐννέα ἐτῶν. Δὲν εἶναι δὲ θαυμαστὸν ὅτι ὢν τὰ μέγιστα φιλεργὸς καὶ μεγάλην ἔχων εὐχέρειαν περὶ τὴν αὐτοῦ τέχνην, καὶ βοηθούμενος, ὡς ἅπαντες οἱ σχολάρχαι, ὑπὸ ἐκλεκτῶν μαθητῶν, κατέλιπεν δαψίλειαν ἔργων, καὶ ὅτι ἅπαντα τὰ Μουσεῖα τῆς Εὐρώπης ἐκληρόμησάν τινα τούτων.

Συνετέλεσε δὲ τοῦτο τὰ μέγιστα εἰς τὴν δόξαν τοῦ ζωγράφου. Τὰ πονήματα τοῦ συγγραφέως καὶ τοῦ μουσικοῦ ἀντιγραφόμενα καὶ χαλκοτυπούμενα διαδίδονται γινόμενα ἐρικτὰ τοῖς πολλοῖς. Ἐὰν ὁ Μοζὰρτ ἔγραφε μόνον τὸν Δὸν Ζουὰν ἢ ὁ Ῥοσσίνης τὸν Κουρέα τῆς Σεβίλλης, τὰ ἔργα ταῦτα καὶ μόνα διαδιδόμενα διὰ τοῦ τύπου ἤρκουν πρὸς δόξαν αὐτῶν. Ἀλλ' ὁ ζωγράφος ζωγραφῶν εἰκόνα καὶ ἐκθέτων αὐτὴν δὲν γίνεται γνωστὸς ἄλλοις εἰμὴ μόνον τοῖς βλέπουσι τὸ ἔργον αὐτοῦ.

Ἡ Βενετία διέσωσε μέγα μέρος τῶν ἔργων τοῦ Τισιανοῦ. Ἡ ἱστορία ὅμως αὐτοῦ ὁλόκληρος εἶναι γενραμμένη ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν ἐλευθερίων τεχνῶν. Ἐκεῖ ἀπαντᾷ τις τὰς πρώτας ἀτελεῖς τοῦ νέου ἀποπείρας, καὶ τὰ τελευταῖα ἔργα ἐργατικοῦ πρεσβύτου, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τούτων τὰ τελειότατα νεαρᾶς ἐπινοίας καὶ ὡρίμου ἡλικίας προϊόντα.

Αἱ δύο μεγάλαι εἰκόνες αἵτινες δεικνύουσιν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Βενετίας τὴν ἀκμὴν καὶ τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς καλλιτεχνικῆς δεξιότητος τοῦ Τισιανοῦ, παριστῶσι τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τῆς ἱστορίας τῆς Παρθένου, τὴν Ἐμφάνισιν εἰς τὸν ναὸν καὶ τὴν Ἀνάληψιν (L'assomption de la Vierge). Ἡ τελευταία διαβόητος αὕτη εἰκὼν ἡ ὑπὸ πάντων θαυμασθεῖσα συγκιρνᾷ τὰς δύο πάσης ὑψηλῆς καλλιτεχνικῆς ἐκδηλώσεως ἀρετάς, τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ ἰδανικὸν, στερρῶς συνηρμολογημένας πρὸς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἑνότητα. Ἡ εἰκὼν αὕτη εἶχεν ἀπολεσθῆ πρὸ πολλοῦ, καὶ ἐλησμονεῖτο ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ὅτε εὐτυχῶς ὁ Σικονιάρας ἀνεκάλυψεν αὐτὴν εὐρωτιῶσαν καὶ κατηθαλωμένην ἐπὶ ὑψηλοῦ τοίχου νάρθηκος τῆς ἐκκλησίας τῶν Frari, καὶ ἀντήλλαξεν αὐτὴν ἀντὶ νέας τινὸς εἰκόνος. Ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως αὐτῆς ἡ Ἀνάληψις τῆς Θεοτόκου θεωρεῖται ὡς τὸ ἀριστούργημα τοῦ Τισιανοῦ. Ἡ εἰκὼν αὕτη, ἣν ὁ Τισιανὸς ἐζωγράφησε καθ' ὃν καιρὸν ὁ Ῥαφαῆλος ἐζωγράφει ἐν Ῥώμῃ τὴν εἰκόνα τῆς Συζητήσεως περὶ τοῦ τῆς Εὐχαριστίας μυστηρίου (La dispute du Saint-Sacrement), συνεπλήρωσε τὴν ἀρχομένην αὐτοῦ δόξαν.

Τὸ ἀριστούργημα τοῦτο τῆς τέχνης τοῦ Τισιανοῦ εἶναι διῃρημένον εἰς τρεῖς πράξεις. Πρὸς τὸ ἄνω παρουσιάζεται πλήρης μυστηριώδους μεγαλείου ὁ Δημιουργὸς, περικεκυκλωμένος ὑπὸ τοῦ θείου φωτὸς καὶ ἐναγκαλιζόμενος τὴν Παρθένον, ἥτις ἀναβαίνει πρὸς τοὺς αἰθρίους αἰθέρας σώφρων καὶ θριαμβεύουσα περικεκυκλωμένη πανταχόθεν ὑπὸ πλήθους χαριεστάτων χερουβίμ. Οἱ ἀπόστολοι, τῶν ὁποίων αἱ κολοσσαῖαι παραστάσεις ἐκτυλίσσονται κάτω τῆς εἰκόνος, ἐκπλήττουσι διὰ τῆς ὡραιότητος, τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος, καὶ τῆς ἀῤῥενωποῦ, σφριγώσης καὶ ἀληθοῦς ἐκφράσεως τὴν ὁποίαν ἐνεφύσησεν αὐτοῖς ὁ δαιμόνιος καλλιτέχνης. Ἂν καὶ ἡ εἰκὼν εἶναι ἀτελὴς ἐν μέρει, ὡς ἀμοιροῦσα τοῦ ἰδανικοῦ ἐκείνου ὕψους ὁποῖον ἐπέχεεν ἐπὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ ὁ Ῥαφαῆλος, τὸ φιλοτέχνημα τοῦτο ἀποπνέει μεγαλείου καὶ ὕψους ἀπαραμίλλου καλλιτεχνικῆς ἰδέας καὶ διατρανώσεως. Ἡ χεὶρ αὐτοῦ, ἥτις συνήθως ἀγαπᾷ τοὺς γλυκεῖς τόνους, καὶ τὰς ἀνεπαισθήτους κράσεις τῶν χρωμάτων, ἐξειργάσθη τὴν εἰκόνα ταύτην εὐτόλμως καὶ ἀμελῶς πρὸς τὴν ἐξ ἀπόπτου ὄψιν. Ἐν τῇ εἰκόνι ταύτῃ ὁ Τισιανὸς δεικνύει ὅτι εὐλόγως ἔχει τὸ ὄνομα, ὅπερ ἔδωκαν αὐτῷ οἱ βιογράφοι, κυρήξαντες αὐτὸν μέγιστον πάντων τῶν χρωματιστῶν τῆς Ἰταλίας. Ἐὰν δὲ μὴ δυνώμεθα νὰ ὀνομάσωμεν αὐτὸν τὸν μέγιστον

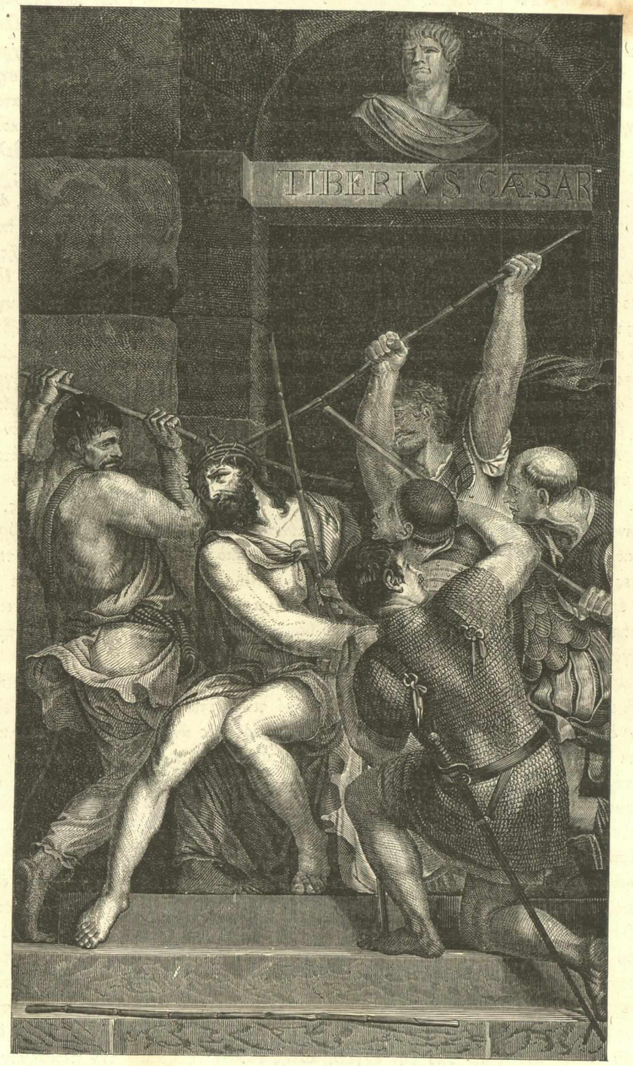

Ὁ ἐξ ἀκανθῶν στέφανος. — Τισιανός. — Μουσεῖον τῆς Φλωρεντίας.

Οἱ συνήθεις ζωγράφοι καὶ ἐρασταὶ τῆς ζωγραφικῆς, συνειθισμένοι ὄντες, λέγει ὁ Δόλσε, εἰς τὰς ψυχρὰς, ἐπιτετηδευμένας καὶ νεκρὰς ζωγραφίας τοῦ Ζεντὶλ Βελλίνου καὶ τοῦ Βιβαρίνου, δυσχεραίνουσι σφόδρα τὸν τρόπον τοῦτον τοῦ ζωγραφεῖν, ὅστις εἰς αὐτοὺς ἐφαίνετο κτηνώδης. Οἱ δὲ ἀδελφοὶ Mineurs, ἀγνοοῦντες τὰς νέας καλλονὰς τῆς εἰκόνος ἐκείνης, δὲν ἠθέλησαν τὸ πρῶτον νὰ δεχθῶσι τὸ ἔργον τοῦ Τισιανοῦ. Ταχέως ὅμως μετέβαλον γνώμην, ὅτε εἶδον πρεσβευτὴν Καῤῥόλου τοῦ πέμπτου ἐρχόμενον ἐπὶ τούτῳ καὶ προτείνοντα αὐτοῖς τὴν ἀγορὰν ἀντὶ πολλῶν χρημάτων.

Ἀποθανόντος τοῦ Γεωργιώνου (1511), ὁ Τισιανὸς κατέστη ὁ πρῶτος ζωγράφος τῆς βενετικῆς σχολῆς, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὅπερ ἅπαντες ἤδη εἶχον διὰ στόματος ἐν Βενετίᾳ, ἐγένετο βαθμηδὸν ἐξάκουστον ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Εὐρώπῃ. Αἱ πόλεις τῆς Ἰταλίας ἐκάλουν αὐτὸν εἰς διακόσμησιν διαφόρων δημοσίων οἰκοδομῶν· οἱ δὲ μεγιστᾶνες ἐφιλοτιμοῦντο ἵνα λάβωσι τὴν εἰκόνα αὐτῶν παρὰ τοῦ τεχνίτου τούτου.

Ὁ Πλούταρχος τῶν Ἰταλῶν ζωγράφων τῆς Παλιγγενεσίας Βασάρης διηγεῖται ὅτι ὁ Τισιανὸς προσεκλήθη ὑπὸ τῆς γερουσίας τῆς Βενετίας, ὅπως τελειώσῃ τὴν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Μεγάλου Συμβουλίου εἰκόνα τὴν παριστῶσαν Φριδερῖκον τὸν Ἐρυθροπώγωνα ἀσπαζόμενον τοὺς πόδας τοῦ πάππα Ἀλεξάνδρου τοῦ τρίτου, τὴν ὁποίαν ὁ Ἰωάννης Βελλίνης κατέλιπεν ἡμιτελῆ. Ἀπεδείχθη ὅμως ἐσχάτως ἐναργέστατα ὅτι ἡ εἰκὼν ἐζωγραφήθη οὐχὶ ὑπὸ τοῦ Βελλίνου, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Γεωργιώνου. Ὅπως δ' ἂν ἔχῃ, ὁ Τισιανὸς ἔκαμε πολλὰς μεταβολὰς ἔν τε τῇ διαγραφῇ καὶ τῇ καθόλου διαθέσει τῶν προσώπων, παρενείρων ἐν τῇ συνοδίᾳ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ πάππα τὰ εἰκονίσματα τῶν διασημοτάτων ἀνδρῶν τοῦ καιροῦ, ποιητῶν, στρατηγῶν καὶ μεγιστάνων, ὁποῖοι ὁ Βέμβος, ὁ Σανναζάρος, ὁ Ἀρίοστος, ὁ Ναβαγέρος, ὁ ἀρχιτέκτων Ἰοκόνδης, ὁ Κονταρῖνος, ὁ Γολζάλβης Κορδούβιος, καὶ ὁ Κορνάρος, ἔργα πολυτιμότατα ἡνωμένα ἐντὸς ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πλαισίου, πλήρη ζωῆς καὶ δυνάμεως, ἐὰν κακῇ τύχῃ τὸ μέγαρον τοῦ Μεγάλου Συμβουλίου δὲν ἐγένετο βορὰ τῶν φλογῶν (1576). Ἡ γερουσία τῆς Βενετίας ἀντήμειψε τὸν Τισιανὸν χορηγήσασα αὐτῷ τὸ ἀξίωμα τῆς Senseria. Τῷ

ὑπουργήματι τούτῳ, ὅπερ οἱ πατρίκιοι ἔδιδον συνήθως εἰς τὸν διασημότατον ζωγράφον τῆς πόλεως, προσέθεσαν ἐτήσιον εἰσόδημα 300 σκούδων, καὶ τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ ζωγραφεῖν ἀνὰ πᾶσαν ἐκλογὴν νέου δόγου τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἀντὶ ὀκτὼ μόνον σκούδων. Αἱ δὲ εἰκόνες τῶν δόγων ἐξετίθεντο ἔν τινι δημοσίῳ μεγάρῳ τοῦ Ἁγίου Μάρκου.

Ἔκτοτε ἡ ζωὴ τοῦ Τισιανοῦ σύγκειται ἐξ ἀλλεπαλλήλων θριάμβων. Αἱ πόλεις, οἱ ἡγεμόνες, οἱ μονάρχαι καὶ οἱ διασημότατοι ἄνδρες ἀμιλλῶνται ὑπὲρ τῆς ἀποκτήσεως τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ τῆς φιλίας. Ὁ δοὺξ τῆς Φερράρας Ἀλφόνσος δ' Ἔστης ἐκάλεσεν αὐτὸν ὅπως ἀποτελέσῃ τὰ ἔργα, ἅτινα ὁ Ἰωάννης Βελλίνης κατέλιπεν ἡμιτελῆ. Ὁ Τισιανὸς ἐπεράτωσε τὴν διακόσμησιν τοῦ θαλάμου τοῦ δουκὸς διὰ τῆς ἐξεικονίσεως τῆς διαβοήτου ἐκείνης Βακχείας (Bacchanales), τὴν ὁποίαν ὁ Αὐγουστῖνος Καρράχιος ἐκήρυξεν ἀρίστην τῶν ζωγραφιῶν, καὶ ἥτις εὑρίσκεται σήμερον ἐν τῇ National Gallery τοῦ Λονδίνου. Ὁποία γονιμότης φαντασίας! ὁποία ἐπίνοια! ὁποία ζωγραφικὴ μεγαλοφυΐα! Ἐδῶ ὁ Βάκχος, ἐν κροκωτῷ, ὀχούμενος ἐφ' ἅρματος, παρδάλεων ὑπεζευγμένων, ὑπὸ τυμπάνοις καὶ αὐλοῖς καὶ κυμβάλοις χορεύων, ἀγένειος καὶ ἐπ' ὀλίγον χνοάζων τὴν παρειάν, ἐστεφανωμένος βότρυσι καὶ μίτρᾳ τὴν κόμην ἀναδεδεμένος, πλησιάζει πρὸς τὸν αἰγιαλὸν, ἔνθα ὁ Θησεὺς ἐγκατέλειψε πρὸ ὀλίγου τὴν Ἀριάδνην, καὶ ῥίπτεται θῆλυς, διεφθαρμένος ὑπὸ τῆς μέθης, καὶ ὡς ἥρως ἐρωτόληπτος ἐπ' αὐτῆς. Ἐνῷ δὲ οἱ συνοδεύοντες αὐτὸν, μαινάδες, σάτυροι καὶ φαῦνοι, ὀρχούμενοι καὶ βακχεύοντες φαίνονται ἔξοινοι καὶ παραπλῆγες, ὁ ἐνθεάζων Βάκχος μεθύσκεται ὑπὸ τοῦ ἔρωτος. Ἡ δὲ θάλασσα, ἐπὶ τῆς ὁποίας φαίνεται ἔτι ὀλισθαῖνον τὸ πλοῖον τὸ ἀπαγαγὸν πλησίστιον τὸν Θησέα, ὁ οὐρανὸς ἐν ᾧ λάμπει ὁ ἀστερισμὸς τῆς Ἀριάδνης, καὶ τὰ ὡραῖα δένδρα ἅτινα ὁ Τισιανὸς ἐφύτευσεν ἐντέχνως ἐπὶ τῆς νήσου Νάξου, περιέχουσι δίκην πλαισίου τὸ θαυμάσιον τοῦτο φιλοτέχνημα, ἐν ᾧ ἐπιπρέπουσι τὰ ὡραιότατα καὶ ἁρμονικώτατα τῶν χρωμάτων, ἐν ᾧ προσπαίζουσι τοῖς ὤμοις κόμαι κατάχρυσοι καὶ πορφυροῖ μανδύαι, καὶ πτυχῶν ἁλουργῶν κόσμος, ἔνθα πάλλουσιν αἱ ἁβραὶ τῆς ὑπὸ τοῦ πότου μαινομένης ἱερείας καὶ αἱ ἀνειμέναι σάρκες τοῦ γηραιοῦ Σιληνοῦ, πρεσβύτου ὑποπάχεος, ἱππεύοντος ἐπὶ ὄνου, προγάστορος, ῥινοσίμου καὶ ὑποτρόμου. Ἑτέρωθι δὲ τῆς εἰκόνος καταῤῥέει ἀπὸ γραφικοῦ τινος βράχου ῥυάκιον οἴνου, ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ ὁποίου παίζουσι βακχίδες ἐρατειναὶ καὶ μικρὰ ἐνδεδυμέναι φορέματα, ὧν αἱ μὲν χορεύουσι πρὸς ἦχον ἀγροτικῆς μουσικῆς, αἱ δὲ μεθύσκονται ὑπὸ τοῦ ποτοῦ ὅπερ ἐγχέουσιν αὐταῖς ἐν διαφανέσι ποτηρίοις εὔθυμοι φαῦνοι ἢ κομψοὶ εὐγενεῖς τῇ τοῦ Βάκχου ἀγέλῃ συμμεμιγμένοι.

Παρὰ τὴν εἰκόνα ταύτην ἐξειργάσθη ὁ δαιμόνιος τεχνίτης ἐν τῷ αὐτῷ θαλάμῳ τὸν Θρίαμβον τοῦ Ἔρωτος, ἕτερον φιλοτέχνημα διαπρέπον διὰ τὴν ἀπαράμιλλον αὐτοῦ χάριν, ὅπερ ὕστερον ἐμελέτησεν ὁ Δομινικῖνος, καὶ ὁ Ῥουβήνσιος ἀντέγραψε καὶ ὁ Φλαμάνδ, καὶ ὁ Πουσσῖνος ἔθετο αὐτῷ παράδειγμα. Ἐν αὐτῇ βλέπει τις πλῆθος ἐρατεινῶν καὶ πονηρῶν ἐρώτων τρεχόντων ἀναμὶξ καὶ παιζόντων περὶ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης ἐπιστατούσης τῆς ἀγροτικῆς ἐκείνης σκηνῆς. Οἱ ἔρωτες ἀναῤῥιχῶνται ἐπὶ τῶν κλάδων τῶν δένδρων, ὅπως δρέψωσι τὰ χρυσᾶ μῆλα, χορεύουσι, γελῶσι, κλαίουσι, σκιρτῶσιν, ἐναγκαλίζονται, ῥίπτουσιν ἀλλήλοις μῆλα, τοξεύονται, πληροῦσι μήλων τὰ κάνιστρα, κραυγῶν τὸν ἀέρα, ἀποτελοῦντες ἐν ὅλῃ αὐτῶν τῇ παιδικῇ ἀταξίᾳ ὅλον τι εὐπαγὲς καὶ εὔρυθμον στερῤῥῶς συνηρμολογημένων τῶν μερῶν πρὸς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἑνότητα. Τὸ ἀριστούργημα τοῦτο εὑρίσκεται ἤδη ἐν Μαδρίτῃ. Μετηνέχθη δὲ εἰς Ῥώμην ἐπὶ τῆς ἑνώσεως τοῦ δουκάτου τῆς Φερράρας μετὰ τοῦ παπικοῦ κράτους, ἐν ἔτει 1617, ὅτε ὁ καρδινάλιος Λουδοβίσης ἐδώρησεν αὐτὸ τῷ βασιλεῖ τῆς Ἱσπανίας μετὰ μιᾶς τῶν δύο Βακχειῶν παρὰ τὴν γνώμην Ῥωμαίων φιλοτεχνῶν καὶ ἰδίως τοῦ Δομινικανοῦ, ὅστις ἐδάκρυσε βλέπων ἀπαγόμενον τῆς Ῥώμης τὸ φιλοτέχνημα.

Διέπρεπε τότε ἐν Φερράρᾳ γυνή τις ἐξόχου εὐφυΐας, διαβόητος διὰ τὴν πρὸς τοὺς ἔρωτας εὐχέρειαν καὶ τὰ κακουργήματα αὐτῆς. Μετὰ πολλὰς τραγικὰς περιπετείας ἡ ἀποτρόπαιος αὕτη γυνὴ κατώρθωσε νὰ συζευχθῇ Ἀλφόνσῳ τῷ πρώτῳ, καὶ ἐζήτει νὰ καλύψῃ τὸ μέλαν καὶ ἀποτρόπαιον αὐτῆς παρελθὸν ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ πρὸς τὰς ἐλευθερίους τέχνας αὐτῆς ἔρωτος. Ἦτο δὲ αὕτη ἡ διαβόητος ἐπὶ κακουργήμασι Λουκρητία Βόργια, τῆς ὁποίας ὁ Τισιανὸς ἐζωγράφησε θαυμάσιον εἰκόνισμα, ἀντιγραφὲν ἐπ' ἄπειρον καὶ χαλκογραφηθὲν ὑπὸ τοῦ περιφήμου χαλκογράφου Egidius Sadeler, τοῦ ὁποίου αἱ χαλκογραφίαι εἶναι πολλὰ ἐπιζητήσιμοι σήμερον θεωρούμεναι ὡς κτήματα τιμαλφῆ. Μετ' αὐτὴν δ' ἐζωγράφησε τὸν περίφημον ποιητὴν Λουΐς Ἀρίοστον, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισεν ἤδη πρό τινων ἐτῶν, καὶ εὗρε νῦν ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Φερράρας ἀναγινώσκοντα τῇ Λουκρητίᾳ τὰ τελευταῖα ᾄσματα τοῦ Ὀρλάνδου τοῦ Μαινομένου (Orlando Furioso), τοῦ ὁποίου ἡτοίμαζε τὴν ἔκδοσιν, καὶ ἐπὶ τῆς πρώτης σελίδος τοῦ ὁποίου ὁ ἐκδότης ἐχάραξε τὴν ὑπὸ τοῦ Τισιανοῦ ζωγραφεῖσαν τοῦ ποιητοῦ εἰκόνα. Οἱ δύο οὗτοι μεγάλοι ζωγράφοι μετ' οὐ πολὺ ἐφιλιώθησαν στενώτατα ἕνεκα τῆς ἀμοιβαίας συμπαθείας ἣν αὐτοῖς ἐνέπνεε φύσει ἡ ἑκατέρου μεγαλοφυΐα. Διότι ἀμφότεροι ἐγένοντο ἐκ τῶν ἀρίστων χρωματιστῶν καὶ ῥωπογράφων· ἀμφότεροι ἐθεώρησαν τὴν φύσιν ὑπὸ τὴν εὐγενῆ αὐτῆς ἔποψιν· διὸ καὶ ἐλέχθη ὅτι, ἐὰν ἡ Ἀφροδίτη τοῦ Τισιανοῦ εὐτόλμως ἠδύνατο ν' ἀντιταχθῇ τῇ τοῦ Πραξιτέλους Ἀφροδίτῃ, ἡ Ἀλκίνη καὶ ἡ Ὀλυμπία τοῦ Ἀρίστου εἰσὶν ἐνάμιλλοι τῆς Διδοῦς καὶ Ἑλένης. Βεβαιοῦσι δὲ πολλοὶ ὅτι ὁ Ἀρίοστος συνεβουλεύθη πολλάκις τῷ Τισιανῷ περὶ τῶν μερῶν τοῦ ποιήματος αὐτοῦ τῶν ἀποβλεπόντων εἰς τὴν ὡραιότητα τῶν ἰδίων ἡρωΐδων.

Ἐπιστρέψας εἰς Βενετίαν ὁ Τισιανὸς ἐπεκάθισεν ἀκράδαντος ἐπὶ τοῦ βάθρου τῆς πρωτοκαθεδρίας, ὅπερ μάτην ἐσπούδαζον ἵνα σαλεύσωσιν οἱ φθονεροὶ ἀντίπαλοι αὐτοῦ, οἵτινες ὡμολόγουν μὲν αὐτὸν ἀμίμητον ὡς πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἀπομίμησιν τῆς ζωῆς, ὡς πρὸς τὴν εὐχέρειαν τῆς γραφίδος, κατηγόρουν ὅμως αὐτοῦ ὡς ἀμοιροῦντος δεξιότητος τοῦ παριστᾶν τὰ ψυχικὰ πάθη, τοῦ συγκινεῖν τὴν καρδίαν καὶ τοῦ ἐξεγείρειν τὰ εὐγενῆ ἐκεῖνα παθήματα, ἃ παθαίνεται ὁ θεατὴς βλέπων τὸν Λαοκόοντα, τὴν Νιόβην, καὶ τὰ ἄλλα ἀριστουργήματα τῆς ἀρχαίας τέχνης καὶ τὰς εἰκόνας τοῦ Ῥαφαήλου. Αἱ ἐπικρίσεις αὗται κατέστησαν ἔτι μᾶλλον προσεκτικώτερον τὸν Τισιανόν. Οἱ ἀδελφοὶ Mineurs ἀνέθεσαν αὐτῷ τὴν ζωγραφίαν εἰκόνος, ἐν ᾗ ὁ δαιμόνιος τεχνίτης ἀνέδειξε τὸ σύνολον τῶν ἀπαραμίλλων αὐτοῦ καλλιτεχνικῶν ἀρετῶν, καὶ θέλων ἵνα καταδείξῃ τοῖς ἐναντίοις ὅτι δὲν εἶχε χρείαν ἵνα πορευθῇ εἰς Ῥώμην, ὅπως σπουδάσῃ τὰ τῆς ἀρχαίας γλυπτικῆς ἀριστουργήματα, ἐνεφύσησε τῇ κεφαλῇ τοῦ ἁγίου Νικολάου προστάτου τῆς ἐκκλησίας τῶν ἀδελφῶν Mineurs τὰ σημεῖα τῆς κεφαλῆς τοῦ Λαοκόοντος. Ἡ κεφαλὴ ὅμως ἐκείνη, ἀντὶ νὰ παραστήσῃ τὸν ἀναστελλόμενον πόνον, ἐρωτίζετο ὑπὸ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῆς ἐκστάσεως. Οὐχ ἧττον δὲ τὸ φιλοτέχνημα ἐδικαίου τὴν περὶ αὐτῆς ἐκφώνησιν τοῦ συγχρόνου Ποδελώνου « Ἐδῶ δὲν ὑπάρχει ἤδη ζωγραφία, ἀλλὰ σάρξ. »

Συμφιλιωθεὶς νεώτατος μετὰ τοῦ Πέτρου Βέμβου, ἔζωγράφησεν ὁ Τισιανὸς τὴν εἰκόνα τοῦ χαρίεντος τούτου φιλολόγου, ὅστις ἔλαβε τὸν πῖλον τοῦ καρδιναλίου διὰ τῶν χαριεστάτων αὐτοῦ ποιήσεων. Ὁ Βέμβος ἔδειξε τὸ εἰκόνισμα αὐτοῦ Λέοντι τῷ δεκάτῳ, ὅστις, ἔμπειρος ὢν τῆς ζωγραφικῆς τέχνης, ἐπεθύμησεν ἵνα προσελκύσῃ παντὶ τρόπῳ τὸν τεχνίτην, οὗ τινος τὸ πρῶτον ἤδη εἶδε καὶ ἐξετίμησε τὴν δεινότητα. Παρήγγειλε δὲ εἰς τὸν Βέμβον ἵνα μεσολαβήσῃ προσφέρων αὐτῷ μέγιστα ὠφελήματα.

Καὶ ὅμως, καίπερ ὁ Τισιανὸς ἠδύνατο νὰ πορευθῇ τότε εἰς Ῥώμην, ἔνθα συνηθροίσθησαν τὰ κάλλιστα τῶν ἀρχαίων ἔργων καὶ ἔνθα ἤκμαζεν ὁ δαιμόνιος Μιχαὴλ Ἄγγελος, καὶ ἔζη ἔτι ὁ θεῖος Ῥαφαήλος, ὁ Τισιανὸς ἀπείπατο τὴν πρόσκλησιν, προτιμήσας τὴν ἐν Βενετίᾳ διαμονήν, ἐν ᾗ ἔζη ζωὴν ὀλβιωτάτην τιμώμενος παρὰ πάντων, ἐπιζητήσιμος ὢν καὶ προσφιλὴς τοῖς σοφοῖς, τοῖς μεγιστᾶσι καὶ πατρικίοις τῆς δημοκρατίας. Ἡ δὲ γερουσία τῆς Βενετίας, θέλουσα ἵνα ἀνταμείψῃ αὐτὸν μὴ ἐγκαταλείψαντα τὴν πατρίδα, ἀνέθεσεν αὐτῷ τὴν διακόσμησιν τῆς αἰθούσης τοῦ Μεγάλου Συμβουλίου, ἔνθα ὁ Τισιανὸς ἐζωγράφησε τὴν περίφημον Μάχην τοῦ Cadore μετὰ τῆς αὐτῆς δυνάμεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ μεθ' ὧν οἱ Βενετοὶ ἐνίκησαν τοὺς αὐτοκρατορικούς. Ὁσάκις ὁ δοὺξ τῆς Φερράρας ἤρχετο εἰς Βενετίαν, ἐπορεύετο πρῶτον πρὸς τὸν Τισιανὸν, καὶ πολλάκις ἀπήγαγεν αὐτὸν εἰς Φερράραν ἐπὶ προφάσει ἐπανορθώσεώς τινος, ἢ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ εἰκονίσματος τῆς ὡραίας Λαύρας Εὐστοχίου, πρώην ἐρωμένης τοῦ δουκὸς, ὕστερον δὲ, ἀποθανούσης τῆς Λουκρητίας, συζύγου αὐτοῦ.

Μετ' ὀλίγον ἐξειργάσθη ἕτερον ἀριστούργημα ἐνάμιλλον τῶν καλλίστων αὐτοῦ ἔργων εἰ μὴ τὸ κάλλιστον, τὸ Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Πέτρου, προωρισμένον

εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου καὶ Παύλου. Ἡ σκηνὴ διαδραματίζεται ἐν τῷ μέσῳ δάσους. Ὁ ἅγιος εἶναι ἀνεστραμμένος ὑπὸ τοῦ δημίου, ὅστις πληγώσας ἤδη ἑτοιμάζεται ν' ἀποσφάξῃ αὐτὸν, ἐνῷ ὁ συνοδοιπόρος τοῦ ἁγίου Πέτρου πληγωθεὶς καὶ οὗτος τὴν κεφαλὴν φεύγει γοερὰς ἀφιεὶς φωνάς. Ἐν τοσούτῳ ὁ ἔνδοξος μάρτυς ἀποσφαττόμενος καὶ ἀνυψόνων τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανὸν βλέπει κατερχομένους καὶ προσφέροντας τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου δύο μικροὺς ἀγγέλους, οἵτινές εἶναι τὰ ὡραιότατα τῶν οὐρανίων παιδίων, καὶ οἱ χαριέστατοι χερουβίμ, τοὺς ὁποίους δύναται νὰ φαντασθῇ τις ἐν τῷ Παραδείσῳ. Λέγεται δὲ ὅτι ὁ Τισιανὸς ἀντέγραψε τοὺς ἀγγέλους τούτους ἔκ τινος ἀρχαίου ἀναγλύφου, ἀποδιδομένου εἰς τὸν Φειδίαν, παριστῶντος δύο ἔρωτας φέροντας τὸ σκῆπτρον τοῦ Διὸς καὶ τὸ ξίφος τοῦ Ἄρεως. Οὐδέποτε δὲ ὁ Τισιανὸς ἐζωγράφησε σχέδιον λαμπρότερον καὶ ἐκφραστικώτερον, οὐδέποτε παρήγαγε μεγαλείτερον ἀποτέλεσμα παρεισάγων τόσον ὀλίγα πρόσωπα. Τέλος ἡ εἰκὼν αὕτη διαπρέπει διὰ τῆς ἐντέχνου διαθέσεως τῶν πτυχῶν, διὰ τῆς ἐκφράσεως τῶν πάντως ἀντικειμένων αἰσθημάτων καὶ παθῶν· τῆς θηριωδίας, τοῦ τρόμου, τῆς πίστεως, τῆς μακαριότητος, τῆς χάριτος. Ὁποῖος χρωματισμός! πόσον τὰ χρώματα τῶν πτυχῶν ἐξαίρουσι τὸν φυσικὸν χρωματισμὸν τῆς σαρκός! Κατὰ δὲ τὴν ἡρωϊκὴν καὶ ἀγροτικὴν ῥωπογραφίαν, ἐν ᾗ διαδραματίζεται τὸ λαμπρὸν καὶ παθητικὸν τοῦτο ζωγράφημα, αὕτη καὶ μόνον ἀρκεῖ ἵνα καταστήσῃ τὸν Τισιανὸν ἴσον τοῖς πρώτοις ῥωπογράφοις (paysagistes), καὶ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρωτότυπον τῆς περὶ τὰ δένδρα φιλοκάλου καὶ ἐντέχνου ἀπομιμήσεως καὶ διαγραφῆς τῶν φυλλωμάτων. Τὸ μυστηριῶδες τῆς ῥωπογραφίας, ὁ τρόμος τοῦ συνοδοιπόρου φεύγοντος τὸ ξίφος τοῦ δολοφόνου, ἡ ἁγία ἐγκαρτέρησις τοῦ μάρτυρος, ὅστις πληγωθεὶς βλέπει ἀνοιγομένους τοὺς αἰθερίους ἀέρας, ἀφ' ὧν ἐπιδεικνύονται αὐτῷ οἱ στέφανοι τοῦ μαρτυρίου, ἡ φυσικὴ καὶ καλῶς ἐστοχασμένη διάθεσις τῆς σκηνῆς καὶ τὸ ἰσχυρὸν πάθος, ὃ κινεῖ τὸν θεατὴν, ἐξαιρόμενον ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τῆς ἀμιμήτου δυνάμεως καὶ καλλονῆς τοῦ χρωματισμοῦ, ἅπαντα ταῦτα ἀπεργάζονται σύνολον ὑψηλῆς καλλιτεχνικῆς ἐκδηλώσεως, δικαιοῦν τὸν Βασάρην λέγοντα· « Οὐδέποτε ὁ Τισιανὸς παρήγαγεν ἔργον τελειότερον. » Ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν Βενετῶν, ὅτε εἶδον τὴν εἰκόνα ταύτην, ἔφθασεν εἰς τὸ ἄκρον. Πλουσιώτατός τις ἐραστὴς τῆς ζωγραφικῆς προσέφερε τοῖς ἀδελφοῖς τῆς ἐκ-

Τὸ μαρτύριον τοῦ Ἁγ. Πέτρου. — Τισιανός. — Βενετία. — Ἐξετιμήθη 800 000 φράγκων.

Ναπολέοντος δύναμιν, ἀπέδωκαν ἑνὶ ἑκάστῳ τὰ ὑπὸ τοῦ μεγάλου κατακτητοῦ ἁρπαγέντα ἀριστουργήματα τῆς καλλιτεχνίας. Ἡ εἰκὼν δὲ αὕτη εὑρίσκεται σήμερον ἐν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου καὶ Παύλου. Ἀποροῦμεν δὲ πῶς ἔτι δὲν μετηνέχθη εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῆς Βενετίας, ἵνα ἐκτεθῇ παρὰ τὴν Ἀνάληψιν τῆς Θεοτόκου, ἔνθα καὶ ἀσφαλέστερον διαφυλαχθήσεται καὶ πρὸς θέαν καταλληλότερον ἔσται. Προσθετέον δὲ ὅτι ἡ εἰκὼν ἦτο ἐπεξειργασμένη ἐπὶ σανίδων, αἵτινες, φθαρεῖσαι καὶ εὐρωτιῶσαι, ἔφερον εἰς κίνδυνον τὸ ἔργον. Οὖσαν δὲ ἐν Παρισίοις τεχνίτης τις ἐπιτηδειότατος κατώρθωσε ν' ἀποσπάσῃ αὐτὴν μετὰ μεγίστης ἐπιστασίας ἀπὸ τῶν εὐρωτιωσῶν σανίδων, ἐφ' ὧν ἦτο ἐζωγραφημένη, καὶ νὰ προσκολλήσῃ ἐπὶ καινῆς ὀθόνης καὶ μονιμωτέρας. Μετ' αὐτῆς δὲ ἀνάγκη νὰ μετενεχθῇ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἡ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Ῥόκκου εὑρισκομένη πρωτότυπος εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ φέροντος τὸν ἀκάνθινον στέφανον, ἣν τοσοῦτον ἐθαύμασαν οἱ σύγχρονοι τοῦ ζωγράφου, ὥστε ἠναγκάσθη ν' ἀπομιμηθῇ αὐτὴν πολλάκις, καὶ περὶ τῆς ὁποίας ὁ Βασάρης ἔλεγεν ὅτι « παρήγαγε πλειοτέρας ἐλεημοσύνας (aumônes) ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ παρ' ὅσα χρήματα ἐκέρδανεν ὁ ζωγράφος καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν ἑκατονταετῆ βίον. »

Τί μουσεῖον τῆς Ἰταλίας δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ Τισιανοῦ; Μάλιστα δὲ ἡ Φλωρεντία, καίπερ πλουσίως χορηγηθεῖσα τοῖς τῶν οἰκείων καλλιτεχνῶν πονήμασιν, ἐπιδείκνυται θησαυρὸν ὅλον εἰκόνων τοῦ Τισιανοῦ. Ἐν τῇ στοᾷ τῶν Officii, ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Βενετίας εὑρίσκομεν δύο Ἁγίας Οἰκογενείας, τὴν Ἁγίαν Αἰκατερίνην, μάρτυρα, ὑπὸ τὸ σχῆμα τῆς; ὁποίας ἐζωγράφησε τὴν ὡραίαν βασίλισσαν τῆς Κύπρου Αἰκατερίναν Κορνάρου.

Α. Μ.

(Ἕπεται συνέχεια.)

ΜΩΣΑΪΚΟΝ

ΠΕΡΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ.

Μεγάλη ἡ δόξα (γυναικὸς), ἧς ἂν ἐπ' ἐλάχιστον ἀρετῆς πέρι ἢ ψόγου ἐν τοῖς ἄρσεσι λόγος ᾖ.

Θουκυδ. Β'. ς. 2. Λόγος Περικλέους.

Α'.

Ἀπὸ καταβολῆς κόσμου οἱ ἄνδρες, καίπερ εἰπόντες καὶ γράψαντες συναυλίαν ὅλην ψόγων κατὰ τῶν γυναικῶν, ἐγένοντο πάντοτε θερμοὶ αὐτῶν ἐρασταὶ καὶ προστάται. Καὶ ὁ μὲν Σολομῶν, « Ἡ χάρις τῆς γυναικὸς, λέγει, εἶναι ἀπατηλὴ, καὶ ἡ ἀγαθότης αὐτῆς εἶναι ὑποκρισία. Ὁ ἐρωτόληπτος ἀνὴρ ἀκολουθεῖ τὴν γυναῖκα, ὡς ὁ βοῦς ἀκολουθεῖ τὸν δήμιον τὸν σύροντα αὐτὸν εἰς σφαγήν. » Ὁ δὲ Κόδρος· « Ἡ καρδία τῆς γυναικὸς περιέχει τοσαύτας πανουργίας ὅσοι ὑπάρχουσιν ἀστέρες ἐν τῷ στερεώματι, καὶ ἰχθύες ἐν τῇ θαλάσσῃ. » Ὁ δὲ Σωκράτης, « Προτιμῶ, ἔλεγε, νὰ συγκατοικῶ μετὰ δράκοντος μᾶλλον παρὰ μετὰ γυναικός. Φοβοῦμαι τὸν ἔρωτα τῆς γυναικὸς μᾶλλον ἢ τὴν ἔγθραν τοῦ ἀνδρός. » Μὴ λησμονῶμεν ὅμως ὁποίαν σύζυγον εἶχεν ὁ ἀγαθὸς Σωκράτης.

Ὁ ἅγιος Παῦλος ἀναμιμνήσκει εἰς τὰς γυναῖκας ὅτι ὀφείλουσι μεγίστην ὑποταγὴν εἰς τοὺς συζύγους αὐτῶν· νὰ σέβωνται δὲ αὐτοὺς ἀπαραλλάκτως ὅπως οἱ ἄνδρες σέβονται τὸν Θεόν. Ἀπαγορεύει δὲ εἰς αὐτὰς τὸ λαλεῖν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ συμμετέχειν τῶν ὕμνων τῶν ἱερέων.

Ὁ χριστιανισμὸς δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὰς γυναῖκας νὰ πράττωσι τὴν ἱερωσύνην· ἡ δὲ νομοθεσία τὴν ἀπὸ τοῦ βήματος ῥητορείαν. Ὁ Μωάμεθ δὲν δέχεται αὐτὰς διόλου εἰς τὸν παράδεισον, εἰ καὶ παραχωρεῖ τὴν εἴσοδον αὐτοῦ εἰς τὸ πρόβατον ὅπερ ἔσωσε τὸν υἱὸν Ἰακὼβ, εἰς τὴν φάλαιναν ἥτις ἔσωσε τὸν Ἰωνᾶν, εἰς τὸν μύρμηκα τὸν ὁποῖον ὁ Σολομῶν, ἐν ταῖς Παροιμίαις αὐτοῦ, προβάλλει τῷ ἀνθρώπῳ ὡς παράδειγμα σοφίας, καὶ εἰς τὸν ψιττακὸν τῆς βασιλίσσης Σάβας.

« Καθόλου, λέγει ὁ Τίτος Λίβιος, αἱ γυναῖκες εἶναι πολὺ γλυκύτεραι ἔξω ἢ ἐντὸς τοῦ οἴκου. »

« Εἶναι περιττὸν νὰ ἐκλέξῃ τις γυναῖκα, λέγει ὁ Πλαῦτος· διότι ὅλαι εἶναι κακαί. »

Σενέκας δὲ ὁ φιλόσοφος· « Ἡ ἀρετὴ τῆς γυναικὸς εἶναι τοσοῦτον σχετικὴ, ὥστε μόνον ἡ ἀσχημία πρέπει νὰ χρησιμεύῃ ὡς κριτήριον τοῦ βαθμοῦ αὐτῆς. »

Οἱ Ῥαββῖνοι, σχολιάζοντες τὸν περὶ ζηλοτυπίας νόμον, ἀπαντῶσιν εἰς τὸ ἐρώτημα, « Πόσον καιρὸν δύναται νὰ μείνῃ γυνή τις μόνη μετὰ ξένου ἀνδρὸς ἕως οὗ ὑποκύψῃ; » ἀπεκρίθησαν οὕτως· « Ὅσος καιρὸς χρειαζεται νὰ ψήσωμεν ὠὸν καὶ νὰ καταπίωμεν αὐτό. »

« Ἡ γυνὴ ἡ ἁπλουστάτη, λέγει ὁ Brantôme, δύναται νὰ πωλήσῃ καὶ ν' ἀγοράσῃ τὸν πανουργότατον ἄνδρα, μὴ αἰσθανόμενον. »

Καὶ ὁ Montaigne :

A son réveil, d'Eden, le premier hôte,
A ses côtés, en place de la côte,
Vit « la chair de sa chair et les os de ses os; »
— Et son premier sommeil fut son dernier repos.

« Ὅστις θέλει νὰ διαδώσῃ καὶ στερεώσῃ ἰδέαν τινὰ, ἔλεγεν ἡ κυρία Νέκερ, πρέπει, ν' ἀπευθυνθῇ εἰς τὰς γυναῖκας. Αὗται ἀποδέχονται αὐτὴν εὐκόλως ὡς ἀμαθεῖς, διαδίδουσιν εὐκολώτερον ὡς λάλοι, καὶ ὑποστηρίζουσιν ἐπὶ πολὺ ὡς ἰδιογνώμονες. »

« Ἠξεύρετε διατί, κυρίαι, ἔλεγεν ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος νεώτερός τις ἱεροκῆρυξ, ὁ Ἰησοῦς ἐπεφάνη τὸ πρῶτον εἰς τὰς γυναῖκας; — Διότι, γνωρίζων τὴν πρὸς τὸ λαλεῖν αὐτῶν κλίσιν, ἀπεκάλυψεν αὐταῖς μυστήριόν τι τὸ ὁποῖον ἐπεθύμει νὰ καταστήσῃ κοινόν. »

Ἡ φίλερως γυνὴ εἶναι συνάλλαγμα εἰς κυκλοφορίαν ὅπερ τόσῳ μεγαλειτέραν ἀξίαν ἀποκτᾷ, ὅσῳ πλειοτέρας φέρει ὑπογραφὰς (Arsène Houssaye).

Ἡ καρδία τῆς γυναικὸς ὁμοιάζει μητρόπολιν· ὁ βωμὸς τοῦ Θεοῦ ἵσταται ἐν τῷ μέσῳ, ἀλλ' ὁπόσα παρεκκλήσια εἰς τὰ πέριξ! (Ὁ αὐτός.)

Διηγοῦντό ποτε εἰς τὸν δοῦκα Δερακελὼρ ὅτι δύο κυρίαι τῆς αὐλῆς, ἐλθοῦσαι εἰς λόγους, εἶχον καθυβρισθῆ.

« Εἶπεν ἡ μία τὴν ἄλλην ἄσχημον; ἠρώτησεν ὁ δοῦξ. — Ὄχι. — Γραῖαν; — Ὄχι. — Τότε ὑπόσχομαι νὰ συμβιβάσω αὐτάς. »

Παρελείπομεν πλῆθος ἄλλων ψόγων εὐφυῶς ἐκπεφρασμένων ὑπὸ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν παντὸς καιροῦ καὶ ἔθνους. Καὶ ὅμως ἡ ἰσχὺς καὶ ἡ δύναμις τοῦ γυναικείου φύλου δὲν ἐσάλευσε διόλου ὑπὸ τῶν ἀμειλίκτων τούτων διαβολῶν· ὅπερ δεικνύει ὅτι οἱ ἄνδρες δὲν εἶναι τοσοῦτον ἠρεθισμένοι κατὰ τῶν γυναικῶν, ὡς φαίνονται, καὶ ὁμοιάζουσι τοὺς ὑπηρέτας οἵτινες, καίπερ λέγοντες μεταξὺ αὐτῶν μυρία κατὰ τῶν κυρίων αὐτῶν, γίνονται ταπεινότατοι ἐνώπιον τούτων, καὶ τρέμουσι μὴ ἀπολέσωσι τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῶν. Τὸ κατ' ἐμὲ συντάσσομαι μετὰ τῶν νικητῶν, καὶ σκιάζομαι ὑπὸ τὴν θριαμβεύουσαν σημαίαν αὐτῶν.

Οἱ ἄνδρες ὅσοι ψέγουσι τὰς γυναῖκας δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς τρεῖς κατηγορίας· ὅσοι δὲν ἀγαπῶσι τὰς γυναῖκας, — ὅσοι αὐτὰς ἀγαπῶσιν ὑπὲρ τὸ μέτρον, — ὅσοι δὲν ἀρέσκουσιν εἰς τὰς γυναῖκας.

Β'.

Ἆρα ὑπάρχουσι τῷ ὄντι γραῖαι γυναῖκες;

Τὰ παιδία, ἅτινα εἶναι προωρισμένα ἵνα αὐξήσωσιν εἰς ἄνδρας, ἔχουσιν ἰδίας ὀρέξεις, ἴδια παίγνια ἁρμόζοντα εἰς τὴν ἡλικίαν αὐτῶν. Τίς ὅμως εἶδεν ἐν τῷ βίῳ ἀληθῆ μικρὰν κόρην; Τὰ κοράσια εἶναι μικραὶ γυναῖκες, μικρότεραι μὲν τῶν ἄλλων γυναικῶν, μὴ διαφέρουσαι δὲ διόλου τῶν ἐνηλίκων. Ἐξερχόμενα εἰς τὸν περίπατον ἡ παῖζοντα, νομίζουσι καὶ ὅτι κινοῦσι περιέργειαν, στρέφουσι κρυφίως τὰ ὄμματα ἵνα ἴδωσι πῶς διαθέτουσι τοὺς περιεστῶτας. Κοράσιον ἓξ ἐτῶν ἔχει ἤδη τὸ μελαγχολικὸν ἦθος καὶ τὸν ῥεμβασμὸν ἐκκαιδεκαέτιδος κόρης. Ἐκλέγει δὲ τὸ σῆμα τοῦτο, ὡς ἂν ἐξέλεγε τεμάχιον ταινίας, ἠστινος τὸ χρῶμα ἁρμόζει εἰς τὴν φυσιογνωμίαν ἢ εἰς τὸν χρωματισμὸν τῆς κόμης αὐτῆς.

Αἱ πλεῖσται τῶν μητέρων ἀνατρέφουσι τὰ θυγάτρια αὐτῶν ὡς νάννους τετελειοποιημένους. Ἐνδύουσιν αὐτὰ ὡς κυρίας, διδάσκουσι νὰ βαδίζωσι μετὰ τρόπου ἐξαίροντος τὰς μελλούσας αὐτῶν χάριτας. Ὅταν τὰ κοράσια ταῦτα παίζωσιν ἢ ὁμιλῶσι, δὲν παίζουσιν ἤδη ὡς παιδία ἐν θυμηδίᾳ, ἀλλ' ὡς ἠθοποιοὶ διαδραματίζουσαι δρᾶμά τι πρὸς ἐπίδειξιν τῶν προτερημάτων αὐτῶν. Εἰς μικρὸν κοράσιον ἓξ ἐτῶν δὲν ὑπολείπεται ἤδη ἄλλο εἰμὴ ἡ αὔξησις τοῦ σώματος. Κατὰ πάντα αὐτὸ ὁμοιάζει τὴν γυναῖκα.

Ὁ παῖς, ἵνα κατασταθῇ ἀνὴρ, ἔχει νὰ μάθῃ πολλὰ καὶ νὰ ὑποστῇ πολλοὺς πόνους· τὸ μικρὸν κοράσιον δὲν ἔχει ἄλλην χρείαν εἰμὴ ν' αὐξανῇ.

Ἐὰν αἱ γυναῖκες δὲν ἦναί ποτε παιδία, ἀπ' ἐναντίας δὲν εἶναί ποτε γραῖαι. Αἱ γυναῖκες δὲν μεταβάλλουσιν ἄλλο εἰμὴ μορφήν. Ἐπέρχεται ὥρα καθ' ἣν ἡ γυνὴ τὴν ὁποίαν εἴδομεν παίζουσαν μετὰ τοῦ νάννου αὐτῆς ὡς κοράσιον, ὕστερον δὲ παίζουσαν μετὰ κορασίου αὐτῆς ἀπαραλλάκτως, ὡς ἔπαιζε μετὰ τοῦ νάννου, ἐπέρχεται ὥρα καθ' ἣν ἡ γυνὴ εὑρίσκεται περιεχομένη ἐντὸς δέρματος ῥυπαροῦ καὶ ἐρρυτιδωμένου, ὡς αἱ ἀδελφαὶ τοῦ Φαέθοντος ἐν τῷ φλοιῷ τῆς λεύκης Ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδία αὐτῆς δὲν ἐγήρασαν· ἀναγκάζεται ὅμως νὰ διαστρέψῃ καὶ νὰ θέσῃ αὐτὰ εἰς ἁρμονίαν μετὰ τῆς ἐξωτερικῆς αὐτῆς μορφῆς, ὡς ὁ ἐνδεδυμένος προσωπεῖον θέτει κοχλίον εἰς τὸ στόμα πρὸς ἀλλοίωσιν τῆς φωνῆς αὐτοῦ.

Κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τῆς μεταμορφώσεως τοῦ δέρματος αὐτῆς ἡ γυνὴ παλαίει κατὰ κράτος πρὸς τὰς ἀμειλίκτους ῥυτίδας· καὶ μόνον, ὅταν, μεταχειρισθεῖσα πᾶν μηχάνημα καὶ πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς τὸ κατασχεῖν τὸ κακὸν, τὸ θέτον τὸ σχῆμα καὶ τὴν μορφὴν αὐτῆς εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν διάνοιαν, ἀποφασίζει ἤδη νὰ συμμορφώσῃ ταύτην μετ' ἐκείνου, ψεῦδος συνοδεῦον ἕτερον ψεῦδος.

Τί εἶναι γραῖα; εἰς ποίαν ἡλικίαν ἡ γυνὴ εἶναι γραῖα; Πολλάκις συνεβουλεύθην τὰς γυναῖκας ἐπὶ τούτου· ἀλλ' εἶμαι πεπεισμένος ὅτι καὶ αὐταὶ πολὺ ὀλιγώτερον ἐμοῦ ἠξεύρουσι τοῦτο. Εἰκοσιπέντε ἐτῶν γυνὴ ὁμιλεῖ περὶ τῶν γραιῶν οὐχὶ ὡς περὶ προσώπων πρὸς τὰ ὁποῖα ἐξομοιωθήσεται καὶ αὐτή ποτε, οὐχὶ ὡς ὁδοιπόρος ἀρχόμενος τῆς ὁδοῦ ὁμιλεῖ περὶ τῶν φθαάντων εἰς τὸ τέρμα τοῦ βίου, ἀλλ' ὁμιλεῖ περὶ αὐτῶν ὡς ἐὰν ὑπῆρχον δύο εἰδῶν γυναῖκες διαφόρου φύσεως, ὡς αἱ λευκαὶ καὶ αἱ μέλαιναι π. χ., ἢ ὡς ἐὰν ἡ ὁμιλοῦσα γυνὴ ἀνῆκεν εἰς τὸ γένος τὸ νέον, ἐνῷ ἡ γραῖα ἀνῆκεν εἰς τὸ τῶν γραιῶν Οὐδὲν δὲ κοινότερον τοῦ ἰδεῖν γυναῖκα προβεβηκυῖαν τὴν ἡλικίαν λέγουσαν περὶ ἄλλης γυναικὸς ὁμίλημος μετὰ περιφρονήσεως· « Καλὲ, αὐτὴ δὰ εἶναι γραῖα! » Ἡ εἰκοσαετὴς γυνὴ καλεῖ γραίας τὰς τριακοντούτιδας, — αὐταὶ δὲ σκανδαλίζονται βλέπουσαι ἐν ταῖς συναστροφαῖς πλῆθος τεσσαρακοντουτίδων· αὗται δὲ πάλιν, Ὅταν, λέγουσι, φθάσω εἰς τὰ πεντήκοντα, καθὼς ἡ Κυρία δεῖνα, δὲν θὰ φορῶ ἤδη ῥόδα, καὶ δὲν θὰ ὑπάγω εἰς τὰς συναναστροφάς.— Αἱ γυναῖκες τῶν πεντήκοντα ὁμιλοῦσι πάλιν περὶ τῆς σκανδαλώδους διαγωγῆς τῶν γυναικῶν αἵτινες διαφέρουσιν αὐτῶν ὀλίγα μόνον ἔτη.

Ἡ γυνὴ, ἐφόσον ἐμπνέει ἔρωτα, δὲν εἶναι γραῖα. — Ἄλλως τε τί ἐστι γυνὴ γραῖα; — Ἐὰν γυνή τις διατηρήσῃ, ὡς ἡ περίφημος Ninon de Lenclos, μέχρι τῶν ὀγδοήκοντα ὅλα τὰ θέλγητρα τῆς νεότητος, θὰ ἦναι βεβαίως ὡραιοτέρα νέας γυναικὸς ἀπολεσάσης ταῦτα προώρως. Ἐν τοσούτῳ ἡ ἀλήθεια αὕτη δὲν ἐφαρμόζεται πρακτικῶς.

Λέγε περί τινος ὅτι εἶναι δύστροπος, ἀλλόκοτος, θεότρελλος, ὅτι ἀπατᾷ τὸν αὐτῆς σύζυγον καὶ ἴσως καὶ τὸν ἐραστὴν αὐτῆς· — πρόσθες ὅμως ἐν ταὐτῷ ὅτι εἶναι πολὺ ὡραία· — καὶ ἔσο βέβαιος ὅτι, ἐὰν φανῇ δυσχεραίνουσα πρὸς σὲ, κάμνει τοῦτο κατὰ τὸ πρέπον (par convenance). — Λέγε περὶ αὐτῆς ὅτι εἶναι πραεῖα καὶ ἥσυχος, σεμνὴ, σοβαρὰ, ὅτι ἐκπληροῖ κοσμίως καὶ ἐναρέτως ἅπαντα τὰ αὐτῆς χρέη, — καὶ πρόσθες ὅτι εἶναι ἄσχημος, — καὶ τότε θὰ ἴδῃς τί ἐστι γυναικεία ὀργὴ καὶ ἐκδίκησις.

Ἡ πρώτη καὶ σχεδὸν ἡ τελευταία ἐρώτησις ἡ ἀποβλέπουσα εἰς γυναῖκά τινα εἶναι· « Εἶναι ὡραία; » Ἐὰν ἐπιφέρωμεν δευτέραν ἐρώτησιν, τοῦτο γίνεται ἵνα ἐξασθενίσωμεν τὴν πρώτην καταφατικὴν ἀπόκρισιν. Εἶμαι πεπεισμένος ὅτι αἱ γυναῖκες δὲν γνωρίζουσι τὴν ἀληθῆ ὡραιότητα, καὶ δι' αὐτὸ διάγουσι τὸ πλεῖστον τοῦ βίου αὐτῶν σκανδαλιζόμεναι ὑπὸ τῶν παθῶν ἅτινα ἐμπνέουσι γυναῖκές τινες μὴ ἔχουσαι τὴν κατὰ τὸ πρόγραμμα αὐτῶν παραδεδεγμένην ὡραιότητα. « Πῶς, λέγουσι, ὁ Κύριος*** ἐσκοτώθη αὐτοχειρὶ ὑπὲρ τῆς Κυρίας***; καὶ ὅμως αὐτὴ δὲν ἔχει τὴν ῥῖνα τόσον ὡραίαν ὡς τὴν ἐμὴν, ἥτις δὲν ἐνέπνευσέ ποτε εἰς οὐδένα ἔρωτα μέχρι θανάτου. Οἱ ἄνδρες εἶναι τῷ ὄντι τυφλοί! »

Αἱ γυναῖκες δὲν πρέπει νὰ κρίνωσι περὶ τῆς ὡραιότητος αὐτῶν ἄλλως εἰμὴ ἐκ τοῦ πάθους τὸ ὁποῖον ἐμπνέει εἰς τοὺς ἄνδρας.

Ἡ φρικτὴ αὕτη ἀνισότης, ἥτις διήρει ἂν τὸ γυναικεῖον φῦλον εἰς δύο διακεκριμένα εἴδη, τὰς ὡραίας καὶ τὰς ἀσχήμους, μεταποιεῖται ἀγαθῇ τύχῃ ὑπὸ πολλῶν. Ἐὰν αἱ ὡραῖαι ἀποτελῶσι τὴν ἀριστοκρατίαν καὶ αἱ ἄσχημοι τὸν συρρετὸν ὄχλον, ὁμολογητέον ὅτι ἀληθῶς ὀλίγαι ὑπάρχουσι καθόλου ἄσχημοι γυναῖκες, — καὶ ὅτι αἱ πλεῖσται αὐτῶν ἀνήκουσιν εἰς τρίτην τινὰ μεσαίαν τάξιν. — Αἱ γυναῖκες αἵτινες δὲν ἔχουσι παντελῆ ὡραιότητα, δὲν εἶναι ἄμοιροι σχετικῆς ὡραιότητος, καὶ αὗται ἠξεύρουσι νὰ ἐξαίρωσι τὰ προτερήματα αὐτῶν, ὥστε νὰ φαίνωνται ἀληθῶς

ὡραῖαι, ἐνῷ αἱ παντάπασιν ὡραῖαι βλάπτουσιν ἑαυτὰς διὰ τῶν ἀπαιτήσεων καὶ τῆς ὑπερηφανίας αὐτῶν.

Τὸ ἄῤῥεν γεννώμενον ἐκληρώθη κλῆρόν τινα· ἡ κοινωνικὴ κατάστασις τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ ἕξει πάντως δύναμιν εἰς τὸ μέλλον αὐτοῦ.

Ἀλλ' ἡ γυνὴ, ἐὰν γεννωμένη ἐκληρώθη κλῆρον κακὸν, ἐὰν δηλ. ἐγεννήθη ἐν οἴκῳ ταπεινῷ, ἔχει δικαίωμα νὰ κληρωθῇ δεύτερον κλῆρον βραδύτερον. — Διὰ τοῦ γάμου μεταβάλλεται ὁλοσχερῶς ἡ φύσις καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς· — ἁπλῆ συνάντησις, ἁπλῆ σύμπτωσις, δύναται νὰ μεταβάλῃ διὰ μιᾶς τὴν κοινωνικὴν αὐτῆς κατάστασιν. Ἡμέραν τινὰ ἀνήρ τις κληρονομήσας μεγάλην παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ περιουσίαν ἢ κεραδήσας καὶ πολλαπλασιάσας αὐτὴν δι' ἀτρύτων πόνων καὶ πολλοῦ καιροῦ, ἢ μέγας ὢν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐρᾷ νεάνιδος ἢ γυναικὸς πτωχῆς· τότε ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ συμμερίζεται αὕτη τὰ πάντα, πλοῦτον, τιμὴν, δόξαν, καὶ ταῦτα διότι ἐγεννήθη γυνὴ καὶ ὡραία.

Κατὰ τὸν Alphonse Karr.

Ἕπεται συνέχεια.

ΤΟ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΝ

ΚΑΙ ΑΙ ΕΞ ΑΥΤΟΥ ΠΑΝΟΛΕΘΡΙΑΙ.

ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΕΝ ΒΟΥΡΔΙΓΑΛΛΟΙΣ.

« Εἰκὸς δὲ, ὥσπερ νιτρώδη τινὰ καὶ στύφοντα ὑγρὰ καὶ ἀσφαλτώδη καὶ θειώδη διαῤῥεῖν τὴν γῆν, οὕτω καὶ λιπαρὰ εὑρίσκεσθαι. Τὸ δὲ σπάνιον ποιεῖ τὴν παραδοξίαν. » Στράβ. Βίβλ. ς'.

Περὶ τὴν ἕκτην τῆς ἑσπέρας ὥραν τῆς 28 τοῦ παρελθόντος Σεπτεμβρίου φρικτὴ ἐκπυροσκρότησις ἐκράδανε τὴν πόλιν καὶ κατεφόβησε τοὺς κατοίκους τῶν Βουρδιγάλλων. Οὗτοι, συνδραμόντες πανταχόθεν εἰς τὴν παρὰ τὸν λιμένα πλατεῖαν, εἶδον οὐρανοβάμονα ἀπειρομεγέθη φλόγα, ἥτις ἀνερχομένη ἐκ τῆς θαλάσσης ἐν τῷ μέσῳ τοῦ λιμένος καὶ φερομένη ὑπὸ τῆς φορᾶς τῆς πλημμυρίδος, προεχώρει λάβρος πρὸς τὴν προκυμαίαν. Ὁ οὐρανὸς ποῦ μὲν ἔλαμπεν ὡς εἰ ἀνέῳωσκεν ἐν αὐτῷ τὸ βόρειον σέλας, ποῦ δὲ αἰθαλώδης καὶ κατάβλεκτος ἀπετέλει φαντασίαν ἡφαιστείας ἐκρήξεως.

Μετ' ὀλίγον ἔμαθον οἱ ἐκπεπληγμένοι κάτοικοι ὅτι ἡ φλὸξ προήρχετο ἐξ ἀναφλεχθέντος πετρελαίου, εὑρισκομένου ἔν τινι φορτηγῷ πλοίῳ, τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι, ἔξω τοῦ κόλπου ἐλλιμενίζοντι, καὶ τὸ ὁποῖον κλονηθὲν ὑπὸ τῆς ἐκρήξεως, ἐξήρευγεν εἰς τὴν θάλασσαν χείμαῤῥον πετρελαίου φλεγομένου. Ὁ πυριφλεγὴς ἐκεῖνος ῥύαξ, ἀφ' οὗ ἀνεδίδοντο αἱ κολοσσαῖαι ἐκεῖναι φλόγες, προεχώρει τεράστιος κατὰ τὴν πόλιν, ἀπειλῶν τὰ ἐλλιμενίζοντα πλοῖα, τῶν ὁποίων τὰ μὲν περιέμενον ἀγωνιῶντα τὸν ἐπερχόμενον κίνδυνον, τὰ δὲ, θέλοντα ν' ἀπομακρυνθῶσι, ἐβλάπτοντο προσκρούοντα ἀλλήλοις. Οἱ κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν ἐσήμαινον εἰς βοήθειαν, ὡς ἐπὶ μεγάλῳ κινδύνῳ, καὶ τὸ πλῆθος τῶν κατοίκων μετὰ τοῦ συντάγματος ὅλων τῶν πυροσβεστῶν τῆς πόλεως καὶ τῶν ἀρχῶν ἡτοιμάζοντο νὰ κινδυνεύσωσι κίνδυνον μέγαν, παλαίοντες πρὸς τὸ ἐπερχόμενον φρικτὸν στοιχεῖον, τοῦ ὁποίου μάτην ἐζήτησαν νὰ κατάσχωσι τὴν φοράν.

Ὁ ἀπειρομεγέθης πυριφλεγέθων ἐκεῖνος χείμαῤῥος ἐπεφέρετο εὐπαγὴς καὶ τεράστιος κυλιόμενος ἐπὶ τῶν κυμάτων πρὸς τὴν πόλιν. Κατὰ τὴν πορείαν αὐτοῦ ἀπαντᾷ πολλὰ φορτηγὰ πλοῖα, καὶ μετ' ὀλίγον ὁ ἔκθαμβος ὀφθαλμὸς βλέπει ἀναπηδῶσα πανταχόθεν τὰς φλόγας, τὰ δὲ πολλὰ πλοῖα, ὅσα ἔτυχον ἐπιπροσθοῦντα τῇ φορᾷ τοῦ χειμάῤῥου, ἀναπτόμενα ἐν ταὐτῷ καὶ γινόμενα ἀνάλωμα τοῦ πυρός. Τὸ σπαραξικάρδιον ἅμα καὶ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο θέαμα διήρκεσε τὴν νύκτα ὅλην.

Ἐν τοσούτῳ τὸ πλοῖον ἡ Ἁγία Τριὰς, ἐν ᾧ εὑρίσκετο τὸ πετρέλαιον, διαῤῥηχθέντων ἐκ τῆς κλονήσεως τῆς ἐκπυροσκροτήσεως τῶν σχοινίων, ἀνηρπάσθη ὑπὸ τοῦ περὶ τὴν πυρὰν πνεύσαντος λαμπροῦ ἀνέμου καὶ τῆς παλιῤῥοίας, καὶ ἐφέρετο λάβρον καὶ μετέωρον πρὸς τὸν λιμένα τῆς πόλεως καὶ τὴν πόλιν, ἐπαπειλῶν ἅπαντα τὰ λιμενίζοντα πλοῖα καὶ τὴν πόλιν αὐτήν. Τὸ πελώριον τοῦτο πυρόπλημα κατήρχετο μεγαλοπρεπῶς πρὸς τὴν πόλιν ἑπόμενον τῷ μακρῷ ἐκείνῳ χειμάῤῥῳ καὶ ἐμβάλλον πανταχοῦ φόβον καὶ φρίκην τοῖς ἐλλιμενίζουσι πλοίοις.

Ὁ κίνδυνος ἐπεκράτει μέγας τῇ πόλει. Τότε ἔν τι τῶν μεγάλων ἀτμοπλοίων τῆς ἑταιρίας τῶν Χελιδόνων ἀνήχθη καὶ παρετάχθη πρὸς τὸν ἐπαπειλοῦντα ἐχθρόν. Πλησιάσαν δὲ μετὰ πολλὰς ἀποτυχίας καὶ κινδυνώδεις ἑλιγμοὺς περὶ τὸν κινητὸν ἐκεῖνον Βεσούβιον κατώρθωσε νὰ δέσῃ καὶ νὰ ῥυμουλκύσῃ αὐτὸν ἀνάβλεκτον ἔξω τοῦ λιμένος, καὶ ἐπὶ τέλους νὰ ἐξώσῃ ἐπὶ τῆς παραλίας.

Τὸ πυρπολούμενον πλοῖον, ὅπερ μετὰ τοσούτων πόνων κατώρθωσαν νὰ ῥίψωσιν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, ἀντέστη πρὸς ὥραν εἰς τὸν ἄνεμον ὠθοῦντα αὐτὸ πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, αὐξούσης τῆς παλιῤῥοίας καὶ τοῦ ἀνέμου προσφερομένου σφοδρότερον, τὸ πλοῖον ἀνηρπάσθη αἴφνης ὑπὸ τῶν κυμάτων, τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐκραγὲν ἐδούπησε, καὶ, ὡς ὁ ῥύαξ, καταῤῥάττων ἀπὸ κρατῆρος Ἡφαιστείου ὄρους, κατακλύζει τὰ περὶ αὐτὸν, οὕτω τὸ φλεγόμενον πετρέλαιον ἐξεῤῥύη εἰς τὴν θάλασσαν. Τὰ δὲ ἐκ ψευδαργύρου κιβώτια τὰ περιέχοντα τὸ πετρέλαιον ἔπλεον ἡμιπλήρωτα ἐπὶ τῶν κυμάτων ὡς κολοσσαῖοι δαυλοὶ, οἵτινες, παρασυρόμενοι ὑπὸ τοῦ ῥεύματος, εἰσέδυον εἰς τὰ διαστήματα τὰ μεταξὺ τῶν ἀνὰ δύο πλησίον ἀλλήλων λιμενιζόντων πλοίων, μετέδιδον τὸ πῦρ εἰς δύο ἢ τρία πλοῖα, καὶ ἐζηκολούθουν τὴν καταχθόνιον ἐκείνην πορείαν ζητοῦντες καὶ ῥιπτόμενοι ἐπὶ νέας βορᾶς

Περὶ δὲ τὸ μεσονύκτιον πλῆθος μικρῶν καὶ δεκαέξ μεγάλα πλοῖα ἀναπέμπουσιν, ὡς γιγαντιαῖοι φάροι, οὐρανομήκεις φλόγας πρὸς τὸν οὐρανὸν, ὅστις κατέστη ὁλοπόρφυρος καταστράπτων μυρίας φλόγας. Οἱ ἱστοὶ ἐδούπησαν, τὰ σχοινία ἐστρέφοντο ὑπὸ τῶν φλογῶν. Οἱ δυστυχεῖς ναῦται ῥίπτουσιν ὅ, τι ἂν δυνηθῶσι νὰ σώσωσιν ἀπὸ τῆς πανολεθρίας ἐκ τῶν καταστρωμάτων εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀλλ' αὕτη φλέγεται ὅλη καὶ καταβιβρώσκει πᾶν τὸ προστυγχάνον. Ἐνίοτε τολμηροί τινες ναῦται τολμῶσι νὰ εἰσδύσωσι μεταξὺ τῶν φλογῶν, ὅπως σώσωσι τοὺς κινδυνεύοντας· ἀλλ' ἐπανακάμπτοντες μόλις αὐτοὶ σώζονται ἡμίφλεκτοι· διότι αἱ ἄκατοι αὐτῶν εἶναι ἤδη ἡμιφλεγεῖς πρὶν φθάσωσιν εἰς τὴν παραλίαν. Πολλοὶ δὲ τῶν ναυτῶν ῥιφθέντες εἰς τὴν θάλασσαν ἐσώθησαν κολυμβῶντες. Ἀγαθῇ τύχῃ οὐδεὶς ἀπωλέσθη.

Τὰ πλοῖα διετέλεσαν φλεγόμενα μέχρι μεσημβρίας. Ἡ δὲ ἐκ τῆς καταστροφῆς ταύτης ζημία εἶναι πάμπλειστος. Φέρ' ἴδωμεν ἐκ τούτου ὀλίγα τινὰ τὰ σπουδαιότατα περὶ τῆς παραδόξου ταύτης ὕλης.

Τὸ πετρέλαιον ἀνακαλύπτεται ἄφθονον ἐν τῇ βορείῳ Ἀμερικῇ, ἐν ταῖς χώραις ἔνθα ὑπάρχουσι

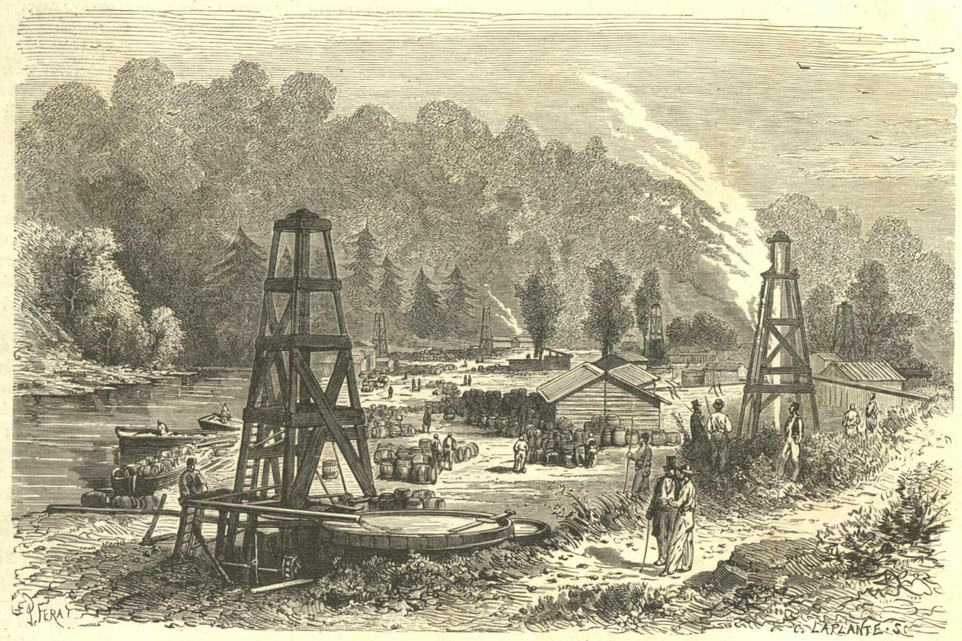

Ἡ ἐν Tarr-farm ἐκκάρπωσις τοῦ πετρελαίου, παρὰ τὴν πόλιν τοῦ Oil-Greek ἐν Πενσυλβανίᾳ.

πλούσια στρώματα γαιανθράκων ἐκ τῶν ὁποίων καὶ ἀπορρέει. Ἰδίως δὲ ἐν Πενσυλβανίᾳ, ἐν Καναδᾷ καὶ Τεξᾷ τὸ πετρέλαιον εὑρίσκεται ἐν τῷ μέσῳ τῶν γαιολογικῶν, καὶ ἰδίως τῶν ἀνθρακοφόρων στρωμάτων, ῥέον ὑποχθόνιον ὡς ὑδαξ, καταπίπτον ὡς καταῤῥάκτης, καὶ ἀποτελοῦν ἐντὸς τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς λίμνας πετρελαίου ἀπείρου ἐκτάσεως, ἐπὶ τῶν ὁποίων πλέουσι λέμβοι μεταβιβάζουσαι τοὺς ἐργάτας ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἑτέραν ἀκτήν. Οἱ Ἀμερικανοὶ κατέκλυσαν τὴν οἰκουμένην πετρελαίῳ, καὶ ἡ Πετρολία ἐγένετο δευτέρα Καλλιφορνία τῶν Ἡάγκων. Μετὰ τὴν χρυσομανίαν κατέλαβεν αὐτοὺς ἡ πετρελαιομανία. Πρὸς ἀνακάλυψιν τοιούτων ὑποχθονίων ποταμῶν καὶ λιμνῶν πετρελαίου ἐξοῦσονται φρέατα κατερχόμενα μέχρι τῶν πηγῶν ἀφ' ὧν ἀναβρύει τὸ πετρέλαιον, ὡς τὸ ὕδωρ ἐκ τῶν ἀρτεσιανῶν φρεάτων.

Ἡ γῆ εἶναι πανταχοῦ διάβροχος πετρελαίῳ, τὸ ὁποῖον ἐνίοτε ἀναβλύζον ἄφθονον ἀπὸ τῶν τεχνητῶν ὀπῶν καὶ φρεάτων, δι' ὧν φλεβοτομεῖται ἡ γῆ, κατακλύζει τὰς παρακειμένας πεδιάδας. Οἱ δὲ ἐκ τοῦ πετρελαίου ἀναφερόμενοι ἀτμοὶ μολύνουσι καὶ νοσωδέστατον ἐξεργάζονται τὸν ἀέρα.

Πολλαὶ ἐπαρχίαι τῆς βορείου Ἀμερικῆς ζῶσι καὶ πλουτοῦσι μόνον ἐκ τοῦ παραδόξου τούτου πράγματος. Οἱ δὲ κάτοικοι, ὄντες ἔκδοτοι ἅπαντες εἰς τὴν ἐκκάρπωσιν τῆς ῥυπαρᾶς καὶ δυσώδους ταύτης οὐσίας, γέμουσι πάντοτε ῥύπους καὶ κηλίδων, καὶ ἀποπνέουσιν ἀποτρόπαιον πετρελαίου ὀσμήν. Τῇδε κἀκεῖσε βλέπει ὁ περιηγητὴς μεγάλα προγράμματα ὑπεστηριγμένα ὑπὸ πασσάλων, ἅτινα ἀναγγέλλουσιν ὅτι τὸ πῦρ ἀπεσκορακίσθη παντάπασιν ἀπὸ τῶν χωρῶν τούτων. Παντοῦ ἀναγινώσκει τις· ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ ΤΟ ΚΑΠΝΙΖΕΙΝ. Τῷ ὄντι τὸ φυτικὸν μεταλλικὸν ἔλαιον ἀνάπτει μετὰ δεινῆς εὐκολίας, καὶ ἰδιαίτερά τινα εἴδη πετρελαίου ἀναδίδουσιν ἐν τῇ συνήθει θερμοκρασίᾳ ἀτμοὺς τοσοῦτον λεπτομερεῖς, ὥστε ἀνάπτουσι καὶ πολὺ μακρὰν τοῦ πυρός.

Ἡ ἐκκάρπωσις λοιπὸν τοῦ πράγματος τούτου εἶναι ἐπικινδυνωδεστάτη. Ἐπειδὴ μόλις ἐξαντληθὲν ἐκ τῆς αὐτοῦ πηγῆς τὸ ἔλαιον τοῦτο γίνεται ἐνίοτε παράτιτον μεγίστων ὀλέθρων. Τῇ 11 μαΐου τοῦ 1862 μεταλλευτής τις, ἐξορύσσων ἐπὶ πολλὰς ἑβδομάδας ἀνωφελῶς μεγάλην ὀπὴν κατέφερε σφοδρότερόν τινα κτύπον διὰ τοῦ καθετῆρος εἰς τὸν βυθὸν τοῦ φρέατος. Ἐν ἀκαρεῖ αἰσθάνεται ὅτι ὑγρόν τι ἀναβλύζει ἐν τῷ βυθῷ. Ἀλλὰ πρὶν ἢ προσφθάσῃ ν' ἀπομακρυνθῇ, τὸ πετρέλαιον ὡς ἀστραπὴ καὶ μετὰ ῥοθίας σφοδρότητος, ἑξορμᾷ δώδεκα μέτρα ὑπεράνω τῆς γῆς!

Ἀπὸ τοῦ φρικτοῦ τούτου ἀναπηδητικοῦ χειμάῤῥου διανίστανται πυκνοὶ ἀτμοὶ καὶ γνόφοι ἐπισκιάζοντες τὸν πέριξ ἀέρα. Οἱ κάτοικοι τῶν περιχώρων σπεύδουσι νὰ σῴσωσι τὰ μακρότατα πρὸς χρῆσιν αὐτῶν καιόμενα φῶτα. Κακῇ τύχῃ ἐλησμόνησαν λύχνον ἀνημμένον μακρὰν 360 μέτρα τοῦ ῥαγδαίου τούτου ἀναπηδῶντος χειμάῤῥου, καὶ τὸ περὶ αὐτὸν περιπολούμενον ἀέριον τοῦ πετρελαίου, καὶ ἡ ἀερίου ἐμπεφορημένη ἐκείνη ἀτμοσφαῖρα ἀναφλέγεται. Τὸ πῦρ μεταδίδεται εἰς τὸν ἀναβλύζοντα χείμαῤῥον τοῦ πετρελαίου, τὸ δὲ φρέαρ ἐκεῖνο μεταβάλλεται εἰς τεράστιον πυροβόλον ὅπερ ἐξερεύγεται φλόγας καὶ πυκνοὺς καπνοὺς περικαλύπτοντας τὸν οὐρανὸν μετὰ πενθίμου μανδύου. Ἀλλὰ τὸ ἀναφλεχθὲν πετρέλαιον καταφέρεται ὡς χείμαῤῥος πυριφλεγέθων πρὸς τὰς παρακειμένας κοιλάδας, κυλίον ἐπὶ τῆς γῆς ῥύακας πυρὸς, οἵτινες ἐξαπλούμενοι καταλυμαίνονται καὶ ἀναφλέγουσι πᾶν τὸ προστυχόν. Ἡ φρικώδης σκηνὴ ἐξαπλοῦται ἐπ' ἄπειρον. Αἱ ἐν τῇ πεδιάδι ἐσπαρμέναι πιθάκναι πλήρεις πετρελαίου ἐκρηγνύμεναι βροντῶσι καὶ ἀστράπτουσι συνεχῶς ὥσπερ εἰς ἀκροβολισμὸν, μέγαν ψόφον καὶ πάταγον ἀπεργαζόμεναι. Τὸ ἔλαιον καὶ αἱ φλόγες κατακλύζουσι τὰ πάντα. Τῇ δὲ τῆς πυρκαϊᾶς φρίκῃ προστίθεται ὁ τρόμος τῶν ἐκρήξεων. Αἱ γυναῖκες καὶ οἱ παῖδες φεύγουσιν ἔντρομοι ἀνὰ μέσον τῶν φλογῶν καὶ τῆς λάμψεως τῶν διανισταμένων ἀπὸ τῆς ἀναφλέκτου ἐκείνης θαλάσσης, πυροβολοῦνται πανταχόθεν καὶ ἀνατινάσσονται τετραυματισμένοι εἰς τὸν ἀέρα. Πλῆθος πτωμάτων ἠκρωτηριασμένων φαίνονται μετέωρα, καὶ πλῆθος νεκρῶν καὶ ἠκρωτηριασμένων καταπίπτουσιν ἐπὶ τοῦ φλεγομένου ἐδάφους καὶ γίνονται ἀνάλωμα τοῦ πυρός. Οὐδεμία ἐλπὶς σωτηρίας, οὐδεμία ἐλπὶς πάλης πρὸς τὸ ἀδηφάγον τοῦτο στοιχεῖον· μόνη δὲ ἐναπολείπεται ἐλπὶς τοῖς ἐπιζήσασιν ἡ φυγὴ ἀνὰ μέσον τῶν φλογῶν, τῶν ἐκπυροσκοροτουσῶν πιθακνῶν, τῶν συμπληγάδων, τῶν γνόφων, καὶ ἀνὰ μέσον τῶν κλαυθμῶν καὶ τῶν ἠκρωτηριασμένων πτωμάτων ἅτινα καταπίπτουσι πετηνδὸν ἐπὶ τοῦ πυριελεγοῦς ἐκείνου ταρτάρου, τοῦ παριστῶντος τὸ ἐξηλλαγμένον καὶ τεράστιον θέαμα τῆς πλημμυρίδος καὶ τῆς πυρκαϊᾶς, τῆς καταστροφῆς τῶν Σοδόμων καὶ Γομόῤῥων. Ὅταν δὲ μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἡμερῶν τὸ πετρέλαιον καταναλωθῇ, καὶ ὅτε δὲν ἐναπολείπεται πλέον ἄλλο τι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους εἰμὴ τέφρα καὶ ἐρείπια, τὸ πῦρ καταπίπτει βαθμηδὸν, ἐγκαταλεῖπον τὴν δύσπνοον χώραν ἐν τῷ μέσῳ φρικώδους σιγῆς καὶ σπαραξικαρδίου ἐρημώσεως. Οὕτω κατεκάησαν τὰ Γόμοῤῥα καὶ τὰ Σόδομα.

Ἀνάλογοι τοιαῦται σκηναὶ διασπείρουσαι τρόμον, ἐρήμωσιν καὶ καταστροφὴν ἐν ταῖς χώραις ἐν αἷς πρὸ ὀλίγου ἐπεκράτει ἡ ἐργασία καὶ ἄνεσις, πολλαὶ τοιαῦται καταστροφαὶ ἐδίδαξαν ἐπὶ τέλους τοὺς κατοίκους ἀγαθῇ τύχῃ τοὺς ἀπὸ τοῦ πετρελαίου κινδύνους, οἵτινες καθιστῶνται ὁσημέραι σπανιώτεροι.

Μετὰ τοιαῦτα δὲ παραδείγματα ἀποροῦμεν πῶς ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία ὑποφέρουσιν ἐν τοῖς αὐτῶν λιμέσι πλοῖα γέμοντα μυρίων πιθακνῶν πετρελαίου. Ἐλπίζομεν δὲ ὅτι ἡ τελευταία καταστροφὴ τῶν Βουρδιγάλλων νουθετήσει.

Τὸ πετρέλαιον εἶναι ἐπικινδυνωδέστερον τῶν ἀποθηκῶν τῆς πυρίτιδος, τὰς ὁποίας αἱ κυβερνήσεις καθιστῶσι μακρὰν τῶν πόλεων. Τὸ πλοῖον τὸ φέρον τοῦτον τὸν φόρτον παριστᾷ ἀληθῆ κίνδυνον, ὁποῖον κινδυνεύουσιν οἱ μεταλλεῖς ἐκτιθέμενοι εἰς τὰς ἐκρήξεις τοῦ λεγομένου φλογιστικοῦ ἀερίου, ὅπερ τοσαῦτας ἐπιφέρει ἐν τοῖς μεταλλείοις καταστροφὰς διὰ τῆς αὐτοῦ ἀναφλέξεως.

Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἀπὸ τῆς ἀναφλέξεως τοῦ πετρελαίου ἀναφερομένων ἀτμίδων οἱ Ἀμερικανοὶ κατεσκεύασαν ἐπίτηδες πλοῖα, τῶν ὁποίων τὸ ἐμβαδὸν εἶναι διηρημένον ὑπὸ σιδηρῶν μεσοτοίχων οὕτως ὥστε ν' ἀποτελῶσιν εἶδος σιδηρῶν κυψελῶν πρὸς τὴν διαπόντιον μετακόμισιν τοῦ πετρελαίου.

Τὸ πετρέλαιον ἐναποταμιεύεται ἐν ταῖς κυψέλαις, αἵτινες, καλυπτόμεναι στεγανῶς, ἐμποδίζουσι τὸν σάλον καὶ τὰς ἀπ' αὐτοῦ γεννωμένας ἀναθυμιάσεις τοῦ ἐλαίου. Ὅπως δὲ τὸ πετρέλαιον δύνηται νὰ ὑφιστᾶται τὰς ἐκ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν ἐκτάσεις ἢ συστολὰς, ἑκάστη κυψέλη ἔχει σωλῆνα μεταλλινον συνεχόμενον μετὰ δεξαμενῆς ὕδατος, ὥστε πᾶσα ἐξάτμισις ἢ ἀπόδρασις τοῦ ἐλαίου ἐμποδίζεται· τὸ δὲ ὕδωρ, ἐὰν τὸ ἔλαιον συσταλῇ, σπεύδει ν' ἀναπληρώσῃ τὸ ἐν τῇ κυψέλῃ ἀποτελεσθὲν κενόν. Τὸ ἔλαιον ἐκφορτίζεται ἀπὸ τῶν πλοίων τούτων οὐχὶ διὰ πιθακνῶν, ἀλλὰ δι' ἀντλιῶν, αἵτινες ἀντλοῦσαι τὸ πετρέλαιον ἀπὸ τῶν κυψελῶν ἐκχέουσιν αὐτὸ εἰς πλατεῖαν δεξαμενὴν περιειλημμένην πάντοθεν ὑπὸ πλακὸς σιδηρᾶς, ὥστε τὸ πλοῖον ἐκφορτίζει ἐν διαστήματι ὀλίγων ὡρῶν τὸ ἐπικίνδυνον φορτίον, κινδυνεῦον μηδένα κίνδυνον εἴτε ἀπὸ τῆς ἐκχύσεως εἴτε ἀπὸ τῶν ἀναθυμιάσεων.

Τὸ πολλαχοῦ ἐν χρήσει πρὸς φωτισμὸν χρησιμεῦον διυλισμένον πετρέλαιον εἶναι ὑγρὸν, διαφανὲς, εἰλικρινὲς, δυσάρεστον ἀποφέρον ὀσμήν· ἧττον δὲ ἐπικίνδυνον τοῦ αὐτοφοῦς ἀκαθάρτου πετρελαίου, ὅπερ εἶναι μέλαν καὶ παχὺ, ἀποφέρον ὀσμὴν δριμυτέραν τοῦ διηθημένου.

Τὸ πρῶτον εἶναι καύσιμον ἀλλὰ δὲν ἀναφλέγεταί ποτε μακρόθεν, ὡς τὸ ἀκάθαρτον πετρέλαιον.

Ὁ διὰ τοῦ πετρελαίου φωτισμὸς ἔχει τὸ δυσχερὲς ὅτι διαδίδει ὀσμὴν ἀφόρητον, πρὸς τὴν ὁποίαν δυσκόλως συνηθίζει τις. Ἡ δυσάρεστος αὕτη ἰδιότης ἀφῃρέθη ἐσχάτως διὰ τῆς κατασκευῆς ἰδίων λύχνων, αἵτινες ἀποκρύπτουσιν ὁλοσχερῶς τὴν κακὴν τοῦ πετρελαίου ὀσμὴν.

Τὸ φῶς τοῦ πετρελαίου εἶναι τετράκις οἰκονομικώτερον τοῦ τῆς στεαρίνης ἢ τῶν τοῦ σπερματοκήτους. Ἰδοὺ αἱ σχετικαὶ τιμαὶ τῶν διαφόρων καυσίμων ἐν χρήσει πρὸς παραγωγὴν τῆς αὐτῆς ποσότητος φωτὸς ἐπὶ δέκα ὥρας·

	δρ.	λ.
Φωτιστικὸν ἀέριον (gaz) . . .	»	45
Πετρέλαιον.	»	75
Κηρία στεαρίνης.	4	10
Κηρία κοινά.	9	»
Σπέρμα κήτους (Spermaceti). .	8	30

Ἰδίως ὅμως οἱ Ἄγγλοι καὶ οἱ Ἀμερικανοὶ καταγίνονται ἀπό τινος χρόνου ἵν' ἀντικαταστήσωσιν ἀντὶ τοῦ γαιάνθρακος τὸ πετρέλαιον μεταχειριζόμενοι αὐτὸ ὡς καύσιμον ὕλην πρὸς θέρμανσιν τῶν ἀτμομηχανῶν. Διότι τὸ πετρέλαιον ὑπερέχει τοῦ ἄνθρακος ὡς μὴ ἀφίνον τέφραν, κατέχει τόπον ὀλιγώτερον τοῦ γαιάνθρακος, οὕτινος τὰ τεμάχια κλείουσι πάντοτε κενὰ ἀνωφελῆ διαστήματα. Καὶ τέλος ἡ καῦσις ἑνὸς τόνου πετρελαίου δύναται νὰ παράξῃ δὶς πλειότερον ἀτμὸν τοῦ ὑπὸ ἑνὸς τόνου γαιανθράκων παραγομένου.

Ἤδη οἱ Ἄγγλοι καὶ οἱ Ἀμερικανοὶ ἔκαμον θαυμασίας προόδους κατὰ τοῦτο, καὶ εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι τὸ πετρέλαιον μετ' ὀλίγον ἀντικατασταθήσεται πανταχοῦ ἀντὶ τοῦ γαιάνθρακος, μέχρις οὗ καὶ τοῦτο ἀντικατασταθῇ ἀντὶ τῆς ἠλεκτρικῆς δυνάμεως, ἥτις προώρισται νὰ ἐπιφέρῃ ὁλοσχερῆ τῆς βιομηχανίας καὶ τῶν τεχνῶν ἀνασταστωσιν.

Ἡ ἐκκάρπωσις τοῦ πετρελαίου ἀπεδείχθη ὠφελιμωτάτη τοῖς ἐπιχειρήσασιν αὐτήν. Περὶ μὲν τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1832 εἰσῆλθον εἰς Γαλλίαν 4 000000 γαλόνια πετρελαίου ἐκ Νεοβοράκου, τὸ δὲ ἑπόμενον ἔτος τὸ εἰς Γαλλίαν εἰσαχθὲν ποσὸν ἐτριπλασιάσθη. Περίεργον δὲ ὅτι ἡ ἐκκάρπωσις τοῦ αὐτοφυοῦς τούτου προϊόντος τῆς γῆς ἤρξατο μόνον πρό τινων ἐτῶν, ἐνῷ τὸ μεταλλικὸν τοῦτο ἔλαιον ἦτο γνωστὸν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων.

Παρὰ τοῖς ἐρειπίοις τῆς ἀρχαίας Νινευὴ ἀνεκαλύφθη ἐσχάτως ὅλμος ἀσφαλτίτης μορφωθεὶς διὰ τῆς ἀποψύξεως τοῦ πετρελαίου. — Οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ὁμιλοῦσι περὶ τοῦ πετρελαίου τοῦ παρὰ τὴν Νεκρὰν θάλασσαν ἀναβλύζοντος· ὁ δὲ Πλούταρχος περιγράφει πυρίνην τινὰ θάλασσαν παρὰ τὰ Ἐκβάτανα. — Οἱ Ῥωμαῖοι μετεχειρίζοντο ἐνίοτε λύχνους πετρελαίου, ὡς λέγει ὁ Πλίνιος. Ὁ δὲ Διοσκουρίδης διηγεῖται ὅτι τὸ μεταλλικὸν ἔλαιον τοῦ Ἀμιάνου ἐν Ἰταλίᾳ ἦτο ἐν χρήσει ἐν Γενούῃ πρὸς φωτισμὸν τῆς πόλεως. Τὸ ἐν Βακοῦ ἀκοίμητον λεγόμενον πῦρ ἐν Περσίᾳ εἶναι διαβόητον πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων. Αἱ δὲ πηγαὶ αὐτοῦ εὑρίσκονται παρὰ τὴν Κασπίαν θάλασσαν. Ἐν τισι θρησκευτικαῖς ἑορταῖς οἱ ἐγχώριοι, πυρολάτραι ὄντες, ῥίπτουσι μεγάλα ποσὰ νάφθης ἢ πετρελαίου εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀνάπτοντες προσκυνοῦσι τὰς ἀναφερομένας πελωρίας ἐκείνας φλόγας. Τὰ δὲ κύματα παρασύρουσι μακρὰν τοὺς ἐναλίους πυρσοὺς, ὁπότε ἐκβάλλουσι μυρίας λάμψεις εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ παράγουσι τὸ καταπληκτικώτατον τῶν θεαμάτων.

Αἱ πηγαὶ τοῦ πετρελαίου ἦσαν ἄγνωστοι ἐν τῇ Ἀμερικῇ μέχρι τοῦ ἔτους 1845, ὅτε μεταλλεύς τις ζητῶν ἁλμυρὸν ὕδωρ εἰς Τόρεντον εἶδε κατὰ πρῶτον ἀναβλύζον ἐκ τῆς γῆς τὸ πετρέλαιον. Δεκαπέντε ἔτη μετὰ ταῦτα πλῆθος ἑταιριῶν κατεστάθησαν, καὶ ἐν ἔτει 1860 ἐξωρύχθησαν ἐν Oil-Greek δύο χιλιάδες φρεάτων, τῶν ὁποίων ἑβδομήκοντα τέσσαρα τὰ μέγιστα

παρήγαγον 11 000 πιθακνῶν ἐλαίου καθαροῦ, ἀξίας 10 000 ταλήρων. Τὸ δὲ ἑπόμενον νον ἔτος, ἐν διαστήματι τεσσάρων μηνῶν, οἱ δύο λιμένες τοῦ Νεοβοράκου καὶ τῆς Φιλαδελφίας ἀπέστελλον εἰς Ἐυρώπην πετρέλαιον ἀξίας τεσσάρων ἑκατομμυρίων φράγκων! Θαυμάσωμεν τὴν δραστηριότητα τῶν ἀνθρώπων τούτων, οἵτινες ὠφελοῦνται ἐκ τῶν ἀγαθῶν ὅσα ἐδώρησεν αὐτοῖς ἡ φύσις, καὶ εἴθε πρὸς τοῖς πολλοῖς νὰ χρησιμεύσῃ καὶ τοῦτο ἡμῖν εἰς παράδειγμα τοῦ πῶς προοδεύουσι καὶ πλουτοῦσι τὰ ἔθνη, ἐνῷ ἡμεῖς ὀχι μόνον δὲν ἐκκαρπούμεθα τὰ αὐτοφῦῆ ἀγαθὰ ὧν γέμει ἡ γῆ τῆς Ἑλλάδος πρὸς ἐμπορίαν καὶ πλουτισμὸν, ἀλλὰ φθείρομεν κακῶς παρασκευάζοντες καὶ αὐτὰ τὰ χρησιμώτατα πρὸς βίον ἀναγκαῖα. Μὴ λησμονῶμεν δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἔχουσα θησαυροὺς δένδρων ἐν τῇ Ἀκαρνανίᾳ πορίζεται ἔτι καὶ νῦν τὰ πρὸς οἰκοδομὴν καὶ ναυπηγίαν ξύλα ἀπὸ τῆς Τουρκίας καὶ Αὐστρίας.

ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ

ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ.

Η ΒΟΛΤΑΪΚΗ ΣΤΗΛΗ

Η Ο ΔΥΝΑΜΙΚΟΣ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΣ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Χημικὴ ἐφαρμογὴ τῆς στήλης. Βερτζέλιος καὶ Χίσινγερ. — Ἀνακαλύψεις ἠλεκτροχημικαὶ τοῦ Δάβυ, καὶ νέα θεωρία αὐτοῦ περὶ τῆς χημικῆς συγγενείας. — Ἀνακάλυψις τοῦ κάλεως, τοῦ νάτριου, τοῦ βαρίου καὶ στροντίου. — Τὸ ἰνστιτοῦτον προσφέρει τῷ Δάβυ τὴν ψηφισθεῖσαν ἀνταμοιβήν. — Ἀνακάλυψις τοῦ ἠλεκτρομαγνητισμοῦ ὑπὸ τοῦ OERSTED.

Ἡ βολταϊκὴ στήλη προώρισται ἵν' ἀναμορφώσῃ τὴν χημείαν, ἀνατρέψασα ἁπάσας τὰς πρὸ αὐτῆς περὶ συνθέσεως τῶν σωμάτων ἰδέας, πλουτίσασα αὐτὴν ἀνακαλύψεσιν ἀπροσδοκήτοις, τελειοποιήσασα τὰς πειραματικὰς αὐτῆς μεθόδους, καὶ περιποιήσασα αὐτῇ νέαν περὶ τῆς συγγενείας τῶν σωμάτων θεωρίαν.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Νίκολσων καὶ Καρλισλ διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐκτελεσθεῖσα ἀποσύνθεσις τοῦ ὕδατος, καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Cruikshand ἀποσύνθεσις τῶν ἁλάτων, κατέδειξαν ὅτι ἡ στήλη ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς μηχάνημα καθολικῆς χημικῆς ἀναλύσεως. Ἀπέδειξαν δὲ ἰδίως τοῦτο ὁ Βερτζέλιος καὶ ὁ Χίσσινγερ, οἵτινες, καταγινόμενοι ἰδίως περὶ τὴν ἠλεκτρικὴν χημικὴν ἀποσύνθεσιν τῶν ἁλάτων, παρετήρησαν τὸ περίεργον καὶ μέγα ἐκεῖνο φαινόμενον, τὴν μεταφορὰν δηλονότι ἑκάστου στοιχείου συνθέτου σώματος εἰς ἑκάτερον τῶν δύο πόλων τῆς στήλης, ἀνὰ μέσον τοῦ ὑγροῦ ὃ διήρχετο τὸ ἠλεκτρικὸν ῥεῦμα.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταυτην οἱ σοφοὶ ἁπάντων τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν ἐδάδιζον τὴν αὐτὴν ὁδὸν καὶ περὶ τὰς αὐτὰς κατεγίνοντο ἐρεύνας, ὥστε πολλάκις ἡ αὐτὴ ἀνακάλυψις ἐγένετο ἐν ταὐτῷ ὑπὸ διαφόρων χημικῶν ζώντων ἐν τόποις πολὺ ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχουσιν, ἐν Στοκόλμῃ, Βερολίνῳ, Ἰένᾳ, Λονδίνῳ καὶ Παρισίοις.

Ἰδίως ὅμως ὀφείλει ἡ ἐπιστήμη εἰς τὸν ἄγγλον χημικὸν Δάβυ τὴν εἰς ἓν εὐκρινὲς καὶ εὐκατάληπτον ὅλον συναρμογὴν ἁπάντων τῶν ἤδη γνωστῶν γενομένων ἀξιωμάτων. Ὁ δαιμόνιος οὗτος χημικὸς, συγκεφαλαιῶν ἁπάσας τὰς μέχρι τοῦδε ἀνακαλύψεις τὰς ἀποδλεπούσας εἰς τὴν ἐνέργειαν τῆς βολταϊκῆς στήλης, κατώρθωσε νὰ συναθροίσῃ, νὰ συναρμολογήσῃ, νὰ διευκρινήσῃ καὶ νὰ παραστήσῃ αὐτὰς ὡς ὅλον τι εὐπαγὲς καὶ εὐκατάληπτον, οὗτινος τὰ μέρη εἶναι ἀλληλέγγυα, καὶ οὕτως ἤλαυξεν ὁλοσχερῶς τὴν ἐπιστήμην ταύτην. Τὴν 19 δεκεμβρίου 1806, ἡμέραν μεγάλην εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ὁ Δάβυ διεκοίνωσεν εἰς τοὺς ἐκπεπληγμένους τῆς Εὐρώπης σοφοὺς κατὰ τὴν λεγομένην ἐτησίαν Βεκεριανὴν Ἀνάγνωσιν τὸ διαβόητον αὐτοῦ περὶ τῆς Χημικῆς ἐνεργείας τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ὑπόμνημα. Ἐν αὐτῷ ὁ Δάβυ διευκρίνησε πρῶτον τὴν περὶ ἀποσυνθέσεως τοῦ ὕδατος θεωρίαν, ἥτις ἐδείκνυε μὲν τὴν ἐξ ὀξυγόνου καὶ ὑδρογόνου σύνθεσιν τοῦ ὕδατος, ἤγειρεν ὅμως πολλὰς δυσπιστίας καὶ ἀντιλογίας, διότι ἅμα τὸ ὀξυγόνον καὶ ὑδρογόνον τὰ ἀποτελοῦντα τὸ ὕδωρ ἀνεφαίνοντο, ἀνεφαίνοντο ἐν ταὐτῷ περὶ μὲν τὸν θετικὸν πόλον ἓν ὀξὺ, περὶ δὲ τὸν ἀρνητικὸν μία βάσις. Πόθεν αἱ οὐσίαι αὗται; Ὁ Δάβυ ἀπέδειξεν ὅτι τὸ ὀξὺ, ὅπερ ἐκλύεται περὶ τὸν θετικὸν, καὶ ἡ βάσις, ἥτις ἐκλύεται περὶ τὸν ἀρνητικὸν πόλον, καὶ τῶν ὁποίων ἡ παρουσία ἐσκότιζε τοσοῦτον τὸν νοῦν τῶν χημικῶν, καὶ συνέχιζε τὴν ἀπλότητα τοῦ πειράματος, εἶναι τὸ ὑδροχλωρικὸν ὀξὺ καὶ τὸ νάτριον, προϊόντα τῆς ἀποσυνθέσεως τοῦ χλωρικοῦ νατρίου ἢ κοινοῦ ἅλατος, οὗτινος τὸ ὕδωρ περιέχει πάντοτε μικρὰν ἢ μεγάλην ποσότητα. Ἐκτὸς τούτου ἡ ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια τοῦ ἀγγείου ἐν ᾧ τὸ πείραμα ἐγένετο, ἐφαίνετο πάντοτε ἠλλοιωμένη, ὅπερ ἐδείκνυεν ὅτι τὰ ἅλατα τῆς γῆς ἀφ' ἧς κατεσκευάσθησαν τὰ ἀγγεῖα ἀποσυνθέτοντο ὑπὸ τῆς στήλης, τὰ δὲ στοιχεῖα αὐτῶν συνήγοντο περὶ ἑκάτερον τῶν πόλων. Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ τούτου ἐξετέλεσε τὸ πείραμα τῆς ἀποσυνθέσεως τοῦ ὕδατος ἐντὸς ἀγγείου χρυσοῦ περιέχοντος ἀπεσταλαγμένον ὕδωρ, καὶ τεθειμένου ἐντὸς πνευματικῆς ἀντλίας, καὶ οὕτω ἀποφυγὼν τὸν ὑπὸ τὴν ῥοπὴν τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος τοῦ ὕδατος σχηματισμὸν ἀμμωνίας καὶ ὀξυγόνου, ἀπέδειξεν ἐναργέστατα ὅτι τὸ ὕδωρ ἀποσυνθέτεται διὰ τῆς στήλης ἁπλῶς εἰς ὑδρογόνον καὶ ὀξυγόνον.

Ἔπειτα ἀπτόμενος τοῦ ζητήματος τῆς ἐπὶ τῶν ἁλάτων ἐνεργείας τῆς στήλης, τῶν διαλυτῶν ἢ μὴ ἐν τῷ ὕδατι, ἀπέδειξεν ὅτι ὁ ἠλεκτρισμὸς τῆς στήλης δὲν ἀποσυνθέτει μόνον ὡρισμένον τινὰ ἀριθμὸν, ἀλλ' ἅπαντα τὰ ἅλατα κατὰ καθολικόν τινα νόμον, καθ' ὃν ἅπαντα τὰ σύνθετα σώματα, ὡς τὸ ὕδωρ, δύνανται ν' ἀποσυντεθῶσιν ὑπὸ τὴν ῥοπὴν τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥευστοῦ, καὶ ὅτι κατὰ τὰς τοιαύτας ἀποσυνθέσεις τὸ μὲν ὀξὺ ἐκλύεται πάντοτε πρὸς τὸν θετικὸν, ἡ δὲ βάσις πρὸς τὸν ἀρνητικὸν πόλον, καὶ ὅτι τέλος τὰ ἁπλᾶ σώματα ἔχουσιν ἀναλλοιώτους γαλβανικὰς συμπαθείας.

Βλέπων ὅμως ὅτι ἅπαντα τὰ σύνθετα σώματα ἀποσυνθέτονται ὑπὸ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ὁ Δάβυ προέβη μέχρι τοῦ παραδεχθῆναι, ὅτι ἡ αἰτία τῆς ἑνώσεως τῶν σωμάτων ἐναπόκειται ἐν ἀληθεῖ ἠλεκτρικῇ ἕξει, καὶ ἐκήρυξεν ὅτι ἡ χημικὴ συγγένεια δὲν εἶναι ἄλλο τι εἰμὴ ὁ ἠλεκτρισμὸς, ἢ ἄλλως ὅτι ἡ δύναμις ἥτις παράγει τὴν ἕνωσιν τῶν σωμάτων καὶ διατηρεῖ αὐτὴν ἅπαξ παραχθεῖσαν, εἶναι αὐτὴ ἡ ἠλεκτρικὴ δύναμις ἢ ὁ ἠλεκτρισμός.

Τοιαύτη τις ἐγένετο ἡ ἀρχὴ τῆς ἠλεκτρικῆς χημικῆς θεωρίας τῆς ὑπὸ τοῦ Δάβυ μὲν τεθείσης, ὑπὸ δὲ τοῦ Βερτζέλιου λαμπρῶς ὑπερασπισθείσης, καὶ ἥτις ἔσχε πρὸς τὴν χημείαν τοιαύτην ῥοπὴν, ὥστε μόλις πρὸ τριάκοντα ἐτῶν ἤρξαντο ν' ἀπαλλαχθῶσιν αὐτῆς οἱ ἐπιστήμονες.

Ἐν ἔτος μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐκθέσεως αὐτοῦ ταύτης ὁ Δάβυ ἐξέδωκε τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν ἀλκαλίων καὶ τῶν γαιῶν.

Πρὸ πολλοῦ ἤδη οἱ χημικοὶ παρετήρησαν τὴν χημικὴν ὁμοιότητα τῶν γαιῶν, δηλαδὴ τῆς τιτάνου, τῆς βαρείας, τῆς μαγνησίας κτλ., πρὸς τὰ μεταλλικὰ ὀξείδια, καὶ τὴν ὁμοιότητα πάλιν τῶν μεταλλικῶν ὀξειδίων πρὸς τὰ ἀλκάλια, ἤτοι τὸ κάλιον, τὸ νάτριον καὶ τὴν ἀμμωνίαν. Ὁ Δαβουασιέρος προηνοίθνθη ἤδη πρὸ καιροῦ τὴν μεγάλην ταύτην ἀλήθειαν· « Νομίζω, ἔλεγεν ὁ Δαβουασιέρος, ὅτι αἱ γαῖαι μετ' ὀλίγον θὰ παύσωσι θεωρούμεναι ὡς ἁπλᾶ σώματα· ἡ ἀδιαφορία αὐτῶν πρὸς τὸ ὀξυγόνον ὑποθέτω ὅτι προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι εἶναι μεσταὶ αὐτοῦ. Κατ' ἐμὴν δὲ γνώμην αἱ γαῖαι εἶναι οὐσίαι ἁπλαῖ ἴσως μεταλλικαὶ ἡνωμέναι μετὰ τοῦ ὀξυγόνου. »

Ἡ τοῦ Βερθωλέτου ὅμως ἀνακάλυψις τῆς ἀποσυνθέσεως τῆς ἀμμωνίας, δι' ἧς ἀπεδείχθη ὅτι τὸ ἀλκάλιον τοῦτο σύγκειται ἐξ ὑδρογόνου καὶ ἀζώτου, ἐσάλευσε πρὸς ὥραν τὴν θεωρίαν ταύτην τοῦ Δαβουασιέρου. Καὶ ποτὲ μὲν οἱ χημικοὶ ἐθεώρουν τὰς γαῖας ὡς μετα

— Μεγαλειότατε, ἀπεκρίθη ὁ Βερθολέτος, διότι μέχρι σήμερον δὲν εἴχομεν στήλην ἀρκετὰ ἰσχυράν.

— Λοιπὸν κατασκευάσατε εὐθὺς μίαν, μὴ φειδόμενοι μήτε δαπάνης μήτε πόνων.

Ἐνῷ δὲ κατεσκευάζετο ἐν Παρισίοις κατὰ διαταγὴν τοῦ Ναπολέοντος ἡ μεγάλη τῆς πολυτεχνικῆς Σχολῆς στήλη, οἱ ἐπιστάται τῆς βασιλικῆς ἑταιρίας τοῦ Λονδίνου ἐπαξίως ἀμιλλώμενοι πρὸς τοὺς Γάλλους, μετεχειρίσθησαν τὴν περίστασιν ταύτην ἵνα διεγείρωσι τὴν προθυμίαν τῶν συμπατριωτῶν αὐτῶν. Ἡ στήλη τὴν ὁποίαν ἐδώρησαν τῷ Davy ἐφθάρη τοσοῦτον ὑπὸ τῆς ῥοπῆς τῶν ὀξέων, ὥστε κατήντησεν ἄχρηστος. Ἤρχισαν λοιπὸν πάλιν νέαν καταγραφὴν συνεισφορῶν πρὸς ἀντικατάστασιν αὐτῆς. « Αἱ ἠλεκτρικαὶ χημικαὶ ἔρευναι, ἔγραφον οἱ ἐπιστάται τῆς βασιλικῆς ἑταιρίας, ἤρχισαν ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ, καὶ θὰ ἦτο ἀτιμία εἰς ἔθνος τοσοῦτον ἰσχυρὸν καὶ τόσον πλούσιον ὡς ἡμᾶς, ἐὰν αἱ ἔρευναι παυθῶσι παρ' ἡμῖν δι' ἔλλειψιν χρημάτων, καὶ τελειοποιηθῶσιν ἀλλαχοῦ. » Ὁ κατάλογος τῶν συνεισφορῶν ἐπληρώθη εὐθύς, καὶ ὁ Davy εὑρέθη διὰ μιᾶς κάτοχος τῆς ἐντελεστάτης τῶν μηχανῶν κατασκευασθείσης ὑπὸ τοῦ Βόλλαστων.

Διὰ τῆς πελωρίας ταύτης καὶ καταπληκτικῆς μηχανῆς, ἥτις ἐναπετέθη ἐν τῷ ἐργοστασίῳ τῆς Βασιλικῆς Ἑταιρίας, ὁ Davy ἠδυνήθη νὰ σπουδάσῃ καὶ ἀναπτύξῃ τὰ ὡραιότατα φυσικὰ καὶ χημικὰ τῆς στήλης φαινόμενα, καὶ νὰ παράξῃ φῶς καὶ θερμότητα ἀπαραμίλλου φλογμοῦ καὶ λάμψεως. Διὰ τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος παρήγαγε τὸ λαμπρὸν φῶς τῆς στήλης, ὅπερ ὁμοιάζει τῷ τοῦ ἡλίου, καὶ οὐτινος ἡ χρῆσις κατέστη σήμερον κοινὴ, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτός.

Ὁ Davy παρετήρησεν ὅτι, ἐὰν ἐφαρμόσωμεν δύο τεμάχια ἄνθρακος ἐν τοῖς δύο ἄκροις τῶν συρμάτων τῆς στήλης, καὶ πλησιάσωμεν τοὺς δύο ἄνθρακας ἐν ἀποστάσει τριακοστοῦ τοῦ δακτύλου, τότε βλέπομεν ἀναπηδῶντα μεταξὺ τῶν δύο ἠλεκτραγωγῶν σπινθῆρα ἀπαραμίλλου λάμψεως. Ἐὰν δὲ ἀπομακρύνωμεν ἀπ' ἀλλήλων τοὺς δύο ἄνθρακας βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον, βλέπομεν τότε τὸν σπινθῆρα αὐτὸν μηκυνόμενον ἐν εἴδει τόξου διαλαμποῦς. Ἡ δὲ μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀνθράκων ἑστία παράγει τοσαύτην θερμότητα, ὥστε οὐδὲν μέταλλον, οὐδεμία οὐσία τῆς φύσεως δύναται νὰ ἀντίσχῃ, καὶ τὰ πάντα μεταβάλλονται εἰς ὑγρὰ, ἢ ἀφίπτανται ὡς ἀέριαι[1]. Ὁ λευκάργυρος, τὸ ἰρίδιον, ὁ ὀρυκτὸς κρύσταλλος, ὁ σάπφειρος, ἡ μαγνησία, ἡ τίτανος, καὶ ἁπλῶς τὰ σκληρότατα τῶν σωμάτων μεταβάλλονται ἐν ἀκαρεῖ εἰς ἀτμὸν, καὶ ἀφανίζονται ὡς ἐκ μαγείας.

Ὁ δὲ Βόλλαστων, ὁ κατασκευάσας τὴν μεγίστην τῶν ἠλεκτρικῶν στηλῶν, κατέπληξε μετ' ὀλίγον τοὺς ἐπιστήμονας δι' ἑτέρου παραδόξου ἀποκυήματος. Κατεσκεύασε δηλ. μικροσκοπικὴν ἠλεκτρικὴν μηχανὴν ὀλιγίστων γραμμῶν μέγεθος ἔχουσαν, καὶ τῆς ὁποίας ἡ δύναμις ἦτο ἐνάμιλλος τῆς δυνάμεως τῆς μηχανῆς τοῦ Davy. Κατώρθωσε δὲ τοῦτο διὰ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τοῦ θετικοῦ στοιχείου τῆς μηχανῆς. Ἔκτοτε ἡ κατασκευὴ τῶν στηλῶν μετεποιήθη οὕτως, ὥστε ἑκάστη πλὰξ τοῦ ψευδαργύρου περικυκλοῦται ὑπὸ χαλκοῦ περιειλήματος συνεζευγμένου μετὰ τῆς ἑπομένης πλακὸς τοῦ ψευδαργύρου. Ἡ μετοποίησις αὕτη κατέστησε τὰς μηχανὰς ταύτας πολὺ τῶν προτέρων ἰσχυροτέρας, μάλιστα καθόσον ἀποδείκνυε εἰς τὴν παραγωγὴν τῆς θερμότητος καὶ τοῦ φωτός.

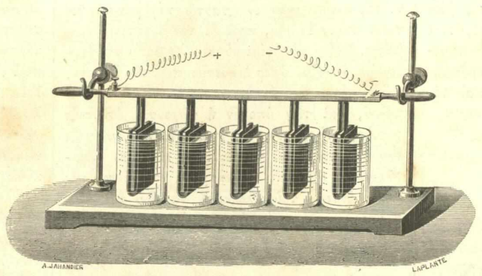

Ἡ συστοιχία τοῦ Βολλαστῶνος.

Ἀπὸ τῆς νέας δὲ ταύτης ἀνακαλύψεως ὁρμώμενος καὶ ὁ ἀμερικανὸς φυσικὸς Robert Hare κατεσκεύασεν ὕστερον τὰς σπειροειδεῖς στήλας, δι' ὧν περιεποίησεν εἰς τὰ μεταλλικὰ ζεύγη μεγίστην ἐπιφάνειαν ἐν σμικροτάτῳ χώρῳ, καὶ οὕτω ἠλάττωσε τὴν ἐκ τοῦ ὀξέος δαπάνην. Ὁ δὲ καθηγητὴς τῆς Βερώνης Σαμβόνης κατεσκεύασε τὴν λεγομένην ξηρὰν στήλην, ἀντικαταστήσας ἀντὶ τοῦ ὑγροῦ ὀξέος στερεόν τι σῶμα ὑφυγρον.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1815 μέχρι τοῦ 1820 οὐδεμία ἐγένετο σπουδαία ἀνακάλυψις ἀποβλέπουσα εἰς τὸν ἠλεκτρισμόν. Αἴφνης ἐν ἔτει 1820 ὁ Πολλοὶ φυσικοὶ πρὸ αὐτοῦ προσεπάθησαν ν' ἀνιχνεύσωσι τὴν ὑποτιθεμένην συγγένειαν, τὴν ὑφισταμένην μεταξὺ τῆς φύσεως τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥευστοῦ καὶ τῆς ἀγνώστου αἰτίας τῆς μαγνητικῆς ἕλξεως καὶ ἀπωθήσεως, ὅτε ὁ δανὸς φυσικὸς κατώρθωσε νὰ ἐξιχνιάσῃ τὴν πειραματικὴν ὁδὸν δι' ἧς ἔφθασεν εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ μεγάλου τούτου τῆς φύσεως μυστηρίου.

Ἑνώσας διὰ μεταλλικοῦ σύρματος τοὺς δύο πόλους τῆς βολταϊκῆς στήλης ἐν ἐνεργείᾳ, ὁ Oersted ἐπλησίασεν αὐτοὺς εἰς μαγνητικὴν βελόνην, στρεφομένην περὶ ἄξονα, καὶ παρετήρησεν ὅτι, τοῦ σύρματος παραλλήλως ἄνω ἢ κάτω τῆς βελόνης προσθετομένου, ἡ βελόνη ἐξέκλινε τῆς πρὸς βορᾶν διευθύνσεως αὐτῆς, τοσοῦτο μᾶλλον καθόσον ἐπλησίαζεν εἰς τὸ σύρμα, ἢ ηὔξανεν ἡ δύναμις τοῦ ὑγροῦ, ὅπερ ἀπεδείκνυεν ἐν αργέστατα τὴν ἐνέργειαν τοῦ δυναμικοῦ ἠλεκτρισμοῦ εἰς τὰ μαγνητικὰ σώματα, φαινόμενον ὅπερ ἤνοιξε νέους ἀληθεῖς ὁρίζοντας τῇ ἐπιστήμῃ. Τέλος δὲ ἡ ἀνακάλυψις τοῦ κατ' ἐπιβολὴν ἠλεκτρισμοῦ (électricité d'induction) συνεπλήρωσε τὰς σπουδαίας τοῦ ἀνδρὸς ἐρεύνας.

Ἀλλὰ περὶ τοῦ κατ' ἐπιβολὴν ἠλεκτρισμοῦ καὶ τοῦ ἠλεκτρικοῦ μαγνητισμοῦ, οἵτινες ἐφηρμόσθησαν εἰς κατασκευὴν τῶν ἠλεκτρικῶν τηλεγράφων, θὰ πραγματευθῶμεν προσεχῶς.

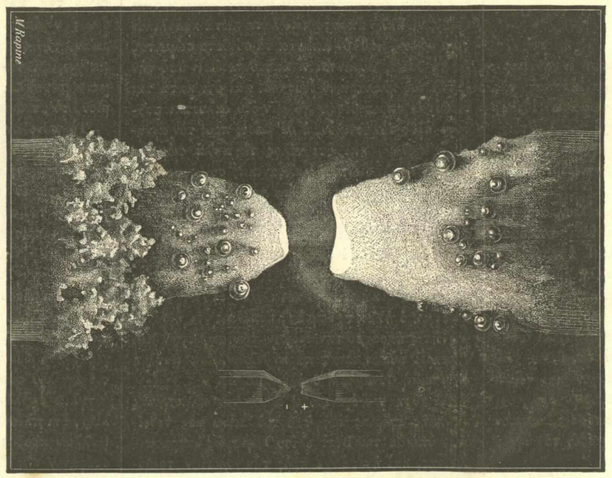

Ἡ ὑπὸ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος ἀνάφλεξις τοῦ ἄνθρακος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Διάφοροι μεταποιήσεις τῆς στήλης. — Στῆλαι μεθ' ἑνὸς ὑγροῦ· ἡ ὀρθία τοῦ Βόλτα, ἡ ὁριζόντειος τοῦ Cruikshand, ἡ τοῦ Βολλαστῶνος. — Στῆλαι μετὰ δύο ὑγρῶν· ἡ στήλη τοῦ Δανιήλου, ἡ στήλη τοῦ Βούνσεν, καὶ ἡ στήλη τοῦ Γρόβε.

Ἀπὸ τοῦ Βόλτα μέχρι τοῦ 1836 οἱ φυσικοὶ καὶ οἱ χημικοὶ μετεχειρίσθησαν τὰ τρία εἴδη τῶν ἄνω περιγραφεισῶν στηλῶν, τῆς ὀρθίας δηλονότι στήλης τοῦ Βόλτα, τῆς ὁριζοντείου τοῦ Cruikshand (pile à auge), καὶ τῆς τοῦ Βολλαστῶνος. Καὶ περὶ μὲν τῶν δύο πρώτων ὡμιλήσαμεν ἤδη· ἴδωμεν τώρα ὁποία τις ἡ στήλη τοῦ Βολλαστῶνος.

Ἡ ὁριζόντειος στήλη τοῦ Cruikshand εἶναι, ὡς εἴδομεν, ἡ ὀρθία στήλη τοῦ Βόλτα, ἐν ᾗ τὸ ὑπόξυνον ὑγρὸν ἀντικαθιστᾶται ὑπὸ τοῦ βεβρεγμένου ἐριούχου ὑφάσματος, τοῦ παρενθετομένου μεταξὺ τῶν κυκλίσκων τοῦ χαλκοῦ καὶ τοῦ ψευδαργύρου. Ἡ στήλη αὕτη, καίπερ εὐμεταχείριστος ἐν τῇ συνήθει πράξει, οὐχ ἧττον ὑπολείπεται τῶν μετὰ ταῦτα ἀνακαλυφθεισῶν στηλῶν, ὡς ὑπολείπεται καὶ ἡ ὀρθία στήλη τοῦ Βόλτα, ἕνεκα τῆς μονομεροῦς ἐπαφῆς τοῦ ψευδαργύρου μετὰ τοῦ θειικοῦ ὀξέος, ὅπερ καθιστᾷ τὴν μηχανὴν ἀδυνατωτέραν.

Πρὸς διόρθωσιν τούτου, ἵνα δηλαδὴ δυνηθῶμεν νὰ ἐκθέσωμεν εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ ὀξέος ὑγροῦ ἀμφοτέρας τὰς ἐπιφανείας τοῦ ψευδαργύρου, ἔκαμεν ὁ Βολλάστων τὰς ἑπομένας μεταβολὰς ἐπὶ τῶν στοιχείων τῆς στήλης. Ἐκύρτωσεν ἑκάστην πλάκα τοῦ χαλκοῦ οὕτως ὥστε τὸ χαλκοῦν τοῦτο κεκυρτωμένον στοιχεῖον τῆς στήλης νὰ καλύπτῃ ἐντελῶς τὴν πλάκα τοῦ ψευδαργύρου, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐπαφῆς τῶν δύο τούτων μετάλλων, ἅτινα συνέχονται μόνον διὰ μεταλλικοῦ τινος τόξου ἑνοῦντος ἄνωθεν τὰς δύο πλάκας, τὸ θετικὸν δηλαδὴ καὶ ἀρνητικὸν στοιχεῖον τῆς στήλης (ἴδετὴν εἰκόνα). Τὸ ὅλον δὲ σύστημα τῶν ζευγῶν τούτων ἐξαρτᾶται ἄνω ὑπὸ ξυλίνης ῥάβδου, στηριζομένης ἐπὶ δύο καθέτων βάσεων (montant). Ὁ σάκις θελήσομεν ν' ἀναστείλωμεν τὴν ἐνέργειαν τῆς μηχανῆς καὶ νὰ διαφυλάξωμεν κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀναπαύσεως τὰ μέταλλα ἀπὸ τῆς χημικῆς ἐπηρείας καὶ φθορᾶς τῶν ὀξέων, τότε ἀνασπῶμεν τὴν ξυλίνην ῥάβδον, ἥτις ἀνασπᾷ μεθ' ἑαυτῆς ἅπαντα τὰ ζεύγη τῆς συστοιχίας τοῦ Βολλαστῶνος. Ἡ παραθετομένη εἰκὼν ἐξηγεῖ κάλλιστα τὴν διάθεσιν τῆς στήλης ταύτης.

Ἵνα λοιπὸν ἀποτελέσωμεν διὰ μιᾶς κεκυρτωμένης (διπλῆς) πλακὸς χαλκοῦ καὶ μιᾶς ἐπιπέδου πλακὸς ψευδαργύρου ἓν ζεῦγος τῆς συστοιχίας τοῦ Βολλαστῶνος, παρεισάγομεν τὴν πλάκα τοῦ ψευδαργύρου εἰς τὴν κεκυρτωμένην πλάκα τοῦ χαλκοῦ. Μεταξὺ δὲ τῶν δύο πλακῶν τοῦ χαλκοῦ καὶ ἑκατέρωθεν τῆς πλακὸς τοῦ ψευδαργύρου παρενείρομεν ξυλίνους σφηνίσκους εἰς σφήνωσιν καὶ ἑδραίωσιν τοῦ ζεύγους, ὅπερ ἐπιτυγχάνεται ἄνευ οὐδεμιᾶς ἠλεκτρικῆς συγκοινωνίας. Αἱ δύο πλάκες αἱ ἀποτελοῦσαι τὸ ζεῦγος ἐμβάπτονται τότε ἐν ὑαλίνῳ ἀγγείῳ πλήρει ὕδατος, κατασταθέντος ὑποξύνου τῇ προσθήκῃ ὀλίγου θειικοῦ ὀξέος, καὶ ἰδοὺ ἔχομεν ἐνώπιον ἡμῶν ἐντελὲς ζεῦγος. Καὶ ὁ μὲν θετικὸς πόλος παριστᾶται ὑπὸ τοῦ σημείου τοῦ προεχομένου ἐκ τῆς πλακὸς τοῦ χαλκοῦ, ὁ δὲ ἀρνητικὸς ὑπὸ τοῦ σημείου τοῦ ἐρχομένου ἀπὸ τῆς πλακὸς τοῦ ψευδαργύρου.

Πολλὰ τοιαῦτα ζεύγη συνενούμενα καὶ ἑνούμενα διὰ μεταλλικῶν τόξων ἀποτελοῦσι τὴν λεγομένην στήλην τοῦ Βολλαστῶνος, τῆς ὁποίας ἀκριβῆ δίδομεν ἐνταῦθα εἰκόνα.

ΣΤΗΛΑΙ ΜΕΤΑ ΔΥΟ ΥΓΡΩΝ.

Ἀπὸ τοῦ Βόλτα μέχρι τοῦ ἔτους 1836 μετεχειρίσθησαν οἱ χημικοὶ καὶ οἱ φυσικοὶ τὰ τρία εἴδη τῶν ἄνω περιγραφεισῶν στηλῶν, τῆς ὀρθίας, δηλ. τοῦ Βόλτα, τῆς ὁριζοντείου τοῦ Cruikshand, καὶ τῆς τοῦ Βολλαστῶνος. Αἱ στῆλαι ὅμως ἔχουσι τοῦτο τὸ κοινὸν ἐλάττωμα, ὅτι τὸ ἐν αὐταῖς ὑπόξυνον ὑγρὸν ἐνεργεῖ χημικῶς εἰς τὰ δύο μέταλλα τοῦ χαλκοῦ καὶ ψευδαργύρου, καὶ ἀλλοιοῦν τὴν φύσιν αὐτῶν ἐπιφέρει ταχεῖαν τὴν ἐλάττωσιν τοῦ παραγομένου ἠλεκτρικοῦ ῥευστοῦ. Ἡ ἐξασθένησις καὶ ἐλάττωσις τοῦ ῥευστοῦ προέρχεται ἐκ δύο αἰτιῶν. Πρῶτον ἐκ τῆς ἐλαττώσεως τῆς χημικῆς ἐνεργείας τοῦ ὀξέος, ὅπερ, ἑνούμενον μετὰ τοῦ ψευδαργύρου πρὸς σχηματισμὸν θειικοῦ ψευδαργύρου, οὐδετεροῦται (ὁ θειικὸς ψευδάργυρος εἶναι κακὸς ἠλεκταγωγός)· δεύτερον ἐκ τῆς παραγωγῆς τῶν λεγομένων δευτερευόντων ἠλεκτρικῶν ῥευμάτων, ἅτινα παραγόμενα ἐντὸς τοῦ ὑγροῦ τῆς στήλης, καὶ ἔχοντα ἐναντίαν διεύθυνσιν τῆς τοῦ πρωτεύοντος ἢ γενικοῦ ῥεύματος τῆς στήλης, ἐξασθενίζουσιν ἢ οὐδενίζουσιν ἐν μέρει τὸ γενικὸν ῥεῦμα.

Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν κακῶν τούτων κατεσκεύασεν ἐν ἔτει 1829 ο Becquerel μηχανὰς ἠλεκτροδρομικὰς (appareils électro-moteurs), παραγούσας ἀδύνατα μὲν ἀλλὰ διαρκῆ ῥεύματα. Ἰδίως ὅμως ἐπέτυχεν ὁ χημικὸς Ἄγγλος Δανιὴλ, ὅστις ἐν ἔτει 1836, ἐφαρμόζων ἐπιτηδείως τὰς ἀρχὰς τῆς ἠλεκτροχημείας, κατώρθωσε νὰ δωρήσῃ τῇ ἐπιστήμῃ τὴν πρώτην ἀκαταπαύστως ῥέουσαν στήλην (pile à courant constant).

Ἡ στήλη τοῦ Δανιήλ. Ὁ Δανιὴλ ἐδημιούργησε τὴν φερώνυμον αὐτῷ στήλην, θέλων ἵνα ἐμποδίσῃ τὴν κατάχυσιν τοῦ ἀναγεννωμένου ψευδαργύρου ἐπὶ τοῦ ἀρνητικοῦ στοιχείου τῆς βολταϊκῆς στήλης, ἢ τοὐλάχιστον ν' ἀντικαταστήσῃ ἀντὶ τοῦ ἐπιβλαβοῦς ἐκείνου καταχεομένου ψευδαργύρου ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ ἄλλο τι μέταλλον, δηλαδὴ ἠλεκτροθετικόν. Μετὰ δὲ πολλὰς ἀποπείρας ὁ Δανιὴλ ἀνεκάλυψεν ὅτι ἠδύνατο τοῦτο νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ διαλύσεως θειικοῦ χαλκοῦ. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἐχρειάσθη ἵν' ἀποχωρίσῃ τὴν διάλυσιν ταύτην τοῦ χαλκοῦ ἀπὸ τοῦ ὠξειδωμένου ὕδατος εἰς τὸ ὁποῖον ἐβυθίζετο ὁ ψευδάργυρος. Διήρεσε λοιπὸν τὸ ἀγγεῖον ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐμβάπτεται τὸ βολταϊκὸν ζεῦγος, διὰ κυλινδροειδοῦς πορίμου γηΐνου διαφράγματος εἰς δύο μοίρας, καὶ ἔθεσεν εἰς τὴν μὲν τὸ ἠλεκτρικὸν ἀρνητικὸν μέταλλον ἐντὸς τοῦ ὑποζεύνου αὐτοῦ ὑγροῦ, εἰς δὲ τὴν ἑτέραν τὸ ἠλεκτρικὸν θετικὸν μέταλλον ἐντὸς τῆς διαλύσεως τοῦ θειικοῦ χαλκοῦ.

Τὰ δύο ὑγρὰ, δυνάμενα νὰ ἐνεργῶσιν εἰς ἄλληλα διὰ τῆς ἀμοιβαίας αὐτῶν ἀποσυνθέσεως, χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ πορίμου γηΐνου διαφράγματος ἢ μεσοτοίχου, ὅπερ ἀρίνει μὲν ἐλευθέραν τὴν δίοδον τοῦ ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος διὰ τῆς πολυπόρου αὐτοῦ οὐσίας, ἐμποδίζει ὅμως τὰ δύο ὑγρὰ ἀπὸ τοῦ ἑνοῦσθαι, τοὐλάχιστον ἐπί τινα καιρόν. Α. Μ.

Ἕπεται συνέχεια.

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ.

Τεράστιος ἀδάμας.

Ἐσχάτως ἀνεκαλύφθη ἐν Αὐστραλίᾳ ἀδάμας βάρους ὀκτὼ ἀγγλικῶν οὐγγιῶν, ἢ διακοσίων γραμμῶν. Ὁ θαυμάσιος οὗτος ἀδάμας εἶναι λοιπὸν πεντάκις μεγαλείτερος τοῦ Kohi-noor ἢ τοῦ Ὄρους τοῦ φωτὸς, τοῦ ἐκτιμηθέντος 50 ἑκατομμύρια φράγκων. Ἐὰν δὲ θελήσωμεν νὰ ἐφαρμόσωμεν τὸ σύστημα τῆς ἐκτιμήσεως τῶν ἀδαμάντων κατὰ λόγον τοῦ τετραγώνου τοῦ βάρους καὶ μεγέθους αὐτῶν, ἡ ἀξία τοῦ ἀδάμαντος τούτου εἶναι μυθώδης.

Τῷ ὄντι τῆς ἀξίας τῶν ἀδαμάντων αὐξανούσης κατὰ λόγον τοῦ τετραγώνου τοῦ βάρους καὶ τοῦ μεγέθους, ὁ ἔτι ἀνώνυμος ἀδάμας τῆς Αὐστραλίας, ἔχων βάρος πεντάκις μεγαλείτερον τοῦ Kohi-noor, ἀξίζει εἰκοσιπεντάκις περισσότερον, ἤτοι ὑπὲρ τὰ ἑξακόσια ἑκατομμύρια φράγκων. Ἐὰν ἡ Γαλλία θελήσῃ ν' ἀποκτήσῃ τὸ τεμάχιον τοῦτο τοῦ ἄνθρακος, ἀνάγκη νὰ καθαιρέσῃ ἐπὶ ἓν ἔτος ὅλας τὰς δαπάνας τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ναυτικοῦ, τοῦ πολέμου καὶ τῆς θρησκείας! Ὅμως πρὸς ἀπόκτησιν αὐτοῦ θὰ δαπανηθῶσιν ὀλιγώτερα τῶν δαπανηθέντων ὑπὲρ τῆς ἐφημέρου Μεξικανικῆς Αὐτοκρατορίας τοῦ Μαξιμιλιανοῦ!

Ἡ ἀγγελία τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ κειμηλίου τούτου διεδόθη ἐν ἀκαρεῖ διὰ τοῦ τηλεγράφου ἐν ὅλῃ τῇ Αὐστραλίᾳ, ἐκίνησε τὰ μέγιστα πάντας, ἂν καὶ ὁ λίθος δὲν ἐτιμήθη εἰσέτι, καὶ ὑπάρχουσιν ἔτι ἀμφιβολίαι τινὲς περὶ τῆς αὐτοῦ ποιότητος. Τάγμα στρατιωτικὸν ἀπεστάλη εἰς τὸν τόπον τῆς εὑρέσεως. Ὁ ἀδάμας ἐναπετέθη ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ τῆς Σίδνεῦ, καὶ τράπεζά τις ἔδωκε μικρὰν προκαταβολὴν 100 000 ℓ. εἰς τὸν εὐτυχῆ εὑρέτην, ὅστις τυγχάνει ὢν ἁπλοῦς ἀποχειροβίωτος.

Καὶ ἐπειδὴ περὶ ἀδαμάντων ὁ λόγος, μανθάνομεν ὅτι ὁ ὑπηρέτης τοῦ δουκὸς τῆς Βρουνσβύγης, ὅστις ἔκλεψε πρό τινων ἐτῶν τοὺς περιφήμους ἀδάμαντας τοῦ κυρίου αὐτοῦ ἀξίους ὀκτὼ ἑκατομμυρίων φρ., καὶ οἵτινες ἦσαν γνωστοὶ διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν μορφὴν παρὰ πᾶσι τοῖς πανταχοῦ πωλοῦσιν ἀδάμαντας, φοβηθεὶς μήποτε, παρουσιάσας αὐτοὺς τινι πρὸς πώλησιν, ἀναγνωρισθῶσι καὶ συλληφθῇ, ἀπεφάσισε νὰ κόψῃ αὐτοὺς καὶ νὰ πωλήσῃ εἰς τεμάχια. Ὁ μονομανὴς δοὺξ τῆς Βρουνσβύγης ἔπαθεν ἄξια ὧν ἔπραξε· διότι ἐπαναστατησάντων τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ ἐν ἔτει 1848, ἔλαθεν ἀποδρὰς τῆς πρωτευούσης ἀπάγων τὸν δημόσιον τοῦ δουκάτου θησαυρὸν καὶ τοὺς περιφήμους αὐτοῦ ἀδάμαντας. Ἠγάπα δὲ αὐτοὺς τοσοῦτον ὥστε περιεφέρετο ἐν Παρισίοις φορῶν αὐτοὺς κομβία εἰς τὸ γελέκιον καὶ ὑποκάμισον αὐτοῦ.

Ὁμοία τολμηροτάτη μεγάλη κλοπὴ ἀδαμάντων, ἀξίων ἑβδομήκοντα ἑπτὰ ἑκατομμυρίων φρ., ἐγένετο ἐν Παρισίοις τῇ 17 σεπτεμβρίου 1792 ἐν τῷ ἱματοφυλακίῳ τῆς Γαλλίας. Οἱ λῃσταὶ, ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν, ἀφαιρέσαντες τὰ κιβώτια ἐν οἷς ἐφυλάσσοντο οἱ ὡραιότατοι τῆς Γαλλίας ἀδάμαντες, κατέφυγον ὑπὸ τὴν γέφυραν Λουδοβίκου τοῦ δεκάτου ἕκτου, καὶ ἤρχισαν νὰ διαμοιράζωνται αὐτοὺς πρὸς ἀλλήλους, ὅτε ὁ ἐπὶ τῆς γεφύρας τοποθετηθεὶς φύλαξ ἐσήμηνε φυγήν.

Ὁ διαμοιραστὴς ἔρριψε τότε εἰς τὸν Σηκοὐάναν τὰ τελευταῖα κιβώτια πλήρη ἀδαμάντων, καὶ ἅπαντες ἔφυγον, διασπείροντες πανταχοῦ πολυτιμοτάτους ἀδάμαντας, τοὺς ὁποίους εὕρισκον τὴν ἐπιοῦσαν οἱ τυχόντες. Ἡ Ἐθνικὴ συνέλευσις καταδιώξασα αὐτοὺς συνέλαβεν ἐπὶ τέλους δύο, οἵτινες, ἵνα σώσωσιν ἑαυτοὺς, ἐμαρτύρησαν τοὺς ἄλλους, οἵτινες ἀπεκεφαλίσθησαν διὰ τῆς λαιμητόμου.

Ἡ ἀστυνομία ἠδυνήθη νὰ ἐπανεύρῃ μέγα μέρος τῶν ἀδαμάντων, οὐχὶ ὅμως ὅλους. Ὁ περιφημότατος πάντων ὁ Ἀντιβασιλεὺς λεγόμενος, ἀξίζων δώδεκα ἑκατομμύρια φρ., ἀνεκαλύφθη μόλις μετὰ τρία ἔτη. Ὁ ἔχων τοῦτον ἔκρυψεν αὐτὸν ἔν τινι ἀχυρῶνι.

Τὸ δὲ περίεργον εἶναι ὅτι ὁ Ἀντιβασιλεὺς ἐσταλη ἐν ἔτει 1796 εἰς τὴν Πρωσσίαν ὡς ἐνέχυρον τοῦ δανείου τῶν 6 ἑκατομμυρίων φρ.. Ἐπιστρέψας εἰς Παρισίους ἐστόλισε τὴν λαβὴν τοῦ ξίφους τοῦ ὑπάτου Βοναπάρτου.

Περίφημος τοῦ Στραδιβαρίου[1] βάρβιτος.

Ἀνήρ τις πεντηκοντούτης ὁμοιάζων Ἰουδαίῳ, καὶ φέρων παλαιὸν βιολίον ὑπὸ μάλης, εἰσέρχεται εἰς ἐργαστήριον ἐμπόρου τινὸς περιέργων ἀρχαιοτήτων (marchand de bric-à-brac) τοῦ Στρὰνδ ἐν Λονδίνῳ, ὀνομαζομένου Edward Hanson, καὶ ἀγοράζει δύο σελινίων ἐφθαρμένα μουσικῆς τεύχη.

« Μὲ συγχωρεῖτε, κύριε, λέγει πρὸς τὸν ἔμπορον, νὰ παρακαταθέσω παρ' ὑμῖν πρὸς ὥραν τὸ βιολίον τοῦτο καὶ τὰ τεύχη ταῦτα; Μετ' ὀλίγον θὰ ἐπιστρέψω ἵνα λάβω αὐτά.

— Βεβαιότατα, κύριε.

— Σᾶς παρακαλῶ νὰ φυλάξητε καλῶς τὸ βιολίον μου. Εἶναι ἀληθὴς Στραδιβάριος, ὄργανον θεῖον, τὸ ὁποῖον ἔχω ἐκ παίδων, τοῦ ὁποίου δὲν ἐχωρίσθην ποτέ, καὶ ὑπεραγαπῶ, εἴπερ τι καὶ ἄλλο.

— Τῷ ὄντι φαίνεται πολὺ παλαιόν.

— Αὐτὸ εἶναι ὁ μόνος μου θησαυρός. Καὶ ἂν καὶ εἶμαι πενέστατος, οὐδέποτε θὰ πωλήσω τοῦτο. Σᾶς παρακαλῶ λοιπὸν νὰ φυλάξητε αὐτὸ καλῶς. »

Καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐξῆλθεν, ἀφήσας τὸν Στραδιβάριον αὐτοῦ παρὰ τῷ ἐμπόρῳ.

Μετ' ὀλίγον εἰσέρχεται εἰς τὸ ἐργαστήριον ἄλλος τις, εὐγενοῦς συμπεριφορᾶς κύριος, πλουσίως ἐνδεδυμένος, ζητῶν ν' ἀγοράσῃ ἀρχαῖόν τι ἀγγεῖον. Ἀίφνης δὲ βλέπων τὸ παλαιὸν βιολίον, καὶ στρεφόμενος πρὸς τὸν ἔμπορον,

« Ὦ, ὦ! λέγει, ἰδοὺ ἀληθής τις Στραδιβάριος. »

Καὶ λαβὼν ἀνὰ χεῖρας τὴν βάρβιτον καὶ λυρίσας ἐπ' ὀλίγον, ἔμεινεν οἰονεὶ ἐμβρόντητος.

« Θεῖον ὄργανον! φωνάζει. Ἀντὶ πόσου πωλεῖται,

— Δὲν ἀνήκει εἰς ἐμὲ, κύριε.

— Πείσατε τὸν κύριον αὐτοῦ νὰ μοὶ πωλήσῃ αὐτό.

— Δὲν νομίζω νὰ συγκατανεύσῃ ποτέ· διότι ὑπεραγαπᾷ αὐτό. »

Καὶ ὁ κύριος διατελεῖ κρούων μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὸ βιολίον.

« Δύναμαι νὰ σᾶς προσφέρω πεντήκοντα πέντε λίρας.

— Σᾶς ἐπαναλέγω, κύριε, ὅτι δὲν μοὶ ἀνήκει.

— Σᾶς προσφέρω ἑξήκοντα πέντε, καὶ τελειώσωμεν.

— Περιττὸν, κύριε, περιττόν.

— Λοιπὸν σᾶς παρακαλῶ, ὅταν ἔλθῃ ὁ κύριος νὰ ζητήσῃ τὸ ὄργανον αὐτοῦ, νὰ μὲ κάμητε τὴν χάριν νὰ ζητήσητε τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ. Μοὶ ὑπόσχεσθε;

« Μάλιστα, κύριε, ἔστε ἥσυχος. Καὶ ὁ κύριος ἀπομακρύνεται ῥίπτων βλέμμα ἐμπαθοῦς ἐπιθυμίας ἐπὶ τοῦ βιολίου. »

Μετ' ὀλίγον ἐπανέρχεται ὁ ἔχων τὸ βιολίον.

« Τὸ βιολίον μοὶ ἀρέσκει πολὺ, κύριε, λέγει αὐτῷ ὁ ἔμπορος Hanson· θέλετε νὰ μοὶ πωλήσητε αὐτό;

— Οὐδέποτε, οὐδέποτε.

— Θὰ σᾶς δώσω καλὴν τιμήν.

— Οὐδέποτε θὰ μοὶ δώσετε τὴν ἀξίαν αὐτοῦ.

— Πόσον θέλετε;

— Οὐδέν. Δὲν θ' ἀποχωρισθῶ τοῦ πεφιλημένου βιολίου μου παρὰ ἐὰν εὕρω τοὐλάχιστον πεντήκοντα λίρας.

— Πεντήκοντα λίρας! Εἶναι βαρύτιμον· ἀλλ' ἔστω ἤδη· ἰδοὺ τὰ χρήματα, καὶ δώσατέ μοι τὸ βιολίον.

— Ὁ τεχνίτης φαίνεται μετανοῶν καὶ δυστροπεῖ. Ἐπὶ τέλους ὅμως βλέπων τὰς χρυσᾶς λίρας, φαίνεται ὅτι ἐνδίδει μετὰ λύπης, καὶ ἀπομακρύνεται μετὰ πεντήκοντα λιρῶν ἐν τῷ βαλαντίῳ κατηφὴς καὶ οἰονεὶ μετανοῶν. »

Ὁ ἔμπορος περιμένει μίαν ἡμέραν, δύο ἡμέρας, τρεῖς ἡμέρας, καὶ ὁ μελομανὴς ἀνὴρ ὁ ἐραστὴς τοῦ βιολίου δὲν παρουσιάζεται.

Τότε ὁ ἔμπορος ἀποφασίζει νὰ ὑπάγῃ πρὸς ἔμπειρόν τινα πραγματογνώμονα, ᾧτινι παρουσιάζει τὸ βιολίον τοῦ Σραδιβαρίου.

« Πόσον ἀξίζει τὸ ὄργανον τοῦτο; ἐρωτᾷ αὐτόν.

— Τοὐλάχιστον ἀξίζει δώδεκα σελίνια. »

Τότε ὁ δυστυχὴς ἔμπορος ἐνόησεν ὅτι ἠπατήθη ὑπὸ

1. Ὁ ἄνθραξ εἶναι τὸ μόνον σῶμα

δύο ὁμονοησάντων πανούργων κλεπτῶν, καὶ ἐπορεύθη πρὸς τὸν ἀστυνόμον· ἀλλὰ μέχρι τοῦδε οὐδὲν ἔμαθε περὶ τῶν δύο ἐκείνων φιλομούσων κλεπτῶν.

Ἐπιτάφιος ἐπίλογος εἰλικρινοῦς Ἐφημερίδος τῆς ἀμεριχανικῆς ἐπαρχίας τοῦ Wisconsin.

« Δὲν μᾶς ἔμεινε πλέον εἰμὴ εἷς καὶ μόνος συνδρομητής, καλοκάγαθός τις παντοπώλης, ὅστις πληρόνει τὴν συνδρομὴν μὲ ἀποικιακὰ εἴδη καὶ κρασία· ὁ ὑπεύθυνος συντάκτης καὶ ὁ διευθυντὴς τῆς παρεγνωρισμένης ἐφημερίδος ταύτης ἔζησαν ὅλην τὴν παρελθοῦσαν ἑβδομάδα μετὰ καπνιστῶν μαινῶν (ἀρεγγῶν) καὶ Καμπανίτην οἶνον τοῦ καλοῦ παντοπώλου, ὅστις ἐπὶ τέλους ἔλαβεν ὅλα τὰ ἀντίτυπα πρὸς χρῆσιν τοῦ ἐργαστηρίου αὐτοῦ. Αἰσθανόμενοι δὲ τὴν ἀνάγκην ν' ἀλλάξωσι δίαιταν, ἀπεφάσισαν νὰ παύσωσι τὴν ἔκδοσιν τῆς ἐφημερίδος! Ἔρρωσθε. »

*
* *

Καρχηδονικὴ ἐπιγραφή.

Περίεργον εἶναι, — ἐνίοτε δὲ καὶ ἀστεῖον, — νὰ βλέπῃ τις τοὺς σοφοὺς καταγινομένους περὶ τὴν ἔρευναν τοῦ ἀγνώστου.

Ἡ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Γαλλίας ἐγερθεῖσα πρό τινων ἡμερῶν λογομαχία περὶ τῶν ψευδῶν ἐπιστολῶν τοῦ Πασχὰλ, τοῦ Γαλιλαίου καὶ τοῦ Νεύτωνος, τὰς ὁποίας ὁ πολυμαθὴς ἀκαδημιακὸς Chasles ἠγόρασεν ὡς γνησίας ἰδίᾳ δαπάνῃ παρ' ἀπατεῶνός τινος Ἰταλοῦ πλαστογράφου, ἐνθυμίζει ἡμᾶς τὸ κωμικὸν ἐκεῖνο συμβὰν τῆς περιφήμου καρχηδονικῆς ἐπιγραφῆς, περὶ τῆς ὁποίας τοσαῦται ἠγέρθησαν πρό τινων ἐτῶν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Γαλλίας λογομαχίαι. Ἡ ἐπιγραφὴ ἐδόθη πρῶτον εἰς τὸν σοφὸν στρατηγὸν Δουβιβιέρον, ὅστις εὐθὺς μετέφρασεν αὐτὴν οὕτως·

« Ἐνταῦθα κεῖται ὁ Ἀμίλκας, πατὴρ τοῦ Ἀννίβου, ὡς ἐκεῖνος ἀγαπητὸς τῇ πατρίδι καὶ φοβερὸς τοῖς ἐχθροῖς. »

Ἀλλ' ὁ σοφὸς γερουσιαστὴς Saulsy, εὑρὼν τὴν μετάφρασιν ταύτην καθόλου μὴ ὀρθὴν, διισχυρίζετο ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ ἔλεγεν·

« Ἡ ἱέρεια τῆς Ἴσιδος ἤγειρε τὸ μνημεῖον τοῦτο εἰς τὸ ἔαρ, τὰς χάριτας καὶ τὰ ἄνθη, ἅτινα τέρπουσι καὶ εὔκαρπον κάμνουσι τὴν γῆν. »

Ἐννοεῖ ὁ ἀναγνώστης ὅτι οἱ δύο σοφοὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ὁμονοήσωσιν. Ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιγραφῶν καὶ τῶν Γραμμάτων, θελήσασα νὰ συμβιβάσῃ τὰ δύο διαμαχόμενα μέρη, διώρισε περίφημόν τινα γνώμονα, ὅστις μετέφρασεν οὕτω τὴν ἐπιγραφήν·

« Ὁ βωμὸς οὗτος ἀφιερώθη εἰς τὸν θεὸν τῶν ἀνέμων καὶ τῶν τρικυμιῶν, ὅπως καταπραΰνῃ τὴν ὀργὴν αὐτοῦ!!! »

Δύνασθε νὰ φαντασθῆτε τοὺς γέλωτας τοῦ ἀμαθοῦς δημοσίου, βλέποντος πόσον οἱ σοφοὶ τῆς Εὐρώπης εἰσέδυσαν εἰς τὰ μυστήρια τῆς ἀπολεσθείσης τῶν Καρχηδονίων γλώσσης.

Ἐπιτάφιος φιλοστόργου πατρὸς ἐν τῷ νεκροταφείῳ τοῦ Μονμάρτρου.

Κύριοι,

Ὁ νέος τὸν ὁποῖον ἐνεταφιάσαμεν ἐνταῦθα ἦτο υἱός μου.

Ἦτο εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας, ῥωμαλέος, καὶ βεβαίως θὰ ἔζη ὑπὲρ τὰ 100 ἔτη.

Ἀλλ' ἡ ἀσωτεία, ἡ μέθη καὶ ἡ ἀσέλγεια ἡ μάλιστα κραιπαλώδης (la débauche la plus crapuleuse) ἤγαγον αὐτὸν ἐδῶ προώρως.

Ἔστω τοῦτο, κύριοι, παράδειγμα (ὁ ἄθλιος ἤθελε νὰ εἴπῃ μάθημα) εἰς σᾶς καὶ εἰς τὰ τέκνα ὑμῶν.... Ἀγωμεν....

*
* *

Ἐξήγησις τῆς ἐν τῷ πρώτῳ τεύχει εἰκόνος « τὰ φαντάσματα. »

Προτιθέμενοι νὰ ἐκδώσωμεν προσεχῶς ἐν τῇ Ἐθνικῇ Ἐπιθεωρήσει ἄρθρον σπουδαῖον ἅμα καὶ τερπνὸν περὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ ἁπλῶς περὶ ὁράσεως καὶ ὀπτικῆς, διανοούμεθα, ἵνα μὴ καταντήσωμεν εἰς παλιλλογίαν, νὰ ἐξηγήσωμεν ἐκεῖ καὶ τὴν ὑπὸ τῆς εἰκόνος, παριστωμένην φαντασμαργοίαν.

Νέα ἐκδρομὴ τοῦ σὶρ Σαμουὴλ Βέκερ.

Λαμβάνομεν ἐξ Ἀλεξανδρείας ὑπὸ ἡμερομηνίαν 9 Ὀκτωβρίου τὴν ἀγγελίαν ὅτι ὁ ἀτρόμητος καὶ ἀκάματος Σαμουὴλ Βέκερ, ὁ ἀνακαλύψας μετὰ τοῦ πλοιάρχου Σπὴκ τὰς πηγὰς τοῦ Νείλου, καὶ οὗτινος τὴν περίεργον ἀφήγησιν ἐκδίδει ἡ Ἐθνικὴ Ἐπιθεώρησις, ἔφθασεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν διευθυνόμενος πάλιν μετὰ τῆς συζύγου πρὸς τὰ ἐνδότατα τῆς Ἀφρικῆς. Ὁ Σαμουὴλ Βέκερ ὅμως, ἐκ τῶν κινδύνων τὰς μελέτας ποιησάμενος, δὲν ἀνέρχεται ἤδη μόνος, ἀλλὰ φέρει μεθ' ἑαυτοῦ στρατὸν 2000 ἀνδρῶν, 250 bachi-bozouks, καὶ τρεῖς κανονοστοιχίας καὶ ἓν καρβάνιον 400 καμήλων, οἵτινες ἤδη ἀνεχώρησαν κατ' ὀλίγους εἰς Χαρτοὺμ, ἔνθα συστραφέντες μετὰ ἓξ ἑβδομάδας ἀναβήσονται πρὸς τὸ ἔνδον τῆς Ἀφρικῆς.

Στολίσκος συγκείμενος ἐξ ἑπτὰ ἀτμοπλοίων καὶ τριάκοντα πέντε μεγάλων λέμβων, ὅστις ἀνήχθη ἀπὸ Καΐρου περὶ τέλη Αὐγούστου, ἀνῆλθεν ἀγαθῇ τύχῃ τὸν καταῤῥάκτην τοῦ Δόγκολα, καὶ ἴσως ἔφθασεν ἤδη εἰς Χαρτοὺμ, ἵνα μεταβιβάσῃ τὸν στρατὸν ἐντεῦθεν εἰς Κονδοκόρον.

Ὁ σὶρ Βέκερ, ὅστις φέρει φιρμάνιον δίδον αὐτῷ ὄνομα γενικοῦ διοικητοῦ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς μέσης Ἀφρικῆς, ἅστινας ἂν κατορθώσῃ νὰ προσαρτήσῃ εἰς τὴν Αἴγυπτον, προχωρεῖ συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς αὐτοῦ συζύγου καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ, καὶ ὀρεινῆς κανονοστοιχίας.

Τέλος ὁ K. Higginbotham, πρῶτος μηχανικὸς τῆς συνοδίας μετ' ἄλλων ἓξ μηχανικῶν ἄγγλων καὶ τεσσαράκοντα Ἀράβων, ἀνέρχεται τὸν Νεῖλον μετὰ δύο σιδηρῶν ἀτμοπλοίων, ἅτινα δύνανται ν' ἀποσυντεθῶσι ἐπ' ἐξουσίας, καὶ εἶναι πρὸς διάβασιν τῶν καταῤῥακτῶν.

*
* *

Δικέφαλον κοράσιον.

Ἡ τοῦ Νεοβοράκου ἐφημερὶς Tribune ἀναγγέλλει ὅτι ἐν Βοστῶνι ἐξετέθη εἰς κοινὴν θέαν κοράσιον δικέφαλον. Τὸ κοράσιον τοῦτο (ἡ miss Kely) ὁμιλεῖ, ᾄδει, τρώγει καὶ πίνει καὶ διὰ τῶν δύο στομάτων, τὰ ὁποῖα ἐνεργοῦσιν ἐν ταὐτῷ. Ἔπεται λοιπὸν ὅτι τρῶγον διπλῶς καταναλίσκει καὶ διπλασίαν τροφήν. Δύναται ὅμως νὰ ζήσῃ τρῶγον μόνον διὰ τοῦ ἑνὸς στόματος. Ἄδει δὲ διφωνίας (duos) μετὰ δύο διαφόρων ἡδειῶν φωνῶν. Αἱ δύο κεφαλαὶ εἶναι τόσον ὡραῖαι, ὥστε περίφημός τις ποιητὴς ἔγραψεν εἰς αὐτὴν ᾠδὴν ἐκδοθεῖσαν διὰ τῆς Μηνιαίας Ἀτλαντικῆς Ἐπιθεωρήσεως. Ἡ μὶς Κέλλυ δύναται νὰ συνδιαλέγηται μετὰ δύο διαφόρων ἀνθρώπων. Ὅταν δὲ ἦναι μόνη καὶ ἀνιᾶται, τότε ἡ μία κεφαλὴ συνδιαλέγεται μετὰ τῆς ἄλλης. Δὲν εἶναι τῷ ὄντι ἀληθὴς καὶ ἀξιοζήλωτος μία γυνὴ νὰ ἔχῃ δύο κεφαλὰς καὶ μάλιστα δύο γλώσσα

*
* *

Τίμων ὁ μισάνθρωπος, ἰδών ποτε δύο γυναῖκας κρεμαμένας ἔκ τινος συκῆς, « Εἴθε νὰ δώσωσιν οἱ θεοὶ, ἀνέκραξε, νὰ φέρωσιν ὅλα τὰ δένδρα τοιούτους καρπούς. »

ΠΑΝΟΠΤΗΣ.

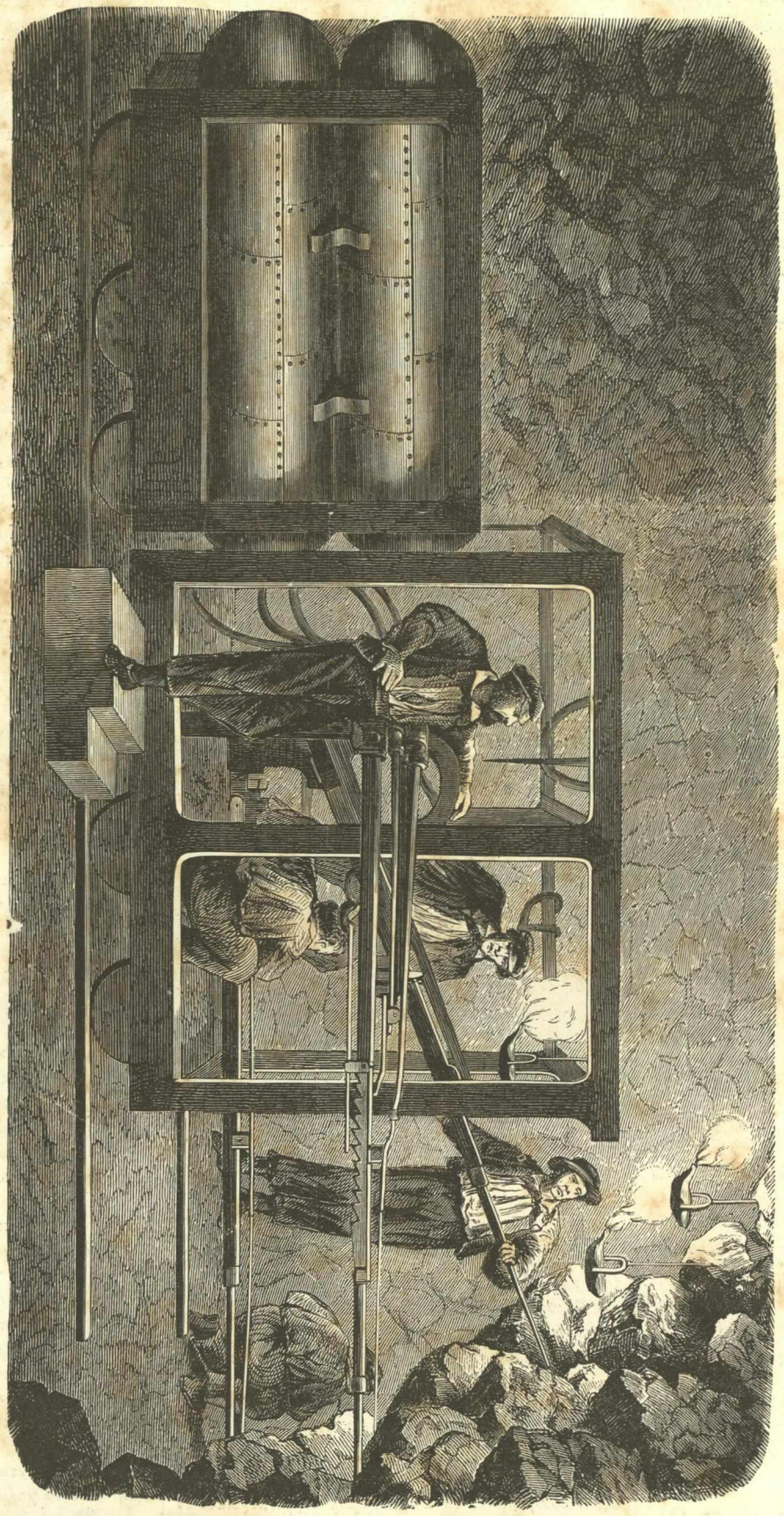

Νέαι μηχαναὶ ἐν χρήσει πρὸς ὀστρακοτομίαν τοῦ Κενισίου ὄρους (Mont-Cenis).